
ANONYMUS.

ANONYMI AD EUSEBIANUM CHRONICON APPENDIX.

(Hæc appendix inter opera Eusebii Pamphili opportuniorem locum obtinebit.)

SÆCULI SEXTI SUPPLEMENTUM.

SYNTAGMA

Decretorum, præceptionum ac editorum præcipuorum quibus sive imperatores, sive reges sese rebus ecclesiasticis ingesserunt.

I.

JUSTINIANUS IMPERATOR.

NOTITIA EX CAVE.

Fl. Justinianus, gente Illyricus, Sabbatii et Biglignizæ filius, Tauresii, hodie Achriduntis in Dardania natus est anno 483. Avunculum habuit Justinum Augustum, a quo in Castello Bederiano summa cura educatus est, et in filium adoptatus. Nondum imperator Theodoram ortu Cypriam uxorem duxit, feminam insolentem et Eutychianæ hæresi perditæ addictam. Anno 519, a Justino imperatore magister militum factus est, et in Orientem cum exercitu missus, rem contra Persas bene gessit. Anno 521, consulum obiit; mox patricius, deinde nobilissimus; ac tandem anno 527, Kalendis Aprilibus, Augustus renuntiatus, cum avunculo regnare cœpit; quo defuncto Kalendis Augusti ejusdem anni, imperium deinceps solus tenuit. Anno 528, edictum promulgavit, quo Nestorianos et Eutychianos, tanquam hæreticos pœnis civilibus multandos decrevit, eodem post quinquennium renovato. Anno 541, Origenem ipse edicto damnavit, et habita mox sub Menna synodo Constantinopoli, illum cum sectatoribus anathemate percutiendum curavit. Anno 545, edita constitutione, tria Capitula damnavit, quod et exeunte se-

A quente anno synodus Constantinopolitana itidem fecit. Anno 553, concilium œcumenicum Constantinopoli habendum iudixit: in quo a Patribus, ut tria Capitula damnarentur postulavit et obtinuit (*Evagr.* l. iv, c. 39). Anno 563, fatiscens cum corpore animi viribus, ab hæreticis quibusdam delusus, edictum condidit, quo Christi corpus pari modo ante ac post resurrectionem corruptionis et naturalium affectionum expers fuisse docuit; utque sententiæ sæ omnes episcopi subscriberent, mandavit. Episcopos Orientales ad Anastasii Antiochei sententiam provocantes gravissime afflixit; ipsum vero Anastasium et Eutychium patriarcham Constantinopolitanum constanter reluctantes sedibus suis exturbavit, et in exsilium deportari jussit. Hujusmodi deliriis intentus, rebus humanis exemptus est anno 565, die 14 Novembris, dierum, gloriæ, et triumphorum satur. Non deerant olim, nec desunt hodie, qui in sacratissimum principem, non minus doctrina, pietate, quam potentia et rerum gestarum gloria clarum, tota calumniarum et conviciorum plastra exonerant. Nemo vero unquam iniquiori censura, et inverecundia

longe infra summi principis sortem, in augustissimos Justiniani manes debacchatus est, quam cardinalis Baronius*, omnes in hoc eloquentiæ nervos intendens, ut ex imperatore non hominem, sed diabolum nobis exhiberet. Ut fidem faciam, quædam lectori ob oculos ponam. « Fuit, inquit, homo penitus illiteratus; adeo ut nec alphabetum aliquando didicisset. Sacrilagus imperator, qui non levem persecutionem excitavit, furore percitus, mente dimotus, corruptus maligno spiritu, agitatus a Satana, quique omnem in Ecclesia dissolvit ordinem, fecitque ex regno cælorum ergastulum inferorum (*Animal. ad an. 551, num. 3, 4; 528, num. 20; 535, num. 21*). » Infinitus essem, si omnia percurrerem. Non mihi in animo est, post Guinetum, Giphanium, Trivorium, Rivium nostratem, aliosque, egregii principis vindicias agere. De eximiis Justiniani virtutibus unicum aut alterum veterum testimonium proferam. De doctrina ejus et pietate hæc Procopius, in Justinianum adhuc æquus (*De Bell. Goth. l. III; de ædif. Just. l. 1*). Solitum eum tum libros de rebus divinis agentes pervolutare, tum de iisdem colloquia cum episcopis et presbyteris in multam noctem pertrahere: in more ei semper fuisse multis ante Pascha dierum hebdomadibus corpus vigiliis et inediis plusquam asceticis macerare, semel in biduo cibum capere, vino, pane aliisque cibariis penitus abstinuisse, herbis tantum sale et aceto conditis, atque aqua contentum. De egregio autem illius erga fidem catholicam studio audiamus Agathonem papam ex episcoporum cxxv synodo testimonium ferentem: « Et præ omnibus, inquit, æmulator veræ apostolicæ fidei piæ memoriæ Justinianus Augustus, cujus fidei rectitudo, quantum pro sincera confessione Deo placuit, tantum rempublicam Christianam exaltavit; et usque ab omnibus gentibus ejus religiosa

memoria veneratione digna censetur, cujus fidei rectitudo per augustissima ejus edicta in toto orbe diffusa laudatur. »

Præter *Corpus juris Civilis* (Viz. *Institutionum libros IV, Pandectarum, sive Digestorum libros L, et Codicis*, cui plurima de religione admixta sunt, libros XII), quod Triboniano atque aliis adjutoribus usus, anno 528, condere incœpit, anno 535, ad exitum perduxit; et *Novellas* post annum 535 editas, quarum plurimæ fori sunt ecclesiastici, seorsim typis excusas Græce per Haloandrum Paris. 1553, 8°; per Schringerum ibid. 1558; Gr. Lat. Antwerp. 1575; scripsit Justinianus plurima ad rem ecclesiasticam spectantia, ex quibus hodie exstant: *Constitutio contra Anthimum, Severum, Petrum, et Zoarum*, anno 536 facta; quæ quidem, ex *Novellis* desumpta, habetur Gr. Lat. Concil. tom. V, p. 264. *Epistola ad Patres concilii v generalis*, anno 553 scripta: exstat Lat. Concil. tom. V, pag. 419. *Tractatus sive Edictum adversus Origenem, et errores ejus*, ad Mennam patriarcham Constantinopolitanam anno 541, missus: exstat Concil. Tom. V, p. 635. *Epistola ad Synodum Constantinopolitanam*, anno 541 a Menna habitam adversus Origenem et sectatores ejus: habetur Gr. Lat. Concil. tom. V, p. 679. *Confessio rectæ fidei (sive Edictum contra tria Capitula)* anno 545 scripta: exstat Gr. Lat. Concil. tom. V, p. 684. *Epistola ad Patres synodi Constantinopolitanæ*, anno 546 habitæ adversus tria Capitula: exstat Gr. Lat. Concil. tom. V, p. 724. In scriptis hisce concinnandis si modo Theologorum suorum consilio atque industria usus est Justinianus, nec novum id, nec mirum cuiquam videri debeat, nec minus idcirco hæc proprio Marte scripsisse diceudus erit.

* Hujus critices acrimonia hominem Anglicanum prodit. Eruditus. Ebr.

Cæterum quatenus Caveo assentiendum sit, judicet lector

JUSTINIANI IMPERATORIS NOVELLÆ AD RELIGIONEM PERTINENTES.

NOVELLA III.

Ut determinatus sit numerus clericorum sanctissimæ majoris ecclesiæ, neque non cæterarum sanctissimarum ecclesiarum hujus augustissimæ urbis.

Imperator Justinianus Augustus Epiphanio regiæ hujus urbis archiepiscopo, et universi ejus tractus patriarchæ.

Communi quidem ac generali lege jam pridem tam beatitudinem, o patriarcha, tuam, quam reliquos sanctissimos patriarchas de ordinatione sanctissimorum episcoporum, et reverendissimorum clericorum, neque non mulierum, et diaconorum, et ne ordinatorum numerus veterem modum excederet, conscripta disposuimus quæcunque nobis honesta, et decora, sacrisque regulis conformia esse videbantur. Præterem vero legem specialiter ad beatitudinem tuam

scribimus, digerentes item in ordinem ea quæ ad numerum reverendissimorum clericorum in hac urbe pertinent.

Ac cum nihil pene eorum quæ honesta et pulchra sunt, si modum egrediantur, deceat, ne reverendissimos quidem clericos aut reverendissimas diaconissas tot ordinari conveniat, ut illis alendis sacrosancta major ecclesia in necessitatem magni æris alieni incidat, et ad extremam paulatim inopiam deferatur. Siquidem compertum habemus sacrosanctam hujus regiæ urbis majorem ecclesiam nostri imperii matrem, per hanc occasionem tam magno alieno ære inquietari, ut singulatim orogationes in reverendissimos clericos aliter facere nequeat, nisi prius immensam auri vim partim sub obligatione hypothecarum, partim datione pignorum in præstantissimis ejus

prædiis et suburbis mutuo desumat. Ea propter visum nobis est, ipsos nos ad causæ Inquisitionem demittere, ac perdiscere, quo se modo initio habuerit, quidve postea temporum series adinvenit. Ex omni igitur parte ea pervestigantes, deprehendimus eos qui sacrosanctam aliquam ecclesiam in hac alma urbe exædificarunt, non solum curam ædificii egisse, sed etiam ut sacris ædibus, quas ipsi instituissent, sufficiens erogatio suppeteret, utque definirent quot per singulas versari ecclesias presbyteros conveniret, quot diaconos vel mares vel feminas, quot subdiaconos, et item cantores simul et lectores, et ostiarios; ad hæc ædilis sumptum determinasse, adjectisse præterea peculiares redditus, qui instituto huic suo satis essent; neque multitudinem aliquam adjectam, cui exiude competens solutio fieri non posset. Atque hæc sane in ea observatione longo temporis spatio permansisse, et quandiu manserunt, tandiu et sibi deputatis sacrosanctarum ecclesiarum res suffecisse. Simul ac vero Dei amatissimi episcopi assiduis nonnullorum precibus intenti, ad plures ordinandos effusi sunt, excrevisse quidem sumptus quantitatem in immensum, undique vero creditores et usuras, ac postremo ob vacillantem jam fidem ne creditores quidem decætero, sed (indignum factu, et nequè in privata familia utcumque instituta ferendum) necessitate extortas et legibus prohibitas alienationes extitisse, ut ex hujusmodi absurditate neque prædia neque suburbia ad hypothecas et pignora sufficerent, eamque ob causam neque creditorum copia esset, et ad summam ipsa inopiam deveniret, neque ipsis amplius ministris alimenta præbere posset, imo etiam ad conditionem omnium calamitosissimam delaberetur, ut creditoribus bonis universis cederet, id quod etiam veremur dicere, et ne in posterum fiat, providemus. Nam si nemo facile eum, qui ultra substantiæ suæ modum sumptus faciat, æquo animo ferat, quare non et nos ea ad sollicitudinem postquam revocabimus? Præterea si non oportet undique ad sumptos possessiones conquirere (nam id insatiabili cupidam avaritiæ simul et impieciatati proximum est), sed ex moderatis facultatibus sumptum temperare, ea propter convenienter et quæ ista concernunt, lege includemus, et infinitatem manifeste ei rei medicina adhibita ejiciemus. Sancimus igitur, ut reverendissimi clerici, et ministrantes mulieres, et ostiarii, qui ad hunc usque diem in eadem sacrosancta majore ecclesia cæterisque sacris ædibus consistunt, in ea forma, in qua jam sunt permanent. Neque enim quod modo est, minuimus, sed potius ista lege complectimur, ut futuro prospiciamus. Reliquo vero tempore nulla omnino ordinatio fiet, donec ad veterem numerum ab ipsis sanctæ ecclesiæ ædificatoribus institutum reverendissimorum clericorum quantitas revertatur.

Et sane reverendissimorum clericorum sacrosanctæ majoris ecclesiæ regie urbis nostræ mensura certis finibus descripta, et in arcum admodum contracta erat, quo tempore sola adhuc erat sacrosancta major ecclesia. Postquam vero et veneranda domus sanctæ

A et gloriosæ virginis Dei que genitricis Mariæ in vicinia sacrosanctæ majoris ecclesiæ posita, ab ipsa præ memoria Verina cœpit extrui, item religiosa domus sancti martyris Theodori a Sparacio gloriosæ memoriæ consecrata, et veneranda domus sanctæ Irenes sacrosanctæ majori ecclesiæ copulata fuit, redigere plane numerum ad veterem formam impossibile est. Neque enim tot simul ecclesiis pauci quidem sufficere possint, quandoquidem nulla harum trium ædium peculiare clericos habeat, sed pro communibus utatur iis qui ad sacrosanctam majorem ecclesiam pertinent, qui omnes eas ordine et veluti in orbem obeuntes, sacra in eis officia concelebrant, præsertim vero ingenti multitudine ex hæreticorum conciliabulis ad sacrosanctam majorem ecclesiam, partim gratia beatissimi Dei et servatoris nostri Jesu Christi, partim laboribus depulsionibusque nostris adducta, ut duplo plura, quam ab initio, ministeria ad christianæ pietatis officium peragendum deputari oporteat. Quapropter sancimus ne quando in sacrosancta majore ecclesia ultra LX presbyteros, diaconos vero mares centum, feminas XL, et subdiaconos XC, lectores autem ultra CX, cantores ultra XXV, existant, ut universis reverendissimorum clericorum majoris numerus in ccccxxv personis, et centum præterea ostiariis (ut vocant) consistat. In sanctissima igitur majore almæ hujus urbis nostræ ecclesia, et tribus illis sacris ædibus ei coadunatis, tanta clericorum multitudo esto, nemi ne eorum, qui nunc sunt, ejiciendo, tametsi multo major numerus existat, quam a nobis definitus est; nemine item de cætero per alium ordinem, qui hoc tempore est, adjiciendo, donec intra hunc numerum mensura consistat. Illo etiam ad efficiendo, ne quod hæcenus indecore fieri consuevit, deinceps in usu habeatur ut reverendissimorum clericorum nonnulli in sanctissimis ecclesiis, in quas vel hic, vel per provincias ordinati sunt, manere dedignentur, ac per patrocina in sacrosanctam majorem ecclesiam ejusque clerum subeant, quod omnibus modis in posterum fieri prohibemus. Nam si in sacris monasteriis prohibemus, ne quis de uno ad aliud transeat, multo minus id reverendissimis clericis permittemus, rati hujusmodi cupiditatem speciem præ se ferre quæstus et nundinationis. Cæterum si quando et hoc transitionis genus vel beatitudini tuæ, vel pro tempore majestati imperatoris probabitur: ne aliter id fiat, nisi prius res ipsa ad numerum, quem prædiximus, redigatur, ut ea transitio in deficientis locum fiat, neque supernumerarius omnino aliquis irrepat; nulla enim id machinatio neque ullo modo fieri permittemus. Atque hæc quidem de sacrosancta majore ecclesia. In omnibus autem aliis ecclesiis, quibus expensas sacrosanctæ majoris ecclesiæ suppeditat, sancimus, ut qui hoc tempore sunt, consimiliter et ipsi sub eadem forma maneant; in posterum vero nemo ordinetur, priusquam ad statutum cujusque ecclesiæ (ut vocant) quod per ædificatores harum ab initio determinatum est, presbyterorum simul et diaconorum, tam marium, quam feminarum, et subdia-

conorum, neque non lectorum, cantorum, et ostiariorum numerus redigatur, neque quisquam interea temporis adjiciatur. Nam et ipsi nos præcavebimus, ne quid ejusmodi faciamus. ordinatumve aliquos mittamus, neque magistratuum nostrorum aliquis tale quid faciet, reveritus legem nostram, et beatissimus archiepiscopus et patriarcha hujus regiae urbis potestatem habebit ordinationi contradicere, licet de palatio jussio procedat. Nam et qui præcipit, et cui præcipitur, uterque sub censura erit ecclesiastica, si quid tale peregerit. Sed neque in aliis ecclesiis, quæ alimenta et sumptus ex sacrosancta majore ecclesia non habent, conveniens est ut ordinandorum in ipsis multitudo intromittatur, aut mensura initio in illis statuta de cætero transcendatur, ne quando qui sacra in illis obeunt, ad immensam multitudinem delapsi, interque se redditus ex piorum hominum collatione quæsitos patientes, nec illos exinde suæ mensuræ sufficere videntes, in magnam animi angustiam incidant. Si vero ultra mensuram in sacrosancta majore ecclesia aut aliis ecclesiis statutam sanctissimus archiepiscopus, qui sacrosanctæ majori ecclesiæ præest, ordinaverit, Deique amatissimi ejusdem sacrosanctæ ecclesiæ œconomi sumptum ad hæc de redditibus ecclesiasticis expenderint, tam ipsi quam etiam beatissimus patriarcha, qui hæc ipsis suppeditare permisit, de suo, deque propriis facultatibus expensa restituent. Noverint enim, si quid tale perpetraverint, quod non solum sanctissimis patriarchis, qui talia patranti succedent, et securis œconomis, sed etiam omnibus cæteris reverendissimis clericis talium curiose perquirendi, et cum fiunt, prohibendi, deferendique ad imperatoriam majestatem potestatem damus, quo magis hoc cognoscens ipsa, ex substantia œconomorum, qui hoc fecerint, aut etiam permittentis archiepiscopi, sacrosanctæ majori ecclesiæ ista servari demandet, ne rursus ejusmodi confusio et perturbatio in ea re incidat. Enimvero negotio ad pristinam mensuram redacto, tunc liberum erit ordinare, usque eo tamen, ne dictam mensuram transcendat, aut numerum superent, neve dolus circa hoc malus interveniat. Neque enim ullo pacto locum habere patimur quod plerisque in ore est, facultatem quidem ordinandi suppeditare, non autem præbendorum alimentorum. Si quidem hoc iterum illorum est, qui confusionem pariunt, aut super numeraria adjectione altera pro unis collegia constituunt, præsertim cum multas ea res circumscriptiones producat, ut sub prætextu alimentariæ præstationis alias sibi vias insatiabilis cujusdam avaritiæ inveniant. Hoc igitur etiam ipsum fieri prohibemus et sub censuram (ut appellant) ecclesiasticam deducimus, magno usui futurum arbitantes, si sacrosanctam majorem ecclesiam neque creditoribus obnoxiam, neque rebus angustis afflictam, neque perpetuo egentem, sed omnium rerum copia abundantem cernamus.

Quemadmodum autem ad eam pertinentes sumptus certa fine descripsimus, ita convenit, ut sanctissimus pro tempore patriarcha et reverendissimi cle-

rici circumspiciant, ne reliqui sumptus qui ex ecclesiasticis redditibus fiunt, aliter quam in pias et Deo placitas causas insumentur, et ut in illos conferantur, qui et revera egent, nec aliunde habent unde vivant (hæc enim Dominum Deum conciliare solent), non vero per patrocinia et hominum studia in locupletes distribuant ea quæ ad ecclesiasticos sumptus suppetunt, ut exinde egentes vitæ necessariis defraudentur. Noverint enim Dñi amatissimi œconomi, tam qui nunc, quam qui olim pro tempore futuri sunt, quod si quid in his deliquerint, non tantum pœnis cœlestibus erunt obnoxii, sed etiam de substantia sua sacrosanctæ ecclesiæ indemnitate præstabunt. Sancimus igitur, ut beatitudo tua, quæ initio et a tenera propemodum ætate per omnes sacerdotales gradus et dignitates sacrosanctam exornavit Ecclesiam, utpote quæ ex sacerdotibus etiam genus et originem ducat, in perpetuum custodiat, certo scientes, non minus nobis sacrosanctarum ecclesiarum commoda curæ esse, quam ipsam vitam. Dat. xvii Kalend. April. d. n. Bilis. v. c. cons.

NOVELLA V.

De monasteriis et monachis, et eorum antistitibus.

Imperator Justinianus Augustus Epiphano, sanctissimo et beatissimo hujus regiae urbis archiepiscopo, ejusque universi tractus patriarchæ.

Conversationis monachalis vita sic honesta est, sic commendare novit Deo ad hoc venientem hominem, ut omnem humanam ejus maculam detergat, et purum ac rationabili natura decentem, et plurima secundum mentem operantem, et humanis cogitationibus celsiorem reddat. Si quis igitur futurus est monachus perfectus, indiget et divinorum eloquiorum eruditione, et conversationis integritate, ut tanta dignus factus sit mutatione.

Credimus igitur et nos explanare quid agendum ab eis sit, et decertatores eos veros ad sacram viam constituere. Et ita nobis intentio præsentis est legis, ut post illa, quæ de sanctissimis episcopis sancivimus, et quæ de reverendissimis clericis disposuimus, neque quod monasticum est, extra competentem formam relinquamus. Illud igitur ante alia dicendum est, ut quocunque tempore et quocunque loco quis ædificare venerabile monasterium voluerit, non prius licentiâ sit hoc agendi, quam Deo amabilem locorum episcopum advocet. At ille extendat manus ad cælum, et per orationem locum consecret Deo, figens in eo salutis nostræ signum (dicimus autem adorandam et vere honorandam crucem), sicque inchoet ædificium, bonum utique quoddam in hoc et decens fundamentum ponens hoc; itaque principium piæ venerabilium monasteriorum fabricæ fiat.

Hinc autem nobis etiam de singulis monachis cogitandum est, quo conveniat fieri modo, et utrum liberos solum, aut etiam forte servos, eo quod omnes similiter divina suscepti gratia prædicans palam, quia quantum ad Dei cultum non est maculus, neque femina, neque liber, neque servus, omnes enim in Christo unam mercedem percipere. Sancimus ergo

sacras sequentes regulas, eos qui singularem conversationem profitentur, non prompte mox a reverendissimis præsulibus venerabilium monasteriorum habitum percipere monachalem, sed per triennium totum (sive liberi forte sint, sive servi) tolerare, nondum monasticum habitum promerentes, sed tonsura et veste eorum qui laici vocantur, uti et manere, sic divina addiscentes eloquia. Et reverendissimos eorum abbates requirere eos, sive liberi sint, sive servi, et unde eis desiderium vitæ singularis accesserit, et discentes ab eis quia nulla maligna occasio ad hoc eos induxit, et habere eos inter illos, qui adhuc docentur, atque monentur, et experimento percipere eorum tolerantiam, et honestatem; non enim facilis est vitæ hominum mutatio, sed cum animæ magno fit labore. Et cum triennio toto in ea vita permanserint, optimos semetipsos et tolerabiles aliis monachis et præsuli demonstrantes, hos monasticam promereri vestem, atque tonsuram, et sive liberi sint, sine calumnia permanere, sive servi, penitus non inquietari migrantes ad communem omnium. Dicimus autem cœlestem Dominum, sed in libertatem eripi. Nam si in multis casibus etiam ex lege hoc fit, et talis quædam libertas datur, quomodo non prævalebit divina gratia talibus eos absolvere vinculis? Si vero intra triennium venerit quispiam, et aliquem horum, qui conversationem professi sunt, abstrahere tanquam servum voluerit, hoc quod nobis nuper ex Lycia nuntiavit Zosimus Deo amabilis, vir famosissimus in conversatione, et prope vicesimum et centesimum ætatis agens annum, pollens autem et animi virtutibus et corporis operationibus, quia tanta quædam in eo gratia Dei floret. Si quis igitur (sicut prædiximus) intra triennium veniat aliquem eorum qui volunt esse et perseverare monachi, in servitum tracturus, et dicat quod abripuerit quasdam res, et propterea recurrerit ad monasterium, sancimus eum non prompte agere, sed primo probare pro veritate, quia et servus est, et pro furto forsitan, aut pro vita maligna, aut pro vitis pessimis fugerit quidem, propter suum autem vitium ad monasterium venerit. Et si quidem verax ostenditur, et apparuerit propter hujusmodi causam monasticam eum simulasse conversationem, aut propter turpitudinem vitæ forte diffugisse, et non pro veritate sanctimoniam habitum concupuisse, hunc reddi domino, cum iis quæ forsitan abripuit, si tamen hæc etiam in monasterio fuerint. Eum vero, qui dominus approbatur, dare ei Jusjurandum, quia nihil mali ei faciet, et susceptum eum reducet domum. Si vero is quidem qui dicit se esse dominum, nihil tale probaverit, et appareat is qui in talibus accusatur, ex ipsa conversatione honestus ac mitis, et forte testimonium habeat aliorum, quia etiam apud dominum consistens discendi cupidus fuerit, et honestatis amator, et si nondum forte completum est triennii tempus, attamen etiam sic maneat in venerabili monasterio, abstrahere cupientium asperitate liberatus.

Triennii vero semel expleto tempore, judicatus,

A quia monastica dignus est honestate, maneat in monasterio. Nequaquam enim damus licentiam ulli penitus perscrutari, quæ ejus sunt, sed sive liber, sive servus sit, manere eum in conversatione volumus. Nam et si vitium in priori ab eo forte gestum est vitæ (humana enim natura quodammodo labitur ad delicta), attamen sufficit ad mediocrem purgationem peccatorum, et ad virtutis augmentum triennalis temporis testimonium. Ea vero quæ raptæ sunt, apud quoscumque tandem inveniantur, modis omnibus redantur prisco domino. Si vero servitii necessitatem effugiens, tentaverit monasterium quidem derelinquere, aliam autem vitæ sectari figuram, licentiam damus domino retrahere eum, et probanti fortunam inter servos habere; non enim injuriam patietur tantam ad verum servitium retractus, quantum ipse injuriatus est Dei culturam refugiens. Et hoc quidem de fortuna horum qui inter monachos profiteri volunt sancimus. Cogitandum vero est, quomodo ipsos habitantes et ibi degentes monasticæ philosophiæ certatores dignos esse ostendamus. Neque enim volumus in ullo monasterio sub ditione nostra constituto, sive plurimorum hominum est, sive paucorum, monachos qui ibi sunt, divisos ab alterutris esse, et propriis habitationibus uti, sed communiter quidem eos comedere sancimus, dormire etiam omnes in communi, unoquoque quidem in quadam propria statura jacente, in domo vero una collocatos, aut si forte non sufficit ad multitudinem monachorum domus una, in duas forsitan, aut plures, non tamen seorsim, et apud semetipsos, sed in communi, testes alterutri sint honestatis et castitatis. Et neque somnum desidiosum habeant, sed et in somno meditantibus bene composito esse corpore propter incrementum respicientium. Nisi tamen quidam eorum in contemplatione et perfectione degentes vitam remotam habeant in secessu, quos vocare anchoretas, et hesychastas consueverunt tanquam a communione ad meliora exceptos. Alioquin alios, quibuscumque inter multitudinem conversatio est, in his quæ vocantur cœnobias, esse volumus. Sic enim zelus eis ad virtutem crescit, et maxime juvenibus, si cum senioribus constituantur. Fiet enim seniorum conversatio juventutis educatio perfecta. Et sic sint in cœnobiis suo proprio abbati obediens, et traditam sibi conversationem inculpabiliter observantes.

D Si quis autem forte semel dedicatus, habituque potitus, deinde a monasterio discedere voluerit, et privatam fortassis eligere vitam, ipse quidem sciet quam pro hoc dabit Deo satisfactionem; res autem quasque habuerit, dum in monasterium intrabat, eæ dominii sint monasterii, et nihil inde penitus eliciat. Illud quoque decernimus eum qui in monasterium introire voluerit, antequam monasterium ingrediatur, licentiam habere suis uti quo voluerit modo; ingredientem namque simul sequuntur omnino res, licet non expressim, cum introduceret eas, dixerit; et non erit dominus earum ulterius ullo modo. Si vero alios habuerit, si quidem contigerit, jam eum

res aliquas donasse eis, aut per antenuptialem donationem, aut per dotis occasionem contulisse, et faciant hæc quartam ab intestato ejus substantiæ partem, nullum in reliquis rebus habeant participium filii. Sin autem nihil eis donaverit, aut minus quarta, et postquam abrenuntians conversatus fuerit inter monachos, nihilominus quarta debetur filiis, ut aut in totum eis detur aut, si contingat eos jam aliquid accepisse, suppleatur. Si autem uxorem habens, deinde eam relinquens, in monasterium ingrediatur, et dos mulieri servetur, et ex morte pactum, quod in alia nostra sancivimus constitutione. Omnibus, quæ super monachis dicta sunt, et in mulieribus monasterium ingredientibus, valituris. Si vero relinquens monasterium ad quamdam veniat militiam, aut ad aliam vitæ figuram, substantia ejus etiam sic in monasterio, secundum quod a nobis prius dictum est, remanente, ipse inter officiales clarissimi provinciæ judicis statuatur, et hunc habebit mutationis fructum, quod pro sacro ministerio despecto, tribunalis terreni observet servitium. Si vero relinquens monasterium, in quo conversationem habuerit, ad aliud transeat monasterium: etiam sic quidem ejus substantia maneat, et vindicetur a priori monasterio, ubi abrenuntians hanc reliquit. Competens autem est reverendissimos abbates non suscipere eum qui hoc egit. Erronea namque est talis vita, et nullatenus monasticæ tolerantæ proxima, neque constantis et persistentis animi, sed judicium habens circulatoris, et aliud de alio requirentis. Ea propter etiam hoc prohibeant Deo amabiles episcopi et archimandritæ nuncupati, monasticam honestatem secundum regulas sacras conservantes. Si quis autem monasticam profitentium conversationem meruerit clerici ordinationem, maneat etiam sic puram servans conversationem. Quod si facti clerici abutatur fiducia, et ad nuptias venire (quippe tali gradu constitutus inter clericos, qui ei uxorem ducere permittat, dicimus autem cantorum aut lectorum, aliis enim omnibus nuptias secundum sacras regulas penitus interdici-mus), aut concubinas habere, aut luxuriis tradere vitam præsumat, excludatur nobis omnibus a clero, tanquam priorem conversationem et solitariam confundans vitam, et privatus sit de cætero. Ad militiam quidem, aut ad aliud officium venire non præsumens, nisi a nobis voluerit dudum interminatis subiacere pœnis. Ipse autem apud semetipsum reputans et agnoscens, qualem pro hoc daturus sit magno Deo satisfactionem.

Ordinatione vero abbatum si quando contigerit egere monasterium, jubemus abbatem non per ordinem reverendissimorum fieri monachorum, nec omnino eum qui mox post primum est, nec qui post illum secundus est, neque tertium, aut reliquos, hoc quod etiam alia lex nostra dicit, sed Deo amabilem locorum episcopum percurrere quidem consequenter per omnes (non enim exhonorandum est omnino tempus, et ex eo ordo) et eum qui apparuerit prius optimus inter monachos optimos constitutus, et dignus præ-

salatu eorum, hunc eligere, eo quod humana natura talis est, ut neque omnes per ordinem inter summos boni, neque rursus omnes inter novissimos mali constituti sint, sed procedat quidem secundum gradum antistitis inspectio. Qui vero prior, mox inter numeratos optimus apparuerit, is abbas sit, et ordinem simul et virtutem suffragantem habens. Oportet enim eos qui discernunt quod melius est a pejore, aliud quidem ad regendum dimittere, aliud vero inclinari jubere, et paulatim per eruditionem hoc etiam ad melius adducere. Quæcunque tamen a nobis in omnibus, quæ prius, et quæ nunc prolatae sunt, sacris nostris constitutionibus sunt sancita de clericis, aut monachis, aut monasteriis, hæc communia ponimus et in masculis et feminis, et monasteriis, et asceteriis, non discernentes (quantum ad istos) masculum aut feminam, eo quod (sicut prædiximus) unum omnia in Christo consistunt.

Hæc igitur omnia sanctissimi patriarchæ sub se constitutis Deo amabilibus metropolitanis manifesta faciant. At illi subjectis sibi Deo amabilibus episcopis declarent, et illi monasteriis Dei sub sua ordinatione constitutis cognita faciant, quatenus per omnia Domini cultura maneat undique incorrupta. Imminent enim maximæ pœnæ ista transgredientibus: dicimus autem de cælo quas necesse est rectorum dogmatum contemptoribus imminere. Et nostræ quoque reipublicæ iudices, si hæc eis nuntientur, omnibus studeant modis ea quæ sacris regulis continentur, quas nostra sequitur lex, ad effectum perducere procurare, nam nec illos deserit pœna hæc negligentes. Quapropter sequentem hanc tuam sanctitatem decet omnibus sub se positis sanctissimis metropolitanis hæc facere manifesta. Dat. xiv Kalend. April. Constantinop. Bilisario v. c. coss.

NOVELLA VI.

Quomodo oporteat episcopos et cæteros clericos ad ordinationem perducere, et de expensis ecclesiarum.

Imperator Justinianus Augustus Epiphanio archiepiscopo et patriarchæ Constantinopolitano.

Maxima quidem inter homines dona Dei sunt a superna collata clementia, sacerdotium et imperium. Quorum illud quidem divinis ministrans, hoc autem humanis præsidens ac diligentiam exhibens rebus, ex uno eodemque principio utraque procedentia, humanam exornant vitam. Ideoque nihil sic erit studiosum imperatoribus, sicut sacerdotum honestas cum utique et pro illis ipsi semper Deo supplicent. Nam si id quidem inculpabile sit, undique et erga Deum fiducia plenum, imperium autem recte et competenter exornet traditam sibi rempublicam, erit bella quædam consonantia, omne quidquid utile est, humano conferens generi.

Inde adeo maximam habemus sollicitudinem circa vera Dei dogmata, et circa sacerdotum honestatem, quam illis obtinentibus credimus, quia per eam maxima nobis dona dabuntur a Deo, et ea quæ sunt, firma habebimus, et quæ nondum hactenus venerunt, acquiremus. Bene autem universa geruntur et com-

petenter, si rei principium fiat decens et amabile Deo. Hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum observatio custodiatur, quam justī laudandi et adorandi in-pectores et ministri Dei tradiderunt, apostoli et sancti Patres custodierunt et explanarunt. Sancimus igitur sacras per omnia sequentes regulas, cum quispiam omni post venturo tempore ad episcopatus ordinationem adducitur, considerari prius oportere ejus vitam secundum sanctum apostolum, si honesta, et inculpabilis, et undique irreprehensibilis sit, et a bonis testimonium habēat sacerdotem decens. Et neque ex officiali aut ex curiali veniat fortuna, nisi forsā ex novella ætate (secundum quod jam dispositum est) in monasterio constitutus, fortuna liberetur, quartam tamen prius substantiæ reddens curiæ. Neque etiam ex idiota et his qui vocantur laici existens, et ita mox ad episcopatum ascendens, quasi imaginariam suscipiat ordinationem, ut qui modo quidem idiota sit, mox autem clericus, deinde parvo admodum tempore præterito episcopus appareat. Et neque uxori alteri copulatus, sed aut in virginitate dēgens a principio, aut uxorem habens ex virginitate ad eum venientem, et non viduam, neque sejunctam a viro, neque concubinam, neque filios aut nepotes habens, neque cognitos legi, neque illi odibiles. Alloquin qui præter hoc aliquid agit, et ipse cadet sacerdotio, et qui eum ordinat, extra episcopatum deget, hanc legem offendens. Sed neque pecuniis ullis emere sacerdotium ei permittimus. Solum vero eum respice e Domini Dei culturam volumus, et non plurimis humanis cogitationibus distrahi. Sed neque in hereditis existens sacrorum dogmatum ad episcopatum accedat, nisi prius aut monasticam vitam professus, aut in clero constitutus non minus mensibus sex, uxori tamen non cohærens, aut filios, aut nepotes habens. Hoc enim omnimodo in Deo amabilibus episcopis requirimus, sicut etiam prius sacris duabus nostris constitutionibus hoc sancitum est, per quas dudum cohærentes uxoribus non perscrutamur, omne præteritum relinquentes, de cætero autem nulli permittentes a positione legis uxorem habenti talem imponi ordinationem. Quam legem etiam nunc renovamus, ne forte si præter hoc aliquid fiat et ipse cadat sacerdotio, et ordinantem similiter excludi procuret. Igitur ordinandus episcopus, aut ex monachis, aut ex clericis sit. Etiam in hujusmodi vita testimonii boni, vita bonus, et honestus, et gloria fruens bona, et hoc fundamentum pontificatus deponens animæ suæ. Sed etiam sic eum constitutum et ad episcopatum præparatum competens est venerabilis et undique probatas legere regulas ante ordinationem, quas recta et inviolata nostra suscepit fides, et catholica Dei apostolicaque disposuit et tradidit ecclesia. Et cum frequenti eas lectione percurret, qui ad ordinationem deducitur, tunc is qui ordinationem impositurus est interroget eum, si sufficiens sit custodire et agere quæ sacræ regulæ sancierunt, et siquidem ille declaraverit et dixerit præcepta sacrarum regularum non se valere servare, nullo modo ei ordinationem

imponi; si vero ille susceperit et dixerit quia, quantum homini est possibile, complebit hæc quæ his continentur, tunc monere eum, et dicere quia nisi hæc observaverit, et a Deo alienus erit, et cadet jam dato honore, et neque civiles leges delictum relinquent, eo quod a præcedentibus nos imperatoribus, et a nobis ipsis recte dictum est oportere sacras regulas pro legibus valere. Et si etiam sic permanserit causam amplectens, tunc super his professionibus unumquemque sacram suscipere episcopatus ordinationem. Et hanc non pecuniis redimere, neque per rerum aliarum dationem suscipere, sed puram percipere, et sine mercede tanquam a Deo datam. Tametsi enim alia omnia habeat utilia, quæ prius a nobis dicta sunt, pecuniis autem vel rebus etiam videatur episcopatum emisse, sciat se et ab ipso episcopatu casurum, et hoc munus retributurum ordinanti, ut et ille episcopatum amittat, et a clero cadat, et utrique causa talem præstet retributionem, ut et hic quidem non adipiscatur quæ sperabat, ille autem etiam quæ habebat amittat. Nihilominus etiam pecuniis ac rebus datis occasione ordinationis sanctissimæ assignandis ecclesiæ, sive episcopus sit accipiens, et propterea a sacerdotio cadat, sive etiam quilibet alius in clero constitutorum: nam et illi æqualem imponimus pœnam, ut ordine quem inter sacerdotes habuerit cadat, et reddat aurum, aut res quæ ordinationis occasione datæ sunt, injuriam passæ (quantum ad ipsum) ecclesiæ. Si quis autem extraneorum sit, et non in clero constitutus, qui aurum aut rem aliquam propter patrociniū ordinationis accepit, et maxime si administrationem aliquam gerat, habebit ipse non tantum a Deo pœnam, et succedent ei de celo supplicia, verum etiam illud quod datum est, ablatum ab eo, sanctissimæ ecclesiæ omnibus reddatur modis in duplum. Insuper etiam, si quam administrationem habet, ea cadat, et perpetuo exilio condemnetur. Illud quoque sciat aperte qui pecuniis aut rebus aliis emerit præsulatum, quia si prius diaconus aut presbyter sit, deinde per suffragium ad sacerdotium veniat, non solum cadet episcopatu, sed nec prior ei relinquatur ordo presbyterii forsitan, aut diaconatus. Amittat etenim etiam illud, et omni sacerdotali excludetur ordine, utpote decentia indigne concupiscens. Oportet autem in ipso ordinationis tempore eum qui hæc imponit, illic coram omni fidei populo sanctissimæ ecclesiæ hæc omnia prædicere, ut agnoscens eum omnia quæ prius a nobis dicta sunt habere, ad sacram eum deducat ordinationem, ut etiam ille coram omnibus hæc audiens, non solum habeat Dei timorem, sed etiam coram omnibus denuntiationem et professionem erubescat. Si quis autem talis quidem esse putetur, et ad episcopatus ordinationem transeat, contradicat autem aliquis, atque dicat consciū se esse alicujus quod illicite admiserit, non prius mereatur episcopatus ordinationem, quam examinationis querimoniarum fiat, et appareat undique innoxius. Quod si etiam post hujusmodi contradictionem non passus is qui ordinationem facit legitimam examina-

tionem imponi causæ, currat ad ordinationem; sciat quod ab eo fit pro nihilo esse. Sed et is qui contra legem facit, cadet sacerdotio, et qui sine probatione imponit ordinationem, et ipse quidem similiter cadet sede sacerdotali, reus autem erit Deo qui omnium præcipue quærit suorum sacerdotum puritatem. Si tamen is qui ordinationi contradicit, aut examinatione facta probetur calumniator, aut in ipso principio, neque in examinatione persistere confidat, segreget istum in perpetuum a sacra communione is qui ordinationem facere vult, ut non ipsa falsitas impunita sit. Sicut enim bonam gloriam in eo, qui ordinandus est quærimus, ita etiam calumniam in eo qui frustra accusavit, punimus. Si vero nemo accusaverit omnino, aut in toto denuntians examinationem non faciat, aut facta examinatione demonstrare (sicut prædiximus) non valuerit accusationem veram, tunc oportet eum qui per tot vias inculpabilis apparuerit, accedere ad futuram ordinationem. Qui enim ita ordinatur, ex hoc multa et meliora cognoscit præcepta, neque qui taliter animo, verbo, corporis exercitatione et sapientia eruditus est, incurret in vitam animadversione dignam. Et illud etiam definimus, ut nemo Deo amabilem episcoporum foris a sua ecclesia, plusquam per totum annum, abesse audeat, nisi hoc per imperialem fiat iussionem; tunc enim solum erit inculpabile. Et ut sacratissimi patriarchæ unuscujusque dioceseos compellant Deo amabiles episcopos suis inhærere sanctissimis ecclesiis, et non longo itinere separari, neque in peregrinis demorari velle, neque sanctissimas ecclesias negligere, neque annum excedere, quem et ipsum propter misericordiam constituimus. Si vero ultra annum erraverit, et dereliquerit, neque ad proprium episcopatum remeaverit, neque imperialis aliqua eum (sicut prædiximus) detineat jussio, tunc siquidem sit metropolitanus, contra ecclesiasticam dispositionem absentem regionis illius patriarcha revocet quidem eum legitimis proclamationibus, servans ubique sacrarum regularum observationem. Si vero maneat per omnia inobediens, expellatur a sacro episcoporum choro, et alium introducat hujusmodi et reverentia, et verecundia, et honestate dignum. Si vero non metropolitanus, sed aliorum episcoporum aliquis sit, qui erraverit, hæc omnia à metropolitanò fiant. Nemo enim eorum talem suscipiat prætextum, si dixerint propterea se proprias derelinquere ecclesias, quod litium causas, aut aliarum rerum propriarum, aut ad sacras ecclesias respicientium circumlustrant, et hic constituti hærent, aut in aliis oberrant locis. Hoc enim non habet decentem rationem, ut cum multitudine famulicij quod necesse est episcopum habere proficiantur, et peregrè sumptus faciant, cum neque ullum sanctissimis ecclesiis lucrum inde et juvamen accedat, neque (secundum quod decet sacerdotem) proprium habere possint habitum, et ut maximæ quædam sint lites forte sanctissimis ecclesiis, propter quas tales prætextus afferunt, rectius eas per illos qui sub ipso sunt religiosos clericos, aut apocris-

arios, aut œconomos movere licent; et petitionibus ad imperium directis impetrare desiderata. Propterea sancimus, si quando propter ecclesiasticam occasionem inciderit necessitas, hanc aut per eos qui rebus agunt sacrarum ecclesiarum, quos apocrisarios vocant, aut per aliquos clericos huc destinatos, aut œconomos suos notam imperio facere, aut nostris administratoribus, ut impetrent quod competens est, neque hoc Deo amabilibus episcopis erroris et absentia; et sanctissimis ecclesiis læsionis occasionem fieri, tam in provincia ecclesiasticis rebus per absentiam eorum neglectis, quam etiam hic expensis multis ab ipsis factis, præterea peregrè habitatione non habili constituta, et undique causa hullum juvamen, magis autem læsionem sanctissimis ecclesiis inferente. Non autem aliter aliquem Deo amabilem episcoporum præsumere, dirigere se ad hanc felicissimam civitatem, priusquam siquidem episcopus sit; litteras acciperit proprii metropolitani ad imperium, quæ secundum divinas regulas commendaticia; vocantur, testimonium perhibentes necessitatis ejus presentia;. Si vero metropolitanus sit, qui proficisci vult, litteras sumat ejusdem dioceseos patriarchæ ejus presentiam necessariam esse dicentes, et sic oportere imperatorem jubere hunc presentari, et non temere ac sine conscientia metropolitanorum aut patriarcharum proficiscantur, propterea quod hoc divinis interdictum est regulis. Unde huc advenientes non præsumant per semetipsos se prius pronuntiare ad imperium, sed primitus aut ad Deo amabilem patriarcham proficiscantur, aut ad unuscujusque dioceseos, ex qua sunt, apocrisarios, et cum ipsis conferant causas, propter quas venerunt, et cum eis ingrediantur ad imperium, et deinceps imperiali perfruantur aspectu. Mox quam imperanti astiterint, liceat quidem petentibus episcopis aut per eos qui vocantur referendarii sanctissimæ majoris ecclesiæ, aut per religiosos apocrisarios cujusque dioceseos sanctissimorum patriarcharum suggerere se imperio, et promereri responsum celeriter, ita ut si aut justa ab imperio petierint, hæc accipiant, aut si non justa quærent, velociter revertantur unde profecti sunt. Hæc autem de Deo amabilibus episcopis secundum divinas constituentes regulas, et religiosos clericos cum multa fieri inquisitione secundum divinas regulas, et boni testimonij viros ordinari sancimus, litteras omnino scientes, et eruditos constitutos (litteras enim ignorantes omnino nolumus, neque unum ordinem suscipere clericorum, videlicet presbyterorum et diaconorum, tam sacras orationes dicentium quam ecclesiarum et canonum legentium libros), et ordinationem sine querela, et inculpabilem, et sine aliqua contradictione, et sine datione pecuniarum aut rerum suscipientes. Neque autem eos volumus omnino, qui officiales aut curiales constituti sunt, suscipere ordinationem, nisi secundum leges, quas super his superius posuimus pridem, quas et hic nunc confirmamus. Et episcopi auctoritate ordinatos sacra præcepta in conspectu totius populi suscipere propter

easdem causas, propter quas hoc ipsum agi etiam supra in Deo amabilibus episcopis sancivimus. Sed neque eum qui secundas habet aut habuit nuptias ordinari in diaconum aut presbyterum, neque si mulieri conjungatur sejunctæ et proprium virum derelinquenti, neque si concubinam habeat, sed saltem ejusmodi uxorem quæ cum castitate et ex virginitate sit. Nihil enim sic in sacris ordinationibus diligimus, quam cum castitate viventes, aut cum uxoribus non cohabitantes, aut unius uxoris virum, qui sive fuerit, sive adhuc sit, et ipse castitatem eligat, secundum divinas regulas primum principium et manifestum fundamentum residuæ virtutis constitutam. Si autem et aliquis presbyter, aut diaconus, aut subdiaconus postea ducat uxorem aut concubinam, aut palam, aut occulte, sacro statim cadat ordine, et deinceps idiota sit. Quod si et lector secundam ducat uxorem certis de causis et ex irrecusabili quadam necessitate, neque omnino ad altiorem accedat gradum, neque perfruatur gradu majore in sacerdotio, sed maneat in eodem gradu perpetuo. Sed non et ad tertias veniat nuptias, satis est enim si ad nuptias veniat. Si vero aliquid tale egerit, et ad secundas veniens nuptias, ad majorem gradum venire festinaverit, exinde idiota erit, et laicus, omnino sacro ministerio cadens. Pudice enim nos per omnia decet vivere. Si enim tales constituti hi qui in clero adducuntur ordinantur, facilis eis ad episcopatum ascensus erit, et ex multis bonis viris facilius invenientur qui digni adducantur ad primum gradum sacerdotii. Quanta igitur super venerabiles clericos a nobis dicta sunt, hæc etiam super Deo amabilibus diaconissis intelligi volumus, ut neque ipsæ citra observationem fiant. Sed primum quidem eis ætatem, neque novellam esse, neque crecentem, ne hac occasione delinquendum prosiliant, sed super mediam constitutas ætatem, et circa quinquaginta annos secundum divinas regulas agentes. Sicque sacram promereri ordinationem aut virgines constitutas, aut quæ unius viri fuerant uxores. Non enim permittimus neque secundas contrahentibus nuptias, neque vitam non habentibus (ut diximus) irreprensibilem, omnique suspicione liberam ad sacrum venire mysterium, et adorandis ministrare baptismatibus, et aliis adesse secretis quæ in venerabilibus ministeriis per eas rite aguntur. Si vero quædam necessitas fiat, et minorem ab hac ætate quam diximus ordinari diaconissam contigerit, liceat eam in aliquo venerabilium asceteriorum destinari, in quo habitare possit nequaquam admista viris, neque suo habitans arbitrio, sed vitæ separatæ et modestiæ a convenienti multitudine bonum testimonium habens. Volumus autem et ipsas quæ ad ordinationem perduntur diaconissas, sive ex viduitate, sive ex virginitate, non cum aliquo cohærere, aut cognatorum, aut eorum quos appellant dilectos (talibus enim nominibus utentes, maligna suspicione suam replent vitam), sed aut solæ habitent, aut cum parentibus solis, et filiis, aut vere fratribus, aut cum his de quibus si quis suspicari aliquid præsumperit malignum, ipse insipiens simul et impius forsitan putabitur.

A Et si dicatur tale aliquid de aliqua earum quæ in diaconissarum ordinationem ingredi vult, quod aliquid adhæserit sub imagine quidem bonæ appellationis, cum maligna vero suspicione, non oportet hujusmodi mulierem perducere omnino ad ordinationem diaconicæ. Nam et si ordinetur, et tale aliquid egerit, et cohæserit alicui cum prædicto nomine, aut schema, cadat quidem ipsa a diaconia, et tam ipsa quam ille subjecti erunt huic legi, et reliquis quæ corruptores puniunt. Oportet enim omnes quæ ordinantur venerabiles diaconissas tempore ordinationis etiam moneri, et coram reliquis quæ dudum sunt venerabiles diaconicæ sacrorum audire mandatorum præcepta, ut et ipsæ Dei timorem habeant et adhærentem sacris mandatis fiduciam, timeant autem et confundi, et sacro cadere ordine: scituris quod si præsumperint, aut erubescerint ordinationem, aut dereliquentes sacrum ministerium, ad nuptias venire, aut aliam omnino vitam elegerint, ipsæ quidem obligatæ efficiuntur morti, et substantiæ earum applicabitur sanctissimis ecclesiis, aut monasteriis in quibus sunt. Qui vero eas aut in uxores accipere, aut corrumpere præsumperint, obnoxii quidem et ipsi gladio erunt, substantia autem eorum applicabitur fisco. Si enim in antiquis legibus virginibus illis quæ in eorum errorem vocabantur mortis incumberet periculum, corruptis quomodo non magis nos in his quæ a Deo glorificantur idem definimus, pudicitiam, quæ quam maxime mulieres exornat, conservari volentes, cum conveniat venerabilibus diaconissis, et et quod naturam decet custodiant, et quod debetur sacerdotio conserveat. Secundum hoc autem et semel factos diaconos aut presbyteros nullo modo derelinquere sacerdotium. Quod non solum in presbytero et diacono sancimus, sed etiam si subdiaconus, aut forte lector fiat aliquis, neque hunc relinquere pristinum schema, et ad alteram migrare vitam: quia si tale aliquid egerit, secundum quod a nobis jam sancitum est, aut in curiam cum substantia, aut sub inopia degens ad officialem deponetur fortunam. Sed neque effusas competit fieri de cætero reverendissimorum clericorum ordinationes. Quod enim hactenus gestum est, licet corrigi oporteret, attamen propter tempus sinimus. De cætero autem non propter hoc fieri, neque ad damnum sanctissimarum ecclesiarum venire sancimus. Quæcunque igitur oportebat de tali modo in sanctissima majore ecclesia hujus nostræ regni civitatis, et sub ea constitutis sanctissimis ecclesiis, et aliis, quæ hic sunt, fieri, hæc speciali lege complexi sumus. In omnibus autem quæ foris sunt locis sancimus, si quis cum constituit ab initio edificare ecclesiam, definivit ordinandorum mensuram, tanquam secundum eam expensas constituens, non prius ordinari quemquam in eadem ecclesia, nisi ad numerum a principio definitum ejus mensura redigatur. Si vero hoc non fecerit, ipsa vero civitatis ecclesia ministrat emolumenta, et sibi et aliis ecclesiis, tunc non promptum sit augere illi clericos, neque propter aliquas forte compassionem aut beneficium ex hoc eam sumptibus prægravare. Non sunt

enim hæc pia, neque sacerdotibus digna, sed ex his quæ Dominus Deus dederit, quæ possibilis sunt, administrare, aut antiquam conservare consuetudinem nihil penitus innovantem. Unde competit Deo amabiles patriarchas et metropolitanos hujus habere providentiam, et eos quidem qui hactenus sunt sine in schemate in quo sunt clericos. Metiri vero uniuscujusque ecclesiæ facultates, et ita ipsos quoque sanctissimos patriarchas sub se constitutas ecclesias ordinare, et metropolitanos hoc ipsum a sanctissimis patriarchis commonitos facere, illos autem alios omnes sub se positos episcopos ad mensuram hanc deducere, et studere non ultra expensas facere clericorum ordinationes. Scimus enim quot sanctissimæ ecclesiæ propter hanc ordinationem et alias expensarum effusiones inopes factæ sunt.

Et quia aliquas earum vix quidem, tamen liberavimus, quædam vero adhuc oneratæ jacent ex tali elevari angustia non valentes, ideoque hoc provideant sanctissimi patriarchæ, et metropolitani, et reliqui Deo amabiles episcopi, ut et nos quæ ab eis aguntur discentes, approbemus eos qui nostram legem in litteris positam apud semetipsos ostenderunt operibus adimpleri. Quæ igitur a nobis sancita sunt, et sacrum ordinem statumque custodiunt secundum sacrarum regularum observationem et tenorem, de cætero conservent perpetue integra et sanctissimi patriarchæ uniuscujusque dioceseos, et Deo amabiles metropolitani, et reliqui reverendissimi episcopi, atque clerici, ubique Dei culturam et sacram disciplinam custodientes inviolatam, pœna imminente ista prævaricanti, quo penitus alienus sit a Deo, et imposito sibi sacerdotii ordine. Nam velut indignus hoc excluditur. Licentiam vero universis damus, cujuscunque sunt officii, vel conversationis, respicientibus aliquid horum prævaricari, nuntiare nobis et ad imperium, quod semper est, ut nos, qui hoc secundum sacrarum regularum explanationem apostolicamque traditionem constituimus, decentem etiam indignationem prævaricatoribus inferamus, videlicet his etiam quæ sancita sunt a nobis de hæreditatibus Deo amabiliū episcoporum custodiendis. Sanctissimi sane patriarchæ uniuscujusque dioceseos hæc proponant in ecclesiis sub se constitutis, et manifesta faciant Deo amabilibus metropolitanis, quæ a nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam ipsi proponant in metropolitana sanctissima ecclesia, et constitutis sub se episcopis hæc manifesta faciant. Illorum vero singuli in propria ecclesia hæc proponant, ut nullus in nostra publica ignoret, quæ a nobis ad honorem et magnificentiam magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi disposita sunt. Insuper sequens hæc tua sanctitas omnibus, qui sub ea sunt, sanctissimis metropolitanis hæc faciat manifesta universo tempore tenenda. Scriptum exemplar Epiphanio sanctissimo archiepiscopo magnæ hujus et almæ urbis. Scriptum exemplar sanctissimo archiepiscopo Hierosolymorum. Scriptum exemplar Joanni viro gloriosissimo præfecto sacrarum prætoriarum secundo exconsule et patritio, cui etiam

hoc adjectum est. Et tua quoque celsitudo hæc sciens una cum semper suscepturis sedem tuam hæc servare festinet. Et si denuntiatum aliquid fuerit, tale delictum prohibeat, et maxime quæcunque inordinationibus curialium vel officialium interdicta sunt. Nuntiet autem etiam nobis, ut decens super eis imponatur correctio, utatur quoque præceptis ad clarissimos provinciarum judices, ut et ipsi, quæ fiunt inspicientes non permittant aliquid extra hoc, quod a nobis constitutum est, fieri: imminet enim eis et pœna quinque librarum auri, siquidem et ipsi prævaricari videntes non denuntiaverint, aut sedi tuæ, aut imperio, ut undique decens ornatus ordinationis gradui conservetur. Scripta cum adjunctione dominica.

B

NOVELLA VII.

De non alienandis aut permutandis rebus ecclesiasticis immobilibus, aut in specialem hypothecam dandis creditoribus, sed ut sufficiant generales hypothecæ.

Imperator Justinianus Augustus Epiphanio archiepiscopo, et patriarchæ Constantinopolitano.

Unam intentionem hanc semper proponimus, omne quidquid prius imperfectum aut confusum videbatur, hoc et expurgare, et perfectum ex imperfecto declarare, quod etiam in omni legislatione facientes, credimus oportere et in alienationibus, quæ sunt super sacris rebus una complecti lege, quæ priores omnes et renovet, et emendet, et quod deest adjiciat, et quod superfluum est, abscindat. A Leone siquidem bonæ memoriæ, qui post Constantinum piæ memoriæ Christiana fide inter cæteros imperatores principatum auxit, et constituit sacrarum ecclesiarum honorem et disciplinam scripta, lex est de alienationibus ecclesiasticis conclusa in sola hujus felicissimæ civitatis sanctissima majore ecclesia. Et laudamus plurima hujus legis cum omni vehementia et Dei cultura posita. Sed eo quod non generaliter posita sit, in omnibus, indigere etiam eam quadam correctione credimus. Ab Anastasio quoque piæ memoriæ scripta quædam de talibus lex est, neque similis priori, et omnino minus habens, effusa namque et per loca foris posita, nihilominus mansit imperfecta, eo quod ad solum sacerdotium et diocesan respiciat, constitutam sub beatissimo patriarcha hujus regiæ et felicissimæ civitatis, alias autem omnes non perscrutata sedes, cum utique dignam correctione esse eam arbitrat, propter quam occasionem alia quidem corrigebat, alia vero incomposita relinquebat. Quamobrem eam quoque vacare de cætero sancimus, utpote imperfectam, et loco circumclusam, et non generalem inter leges existentem, neque aliquid studiosum introduceentem.

Hæc ergo nos omnia emendantem, unam existimamus legislationem omnibus sanctissimarum ecclesiarum, xenodochiorum, nosocomiorum, monasteriorum, brephotrophiorum, gerontocomiorum, et totius sacrati collegii rebus imponendam, et hanc legem Leonis piæ memoriæ constitutioni adjiciendam esse:

prius quidem breviter legislationem exponentes, sic-
que omne quod reliquum est intextentes.

Valt autem illa neque Deo amabilem archiepiscopum et patriarcham hujus felicissimæ civitatis, seu sanctissimæ majoris ecclesiæ, neque œconomum vendere, aut donare, aut aliter alienare rem immobilem, domum forsitan, aut agrum, aut colonum, aut mancipia rustica, aut civiles annonas (nam et hæc inter immobilia numeranda sunt quæ competunt Constantinopolitanæ sanctissimæ majori ecclesiæ), sed neque pro ulla compensatione, aut qualibet alia circumventione tale aliquid agi. Et interminatur emptori quidem rei restitutionem, ut reddat pro tempore œconomio rerum sanctissimæ ecclesiæ rem, quam ipse perceperit, cum omni mediæ temporis fructu, et aliis lucris, casu imminente pretiorum ei qui tale aliquid accipere aut comparare præsumpserit, cum etiam hoc quidem, quod contra leges actum est, ita ponat, ac si neque a principio gestum sit. Œconomum vero hæc prævaricantem dare quidem de suo sanctissimæ ecclesiæ jubet omne; quicquid ex ea causa lucratus est, aut sanctissimæ ecclesiæ damni intulit. Super hoc autem etiam excludit officio œconomem, et dat actionem sanctissimæ ecclesiæ, non solum contra Deo amabiles œconomos, sed etiam contra successores eorum, sive ipsi hæc alienaverint, sive pro tempore Deo amabilem episcopum, aut alium quempiam clericorum videntes alienantem degeneri et illiberali taciturnitate passi sunt, et multo potius, si cum viderent, consentientes tale aliquid permisissent, et non prohibuerunt. Ad hæc autem etiam tabellionem, qui talia confecit instrumenta, perpetuo tradit exilio, nullam ei clementiam neque per reversionem participans. Ipsos quoque maxime iudices, qui ad hæc accedunt, et talibus ministrant causis, aut confici apud semetipsos monumenta pro confirmatione talium donationum aut aliorum actuum patiuntur, cingulo, et dignitate, et substantia interminatur excludere. Hæc igitur increpans vehementer, permittit rei ecclesiasticæ usum, aut qui vocatur usufructus, sub certo quodam tempore, aut etiam usque ad vitam percipientis dare sanctissimam majorem ecclesiam, sub hac tamen definitione, ut is qui hanc accepit munificentiam, ejusdem quantitatis rem recompenset sanctissimæ majori ecclesiæ jure proprietatis, ex qua possit eandem redditum sanctissimæ ecclesiæ habere, quantum ille ex usu accepit, post percipientis utique mortem, aut definitum tempus, usu videlicet et usufructu datæ ecclesiasticæ rei ad sanctissimam majorem ecclesiam redeunte, et item usu donatæ rei cum proprietate sanctissimæ ecclesiæ vindicande; talem namque contractum sine periculo esse ponit lex. Si vero minoris fuerit quam quod datur a sanctissima ecclesia illud quod compensatur ei cujus mox quidem percipiet proprietatem, sperat autem et usum accipere, infirmum contractum et pro non facto ponit, datque licentiam vindicationis, utpote circumventionem contra jus sanctissimæ ecclesiæ facta. Lex itaque talia sub brevitate decer-

nit, et multam imponit, et usque ad res sanctissimæ majoris ecclesiæ stat solammodo, et quaquam omnem perimit circumventionem, quam prædiximus, non tamen retinere calliditatem postea insurgentium valuit. Quidam enim dudum hoc quod vocatur colonarium jus (est autem colonarium jus veluti si domum valentem centum solidos, et præstantem pensionem solidos decem accipiat quis ab ecclesia, et det pro ea solidos centum, seu amplius, aut etiam minus, et quasi jam de proprio aggravet se dare singulis annis quasi pensionis nomine solidos tres; hæc autem appellatur parccus. Sed ipsam domum sub tam parva pensione in perpetuum et ipse et hæredes ejus possidebant) adinvenientes neque nostris legibus, neque cujusquam omnium notum, circumventionem non parvam meditati sunt contra legem, perpetuo pone excogitantes alienationes. Quod nos de cetero agi prohibemus, et pro eo ipso conscripsimus legem.

Dudum autem et ad emphyteusin respexerunt, et immiserunt plurimam quantitatem veri redditus illis qui emphyteusin accipiunt, præstantes hi qui rebus quidem sanctissimæ majoris ecclesiæ præsidebant.

Ideoque nos in quadam constitutionum nostrarum dedimus quidem usque ad personas tres emphyteusin fieri, accipientis, et duorum aliorum successorum: hoc etiam super rebus sanctissimæ majoris ecclesiæ fieri permittentes, non autem ultra partem propter fortuitos casus emphyteusin accipientes relevari sancientes. Quia vero didicimus sic effuse et impie ab aliquibus fieri documenta, et neque sexta relinquatur sanctissimæ ecclesiæ pars, reliquis omnibus emphyteusin accipientibus donatis; porro autem Anastasius piæ memoriæ gesta monumentorum constitutus fieri super alienationibus, ut etiam hujus rei tempus adjiceretur, et emphyteusin statuens, sine gestis quidem usque ad solam vitam accipientis emphyteusin, cum gestis solum in perpetuum eam extendens, neque perfectam fecit, neque utilem legem, et undique imperfectam, usque ad solam diocesan patriarchiæ sedis hujus felicissimæ civitatis (sicut prædiximus) legislationem statuens.

Nos igitur (jam enim ad legem veniendam est) sancimus, neque sanctissimam hujus felicissimæ civitatis majorem ecclesiam, neque sub ea constitutas ecclesias, quarum ipsa erogationem suscepit (sicut eam Anastasius piæ memoriæ interpretatus est), neque alias omnes ecclesias in hac felicissima existens civitate, aut circa ejus confinia, neque sub patriarchica sede hujus felicissimæ civitatis constitutas, quarum metropolitanæ ipse ordinat, neque aliam ullum ubicunque, sive patriarcham, sive episcopum (dicimus autem et eos qui in Oriente, et qui in Illirico, insuper et in Ægypto, et Lycæonia, atque in Lycia, et eos qui in Africana provincia, atque, ut strictim dicamus, per omnes nostræ ditionis terras, necnon, qui in Occidente sunt, Deo amabiles episcopos ab ipsa seniore Roma usque ad Oceanum constitentium sanctissimarum orthodoxarum ecclesiarum)

neque aliquam xenodochium, aut ptochotrophum, aut nosocomum, aut orphanotrophum, aut brephotrophum, aut gerontocomum, aut monasteriorum (viro-
rum vel mulierum) epbatem seu abbatissam, aut quolibet omnino presidentem venerabilibus collegiis, licentiam habere alienare rem immobilem, aut in domibus, aut in agris, aut in hortis, aut omnino in huiusmodi consistentem, neque rusticum mancipium, neque civilem annonam, nec per specialis pignoris occasionem tradere creditoribus.

Alienationis autem nomen generaliter ideo posuimus, ut prohibeamus et venditionem et donationem et computationem, et in perpetuum extensam emphyteusim, quæ non præcise ab alienatione consistit, sed omnes ubique sacerdotes ab huiusmodi alienatione prohibemus, subdendos poenis, quibus Leonis piæ memoriæ usa est constitutio: istam namque per omnia valere et ratam esse sancimus. Præterea autem proposuimus et protulimus, et conscripsimus hanc legem non poterna voce, sed hac communi et Græca, ut omnibus sit nota propter facilem interpretationem.

Quod itaque jam præterit, relinquimus. Nam documenta tam longo ab hinc tempore facta denovo commovere, multæ erit tergiversationis. Quapropter, quæ usque huc hactenus existant, propriam habeant vigorem, de cætero autem omnem alienationem interdiximus, prædictas eis poenas imponentes.

Ut autem lex ad humanæ naturæ varietatem permaneat, et ad id quod semper venit accommodata, per omnia immota permaneat (quid enim esse potest stabile inter homines et immobile, ut nullam patiatur mutationem, cum omnis noster status sub perpetuo motu consistat?) necessarium existimavimus, quasdam exceptiones dare legi, cum multis vigiliis et subtilitate adinventas, ut eas habens in auxilio lex, nequaquam moveatur.

Sancimus ergo imperio, si qua communis commoditas est, et causa ad utilitatem reipublicæ respiciens, et talem exigens possessionem alicujus immobilis rei, qualem proposuimus, hanc et a sanctissimis, ecclesiis, et reliquis venerabilibus domibus et collegiis, percipere licere, undique sacris domibus indemnitate servata, recompensanda re eis ab eo qui percipit, æque aut etiam majore, quam data est. Quid enim causatur imperator, ne meliora det, cui plurima dedit habere Deus, et multorum dominum esse, et ut facile dare potest, et maxime in sanctissimis ecclesiis, in quibus omnis donatarum eis rerum immensitas optima mensura est? Unde si quid tale fiat, et pragmatica præcesserit forma, præcipiens imperio dare aliquid talium rerum, et recompensaverit mox rem meliorem, et uberiorem, et utiliore, sit ea permutatio firma, et hi qui præsentem domibus, quarum est quod alienatur, et qui talibus administrant litteris, sine querela undique sint, nullam metuentes poenarum, quæ a Leone piæ memoriæ interminantur, et a nobis firmatæ sunt. Utique cum nec multum differant ab alterutro sacerdotium et imperium, et sacræ

res a communibus ac publicis, quandoquidem omnium rerum sanctissimis ecclesiis abundantia et status ex imperialibus magnificentis perpetuo præbeatur. Alterutris itaque compensantes, quæ decet, non ab aliquibus jure culpabuntur. Aliam vero omnem, sive ad ipsum imperium, sive ad aliam quamcunque personam factam, sive venditionem sive emphyteusim perpetuam omnino perlinimus. Sed neque donationem, sive permutationem, sive dationem cujusdam pignoris in re immobili factam occasione mutuum fieri sinimus. Et hæc valere volumus in omni ecclesia, omni que monasterio, et nosocomio, et xenodochio, et brephotrophio et asceterio, et gerontocomio, et omni absolute collegio, quod actio pia constituit, nullo penitus horum accipere aliquid ab eis valentē. Unde neque constitutione Anastasii divæ memoriæ ulterius opus erit, neque secundum illam facienda decreta memoratæ observationis. Ipsa enim rei principia perimentes, et prohibentes quod fit, nequaquam perserutatione deinceps indigebimus.

Emphyteusim autem, sive in sanctissima majore ecclesia, sive in omnibus reliquis adorandis domibus, fieri sinimus, et in persona accipientis, et in duobus ejusdem personæ hæredibus deinceps, filiis duntaxat solis masculis aut feminis, aut nepotibus utriusque sexus, aut uxore, aut viro, si hoc videlicet de uxore aut viro, expressim nominetur; alioquin non transire ad aliquem alterum hæredem, sed usque ad solam vitam percipientem standum, nisi filios aut nepotes habuerint. Aliter autem penitus emphyteusim agi ecclesiasticæ cujusdam, aut ptochicæ rei immobilis, aut mancipii rustici, aut civills annonæ, nullo modo permittimus, neque quod fit, aliquid penitus rebus habere sinimus.

Quia vero Leonis quidem piæ memoriæ, constitutio sub nulla penitus deminutione dari rem ecclesiasticam sancivit, nos autem in alia constitutione a nobis scripta, sextam solum excipi super emphyteusi sancimus, huiusmodi quemdam deminutionis rei ordinem damus, ut queratur cum omni veritate et subtilitate pensio eorum quæ dantur, an tanta sit quanta ab initio fuerit, quando ad sanctissimam venit ecclesiam, et detur emphyteusis talibus personis, quales dudum diximus. Tunc enim sextam partem cum scrupulositate imputandam concedimus. Si vero minui contigerit per quamdam calamitatem pensionem, aut in totum tunc constantem pensionem accipiat, qui emphyteusim subire vult, aut penitus abstineat, cum liceat elocare potius quam tales deminutiones in emphyteusi celebrare. Si vero alicujus ecclesiastici suburbanii prædii emphyteusis detur, qualia plurima, maxime in hac novimus felicissima consistere civitate, multo quidem digna pretio, parvas vero redditentia pensiones, aut nihil pensionum omnino non ex redditibus metiri emphyteusim, sed æstimare suburbanum subtiliter, et reputari ex pretio redacto redditus possibiles in viginti annis computari, et in redditibus secundum hoc computatis agi emphyteusim, non perpetuo, sed in eum qui percipit, et duas ex eo

successiones, et viro et uxori (sicut prædiximus) faciendam.

Scire autem emphyteutas convenit, quia si in bienio continuo non exsolverint emphyteuticum cano- nem (hoc enim tempus pro triennio aliorum hominum sufficere ad casum ecclesiasticarum aut ptochicarum emphyteuseon pro non soluto canone ponimus), sient omnino extranei emphyteumatos, et volentibus præpositis sanctarum domuum licebit prædia aut domus vindicare, nullam metuentibus meliorationum repetitionem. Sed siquidem deterius fecerit prædium, aut suburbanum, aut domum, qui emphyteusin percepit, cogi eum de suo diligentiam ac restitutionem prisici status facere, obligatumque ad hoc esse et ipsum, et hæredes ejus, et successores, ejusque res, insuper et debitos omnes redditus sine B dilatione exigi.

Quod autem dictum est a nobis, ut nullius immobilis rei ecclesiasticæ aut ptochicæ alienatio sit permissa, ad nullam nostræ reipublicæ personam sancimus valere, non solum super constantibus domibus, et suburbanis, et hortis, et agris, sed etiam super ruinis (sive ex igne, sive ex terræmotu, sive ex qualibet causa ruina sit) et in his quæ omnino destructa sunt, et in pavimento jacent, sive etiam in puris ruinis nullum ædificium habentibus, neque materiam jacentem. Non enim in illis alienationem fieri permittimus, nisi in sola emphyteusi temporali, secundum quod dudum a nobis dictum est, et in tribus personis talibus, quales prædiximus.

Et ut neque ulla circumscriptio in rem ecclesiasticam in talibus fiat, duobus per tempora primatibus mechanicis, aut architectis, sive in hac regia et maxima civitate una cum Deo amabilibus œconomis, et quinque reverendissimis presbyteris, et duobus diaconis, præsentem quoque Deo amabili episcopo, sive etiam in provincia duobus insignibus mechanicis aut architectis, aut etiam uno (si unum solum civitas habeat) intervenientibus in illis locis, sacrosanctis Evangeliiis propositis, definiatur ab architectis, quantum competat pro hoc solvi sanctissimæ ecclesiæ secundum modum emphyteuseos, et sub his emphyteutica conscriptio in eo celebretur secundum figuram prius dictam: ille vero et ædificet, et utatur materiis (si materias habeat) et transmittat emphyteusin usque ad duas successiones (sicut dictum est) et sic revertatur post trium personarum mortem ad sanctissimam ecclesiam aut venerabilem domum, ex qua facta est emphyteusis, et valeat etiam talis contractus, utpote præsentem non repugnans legi.

Neque illud quod hactenus contra tales contractus agebatur, valere permittendum est de adiectione, ut si duorum hæredum compleatur tempus, licentia sit eis, qui post illum sunt, in emphyteusin dare id, de quo agitur, et semper eos præponi aliis. Hoc enim nihil aliud est quam per revolutionem et machinationes perpetuas eis emphyteuses, magis autem privationes ecclesiasticarum agi rerum. Sed et si quid

A factum est tale, nullam necessitatem esse reverendissimis œconomis, duobus hæredibus cessantibus, cæteris tradere.

Si quis autem voluerit accipere secundum rationem usus, aut qui vocatur ususfructus, rem ecclesiasticam aut sanctissimæ majoris ecclesiæ, aut alterius cujuslibet, quæ in omni nostra ditioe sunt positæ, aut ptochiorum, omnino percipiat hoc, et secundum prædictam observationem, et secundum formam constitutionis Leonis piæ memoriæ, ut isæ locuples existens, et substantiæ immobilis domus aliam mox rem secundum proprietatis jus comperet sanctissimæ ecclesiæ, aut venerabili domui, ex qua hoc percepit, tantos et tales inferentes redditus, quantos aut quales habet id, quod datur, et ita post ejus obitum ecclesiastica aut ptochica res revertatur ad venerabilem domum cum usu, qui datus est, non transcendente tempus vitæ percipientis, accipiat item similiter et rei in compensationem datæ usum, quatenus post percipientis obitum aut tempus, in quo donatio usus convenit, non transcendens videlicet percipientis vitam, utrumque ex toto et secundum proprietatem et secundum usum apud sanctissimam ecclesiam remansurum sit.

Quia vero Leonis piæ memoriæ constitutio pene pene solummodo in venditiones decrevit, nos autem interdiximus non venditiones solum, sed etiam donationes, et permutaciones, et perpetuas emphyteuses, et pignorum dationes in rebus immobilibus, videmus autem quosdam sic amatores periculi constitutos, ut præsumant ad ea quæ interdicta sunt accedere, et circumventionem facere legibus ex voluntate et præsumptione quam habent, et quæ omnibus modis interdicta sunt, et quæ forsitan deducunt homines ad mortem, qui id agunt, propterea necessarium existimavimus in unoquoque contractu etiam certam statuere pœnam. His scilicet pœnis, quæ positæ sunt adversus œconomos ex constitutione prædicta piæ memoriæ Leonis, similiter et nunc imminentes œconomis, aut xenodocho, aut nosocomio, aut brephotropho, aut abbati, aut abbatissæ monasterii, aut aceterii secundum quod prius dispositum est.

Si quis igitur emere præsumperit rem ecclesiasticam, aut ptochicam, cadat quidem mox pretio, exigatur autem res quam accepit, cum omni medii temporis incremento, et contra sanctissimam ecclesiam quidem, aut venerabilem domum nullam omnino habeat actionem, contra venerabiles vero œconomos, aut qui omnino vendiderunt, in propriis eorum substantiis ex contractu habeant actionem, ut etsi non propter Dei timorem, tamen metu suæ substantiæ segniores circa venditionem fiant. Si quis autem per donationem accipere præsumperit rem ecclesiasticam, aut ptochicam, et ipso, quod datum est, omnino cadat, et aliud tantumdem ex sua substantia repenset sanctissimæ ecclesiæ, aut venerabili domui, ex qua hoc suscepit, ut quam nimis est ingerere contra eam novitatem, suam exercentis malignitatem, eam ipsemet in propriis bonis sentiat. Si autem per-

mutatio in quibusdam personis fiat, præter solum imperium, sicut prædiximus, et qui permutationem accepit, subjaceat pœnæ et datam sibi rem amittat, et recurrat rursus hæc ad venerabilem domum, unde progressa est, et quod pro compensatione dedit, maneat apud venerabilem domum, et qui accesserit ad causam legi contrariam, cadat utroque juste, et secundum hoc pœnæ subdatur, secundum quam et propriis cadat, et quod speravit, non acquirat, etiam hic actione ei servata in propria substantia eorum, qui contractum cum eo celebraverunt.

Si autem creditor in pignore corporali elegerit accipere rem immobilem ecclesiasticam, aut ptochicam in domibus, forsan, aut suburbanis, aut agris, aut hortis, aut civilibus panibus, aut rusticis mancipiis, et dederit aurum, ab hoc cadat creditor, et quæ mutuum acceperit sanctissima ecclesia aut venerabilis domus, quod mutuatum est aurum, lucro habeat, etiam hic contra celebrantem mutuum œconomum, aut xenodochum, aut brephotrophum, aut præsulem monasterii, aut asceterii, aut aliorum venerabilium collegiorum creditori actione manente, his omnibus etiam in abbatissis muliebrum asceteriorum aut monasteriorum valentibus. Si enim omnino sanctissimis ecclesiis aut aliis venerabilibus domibus credito opus sit, idque forte aut in necessariam quamdam et inevitabilem occasionem, et præter quam non poterit, quod imminet adimpleri, aut in aliam causam utilissimam sanctissimæ ecclesiæ consistentem, licebit præpositis earum usque ad generalem hypothecam stare, et nullum speciale pignus creditoribus præbere.

Si vero etiam perpetuam quispiam emphyteusin accipere præsumpserit, quod non licet, aut temporalem quidem, non tamen secundum hujus nostræ legis observationem, etiam sic cadat quidem de emphyteusi, et quod datum est maneat apud venerabilem domum. Debebit autem continuo et post casum emphyteumatos solvere, quantum soluturus erat, si secundum legem emphyteusin subiisset, nihil apud eum manente ex rebus pauperum quæ frustra per emphyteusin data sunt.

Hæc igitur omnia custodiantur prædictis subjecta pœnis, neque tabellionibus præsumptibus instrumentis talibus ministrare, sed usque metuentibus exsilium, ex quo nunquam revertantur, nec si sacra hoc præbeat forma, neque iudicibus vel dictare talia instrumenta præsumptibus, vel facta suscipere et gestis monumentorum ea firmare, ne etiam ipsi et cinguli ac dignitatis et substantiæ casum secundum Leonis constitutionem sustineant. Iisdem pœnis servandis etiam adversus eos qui sacra vasa contra nostram legem aut pignori dant, aut vendunt, aut conflant propter alienationem. Nam et illos æquali, aut majore pœna dignos esse sancimus, quando etiam circa sacras res et Deo dedicatas præsumpserunt impie agere, nisi tamen aliquod tale fiat, quod diximus, circa redemptionem captivorum, ubi animæ hominum liberantur a mortibus et vinculis inanima-

torum venditione vasorum. Simili videlicet observatione et super alienatione civilium panum custodienda, sicut sæpe diximus, eo quod tales esse panes non solum in hac felicissima civitate, sed etiam in magna Alexandria, et in Theopoli esse didicimus, forsitan autem tale aliquid etiam in aliis provinciis quibusdam est. Unde tametsi alibi quoque hujusmodi quædam est possessio, et in illa lex servetur, et suam observationem extendat.

Quia vero verisimile est quempiam etiam in circumventionem hujus legis tentare pragmaticas sacras formas accipere, tale aliquid eis agere permittentem, et hoc prohibemus in omni persona majore, vel minore, sive in cingulo constituta, sive horum qui circa nos sunt, sive aliorum quispiam inter populos habitantium. Et sancimus, nulli penitus licentiam esse talem quempiam pragmaticum proferre typum, neque ex hoc accipere aliquid de sanctissimis ecclesiis compendium, aut de monasteriis aut ptochiis, aut aliis venerabilibus collegiis immobilium rerum. Sed et gloriosissimo quæstori pœnam imminere centum librarum auri, si quid tale dictaverit, simul et susipientibus insinuationem talis cujuspiam sacræ formæ gloriosissimis iudicibus, aut aliis quibusdam eandem imminere pœnam, et tabelliones succumbere Leonis piæ memoriæ constitutioni, si fecerint tale aliquid instrumentum, et Deo amabiles episcopos, aut venerabiles œconomos sine periculo refutare hujusmodi sacras pragmaticas formas, magis autem cum periculo suscipere et agnoscere, quia circa ipsum sacerdotium periculum sustinebunt, si negligentes has leges, quæ ita sunt, pragmaticas sequantur formas. Oportet enim ea quæ communiter et generaliter ad omnium utilitatem sanciantur, potius valere, quam ea quæ circa aliquos studentur agi ad corruptionem communium legum. His solis videlicet conducendis et in emphyteusin dandis rebus, quasque putant tali aliquo egere. Si tamen voluerint quædam sub propria gubernatione habere Deo amabiles œkonomi, aut aliorum præsules collegiorum, nulli horum, qui in potentatu sunt, neque secundum sacram pragmaticam formam, licentiam esse cogere eos, aut per conductionem, aut per emphyteusin hæc tradere ei, qui hoc agit, et sacrilegii subjacere pœnæ et omnibus mulctis, quæ hac nostra lege sacra continentur et suppliciis. Quia vero cognovimus aliquod pessimum delictum factum et apud Alexandrinos et Ægyptios, jam autem et in aliis quibusdam imperii locis quosdam præsumere vel ipsa venerabilia monasteria vendere, aut permutare, aut donare, in quibus et altare collocatum est, et sacrum exhibitum ministerium, quale moris est in sanctissimis ecclesiis celebrari, quippe sacris lectis Scripturis, et sacrosancta et ineffabili comunione tradita, et monachica illic facta habitatione, ita ut hæc mutarentur ex sacra et Deo amabili figura ad privatam mansionem et statum, hæc omnino de cætero fieri prohibemus, nulli hominum permittentes hæc delinquere, sed etiam factum infirmum omnibus

declaramus modis, et pretiorum casum imponimus accipientibus, et venditorem quoque damnificamus, et rei casu et pretii amissione, sanctissimæ ecclesiæ ejus loci et venerabilibus monasteriis hoc tribuentes, quatenus ipsi provideant ut quod male alienatum est rursus ad monachicam revocent figuram, neque hypotheca super his valente, sed etiam ipsa infirmanda, et rursus sacro monasterio assignanda.

Sicut autem damnosas alienationes prohibemus, sic et damnosas possessiones interdiciamus. Multæ enim apud nos motæ sunt quæstiones, ubi quidam minus idonea prædia donaverunt sanctissimis ecclesiis, aut venerabilibus domibus, aut etiam vendiderunt tanquam idonea, cum utique sterilia a principio essent, et ex hoc venerabilibus domibus nocuerunt. Interdiciamus igitur rectoribus venerabilium domorum tale aliquid agere, aut certe cognoscere, quia si non cum omni sinceritate fecerint contractus, sed fœna quædam possessio aut damnosa detur ecclesiis, aut monasteriis aut xenodochiis, aut nosocomiis, aut aliis venerabilibus collegiis, contractus quidem pro non facto erit, et recipiet omnino, qui dat, quod per circumventionem et fallaciam datum est. Oeconomus autem qui tale aliquid egerit, aut abbas, aut xenodochus, aut nosocomus, aut ptochotrophus, aut orphanotrophus, aut gerontocomus, de suo et qui dedit salvabit ex hoc damnam. Si vero sic causam fingeretur, ut etiam aliquod aurum pro hoc detur, et hoc lucrabitur quidem venerabilis domus, quæ fœneum aliquid acceperit. Qui vero aurum dedit, habebit contra eum qui contractum celebravit ex hoc actionem, sicut prædiximus. Hæc omnino a nobis super ecclesiasticarum aut ptochicarum rerum alienatione posita sit lex, Leonis quidem piæ memoriæ sequens constitutionem, et non aliud quidem curans, aliud autem incuratum relinquens, sed in omni terra quam Romanorum continet lex, et catholice ecclesiæ sanctio, hæc extendatur, et determinet quæ sua sunt, et valeat perpetuo, custodita a sanctissimis patriarchis uniuscujusque dioceseos, et a Deo amabilibus metropolitanis, et ab aliis episcopis, et clericis, et œconomis, et abbatibus et xenodochis, et nosocomis, et brephotrophis, et gerontocomis, et orphanotrophis, et omnibus similiter rectoribus aliquorum sanctorum collegiorum, omnibus imponens proprium robur et licentiam præbens volenti denuntiare quæ delinquuntur. Laudabilis enim hujusmodi est, et calumniatoris effugiet nomen, qui causam contra leges factam redarguit, auctor pietatis et utilitatis sacris domibus factus. Servabunt autem eam nihilominus et nostræ republicæ iudices majores et minores, civiles et militares, et præcipue per omnes dioceses constituti gloriosissimi præfecti sacrorum prætoriorum, et medias habentes administrationes, quas spectabiles vocant (dicimus autem Augustalem et proconsulares, et spectabilem comitem Orientis) et alios, et qui post illos sunt magistratus, hoc est provinciarum consulares sive præsides constituti, atque defensores civitatum, et

A simplicitate omne civile, militare, et publicum utilitatem et pro totius terræ pietate positam servet, et prævaricatores subdat poenis quas prius diximus. Si quid autem de conductationibus ecclesiasticarum rerum, aut in aliis capitulis sanximus, aut a prioribus nostris sancitum est, necesse hoc in propria firmitate, neque ex præsentis tantæ nostræ constitutione revocandum; alia enim omnia manere in propriis terminis sinimus, nisi tamen aliquid de his habeat, quæ hic constitimus, cum sufficiat pro omnibus hæc lex super id quod a Leone piæ memoriæ factum est, omnem adversus ptochicos res auferre alienationis occasionem. Tua igitur levitas, et qui post illam in pontificalibus solibus fuerint, quæ a nobis disposita sunt, operi efficiatque tradere festinet. Dat. xviii Kal. Maii, Belisari v. c. eos.

NOVELLA VIII.

Ut præsides absque ulla datione pecunie ad officia mittantur.

Imperator Justinianus Augustus Joanni præfecto prætorii iterum exconsule et patricio.

Nobis equidem, dum sedulo consultamus, quibus modis boni aliquid, et quod Deo placeat, subditis per nos inferatur, usu venit planissime, ut die simul noctuque in curis et vigiliis versemur. Neque enim animi vigilantiam supervacue aut præter rem suscipimus, sed sive interdiu quid geramus, sive noctibus ex æquo utamur cum die in tam numerosa eam consilia impendimus, ut nobis pro omnibus curam gerentibus, subditi nostri omni sollicitudine vacui in tuto et summa tranquillitate collocentur. Omni enim cum pervestigatione et accurata inquisitione progredimur, ea efficere cupientes, quæ utilitatem subditis nostris adferant, simulque omni eos onere ac damno, quod præter descriptionem publicam et justam ac solitam collationem alicunde inductum est, exsolvant. Invenimus namque plurimum in republica iniquitatis irrepisse, quæ non initio sed paucis abhinc annis intrusa, subditos nostros ad paupertatem adigat, ut periculum sit, ne ad summam omnium rerum inopiam delabantur, et secundum descriptionem publicam, ne consueta quidem et solita, necque pia tributa publica sine gravi dispendio et necessitate queant persolvere. Ac cum et qui imperium aliquod retro annis parum probe gesserunt semper aliquid cuperent rebus suis lucri per officiorum delationem accedere, meritoque illos sequerentur etiam gloriosissimi prætoriorum præfecti, qui nunquam fieri potuit ut collatores extraordinariis dispendiis simul et solitis ac plenissimis publicis præstationibus per id genus iniquitatis sufficerent? Subiit igitur animus cogitatio, quo tandem facto, quidquid asperum in provinciis nostris noxium existit, possemus uno generali actu ad meliora traducere. Et re ipsa hoc eventurum deprehendimus, si domus operam ut gentium præsides, qui civilia in provinciis officia administrant, puris utantur manibus, et omni præda

abstineant, his solis contenti, quæ præbentur ex publico. Quod quidem aliter non fiet, nisi quoque ipsi officia gratuita susceperint, neque prætextu (ut vocant) suffragiorum, neque iis, qui magistratus gerunt, neque cuiquam alii quidquam dantes. Tametsi enim non exiguus imperio reditus ea re decedit, animadvertimus tamen collatoribus nostris, si indemnes atque illæsi a iudicibus conserventur, ingens incrementum accipientibus, tam imperium quam publicum ærarium recte se habiturum, semper visibus suis paratos habens subditos locupletes, et unico hoc ordine introducto, amplam et ineffabilem omnium rerum copiam existituram. An vero omnibus manifestum non est, quod qui aurum dat, qui quoque eo pacto officium redimit, non hoc tantum dat, quod prætextu (ut appellant) suffragiorum excogitatum est, sed etiam aliud extrinsecus multo amplius accumulatur, ut prius ab iis gratiam ineat, qui vel conferre officium, vel ambire solent? Et sic uno absurdo principio admissa, multas deinde manus obeat necesse est, qui semel largiri cœpit, et quidquid id auri est, non de suo forte præbeat, sed mutuo sumptum, et ut mutuum accipere possit, damno obnoxius secumque ratiocinetur, quod conveniens sit, tantum ex provincia recipere, quantum vel ad dissolvendum æs alienum suum tam in sorte quam usuris, quam etiam damno, quod ut mutuum acciperet, sustinuit, satis sit, vel administrationis tempore tam iudici, quam circa ipsum versantibus, largiores sumptus atque ante fecerunt, suppeditet, vel post officium depositum, quo forte tempore cum potestate non erit, in longiores sibi usus veluti redditum reponat, ut quod a collatoribus nostris exigitur, in triplo aut potius (si vera decet proloqui) in decuplo superet id, quod ab ipsis dabatur, qua re et fiscus detrimentum sentiet. Nam quæ in fiscum inferri debebant, si puris manibus uteretur ille qui officium obtinet, ea postquam qui officium gerit in usus suos convertit, penitus ad inopiam redacto collatore, huius deinde inopiam ab ipso inductam nobis reputat. Ad hæc quæcunque impie geruntur, ea merito in huiusmodi futurorum occasionem referuntur. Siquidem provincialiarum moderatores si lucro et prædæ intenti sint, multos reos fontes accepta pro delicto pecunia absolvunt, multos rursus insontes, ut solum gratiam faciant, condemnant. Neque in pecuniariis tantum hoc causis agunt, sed etiam in criminibus publicis, ubi de vita periculum versatur. Hinc ex provinciis fugæ existunt, hinc ex omnibus passim locis gementes huc confluunt sacerdotes, decuriones, cohortales, patres familiarum plebei, rustici, optimo jure iudicium nostrorum rapinis et injuriis succensentes. Neque ea sane sola fiunt, sed etiam in civitatibus seditio et populares motus pecuniæ (ut plurimum) causa et excitantur et reprimuntur. In summa hæc est omnium malorum causa et pecunias ex officiis conquirere omnium flagitiorum principium et finis. Et profecto, quod sacra docent eloquia, admiratione dignum simul et verissimum

A est, nempe avaritiam omnium malorum matrem existere, et maxime, cum in animis non privatorum, sed magistratuum innascatur. Quis enim absque metu periculi non furetur, quis non secure latrocinetur, conversis ad magistratum oculis vidensque illum omnia auro habere venalia, confidens fore, ut nihil tam turpe admittat, quod non data pecunia possit redimere? Inde homicidia, adulteria, latronum aggressuræ, vulnera, raptus virginum, nundinarum et publicorum conventuum confusio, contemptus legum et magistratum, omnibus tanquam vile aliquid mancipium venum eas proponi existimantibus. Adeoque non sufficimus, ut vel cogitatione completamur, vel prosequamur dicendo, quam multa ex provincialium magistratum furis atrocitas eveniant, nemine audente eos libere increpare, continuo illis administrationis emptionem prætentibus. His omnibus apud nos ipsos in consultationem propositis, assumptaque postmodum in consultationis societatem pietissima a Deo nobis data conjuge, communicato præterea cum excellentia tua negotio, quamquam ex suggestionem consilii tui suscepto, ad divinam hanc legem pervenimus, per quam sancimus, ut neque ulla proconsularis, neque (ut hactenus appellarunt) vicaria, neque comes Orientis, neque quæcunque alia administratio, sive consularis, sive correctoria (quarum expresse mentionem divinæ huic nostræ legi subjectæ tabula facit, quas etiam solas sub hanc legem deducimus) suffragium, aut pro officio aliquid tibi magistratum, vel iis qui circa magistratus sunt, aliter personæ patrocini nomine præstent, sed cum gratis officia adipiscantur, modica tantum quædam nomine codicillorum et chartarum, quæ super unoquoque dari solent, præbeant. Siquidem tabulam huic divinæ legi nostræ subiecimus, quæ declaret quid unumquodque officium vel in sacro nostro laterculo, vel in iudicio excellentiæ tuæ codicillorum, sive instrumentorum, vel fussionum nomine præbere conveniat, ut id tamen ad moderationem redactum, non magnum illi sensum et detrimentum adferat.

Illud sane decernimus, ne Asiæ provinciæ vicarius, qui et Phrygiæ Pacatiæ præses est, amplius eo appelletur nomine, sed de cætero nomen habeat Comitum Pacatiæ Phrygiæ, eademque ex fisco annonarum et capitum titulo ferat, quæ pro utroque officio usque adhuc percepti, nullo ex hoc deminuto. Neque duabus cohortibus utatur, sed ex utraque tam præsidis, quam vicarii simul permista, una Comitiana re et nomine constituatur publicorum tributorum periculo ipsi simul et omnibus imminente, nimirum una cohorte constituta, et in nullo penitus divisa, sed universis in uno veluti collegio conjunctim militantibus: ferens item ex publico annonas et capita propter congemmatum periculum, quæ utraque antea cohors ferebat. Non tamen ut ante quidem vicarius, nunc vero spectabilis Pacatiæ Phrygiæ comes, ullam omnino in cæteras Asiæ tractus provincias potestatem sibi et imperium usurpet, sed quemad-

modum spectabilis Pacatianæ Phrygiæ comitis appellationem obtinet, ita etiam sola (ut prædiximus) Pacatiana Phrygia contentus sit. Hoc ipsum vero et in altero vicariorum, qui ante per Ponticum tractum erant constituti, definimus, ut non duo in posterum existant, sed unus tantum qui quidem comes appelleretur Galatiæ primæ, habeat autem (ut hodie quoque solet) etiam in milites potestatem, et utriusque officii annonas ferat. Ut tamen extra Galatiam primam (nullam enim omnino aliam ei permittimus) nihil obtineat imperii in ullam Ponticam provinciam, sed per solam Galatiam primam consimiliter et cohorte permista, et pro uno (ut diximus) Comitiano collegio re et nomine intellecta et numerata, nemine ex ipsis ullam erga alios omnino differentiam obtinente, sed una cohors sit iis qui uni præsidi unius provinciæ rectori subjecti sunt, tota simul cohorte una cum suo præside circa tributa periclitante.

Nulli quoque iudici penitus concedimus, neque civili, neque militari, mittere per civitates provinciæ, quibus præsidet, eos qui vocantur loci servatores: scientibus, quod si quid tale fecerint, ipsi cadent administratione, præsumentes alios in suum officium elevare.

Idem hoc dicimus et in clarissimo comite Orientis et clarissimo præside (nam et illic ex utraque unam administrationem facimus) ut nomen quidem spectabilis comitis Orientis habeat, uni vero tantum re et nomine Comitianæ cohorti imperet, et primam solummodo Syriam et Cyrrhesticos regat, et utriusque pariter officii annonis perfruatur. Æqualem enim vicariis ipsum quoque ponimus, ut et ipse una cum cohorte illi obsecundante pro tributorum exactione et civilis ac publicæ disciplinæ conservatione periclitetur.

Porro volumus ut omnes omnino provinciarum nostrarum præsidibus subjiciantur. Plebei quidem (prout jurisdictionis proprium est) in omnibus causis, et quacunque occasione, tam pecuniaria quam criminali. Qui vero militia decorati, et propriis iudicibus deputati sunt, nihilominus etiam isti per omnia illis tributorum et criminum occasione subjiciantur. Sed neque eos qui ex quocunque hinc iudicio quascunque sententias executuri comitant, patiantur provinciarum præsides consuetudinum seu sportularum nomine amplius aliquid, quam sacra nostra constitutione promulgatum est, accipere scientes quod si hoc neglexerint, omne damnum, quod exinde subditis nostris irrogatur, ipsi dependent. Damus autem eis licentiam, non tantum ut ad eos ista iudices referant, a quibus destinati sunt, sed etiam ad nos, ut et nos iis cognitis factum ipsum competenti animadversione persequamur. Præterea si quos dignitatis seu cinguli fastu tumidos compererint collatoribus nostris injurios esse, damus illis licentiam ut et de maleficio cognoscant, et iis qui fontes deprehenduntur cingulum adimant, nostrasque vices in provinciis obeant, id quod antiquis etiam legibus promulgatum fuit. Quemadmodum enim omni eos injusto arcemus lucro,

A ita sancimus ut qui integre se in officiis gerunt, omni honore, reverentia, auctoritate potiantur.

Ad eum itaque modum discretis a nobis magistratibus, convenit ut hic facta de Deo mentione coram nobis, aut (si tantum nobis otii non suppetat) coram celsitudine tua et iis qui unquam sedem tuam condicoraverint, coramque eo qui unquam sacrarum nostrarum largitionum gloriosissimus comes futurus est, et gloriosissimo quæstore sacri nostri palatii, et gloriosissimo comite ubicunque constitutarum sacrarum nostrarum rerum privatarum, præsentem item pro tempore magnificentissimo chærtulario sacri nostri cubiculi, qui nobis a codicillis est; is qui magistratum suscepit, jusjurandum præstet, nemini se quidquam omnino vel muneris vel patrocinii loco dedisse, promississe, aut ex provincia mittere pactum esse, sive gloriosissimi præfecti sint, sive alii cum potestate existentes, sive circa illos versari soliti, sive quacunque, titulo inquam patrocinii, sed quemadmodum gratuitum magistratum capit, percipit, præterea et publico annonas (quas quidem et solas ipsum percipere sinimus), ita et puris ipsum manibus conservabit, Deo simul et nobis eo nomine rationem redditurus. Sciat enim celsitudo tua, et qui eundem thronum post te conscendent, quod sive ipsi, sive hæc rerum opera in commissa sibi parte reipublicæ utantur, sive cohors tua, aut ab iis qui ad prædicta officia proficiscuntur, aut quovis alio, quidquam præter consuetudines ipsis a nobis definitas (quas etiam solas arbitantes sufficere, dari decrevimus) accipere præsumperint: poena haudquaquam levis infligetur, sed summi quidem magistratus, qui aliquid ab iis qui ad prædicta officia proficiscuntur, vel ipsi accipere ausi fuerint, vel cohortem suam consimile aliquid facere permiserint, vel ad se delatum non emendaverint, non solum quod acceperunt, ejus quadruplum restituent, verum etiam gravem indignationem sustinebunt, et ne de potentatu periclitentur, solliciti erunt. Si vero qui circa ipsos sunt, cohorsque ipsis obtemperans ultra ea quæ a nobis concessa sunt accipere aliquid pertentaverint, tenebuntur, et ipsi quadrupli restitutione iis qui damno affecti sunt, et ultra hoc quod poenis subjicientur, quæ ipsorum delicta promeruerint, spoliabuntur etiam bonis et cingulo.

Proinde cum ita gratis officia suscipiant, ante omnia studio eos habere oportet, ut diligenter ad tributa advigilent, et indevotos quidem ac intractabiles, et qui compulsione indigent, cum summa vehementia exigant, in nullo cedentes. Neque eo nomine loci aliquid captantes, erga devotos vero paterno se gerant affectu.

Deinde ut subditos nostros ex omni parte illesos conservent, nihil quidquam ab ullo eorum accipientes, sed æquos se in disceptandis controversiis, æquos in conservanda disciplina publica præbeant, in persequendis quidem criminibus insontes a calumniis reddentes liberos, reis vero sontibus poenas legitimas imponentes, neque aliter inter subditos imperium exercentes, quam patres solent inter filios, ut diligant qui-

dem eos, si crimine vacui sint, coerceant vero ac puniant, si criminibus videantur esse obnoxii, justitiam denique illis exhibentes tam in causis publicis, quam privatis contractibus. Neque ut ipsi tantum hoc agant, sed etiam ut assessorem et omnes circa ipsos versari solitos sibi similes assumant, ne quando cum ipsi culpa careant, per alios delinquere, et furari, et (quod multo foedius est) maleficiorum sibi socios asciscere videantur. Quapropter celsitudinis tuæ, intererit, ut eos ad officia mittat, qui et gravitate morum cæteros præcellant, et peritiam habeant rationum publicarum, quales esse solent decuriones, et alii, qui bonitatis de se experimentum dederunt, et gerendis magistratibus sunt idonei. Et quis eum non diligat, atque omnibus honestis artibus abundare non existimet, qui ad officium proficiscatur non solum nostro decreto et iudicio tui cuiusvis comprobatus, quia frugi et bonus vir sit, verum etiam gratis ipsa administratione suscepta, neque ulli omnino per provinciam vitiosæ rei deditus, vel quomodo pro officio numeratam pecuniam corrodatur, vel unde aurum in usus suos colligat, sed in hoc tantum studia sua conferat, ut Deo se et nobis commendatum reddat, bonumque et memorabile nomen consequatur, ac futurae a nobis applæ remunerationis spem sibi comparet?

Cæterum si quis hæc contra quid fecerit, sciat quod etiam administrationis tempore, quo iudex est, furti reus postulabitur. Et quidem si ut vel magistratum perciperet, vel ex magistratu reciperet (utrumque enim æque hæret in crimine) aurum dedisse videbitur, non solum honorum publicationem, et exilium, et corpori adhibita tormenta ac supplicia sustinebit, sed etiam eum qui ab ipso (ut prædiximus) suscepit, ingentibus malis involvet. Puras enim a provinciarum moderatoribus manus requirimus, ut undique subditos illætos et omnium rerum copia affluentibus conservemus. Atque hæc quidem pœnæ tam ex legibus quam a magistratibus inferentur illis qui tale aliquid perpetraverint, etiam dum in prædictis sunt officiis. Damus autem et inter provinciales licentiam, si quid per provinciam præses contra fas egerit, aut etiam collatores ipsos damnis forte aut dispendiis objecerit, ut Dei amantissimus episcopus et primores ejus loci, præsidis delicta enumerantes, preces ad nos dirigant. Nos enim re comperta destinabimus in provinciam aliquem, qui ista examinet, ut ibi delictorum pœnas sufferat, ubi et deliquit, et ut alius ad hoc exemplum respiciens, consimilia facere non præsumat.

Secundum veteres constitutiones necessitatem habente eo qui magistratu defungitur, ut cingulo deposito, per quinquaginta dies in provincia sub publico aspectu commoretur, et omnium adversus se intentatas actiones excipiat. Quod si prius quam quinquaginta dies compleat, diffugiens tanquam vile aliquod mancipium comprehendatur, tribuimus collatoribus licentiam ut et ibi eum locorum detineant, et quid illi dederint, totum furti titulo exigant, præsentem

videlicet Dei amantissimo episcopo, et causam sine scriptis cognoscente, donec universum, quod rapuisse videbitur, restituat. Adeoque ipsis etiam provincialibus, si præsidum rapinam sentiant, referendi ea ad nos licentiam, aut potius necessitatem permittimus, ut nos edocti quod omnino jus auro venale habeat, ultra cælestia supplicia, quibus ut jurisjurandi, sub quo magistratum suscepit, violator est obnoxius, etiam prædictis illum pœnis subjiciamus.

Si autem voluerit ex quacunque causa, non completis quinquaginta diebus, ex provincia fugere, tunc comprehensus, ubicunque degere videtur, revocabitur quidem in provinciam, in qua administrabat; omne vero quod inventus fuerit accepisse, restituit in quadruplum.

Illo scilicet observando, in nullo alio subditis nostris contra præsidem ista facere permissum esse quam ob rapinas. Non enim si in exigendis tributis contra indevotos, aut in persecutione criminum paulo vehementior visus est, aliquid adversus ipsum conari subditos permittimus. Quin contra potius omnium eos acerbissimis pœnis subdemus, si illos qui puri usi sunt manibus, et in exactionem tributorum omni cura ac diligentia incubuerunt, deposito postmodum magistratu injuriis afficere præsumperint, ac non lætis acclamationibus post deputatum tempus provincias excedentes prosecuti fuerint. Oportet enim clarissimos provinciarum nostræ ditionis præsidem, qui post hanc legem futuri sunt, non solum animo revolvere, quanta illos maneat gloria, si tales se præbeant, sed etiam in quantas difficultates incident, si (quantum in ipsis est) hanc legem dissolvere, et præ abrogata habere præsumperint. Absurdum namque fuerit, si in levibus quidem furtis deprehensos ipsi coerceant, tormentisque subjiciant, nec prius veniam dent quam res ablatas restituerint, ipsi vero maximorum furtorum rei absque causæ dictione noxa solvantur, neque exempli eos pudeat, quod subditis in hoc exhibent, cum interim si istis abstineant, non tantum inter honestos, ingenue viventes, et omni laude cumulosos censeri, sed etiam bonum a nobis testimonium obtinere possint.

Enimvero ut et nos illis honorem ac reverentiam tueamur, et illi nobis vicissim integritatem reddant et benevolentiam, neque spectabilibus ducibus, neque cuiquam alii potestatem facimus, ullam sibi contra eos prærogativam usurpare, aut inferre injuriam, aut ullo se pacto civilibus immiscere negotiis. Noverrint enim universi subditi, quod propter ipsorum commoda, nempe ne quid damni ulla ex parte sentiant, ut sub tranquillo et felici omnium rerum statu agant, neve sedes suas relinquere, et in peregrino solo miserias perpeti cogantur, propterea præsentem legem conscripsimus, Deo simul ipsam et instantibus venerandis magnis ejus et publici festi diebus dedicantes, ut omnes intelligant, magis se patres in præsidem quam fures et vilissimis mancipiis similes habituros. Ex quo autem, o collatores nostri, scitis quantam pro vobis in animo curam reposuimus,

æquum est ut et vos cum summa animi alacritate et absque ullo detrimento publica tributa inferatis, non expectata compulsione præsidum, imo ita vos alacres, et devotos ultro præbeat, ut nobis ex ipsis factis indicium fiat quod pro tam ampla erga genus humanum benignitate vestram nobis devotionem repræsentetis, et merito apud præsidem occasione devotionis summum favorem obtineatis et providentiam. Ac cum omnino præsidibus tributorum periculum immineat, et in confesso est quod suo periculo ad officia proficiscuntur, idque etiam vos cognoscitis, convenit ut et vos ista scientes, indevotionem omnibus modis evitetis, neque ita rationes ac consilia vestra ad inobedientiam traducatis, ut ipsorum vehementia opus sit, quam necesse est eos assumere propter inevitabilem tributorum exactionem. Siquidem et vobis notum est, o subditi nostri, quod militares expensæ, et persecutiones hostium, tum magna indigent assiduitate, tum sine pecuniis omnino confici nequeunt, cum neque ullam ea res dilationem recipiat, neque nos æquis oculis Romanorum ditionem deminutam aspicere sustineamus, sed potius universa jam Libya recuperata, et in servitutem redactis Vandalis, multo quotidie his majora nos a Deo percepturos et peracturos speremus, ad quæ conveniens est tributa publica sine detrimento, et cum alacritate, et deputatis exigui temporibus. Inde adeo si et vos præsidibus devote ad solutionem occurratis, et illi libenter expediteque tributa ad nos perferri curaverint, tam præsidem ob diligentiam laudabimus, quam etiam vos ob promptam voluntatem amplexabimur, eritque bella quædam, et undique consona inter eos qui præsentent, quibusque præsidetur, harmonia. Magno igitur Deo et Servatori nostro Jesu Christo laudes pro hac lege simul omnes offerant, quæ ipsis præstabit ut in sua quisque patria secure habitent, sua quisque bona possideant, et fructum præterea ex præsidum justitia percipiant. Et sane nos quoque hac de causa ipsam posuimus, ut per hanc legis æquitatem eo facilius nos Deo conciliare, nostrumque illi imperium commendatum reddere possemus, neve homines, quos Deus nobis in hoc tradidit, ut secuti illius bonitatem, per omnia rationem illorum clementer haberemus, oppressos injuria despiciere videremur. Unde (quantum ad nos) consecrata sit Deo propterea quod nihil eorum bonorum, quæ pro tuitione subditorum nobis in mentem veniant, emittimus. Volentes enim illiberaia ista, et servilia furta tollere, et collatores nostros tueri, ne quid asperum a provinciarum moderatoribus patiantur, propterea gratis illis officia conferre studuimus, ne quam ad delinquendum diripiendumque subditos, quorum gratia nihil non laboris sustinemus, occasionem habeant, dedignantem imitari eos qui ante nos Imperio præfuerunt, qui pro pecuniis conferentes officia, sibi ipsis juste increpandi eos qui injuste se in officiis gerebant copiam ademerunt, digni profecto quibus propter turpiter acceptam pro officiiis pecuniam capita obvolventur pallio, cum neque suos ea re collatores ab improbis præsidibus

A eripere, neque ob prædictam causam ipsos præsidem coercere potuerint. Nos autem satis esse reditum Imperio arbitramur, si vel sola publica tributa collatores inferant, neque opus esse, ut extra ordinem in dies alia atque alia conquirantur, quæ universam vitæ rationem subditis concitent.

Quod vero a nobis paulo ante dictum est, id majore etiam, et exquisitioris legislatione munivimus censuimus, ut animi nostri propositum omnibus excrescat. Sancimus enim ut clarissimi subjectarum nobis provinciarum præsidem, absque ulla peculiarum datione creati, et præstiti a se jurisjurandi memores, hoc etiam jus a nobis obtineant, ne qua sit omnino apud ipsos fori præscriptio, sive de vi aliquibus illata, sive de criminibus, et inde natis injuriis, sive de instantiis ac judiciis publicis, sive de publicorum tributorum exactionibus agitur, sed ex æquo omnes horum jurisdictioni subiaceant, non expectantibus ipsis donec a magistratibus, quibus sunt suppositi, jussa accipiant, aut donec ad illos referant, sed contenti sint hac nostra lege, per quam plenam eis potestatem tradimus, nemine omnino licentiam habente in prædictis causis uti ullo privilegio, aut exinde sibi impune delinquendi auctoritatem sumere. Neque enim præsidem, si omni munere abstineant, quidquam timori Dei, legis, et nostri præponent, sed eo respicientes, subditis conservabunt justitiam, omnia secundum leges nostras, et judicantes, et agentes. In talibus enim etiam milites qui in provinciis resident, ipsis submittimus, non sane indigentibus ad hoc speciali jussu, vel nostro vel nostrorum procerum, sed tantum præsentem lege utentibus, et militibus eam ostendentibus, ut potestate officii ipsis utentibus auxilio sint: scientes quod si hoc non egerint, non solum annorum et militiæ amissionem sustinebunt, sed etiam de corpore venient in periculum. Et nullo præterea nobis alio magistratu opus sit, aut etiam vel latruncultores, vel quos vocant violentis cohibendis (imo grassationibus exercendis) præpositos, vel exarmatores emittere, satis quidem honestos præ se ferentes titulos, re autem ipsa perpetrantes omnium flagitiosissima. Nam si provinciarum præsidem uniuscujusque, vel maximorum magistratum locum implent, multorumque aliorum judicum instar sunt provinciis, et quantum in ipsis est, secundum leges nostras sententias proferunt, quæ aut præscriptione fori, aut alio ejus generis uti apud ipsos audeat?

Interdicimus autem et gloriosissimo per Orientem magistro militum, et omnibus omnino magistratibus nostris, ne vel latruncultores, vel violentis cohibendis præpositos, vel exarmatores, vel ejusmodi alios in provincias emittant. Sciant enim, qui ad hoc institui post hanc nostram legem præsumserint, quoniam capti a nostris iudicibus provinciarum, et in vincula redigentur, et causa ad nos nuntiata summum a nobis periculum sustinebunt; et qui hujusmodi eis præcepta tradiderint, triginta librarum auri pecuniam sustinebunt, et majorem insuper, ac vehementiorem

nostram indignationem experientur. Oportet igitur A pensationem, ingentibus præterea injuriis propter provinciarum præsidēs tanta a nobis potestate dignatos, ita se in agendis rebus gerere, ut (quoad tamen justitia, et leges permittunt) ab omnibus formidentur: scientes quod si male et præter dignitatem a nobis commissæ eis potestatis tradita administratione utantur, antedictis subiacebunt suppliciis: sustinentes scilicet ea dum adhuc in officio sunt, majoribus etiam tentandi periculis eo deposito. Denegamus enim illis quas rexerunt provincias, prius excedendi licentiam, quam legitimam quinquaginta dierum spatium compleantur, sive occasione revocatoris, sive obtenta fugæ, sive aliâ quacunque de causa: scienibus, quod sive (ut ante diximus) in hæc ab hac urbe, sive alibi locorum versentur, ad provinciam denuo reducti, quam rexerunt, pœnas excipiant, B quas prædiximus. Jusjurandum vero dabant, hic quidem secundum formam superius expressam. Si quibus vero, quod in provinciis existant, administrationis codicillos mitti placuerit, jusjurandum coram Dei amantissimo episcopo metropolis ejusque civitatis primoribus subibant, et ita rerum administrationem suscipiant, celsitudine videlicet tua providente, ut sive in ampla hæc urbe magistratum quis suscipiat, sive a celsitudine tua ejus codicilli in provinciam mittantur: is, qui suscipit, cautionem fisco de tributis sipe querela exigendis præstet, prout ipse prorsus statueris. Feratur autem nobis hæc lex de omnibus qui jam inde expressæ a nobis nominanda officia gratuita percipiunt. Præterita enim jam ante positus subjaceant legibus, nulla definituram in hac C nostra lege pœnarum imminente iis qui usque adhuc officia administrant, nisi forte et ipsi post hujus legis insinuationem rapuisse aliquid deprehendantur. Hæc igitur omnia perdiscens celsitudo tua, ut apud omnes sub se constitutas gentes manifesta fiant, procuret ex more destinatis ad omnes provinciarum rectores præceptis, ut nostrum circa subditos studium deque creandis præsidibus sententiam agnoscentes, ipsi, sciant quanta in illos beneficia contulerimus, qui ut meliore fortuna utantur, ne regio quidem famulicio pepercimus. Dat. xv Kalend. April. Constantinop. Belisario v. e. cos.

EDICTUM

Ubique locorum constitutis Dei amantissimis archiepiscopis, religiosissimisque patriarchis conscriptum.

Curam gerentes traditæ nobis a Deo reipublicæ, simulque ut subditi nostri ex omni parte cum justitia vitam degant, studentes, subjectam legem descripsimus. Quam quidem et sanctitati tuæ, et per eam omnibus, qui in provincia tua sunt, manifestam facere pulchrum duximus. Tuæ igitur religionis, et reliquorum episcoporum fuerit ista observare, et si quid præsidēs transgrediantur, ad nos referre, ne quid eorum quæ religiose simul et juste a nobis sancita sunt, despiciatur. Nam si nos quidem subditos nostros miserati, quod ultra publicorum tributorum

penditionem, ingentibus præterea injuriis propter venditiones provinciarum ex præsidum rapina suppressantur, eas per subjectam legem tollere properavimus, vos autem in utramque dormientes ærem, nihil nobis renuntietis. Sit quidem domino Deo consecrata, vos autem rationem ei reddetis de injuria aliis inflata, si per hanc occasionem, quod de his non instruemur, nocuenti aliquid vestris istis hominibus irrogetur. Imo vos, qui in loco præsentēs estis, et tam pro vobis quam pro cæteris decertatis, oportet certiores nos reddere, et de iis qui recte se in administratione gerunt, et qui hanc nostram legem transgreduntur, ut utroque cogito, in hos quidem animadvertamus, illis vero aliquam referamus gratiam. Simul ac vero lex publice proposita, et omnibus manifesta facta est, tunc suscepta intra sacrosanctam recordatur ecclesiam una cum sacris vasis, nimirum cum et ipsa Deo dedicata, et ad salutem sub ipso constitutorum hominum scripta sit. Multo autem speciosius, et magis ex usu hominum, qui per ea loca sunt, facietis, si eam tabulis, aut lapidibus insculptam, in porticibus sacrosanctæ ecclesiæ præscribatis, promptam omnibus legendi et parandi ea quæ sancita sunt, facultatem præbentes. Cum vero de præsidum sinceritate tantam in animo sollicitudinem reposuimus, manifestam est multo nos minus permisuros civitatum defensoribus, ut vel aliquid accipiant, vel dent. Dabunt enim pro præbitis sibi in forn gloriosissimorum præfectorum jussionibus aliquid majores sint civitates, tantum solidos quatuor; si minores, solidos tres, et præterea nihil. A nemine autem quidpiam, si creditus illis ex publico constitutus erit, aut si nihil ex publico percipiant, ultra ea quæ sacra nostra constitutione ipsos ferre debere expressum est accipiant. Alioqui si quid vel ipsi, vel ipsorum (ut vocant) chartularii, vel quispiam eorum qui circa ipsos sunt accepisse deprehendantur in quadruplum ei quod acceperunt restituant, neque non ea sollicitudine depellantur; et præterea perpetuo exilio multati, et corpore castigati, locum dabant melioribus viris, qui pro malis eam sollicitudinem obeant.

Eritis autem vos quoque hujus rei custodes, simul inhibentes ea quæ contra hæc fiunt, simul ad nos referentes, ut neque aliquid ejusmodi admissorum D lateat, neque latendo relinquatur impunitum, sed undique subditis nostris æquitas, et justitia reflorescat. Sed et qui etiamnum in officiis sunt, si post hujus legis insinuationem non omni rapina abstinuerint, sciant etiam ipsi se constitutis in hac lege pœnis subjiciendos. Scriptum est edicti exemplum Constantinopolitanis in hæc verba: Quantam in animo sollicitudinem de universis subditis reposuimus, satis indicat lex nuper a nobis posita, quam ad gloriosissimos nostros præfectos conscripsimus. Sed conveniens est ut et vos providentiam nostram, quam circa omnes homines gerimus, cogitatis et perspectam habeatis. Eaque de re legem ipsam in forma edictorum proposuimus, ut vos Domino Deo et Salvatori nostro Je-

su Christo justas laudes referatis, sed et nostro imperio, quod ob vestra commoda nihil non laboris sustineamus.

Notitia, sive index ejus quantitatis, quæ pro singulis infra designatis officiis consuetudinum nomine ab iis qui ea administrant præstari debet, nemine ultra præscripta audente quidquam amplius, vel dare, vel accipere.

Aspectabili comite Orientis sic : in sacro nostro cubiculo, solidos LXIII, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quatuor scriniis sacri laterculi, solidos L; ejus adjutori, solidos III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solidos LXXX.

A proconsule Asiæ sic : in sacro nostro cubiculo, solidos LXIII; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quatuor scriniis sacri laterculi, solidos L; ejus adjutori, solid. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. LXXX. A spectabili comite Phrygiæ Pacatiænæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri nostri cubiculi, solid. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione sol. L. A spectabili comite Galatiæ primæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri nostri cubiculi, sol. IX. Primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori sol. III. Cohorti gloriosissimorum præfectorum, pro jussione, sol. L. A vicario Longi muris sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri nostri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. Et quæcunque consulares administrationes sunt. A præside Palæstinæ primæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Palæstinæ secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. XL. A præside Phœnicæ maritimæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Syriæ primæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Syriæ secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos XXIV; ejus adjutori, solidos III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione solid. XL.

A præside Theodoriadis sic : spectabilibus tribus

A chartulariis sacri cubiculi, solidos IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. XXIV; ejus adjutori, solid. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. XL. A præside Odroenæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL.

A præside Ciliciæ primæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, solid. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. XL.

B A præside Cypri sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Pamphyliæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. XL. A præside Bithyniæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Hellesponti sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. XL. A præside Lydiæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Pisidiæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. XXIV; ejus adjutori, solid. III, cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Lycœniæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, solid. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Novæ Justinianæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præside Armeniæ secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV; ejus adjutori, sol. III; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione,

sol. XL. A præsede Armeniæ magnæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præsede Cappadociæ primæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solidos XL.

A præsede Cappadociæ secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL.

A præsede Hellenoponti sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. XXIV ; ejus adjutori, solid. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solidos XL. A præsede Europæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. XL. A præsede Thraciæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præsede Rhodopæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præsede Æmi montis sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præsede Cariæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL.

A præsede Lyciæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. A præsede Augustanicæ primæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XL. Et quæcunque præsidales, aut correctoriæ administrationes sunt. A præsede Libyæ superioris sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissi-

morum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI. A præsede Ægypti primæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. XXIV ; ejus adjutori sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione sol. XXXVI. A præsede Ægypti secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI.

A præsede Augustanicæ secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI. A præsede Palæstinæ

B tertiiæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solidos XXXVI. A præsede Arabiæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI. A præsede Euphratensis sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI.

A præsede Mesopotamiæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI. A præsede Ciliciæ secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. XXXVI. A præsede Armeniæ primæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI. A præsede Galatiæ secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI.

A præsede Honoriadis sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, sol. XXXVI. A præsede Insularum sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. XXIV ; ejus adjutori, sol. III ; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. XXXVI. A præsede Mysiæ secundæ sic : spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. IX ; primicerio claris-

simorum tribunorum notariorum, sol. xv; ejus adjutori, sol. iii; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solid. xxxvi.

A præside Scythiæ sic: spectabilibus tribus charitatis sacri cubiculi, sol. ix; primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. xv; ejus adjutori, sol. iii; cohorti gloriosissimorum præfectorum pro jussione, solidos xxxvi.

A defensore cujusque civitatis, siquidem metropolis sit, pro jussione cohorti gloriosissimorum præfectorum dentur solidi quatuor; si alia civitas, solidi tres, et præterea nihil. Nam neque defensores volumus, vel summis magistratibus, aut alicui alii quidpiam dare, vel accipere, nisi ex publico illis consuetudines quædam præbeantur, scientibus illis quod si de aliquo ipsorum ad nos referatur quod sancta nostra transgrediatur, et quod accepit in quadruplum restituet, et abrogato officio perpetuum incolet exsilium. Cum neque ipsi provinciarum præsidēs minorem poenam excepturi sint, si hoc neglexerint, et sub suo veluti aspectu defensores rapere patiantur.

[Scriptum hujus legis exemplum Dominico gloriosissimo prætoriorum per Illyricum præfecto, his quoque additis. Jusjurandum subeant secundum propriam de hoc factum, et infra positum sacramentum, cujus exemplum etiam directum est tæe celsitudini. Qui vero administrationes suscipiunt a tua celsitudine, directos hinc eis a nobis codicillos suscipiant, præsentē Deo amabili civitatis in qua degunt episcopo, et aliis qui in civitate sunt in judicio tæe celsitudinis congregatis, et omni tuo officio, coram quibus etiam codicillos accipiant, et jurent prædictum jusjurandum. Et maxime hoc præcipimus circa curiales agi, quos competens est magna frui, et a tua celsitudinē: et qui eundem cingulum, optima erit providentia, et studium, ut nihil ab eis lucreris omnino, neque permittas eos ab ullo lædi. Eos enim qui hæc nituntur iniquitatem, quatenus et felicissimo nostro utantur exercitu, et reliquis curiales adimpleant functiones: quia non oportet talia attentari solatis, ut possit referri ad tantam tarditatem. Nihil enim nobis commendat tuam celsitudinem, quomodo circa curiales uniuscujusque civitatis provinciæ, quam præberi volumus istis, et a tua celsitudinē, ac cinguli semper successoribus. Quapropter dum codicillos dederis administrationes accipientibus a te, aut præsentē, hoc eis tuam dominare volumus eodem, et curialibus omnem ferat favorem, nihil ponas ab eis accipiens. Prohibeantur autem et ab aliis eis afforri damna, et agnoscant per te quia si præter hoc aliquid egerint, poenis subiacent gravissimis. Sicut enim curialibus parcere te volumus, ita et defensorum castigare, et retinere avaritiam sancimus, et ab eis præsumere accipere a necris subjectis, nisi secundum quod eis administrat respublica aut si non est aliquid eis pro-

* Hoc non invenitur in Græcis exemplaribus.

A dictum solatium, quantum inculpabilis antiquitas demeruit, et a spontaneis ipsis magis quam ab iustitia accipiant, et hoc parum, et quantum eis ad medietatem sufficit vite gubernationem. Sciant enim quia si cetera hæc aliquid acceperint, non solum quadrupli subiacerunt poenæ, sed etiam exsiliū habitabunt continuum prius eis plagis corporis intelligendū.

NOVELLA IX.

Jusjurandum, quod præstari solet ab iis qui officia suscipiunt.

Testor ego jurando omnipotentem Deum, et unigenitum Filium ejus Deum aeternum Jesum Christum, et Spiritum sanctum, necnon sanctam, ac gloriosam Dei genitricem, et perpetuo virginem Mariam, et quatuor Evangelia, quæ hisce manibus teneo, et tactos archangelos Michaelē et Gabrielē, quod sanctissimis et piētissimis dominis nostris Justinianō, et Theodoræ conjugii potentia illius existenti, occasione concessi mihi ab illorum pietate officii, parā conscientiam et genuinum præstaturus sum servitium. Quodque pro ipsorum imperio et republica, in cōcesso mihi ab ipsis officio, summa cum animi præpitiitudine, sine dolo et absque fraude, omnem operam ac laborem subiturus sum. Et quod cum sanctissima Dei catholica, et apostolica Ecclesia communionem habeo, neque ei ulla unquam in re, aut modo adversabor, neque (quantum in me erit) alicui alii permittam. Eodem juramento testor, quod neque occasione traditi mihi officii, neque per causam patrocini, aut præstiti apud Dominum suffragii, ulli omnino quidquam, vel dedi, vel dabo, vel promisi, vel pactum sum ex provincia mittere, vel mittam, sive gloriosissimi præfecti sunt, sive alii celeberrimi viri cum potestate existentes, sive circa illos versari soliti, sive quisquam omnium: sed quemadmodum gratuitum officium suscepi, ita et erga piētissimorum nostrorum dominorum collatores integrum me et sincerum exhibebo, constitutis mihi ex publico annis contentus. Ac præ omnibus sane operam dabo et tributis diligenter incumbam, et indevotes quidem ac compulsione indigentes cum omni vehementer exigam, in nullo eis cedens, neque omnino lucrū captandi studio, vel per gratiam, vel odium, ultra quam convenit, sive petam ab aliquo, sive alicui remittam, devotos vero paterno quodam affectu complectar. Et subditos piētissimorum nostrorum dominorum (quantum in me erit) undique noxa, et damno liberos conservabo. Atque æquum me utrique parti, tam in disceptandis controversiis, quam tuenda disciplina publica præbens, neutri parti præter jus et fas addictus ero, sed omnes delinquentes persequar, et aequitatem omni ex parte conservabo, et prout mihi iustum videbitur. Simul insontes, ne quid sentiant dispendii, tuebor, simul reis sōntibus secundum leges irrogabo supplicium. Et (ut dictum est) tam in publicis quam privatis contractibus: præterea et si fisco adleratur injuria, justitiam observabo. Neque ego

tantum ista perferam, sed etiam qui unquam mihi assident, quique circa me sunt, tales studebo assumere, ut non solus ego innocenter vivere, qui vero circa me sum, rapere, et delinquentes videantur. Si quis autem circa me talis invenietur, prestabo, quod ipse admisit, eumque abigam. Quod si non omnia hæc, ut dixi, observavero, omnibus incommodis ero expositus, tam hic, quam in futuro sæculo, in horrendo iudicio magni Domini Dei, et servatoris nostri Jesu Christi, habeboque partem cum Juda, et lepram Giesi, et tremorem Gaia, ultra hoc, quod etiam poenis lege eorum pietatis comprehensis ero obnoxius.

Scriptum cæmplum hujus Dominico gloriosissimo per Illyricum prætoriorum præfecto.

NOVELLA XI.

De referendaris sacri palatii c.

Imperator Justinianus Augustus Hermogeni gloriosissimorum sacrorum officiorum magistro, exconsule et patricio.

Inter cætera quæ in decentem ordinem reduximus, neque ea quæ spectabiles nostros referendarios concernunt, extra providentiæ nostræ terminos relinquenda putavimus, idque eo magis quo pluribus in rebus magno nobis esse solent usui. Nam cum initio non amplo admodum numero inclusi essent, nos, quo magis multos illorum interventu adjuvaremus, facilius singulorum desideria perdiscentes, ut plures essent quam dudum effecimus. Cæterum exstiterunt quidam, qui liberalitatem nostram ad immensum provocantes, partim multos introducendo, qui nobis supplicarent, partim multis utendo precibus, dignitatis plenissimam rem quotidianis additamentis pene ad infinitum deduxerunt. Neque enim ante petendi finem fecerunt, quam in quatuordecim usque illorum numerus evaderet. Ne igitur quod jure a nobis in pretio habitum est, si ad multitudinem effundatur, suam amittat dignitatem, placuit nobis ad certam illorum numerum mensuram contrahere, non ut iis qui hoc tempore sunt, concessa derogemus (neque enim regiæ hoc magnificentiæ proprium est) præsertim cum neminem eorum qui nobis placeant, quique nobis honeste subserviunt, nostro expellere ministerio ullo unquam modo soleamus. Sed manere illos sub eadem qua modo sunt forma sancimus, neque omnino quisquam apponatur, donec intra octo viros illorum mensura consistat, ut perpetuo octo existant, nullo quidem, neque modo, neque tempore eo numero augendo, semper autem contententibus illis, ut circa nos obsequio, et erga imperatoriam majestatem benevolentia alter alterum vicissim superent. Nemine licentiam habente ut ejus generis aliquid de cætero petat, sciente quod neque ea quæ petit assequetur, et quia petere ausus est, non solum decem librarum auri poenæ erit obnoxius, sed etiam propria excidet militia. Volumus enim ut ad prædictam usque

A numerum intra mensuram cohibeantur, semperque justitia et aliis augeantur, magisque ac magis illustrentur virtutibus. Nullam enim dignitatem obtinet multitudo quæ solo spectatur numero, quandoquidem ex tam multis vix paucos reperias, in quibus vita secundum virtutem salva sit. Quapropter maneant quidem (ut diximus) nunc sub hac forma. Cognoscens vero ea excellentia tua, ita custodiat, ut nullo unquam tempore transiliri eorum aliquid quæ a nobis sancita sunt permittat, quin potius ab iis qui hæc contra quid faciunt prædictam poenam exigat, utpote qui ea expetant quæ neque petere licitum, neque dari possibile est. Atque ita prorsus nostra hæc lex multitudine depulsa virtutem inducat, quæ non admodum in multis elucescit, præsertim in iis viris qui tametsi bonis prognati sunt parentibus, fortunas tamen ac facultates suas in exponendis supplicum precibus, et impetrando illis a nobis auxilio repositas habent. Quæ igitur nobis placuerunt, et per hanc sacram exprimuntur legem, ea studeat excellentia tua ad effectum deducere, certoque fini tradere. Dat. Idib. Maii, Constantinop. Belisario v. e. cos.

NOVELLA XV.

De defensoribus civitatum.

Imperator Justinianus Augustus Joanni gloriosissimo præfecto prætoriorum, iterum exconsule et patricio.

Nisi primo quoque tempore defensorum sollicitudinem in competentem reducamus ordinem, neque ipsæ antiquorum vocabulorum veritas deinceps nobis suppediabit. Nam cum a vetustate aliis aliis sint imposita nomina, quæ aperte eorum rerum vim significarent, tam vero hoc ipsum defensorum nomen clare ostendit, vetustatem quosdam rebus præfuisse, qui ab omni esse injuria liberas tuerentur; hæcque adeo de causa patria etiamnunc lingua defensores esse vocamus, quod injuria oppressos a malis eriperent. Nunc vero ea ipsa defensorum sollicitudo ita in plerisque reipublicæ nostræ partibus præcalata est, et vehementer despiciatur habita, ut contumelia potius quam honori et dignitati alicui exposita esse videatur. Inde obscari ad hæc homines assumuntur, et decreta super ipsis ex commiseratione magis quam vera electione fiunt. Quibus enim alimenta et victus aliunde sufficiens non est, hi emendicatis defensorum suffragiis, ad hanc sollicitudinem accedunt, et pro quodam veluti ludicro præsidium animis sunt propositi, siquidem et remouent esse quomodocumque voluit, minima quoque vertentes vitæ, et alios in illorum locum ingerunt, vicarias quoque defensoribus constituentes, perque eam nonnunquam annum in pluribus id hominibus admittentes. Unde et cohortales, et civitatum magistratus, et qui has incolant, omnes in summo contemptu defensorem habent. Quæ vero apud ipsos gerantur, perinde ac si neque gente essent, haberi solent. Nisi enim provinciarum præsides jubeant, ne presumere quidem audent aliqua gestorum mo-

^a Hæc verba non habeantur in Græco.

numenta conficere apud semetipsos per omnia eis A
servientes defensores, et illorum nutibus intenden-
tes solis. Si vero quædam conficiunt, primum quidem
et illa vendunt. Deinde cum nullum ad hoc paratum
archivum habeant, in quo reponant apud se gesta,
deperit quod gestum est, neque apud ipsos ullum
facile omnino longi temporis monumentum reperias,
sed qui actis indigent, ipsa apud hæredes eorum et
alias successiones quærunt, ubi partim indigna inven-
niuntur, quibus habeatur fides, partim etiam depe-
reunt et intercidunt, usque adeo, ut perinde puten-
tur, ac si facta non essent. Nos igitur quoniam præ-
sidum partes bene disposuimus, majorque ut ipsi
inter gentes esset potentia effecimus, et longius ab-
sunt quam ut civitatum commoda semper in con-
spectu habere possint, propterea existimavimus B
ipsam quoque defensorum sollicitudinem ad pristinum
erigendam esse statum. Existet enim bella
quædam hoc modo consonantia et harmonia, si civi-
tatum defensores judicum ordinem occupent, et
provinciæ moderator potius judicum iudex, et per
hoc decessoribus suis honoratior esse videatur.
Quanto enim quisque præstantioribus imperat, tanto
ipse et major et honoratior est. Interea igitur illud
primo sancendum est, ut ne cuiquam omnium fa-
cultas sit ad defensoris ordinationem repudiandam,
sed per vices quique honoratissimi incolæ suis hoc
munus civitatibus impleant (hoc enim et elapsis
temporibus obtinuisse inque usu fuisse didicimus)
nemini patefacta copia hoc repudiandi, neque si
magnificentissimorum illustrium dignitate decoratus C
sit, neque si insignem aliquam militiam habeat,
neque si quod privilegium ex ipsis sacris formis
prætendat, et si concessæ formæ pragmaticæ sint,
sed omnibus civitatis incolis, qui scilicet in aliqua
sunt reputatione, hanc sollicitudinem in circulum
implentibus, et cum circulus desinit, iterum ad
eam revertentibus, et prædictum munus obeuntibus,
ut defensor iudex potius, quam defensor esse
videatur. Decreto utique cum omnium communiter
jurejurando facto, qui illius civitatis incolæ sunt,
non autem eorum qui ibi tantum commorantur.

Jusjurandum vero præstet, omnia se secundum
leges et jus acturum, et confirmetur (quemadmo-
dum modo dicimus) jussione gloriosissimorum no-
strorum præfectorum, et per biennium duntaxat ad-
ministret, posteaque a sollicitudine removeatur, D
non habente licentiam clarissimo præside provinciæ
removendi eum, sed tantum si quid parum recte
agere videatur, referendi ad gloriosissimos præfectos,
ut ab eo contingat sollicitudinis absolutio, a quo
etiam datur. Nulla facultate existente vel modera-
tionem provinciæ habenti, vel ipsis defensoribus, ut
defensorum vicarios constituent, sed hæc illis om-
nibus prohibemus modis. Quin potius neque claris-
simos præses pro se vicarios in civitates dimittent,
exceptis ipsis defensoribus, quos præsidum locum
in civitatibus supplere volumus, ipsosque in omni-
bus civitatibus in quibus sunt curam gerere. Item ut

apud defensores insinuentur testamenta, donationes,
et omne denique quod proprie ad jus monumentorum
pertinet, nequeante clarissimo præside provin-
ciæ vel quod confici debet, impedire, vel præscri-
bere, quomodo confici velit, vel confectum non
edere. Neque enim omnino ei licentiam ad ejusmodi
præbimus, absurdissimum putantes ut necessaria
acta hominibus propter præsidum forte affectiones
præceptionesque nulla ratione subaizax interdicant.
Sed et in acta referant quæcunque quis voluerit,
edantque, tametsi quod in acta refertur, perstringat
ipsum provinciæ præsidem, vel aliquem potentio-
rum, neque hoc quisquam prohibeat. Oportet enim
eos qui vel in officiis, vel cum potestate aliqua sunt,
ita se gerere, ut confici adversus se acta non prohi-
beant, imo ita se moribus inculpato præbere, ut
nemini detur opportunitas movendæ alicujus contra
ipsum querelæ. Nemo insuper prohibeatur apud de-
fensores in acta referre, quibus de rebus vult, sive
præses in civitatibus præsto sit, sive non sit, his
solis exceptis quæ jurisdictionem requirunt, et ex
ipsa præsidum auctoritate pendent.

Deinde ut civitatum defensores iis qui publicarum
exactionum negotium habent modis omnibus auxilio
sint, et sive propter indevotorum collatorum conta-
maciam monumenta conficere, sive interesse et ag-
gitiosos præsentibus oculis aspicere; sive publicam
sedare tumultum opus sit, alacriter hoc faciant,
uno denique verbo, per omnia præsidis locum obti-
neant, et maxime cum absunt. Et ut cohortales quo-
que ei regioni addicti, qui per illam consistunt civi-
tatem, in qua defensor est, illi obediant et opem
ferant, ut absentibus provinciarum moderatoribus
nihil civitatibus deesse per illorum præsentiam vi-
deatur. Habeant autem et ex cohorte illi provinciæ
destinata exceptorem futurum illis in ministerio, et
duos cohortales, qui ab ipsis judicata exsequantur.

Dicantque jus in omnibus pecuniariis causis usque
ad trecentos aureos, nequeuntibus collatoribus no-
stris eos quos sibi obligatos putant, protrahere ad
clarissimos provinciarum præses, si intra dictam
trecentorum solidorum quantitatem causa consistat.
Sed neque actores ea ipsa de re litem pluris esti-
ment, ut reos conterant, non ad defensorem civita-
tis, sed ad loci præsidem deductos. Imo si quid tale
fecerint, et sententia ostendat causam minorem
esse trecentis solidis, deditaque opera æstimationem
ampliatam, ut apud præsidem provinciæ, non apud
civitatis defensorem examinaretur, solus actor to-
tius litis subjiciatur dispendio. Enimvero appella-
tiones a defensoribus ad ipsos deferantur præses.
Si quid vero cohortales contra defensores contume-
liose admiserint, tunc provinciarum rectores vindic-
tam repetant, cohortalesque castigent. Damus enim
defensoribus licentiam, si hoc gentium præses neg-
ligant, ea referre ad thronum excellentiæ tuæ, ut
illis inde auxilium impertiatur et competens vindic-
ta, et defensores revera habeant contra delin-
quentes quamdam judiciariæ gravitatis imitationem

et figuram. Ac si civitatis defensorem contingat intercidere, protinus ad alium, qui ex ordine circuli vocatur, cum prædicto juramento decurrat calculus, protinusque is eam curam subeat. Decretum vero referatur et roboretur a celsitudine tua. Neque ullo unquam tempore constituantur (uti diximus) defensoribus vicarii, ne rursus absque ratione ansam priori perturbationi præbeamus. Conficiat etiam jussiones excellentia tua per unamquamque provinciam, ut in civitatibus domus aliqua publica secernatur, in quam defensores deceat actorum suorum monumenta reponere, creato aliquo ibi locorum, penes quem hujus sit custodia, quo magis et incorrupta ea maneant, et celerius quæsitæ inveniantur. Sitque apud ipsos aliquod archivum, et quod hactenus in civitatibus peccatum est, modo ad pristinum statum reducatur. Fient autem et defensores omnino gratis. Et pro ipsis jussionibus, si majores sint civitates, quatuor tantummodo aurei dabantur in judicio tuæ celsitudinis; si minores, tres, quemadmodum nostris jam legibus constitutum est. Si quas vero ex publico annonas habent, percipient et ipsas more solito.

Cognoscent utique et de levioribus criminibus, et competentem castigationem adhibebunt. Sed eos, qui in majoribus delictis capiuntur conjiciunt in custodiam, et ad provinciam moderatorem transmittunt. Ita enim quæque pro se civitas judiciali cura fruatur, et universa gens sub majore constituta iudice, majorem sentiet providentiam, et bona pars præsidalium curarum præscindetur, si civitatum defensores eas in se transponant, releventque curas præsidibus, quas pro populis gerunt, ipsi per partes vel ea quæ per injuriam admittuntur, componentes, vel disceptantibus dirimentes controversias (et prout sæpe dictum est), per hoc eos qui officiis præsidem honoratiores efficientes. Si qui etiam per indevotionem circa publica tributa solvenda segniores existant, eorum exactiones qui ita se indevotos præbent, gentium præsidem demandant defensoribus, ut et in hoc ipsis auxilio sint. Cæterum si qua defensoris ordinatio præter hæc facta sit, aut is ad quem ex ordine defensoris creatio pervenit, prætextu dignitatis, vel militiæ, vel privilegii, vel alterius rei, eam sollicitudinem deprecetur, sciat ille quinque se librarum auri poenam subiturum, et nihilominus post ejus pecuniæ in civitatis opera cessuræ exactionem, cogendum defensoris expedire sollicitudinem. Convenit enim, ut honestiores quique civitatibus, quas incolunt, operam et ministerium suum exhibeant, et hanc quodammodo ipsis pro incolatu gratiam rependant. Quæ igitur nobis placuerunt, et per hanc sacram exprimuntur legem, ea studeat excellentia tua per provincias quibus præest, propriis destinatis jussionibus, manifesta facere, ut omnes cognoscant quod et maxima, et mediocria, et minima æque nobis curæ sint, nihilque ejus generis a sollicitudine nostra removeamus.

Assumet vero excellentia tua et hoc in partem tuarum jussionum, ut jam inde scilicet gentium præsidem

operam dent, quo magis hi defensores nominentur (in circulum scilicet, ut dictum est) de quibus bona est in quaque civitate opinio, et ut decreta in commune fiant una cum jusjurando ab ipsis præstando, neque non dictus circulus describatur, et ita singuli per biennium ordine eam sollicitudinem obeant. Ac si quis ex istis intercidat, in demortui locum alius sufficiatur, semper quidem decreto cum jusjurando conficiendo. Ipso quoque, cum sollicitudinem suscepiurus est, præfinitum jusjurandum subeunte, et creatione ejus a Dei amantissimo episcopo, et venerabili clero, atque aliis, qui bonam in civitate opinionem obtinent, perficienda. Quod quidem et nunc continuo fieri convenit, omnibus (ut dictum est) secundum hanc nostram generalem legem procedentibus. Præterea ut ii quoque, qui hoc etiamnum tempore defensores sunt, in circulum describantur, si ejusmodi videantur, qui placere possint, et sollicitudinem usque ad biennium continent. Quod si jam biennium in ea cura consumpserint, a defensoris sollicitudine dimoveantur, nisi communi ipsum decreto velint in alterum quoque biennium in eodem detinere officio. Si vero nondum biennium expleverint, dignique videantur, qui in societatem circuli recipiantur, reliquum tempus compleant, ut tamen nemo ultra id civitatem defendat, sed ad hoc duntaxat tempus usque subsistat, nisi communis eum civitatis consensus nullo reclamante comprobet. Quod si sit, altero quoque biennio eam sollicitudinem recipiet, et post id finitum omnino ea desistat, tunc demum rursus defensor futurus, cum ipse eum circulus in hunc reduxerit ordinem, ne perpetua ejus sollicitudinis continuatione, et fraudulenta per singula biennia renovatione, aliquibus prædicta administratio usque in infinitum extendatur. His omnibus in omne ævum obtinentibus quandoquidem summo cum studio ea, et vigilantia, et Domini Dei erga nos benevolentia advenimus, nostrisque subditis condonavimus. Dat. xvi Kal. Aug. Constant. Bilis. v. c. cons.

NOVELLA XVI.

Ut clerici ex una ecclesia in aliam transferantur ad supplendum deficientium statutum numerum.

Idem imperator Anthemio sacratissimo et beatissimo archiepiscopo Constantinopolitano et universi ejus tractus patriarchæ.

Legem nuper de mensura ordinationum conscripsimus, quodque nec in sacrosancta majore ecclesia, neque in aliis effusas eas esse conveniat. Quam sane ratam manere, et pro universo suo tenore firmitatem obtinere etiamnum volumus. Quoniam vero intendimus ordinationes in arctum contrahere, indeque expensarum exuperantiam ad mediocrem et tolerabilem quantitatem sacrosanctæ majori ecclesiæ reducere, quo magis sumptuum illi multitudine minuatur, propterea per omnes undique vias oberrantes, tandem ad hanc etiam præsentem legem pervenimus, non quidem plane diversam a priore, sed quæ ex eodem profecta proposito, aliquando amplius sacrosanctæ majori prodesse possit ecclesiæ.

Sancimus enim, si in una aliqua sacrosanctarum A naturam, sexumque femineum contumelia efficiantur ecclesiarum, quarum administrationem simul et expensas eadem sacrosancta major ecclesia sustinet, presbyterum, aut diaconum, aut lectorem, aut cantorem mori contigerit, ne statim alius extrinsecus introducatur, sed prius beatitudo tua despiciat, quam magnus adhuc venerabilium clericorum sit numerus, qui illic ministrant. Ac si nondum quidem clericorum numerus deminutus est, sed quo ad numerum ab initio definitum et (ut vocant) statutum, quidam etiamnum superfluum, ne qua in eius locum instituat ordinatio, donec numerus sibi ipsi restituatur. Si vero multitudo ita deminuta est, ut in defuncti locum alium clericum introduci necesse sit, ne quid statuto desit, beatitudo tua despiciat, an citra sacrosanctam majorem ecclesiam ejusdem ordinis clericus in aliis B ecclesiis inveniatur superfluum, et exinde in demortui locum alium sublegat, non autem novam ordinationem celebret. Eo enim pacto si id, cui deest, ex eo suppleatur, cui superfluit, bella quædam neque Deo ingrata commensuratio imponetur negotio, et sacrosancta major ecclesia paulatim ære alieno liberabitur. Alioqui si id, cui deest, forensibus superinductionibus suppleatur, id vero cui superfluit non minuitur, longum et infinitum temporis spatium decurret, donec omne id, quod abundat, deminuat. Tua igitur beatitudo ea quæ decenter nobis propter sacrosanctarum ecclesiarum utilitatem placuerunt, effectui et fini tradere studeat. Et si quid hæc contra fiat, scire necesse est, eum qui contra hanc nostram legem ordinationem suscipere ausus fuerit, quod nullam exinde utilitatem habebit, neque venerabiles œconomi eam impensam, quæ in hanc partem fit, in rationes sacrosanctæ majoris ecclesiæ referent, sed damnum inde emergens ipsi agnoscent, per semetipsos hunc socordiam suam fructum recipientes. Dat. Idibus Augusti, Constantinop. post consulatum Belisarii v. c. Dat. xvii Kal. Aug. Constant. d. n. Bilis. v. c. cons.

NOVELLA XXI.

De Armeniis, ut et ipsi per omnia Romanas sequantur leges.

Imperator Justinianus Augustus Acacio magnificentissimo proconsuli Armeniæ.

Cupientes ut Armeniorum provincia perfecte bonis regatur legibus, neque in ullo a reliqua differat republica, prioribus sublatis nominibus, Romanis eam magistratibus adornavimus, ut Romano uterentur habitu assuefecimus, ut denique aliæ apud ipsos leges non essent quam quas Romanas nominant, constituimus. Proinde scripta etiam lege illud quod perperam apud eos delinquitur, corrigendum putavimus, ne scilicet more barbarico parentum et fratrum, et reliqui generis successiones ad viros pertineant; ad mulieres non item, neve hæc absque dote in domum mariti commigrent, aut ab iis quibus cum consuetudinem habituræ sunt redimantur, id quod multo etiam magis barbarice in hunc usque diem moribus apud ipsos comprobatum est, non ipsis tantum ista ferino more opinantibus, sed et aliis gentibus ita dehonestantibus

bus, quasi non et ipse a Deo creatus sit, aut generationi aliquid conferat, sed quasi subjectus et ignominiosus extra omnem dignationem ac honorem haberi debeat. Sancimus igitur per hanc sacram legem, ut et apud Armenios occasione successionis feminarum eadem obtineant, quæ et apud nos, neque ulla sit inter marum et feminam differentia, sed qua quidem forma inter nostros constitutum est, ut parentibus, hoc est patri, matri, avo, aviæ, remotioribusque, item posteris, hoc est filio, filia succedant, et vicissim ipsis quoque succedatur, ita et apud ipsos sit, neque Armenicæ leges a Romanis differant. Nam si de nostra sunt republica, si serviunt ex æquo nobis cum cæteris gentibus, si omnibus nostris perfruuntur, nunquid solæ apud ipsos feminae a nobis introducta expelluntur æqualitate? Sed in pari apud omnes observatione sint leges nostræ, sive quas ex veterum libris collegimus, et in nostris Institutionibus et Digestis ordinavimus, sive quæ ex imperatoria sanctione, tum priorum principum quam nostra, subscriptæ sunt.

Quapropter omnia hæc, ex initis præsentis quartadecimæ indictionis, et ipsius qua hanc conscribimus legem, sumpto principio, in eam ævum veteri sancimus. Vetera enim curiosius perquirere, et ad præterita jam tempora recurrere, confusiois potius quam legislationis est. Sed (et diximus) jam inde temporibus præsentis quartadecimæ indictionis et ipsius, in eam reliquum tempus, ipse quidem successiones similes sunt illis quæ quæcumque ex cum C ad successiones pertinent, æquatiter tam inter mulieres quam etiam viros de cætero observandis. Quod vero jam ante existit, id universum in prioris forme manere sinimus, sive in his factum est prædictis qui princeps olim generis familie suæ adscripsit, sive in aliis nullam habentibus communionem femineis personis in his prædictis quæ insulse genearethica, hoc est a principe olim generis familie suæ ascripta laudat, aut successiones quæ usque ad decimamtertiam indictionem et ipsam obveniant. Sed a prædicto tempore, hoc est a decimaquarta indictione, valere et quæ a nobis constituta sunt, sancimus. Quæ igitur nobis placuerunt, et per hanc exprimentur legem, et tam magnificentia tua, quam qui post ipsam eandem magistratum suscepturi sunt, in perpetuum observent D studento. Dat. xv Kal. April. Constantinop. post Bilis. v. c. cons.

NOVELLA XXXVII.

De Ecclesiis constitutis in Africa.

Venerabilem ecclesiam, etc. Ab Arianis ablata ceplunt, sibi que habent Ecclesiæ Africa, ut tam publicas pro illis pensiones conferant, ab iisdem acceptis immobilibus a nemine lædendis. Hæreticus non baptizato, ad rempublicam non accedit, catechumenum non circumcidit. Nulla omnino hæresis domum aut locum orationis habet. Carthaginiensis Ecclesia privilegia obtinet, quæ in universam de omnibus dicta sunt ecclesiis in Codice.

Qui ad Carthaginiensem ecclesiam confugerit, is

impunitatem habeto, nisi homicidium, aut raptum virginis, aut vim in Christianum admiserit. Ecclesiis Africae ab aliquo pro sua ipsius salute oblata, a nemine prorsus auferuntur.

Iloc ipse generaliter de omnibus ecclesiis accipito.

NOVELLA XLII.

Ut Anthimus, Severus, Petrus, Zooras, et reliqui hæretici ecclesiastico gradu detrahantur.

Idem Augustus Mennæ sanctissimo et beatissimo archiepiscopo Constantinopolitano, universique ejus tractus patriarchæ.

Non insolitam imperatoriæ majestati rem agentes, ad præsentem legem pervenimus. Quotiescunque enim sacerdotum sententiæ aliquos qui sacerdotio indigni essent sacerdotalibus deturbarunt sedibus (quale sit, Nestorium, Eutychetem, Arium, Macedonium, Eunomium, et alios non inferiore quam illi malitia), toties etiam ad sacerdotum auctoritatem imperatoris consensus accessit, ut divina cum humanis cœrentia, rectis sententiis symphoniam quamdam et unam consonantiam inducerent. Simile quiddam nuper circa Anthimum evenisse scimus, tam ab Agapeto religiosæ et celebrandæ memoriæ, præsule sacrosanctæ in vetere Roma ecclesiæ constituto, e sede hujus regis urbis depulsum, ut qui in sedem neque ulla sibi ratione competentem, et præter omnes canones insillisset, quam communi sententia; ejusque viri sanctæ memoriæ multis nominibus exosculari videretur (id quod variis postmodum commentis refugit), simulans quidem sancta se quatuor concilia sequi, nempe trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Niceæ, centum et quinquaginta in hac alma urbe, ducentorum præterea Ephesi primum congregatorum, neque non Dei amatissimorum sexcentorum et triginta Patrum Chalcedoni, non vero re ipsa illorum dogmata consequens, neque nostram benignitatem et submissionem, quam pro ejus salute suscepimus, amplecti, neque renuntiare tam impiorum dogmatum auctoribus a sanctis Patribus in synodis rejectis volens, sed ratus in unum et eundem auctoritatis gradum utrosque tam condemnatos quam qui condemnarint, collocandos. Semel enim peregrinis a sacrosancta Ecclesia cogitationibus mancipatus, et a rectis dogmatibus alienus factus, merito ad eorum recitandam legem conseribit. Et interdictionis ne in alma hac urbe ejusque confinibus moram trahat, neve in ulla insidiosiorum urbium quietem agat: sancientes ut cum aliis consuetudinem se dignum præbuit, neque cum aliis consuetudinem ineat, aut eos in perniciem libitorum dogmatum

A inducat. Enimvero neque sententiam juste contra Severum promulgatam, et ex omnibus archiepiscopalis et patriarchalibus sedibus una cum prudentia monachali procedentem, exortem confirmationis regiæ efficitur, qui prius sacrosanctæ Theopolitaneorum Ecclesiæ sede contra sacros ritus occupata, ita omnia conturbavit, ita conturbata transmutavit, ut generale quoddam et absque facialium interventu susceptum sacrosanctis inter se ecclesiis bellum inferre videatur. Atque hoc etiam ab his qui ante nos sceptrum imperii tenuerunt, ad ipsum scriptum esse, tam variis atque recto alienis dogmatum fraudibus ac blasphemis utentem, quam omnia jam nunc perturbata reddentem, et de errore solum utriusque hæresiarchæ (Nestorii scilicet et Eutychetis) haustus abominandis et cum religione pugnantibus dogmatibus innitentem, et utriusque horum perversissimorum ducum, qui tametsi non nihil inter se dissidere videantur, ad unum tamen impietatis finem tendunt, notorias disputationes effingentem. Nam cum duo inter se contraria sint dogmata, tam Nestorii, quam Eutychetis (ut diximus) quorum utrumque ex æquo mortem animæ importat, quæ ex ipsis Arianorum et Apollinaris impietatis constant, mirabiliter tamen et præter opinionem ipse affectus, similiter in utrumque incidit, et nunc huic, nunc illi primas partes deferens, commune se suosque sermones tantorum placulorum receptaculum constituisse videtur. Esto igitur et ipse prædicto anathemati obnoxius, quod universus patriarchalis, sacerdotalis et monachalis reipublicæ nostræ (ut ita dicamus) ordo juste ei induxit, ex Theopolitanorum Ecclesia ejectus, propterea quod et illius urbis sedes eum repulerit, quasi qui ne initio quidem rite ipsam occuparit, vivente nimirum adhuc et in sacrosanctis ecclesiis hinc inde sacras conciones habente eo qui ante ipsum sacerdotio functus est: et nunc a successore suo sacerdotio exclusus sit; neque intra hosce tantum terminos restiterit, sed jam etiam sub generale anathema orthodoxæ et catholicæ Ecclesiæ rejectus sit, et multis maledicis et prohibitis libris rempublicam nobis referent. Unde in universum omnibus interdiximus ne quid librorum ejus comparent. Et quemadmodum Nestorii libros describere aut comparare non licet, propterea quod ante nos imperatoribus in suis constitutionibus videantur Porphyrii scriptis contra Christianos editis similes existere, ita neque Severi dicta scripserit apud quemquam Christianorum manente, sed profana sunt, et a catholica Ecclesia aliena, ignique comburuntur a possessoribus, nisi illis retinendis in periculum adduci velint. Præterea a nemine in posterum conseribuntur, sive librarius aliquis, sive notarius, sive quisquam alius sit: sciens quod illius dicta conseribentibus abscissio manus in poenam irrogabitur. Nolumus etenim ut illorum blasphemia ad alia prorepit sæcula. Consimiliter et illi hujus regis urbis, ejusque confiniorum, et alicujus insignioris civitatis ingressu interdiximus; sed ut in solo aliquo loco et silentio desideat, neque alios cor-

trumpat, neque ad proferendas blasphemias eos inducat, neque contra vera dogmata novi aliquid inveniat, per quod denuo nobis sacrosanctas perturbare studeat Ecclesias.

Sed neque Petrum, qui Apameæ episcopus fuit, remotum a gradu ecclesiastico, et iisdem de causis, quamobrem Severus, anathemate (ut vocant) percussum, majestas imperatoria admittit. Sed rata sunt etiam quæ adversus ipsum decreta sunt; et quemadmodum sub generale anathema redactus est, ita et redactus esto, sententiâ quæ de his ipsis a sanctissimis summis pontificibus processit rata permanente. Ac neque illi permittimus ut hanc regiam urbem, ejusve confinia, aut præstantiorem aliquam civitatem incolat, sed quorum secutus est errorem, horum imitetur etiam in degenda vita rationem, quam longissima ab hominum consuetudine remotus, seque ipsum latebris occultans. Siquidem multo præstabilius est hoc genus hominum latitare, quam in publica luce et ante omnium oculos versari. Nam si latent, sibi ipsis tantummodo erunt incommodi; si vero dogmata sua publicent, et vulgo proferant, multis simplicioribus occasionem præbent ad interitum. Quod quidem ut aliquo modo in Christiano Dei ovili et pio recteque sentiente populo eveniat, neque justum est, neque a majestate imperatoria concedendum. Quia vero et Zooram religiose simul et juste judicantes episcopi dignum putaverunt quem omnino sub anathema redigerent, ut qui veluti breve quoddam additamentum esset ejusmodi malorum, ad quæ peragenda promptissimus fuit, et magnam facultatem habuit, ne omnino memoriam illi adimamus, quod aliqua in re facultate præditus fuerit: esto sane Zooras etiam particulæ hujus (de Anthimo, Severo et Petro loquimur) leve quoddam additamentum, et inter eos qui anathemate notati sunt, ex sacerdotali contra ipsum prolata sententiâ ipse quoque collocato, quam tametsi per se satis valentem, multo tamen adhuc valentior reddit majestas imperatoria, quæ regia hac urbe ipsum expellit, ejusque confiniis et urbium incolatu omnifariam ei interdicit: ut cum solis illis quos ante recensuimus, ad eundem modum blasphemantibus, ad eundem quoque modum relegatis, habitet captetque consilia. Si quid præterea aliud quoque sanctissimorum episcoporum sententiâ, quæ prædictos a gradu detrahit ecclesiastico, et anathemate percellit, continetur, pro rato

A et illud habemus, imperialibusque id legibus corroboramus, perinde quasi ab ipsa majestate imperatoria prodiisset. Quod si quis eorum adversus hæc statuta deprehendatur delinqueret, sciat quod in civiles leges incidet, quæ in majorem indignationem et animadversionem conjiciunt eos qui poenas leviores declinant. Porro omnibus qui vel secundum doctrinam dementis Nestorii, vel secundum stolidam traditionem Eutychetis, vel secundum Severi, qui idem cum illis sentit, aut illos sequentium blasphemiam, catholicam Dei Ecclesiam conantur divellere, prohibemus ne tumultus Ecclesiis immittant, aut de fide aliquid disserant. Sed sancimus ut unusquisque eorum silentium agat, et neque ullos in unum convocent, neque adeuntes recipiant, neque improbo more baptizare, B aut sacram communionem defœdare, et aliquibus eam distribuere, aut vetitas doctrinas explanare audeant vel in regia hac nostra urbe, vel alia, sed nihil non periculi vereantur, si quid tale perpetraverint. Omnibus insuper prohibemus ne quis hunc recipiat. Quin potius sancimus ut ex urbibus etiam, quæ ab ipsis seducuntur, ejiciant: scientes poenas sacris nostris jam comprehensas constitutionibus, quæ ipsas etiam domus in quibus tale quid peragitur, et prædia ex quibus alimenta suppeditantur, sacrosanctis addicunt Ecclesiis, suis adimenda possessoribus, quia simplicioribus causam mali præbent; optimo vero jure sub dominium sacrosanctarum eas Ecclesiarum deducunt. Hæc nos pro communi sacrosanctarum Ecclesiarum pace sancimus, hæc decernimus sanctorum Patrum decreta secuti, ut omnes de cætero sacerdotes sub tranquillitate et quiete permaneant: quibus ipsis in pace conservatis, reliqua etiam reipublicæ portio nobis pergliscet, pace desuper vigescente, quam omnibus magnus ille Deus et Servator noster Jesus Christus, unus de Trinitate, unigenitum Dei verbum, tam prædicat quam suppeditat his qui vere et ex animo glorificare ipsum et adorare dignantur. Quæ igitur recte nobis placuerunt, ea beatitudo tua conservato, et ad effectum deducito, per Dei amantes suas litteras ea omnibus sub se constitutis religiosissimis metropolitanis transmittens. Quorum unicuique curæ erit sacrosanctis sub se constitutis Ecclesiis hæc manifesta facere, ut neminem omnium lateant quæ summum sacerdotium decreverit, quæ D item majestas imperatoria corroboraverit. Dat. xvii Kal. Aug. Constantinop. Bilis. v. c. cons.

CONSTITUTIO * SACRA JUSTINIANI IMPERATORIS.

Contra Anthimum, Severum, Petrum et Zooram.

In nomine Domini Jesu Christi Dei nostri, imperator Cæsar Flavius Justinianus, Alemanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Wandalicus, Africus, Pius, felix, gloriosus, victor, triumphator, semper Augustus, Mennæ patriarchæ.

* Hic subjicere visum est ejusdem novellæ textum Græcum cum vetustissima interpretatione quam e

Ἡ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ἸΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΟΣ

Κατὰ Ἀνθίμου, Σεβήρου, Πέτρου, καὶ Ζωάρα.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καῖσαρ, Φλάβιος Ἰουστινιανός, Ἀλεμανικός, Γοθικός, Φραγγικός, Γερμανικός, Ἀντικός, Ἀλανικός, Οὐανδαλικός, Ἀφρικός, εὐσεβής, εὐτυχής, ἔνδοξος, νικητής, τροπαιούχος, ἀεισέβαστος Δῶροντος, Μηνῆ πατριάρχῃ.

regione descripsit Mansi Concil. tom. IX, ubi sincerus præfigitur titulus, alibi depravatus. Edit.

Πράγμα οὐκ ἄθες βασιλεία καὶ ἡμεῖς πράττοντες, ἐπὶ τὸν παρόντα ἐηλύθαμεν νόμον. Ὅσας γὰρ ἡ τῶν ἱερέων ψήφος τις τῶν οὐκ ἄξιων τῆς ἱερουσύνης τῶν ἱερατικῶν κατεβίβασε θρόνων, ὅποιον δὴ Νεστόριον τε, καὶ Εὐτυχήν, Ἀρειὸν τε, καὶ Μακεδόσιον, καὶ Εὐνόμιον, καὶ ἄλλους δὴ τινὰς εἰς κακίαν οὐκ ἐλάττους ἐκείνων, τοσαυτάκις ἢ βασιλεία σύμφηρος γέγονε τῇ τῶν ἱερέων ἀθνητιά, ὥστε τὰ θειώτερα τέ, καὶ ἀνθρώπινα συνδραμόντα μίαν συμφωνίαν ταῖς ὀρθαῖς ποιήσασθαι ψήφοις. Ὅποιον δὴ τε καὶ ἐναγχος γεόμενον περὶ Ἀνθιμον Ἰσμεν, ἀπελαθίντα μὲν τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως θρόνου παρὰ Ἀγαπίτου τοῦ τῆς ὁσίας καὶ ἀοιδίμου μνήμης προέδρου γεγονότος τῆς κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, οἷά τε κατὰ μὴδὲνα τρόπον αὐτῷ προσήκοντι παρὰ πάντας τοὺς εὐαγεῖς κανόνας ἀπεισπηδήσαντα θρόνω, κοινῇ δὲ ψήφῳ τοῦ τε αὐτοῦ τῆς ἁγίας μνήμης ἀνόρου πρότερον, καὶ μὴν καὶ τῆς ἐν ταῦθα γενομένης ἱεραῖς συνόδου καταδικασμένοι τε, καὶ καθηραμένοι, διότι τῶν ὀρθῶν ἀπεφοίτα δογμάτων, καὶ οἷς πρότερον πολλαχόθεν ἐφαινετο στέργων, ταῦτα ὕστερον διαφόροις ἀπέφευγε περινοίαις, προσποιούμενος μὲν ταῖς τέσσαρσιν ἁγίαις συνόδοις ἀκολουθεῖν, τῇ τε τῶν πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, τῇ τε τῶν ῥ' καὶ ν' τῶν ἐν ταύτῃ τῇ εὐδαίμονι πόλει, τῇ τε τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρῶτον συναχθέντων σ', τῇ τε τῶν θεοφιλῶν Πατέρων τῶν ἐν Χαλκηδόνι χ'. Οὐ μὴν τοῖς τούτων δογμασι κατακολουθῶν, οὔτε τὴν ἡμετέραν φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν συγκατάβασιν, ἣν διὰ τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἔχομεν, προσδέξασθαι βουληθεῖς, οὐδὲ ἀποκηρύξαι καὶ αὐτὸς τοὺς τῶν ἁγίων δογμάτων ἀρχηγούς τοὺς ὑπὸ τῶν προτέρων ἀσεβῶν δογμάτων ἀρχηγούς ἄλλ' οἰόμενος χρεῖναι καὶ τῶν κατὰ ταυτὸν καὶ ἐν Ἰσῳ τοὺς καταδικασμένους, τοὺς τε καταδικάσαντας ἄγειν. Ἀπαξ γὰρ ταῖς ἡλλοτριαις τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἐνοίαις κατανδραποδισθεῖς, καὶ τῶν ὀρθῶν ἡλλοτριωμένοις δογματικῶν, εἰκότως εἰς τὴν αὐτῶν οὐκ ἴσχυσεν ἐπανελθεῖν ὀρθότητα, καὶ ταῦτα παρ' ἡμῶν καὶ προτραπείς καὶ ὀδηγηθεῖς, πᾶσι χρυσαμένων σπουδῇ, πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν αὐτοῦ.

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἅπαντα, τὴν γενομένην ἐπ' αὐτῷ τῆς κηθαιρέσεως ψήφον παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, προφάσει τῆς τε οὐ θεμιτῆς, οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἁγίων κανόνων μαρτυρουμένης τῶν τῆς βασιλίδος ταύτης ἱερατικῶν θρόνων ἀρπαγῆς, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ὀρθῶν τε καὶ ἄλλῶν δογμάτων ἐκτροπῆς, κυρίαν ἢ ἡμετέρα τίθεται βασιλεία, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν παρόντα γράφει νόμον. Ἀπαγορεύομεν δὲ αὐτῷ καὶ τῆς κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν, καὶ τῆς περιουκίδος αὐτῆς διατριβῆς, καὶ πάσης ἐτέρας τῶν ἐπισήμων πόλεων, θεσπίζοντες ἐφ' ἡσυχίας εἶναι, καὶ τούτοις στέργειν, οἷς ἑαυτὸν ἄξιως ὑπέθηκε, καὶ μῆτε τισὶν ἐπικοινωνεῖν, μῆτε ἐκβιάζεσθαι αὐτοὺς τὴν τῶν ἀπαγορευμένων δογμάτων ἀπίσταν. Οὐ μὴν οὐδὲ τὴν δικαίως ἐξενεχθεῖσαν κατὰ Σευήρου ψήφον, τὴν ἐκ πάντων, ὡς εἶπεν, τῶν ἀρχιερατικῶν τε, καὶ πατριαρχικῶν, μετὰ τῆς μοναχικῆς συναίνεσεως προελθοῦσαν θρόνων, τὴν τὸν ἀναθεματισμὸν ἐπ' αὐτῷ, βασιλικῆς ἐξῶ καταλιμπάνομεν ἐπιχωρίσεως αὐτῷ, ὅπως ὁ πρότερον παρὰ τοὺς ἱερούς θεσμούς καταλιπὼν τὸν θρόνον τῆς Θεοπολιτῶν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, οὕτως ἡμετέρας ἀπαντῆς μεταπεποιήκει ταραχῆς, καὶ ἀποστασίας οὕτως οὕτως ἡμετέρας ἀπαντῆς οὕτως οὕτως

CAPUT PRIMUM. — Rem non insolitam imperio et nos facientes, ad præsentem venimus legem. Quoties enim sacerdotum sententia quosdam indignos sacerdoti de sacris sedibus deposuit (quemadmodum Nestorium, Eutychem, Arium, Macedoniam, et Eunomium, ac quosdam alios ad iniquitatem non minores illis), toties imperium ejusdem sententiæ et ordinationis cum sacerdotum auctoritate fuit. Sicque divina et humana pariter concurrentia unam consonantiam rectis sententiis fecere: quemadmodum et nuper factum esse circa Anthimum scimus, qui quidem dejectus est de sede hujus regni urbis sanctæ et gloriosæ memoriæ Agapito sanctissimæ ecclesiæ antiquæ Romæ pontifice; eo quod nullo modo sibi ipsi convenienti (contra omnes sacros canones) se intruserat sedi, sed et communi sententia ipsius sanctæ memoriæ viri primum, atque etiam sacre synodi hic celebratæ condemnatus et depositus fuit, eo quod a rectis dogmatibus recessit; et quæ prius multoties diligere videbatur, hæc demum diversis lustrationibus [fraudibus] fugit; simulans sequi sanctas quatuor synodos (trecentorum videlicet decem et octo Patrum in Nicæa, et centum quinquaginta in hac felici civitate; et in Epheso primo congregatorum ducentorum, et sexcentorum triginta venerabilium Patrum in Chalcedone). At quidem nec istorum dogmata sequi, nec nostram clementiam et condscensum, quem propter ipsius salutem habebamus, suscipere voluit; neque ipse abdicare auctores impiorum dogmatum, qui prius a sanctis synodis expulsi fuerant; sed putavit oportere secundum ipsum et in æquali ducere et condemnatos, et condemnatores. Nam semel alienis a sanctissima Ecclesia intellectibus mancipatus, et a rectis dogmatibus alienatus, merito ad ipsorum rectitudinem reverti non valuit, etiam ad hæc invitatus a nobis et directus, qui omni studio usi sumus ad ipsius salutem.

Propter hæc igitur omnia, sententiam depositionis in ipsum a sancta synodo factam occasionem non liciti, neque a sanctis canonibus approbati raptus sacrarum sedium hujus regni urbis, et aversionis a rectis et veris dogmatibus, firmam nostrum reddit imperium, et contra istum præsentem scribit legem. Interdicimus autem et ei commorari in hac felici civitate et ejus districtu, ac in quacunque alia insigni civitate sancientes in quiete esse, et iis contentum esse, quibus seipsum merito obnoxium reddidit; et non aliquibus communicare, neque eos imbueri in perditionem interdictorum dogmatum. Nec utique extra imperialem confirmationem relinquimus sententiam juste contra Severum latam, ac ex omnibus (ut ita dicamus) pontificalibus et patriarchalibus (una cum monachicis consensibus) provenientem sedibus, et anathematismum ipsi inferentem: qui prius contra sacras sanctiones accipiendo sedem sanctissimæ ecclesiæ Theopolitanorum, sic universa conturbavit, sicque accumulatas turbationes fecit, ut commune quondam ac abominabile bellum sanctis-

simis Ecclesiis ad invicem immitteret. Et hoc etiam a sceptris quæ ante nos fuerunt contra ipsum scriptum erat, variis dogmatum et a rectitudine alienatis fraudibus et commentis ac blasphemis usum fuisse, ac universa conturbasse, et illum quemcunque errorem abominabilium hæresiarcharum et in quorum dogmatum recipere, Nestorii dicimus, et Eutychie; et cum uterque horum præceptorum contrarii quodammodo invicem esse videantur, ad unum vero impietatis finem tendant, etiam illorum divulgatos sermones, eum in unum formavisse. Duobus enim existentibus dogmatibus ad invicem repugnantibus, quorum utrumque similiter ad animæ perditionem adducit, Nestorii videlicet et Eutychie (quemadmodum dicendo narravimus) qui ex Arianorum et Apollinarii contagione consistunt; ipse paradoxum quid perpressus in utrumque similiter incidit: et ibi quidem illud mittendo, seipsum et sermones suos visus est constituisse commune receptaculum tantorum delictorum. Sit itaque et ipse sub prædicto anathematismo, quem universus patriarchalis, pontificalis, ac monachus nostræ, ut ita dicemus, reipublicæ cœtus juste in ipsum induxit: de Theopolitana quidem Ecclesia ejectus, idcirco quod thronus illius ipsum removit, eo quod ipsius principatum recte non acceperat, sed adhuc vivente eo, et in sanctissimis Ecclesiis commemorato, qui ante ipsum sacerdotium habebat, et propter eum qui post ipsum fuit, de sacerdotio exciderat. Nec vero progressus huc usque substitit, sed et sub communi orthodoxæ ac catholicæ Ecclesiæ anathematismo positus, multis libris, blasphemisque et abominationibus nobis republicam implevit. Quare universis interdicimus aliquid de libris ipsius possidere. Et sicut non licet Nestorii libros scribere, vel possidere (quia prædecessoribus nostris imperatoribus in suis constitutionibus visum est statuere similia his quæ dicta et scripta sunt a Porphyrio in Christianos), sic nec dicta et scripta Severi maneat penes aliquem Christianum, sed sint profana et aliena ab Ecclesia catholica, igneque comburantur a possidentibus, nisi qui ipsa habent, velint periculum pati. A nemine ergo scribantur, neque ad pulchritudinem, neque ad velocitatem scribentium, sciendo quia amputatio manus his qui scripta ejus scripserint, pœna erit. Neque enim volumus in futuro tempore ex illis blasphemiam protrahi. Similiter autem et huic interdicimus omnino regiam civitatem ingredi, aut districtum ejus, nec aliquam aliam de insignibus, sed in aliqua solitudine et in silentio sedere, et non corrumpere cæteros, neque in blasphemiam ipsos adducere, et non semper aliquid novi invenire contra vera dogmata, per quod rursus nobis conturbare sanctissimas Ecclesias festinet.

CAP. II. — Sed nec Petrum episcopum Apamiæ, et simul ab ipsis, a quibus Severus, sub prædicto anathemate positum, imperium admittit, sed sint valida quæ contra ipsum fuere statuta. Et qui sub communi anathematismo positus est, sub ipso esto;

Α τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας ἐμβαλεῖν πρὸς ἀλλήλας πόλεμον, καὶ τοῦτο καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν σκίπτροις πρὸς αὐτὸ γεγράφαι, ποικίλαι μὲν δογμάτων καὶ ἀπολωτρωμέναις τῆς ὀρθοῦτος περινοίας τε, καὶ βλασφημίᾳ χρησάμενον, ἅπαντα δὲ συνταράξαντα, καὶ μόνον τῶν τῆς ἐκατέρου τῶν αἰρεσιάρχῶν πλάνης βδελυρῶν τε, καὶ ἀνοσιῶν δογμάτων ἀντεχόμενον, Νεστορίου τε, καὶ Εὐτυχοῦς, καὶ τῶν ἐκατέρου τούτων καθηγμένων ἐξ ἐναντίας μὲν πως εἶναι δοκούτων ἀλλήλοις, πρὸς ἐν δὲ τέλος τῆς ἀσεβείας ἐπειγουμένων, καὶ τοὺς ἐκείνων χαρακτηριστικὸς ἐντυπωσάμενον λόγους. Δυσὸν γὰρ ὅπως ἐναντίαν ἀλλήλοις δογμάτων, ὧν ἐκάτερον ὁμοίως εἰς ψυχικὴν ἀπώλειαν ἄγει, τοῦ Νεστορίου, τοῦ τε Εὐτυχοῦς, καθάπερ εἰπόντες ἐζημεν, ἄπερ ἐκ τῶν Ἀρειανῶν, καὶ τῶν Ἀπολιναρίου συνέστα μισμμάτων, αὐτὸς τε παράδοξον παθῶν, ὁμοίως εἰς ἐκάτερον ἐπίπτωσα. Καὶ πᾶ μὲν τοῦτο, πᾶ δὲ ἐκείνου πρεσβεύων, κοινὸν ἔδοξε δοχίαι αὐτῶν τε καὶ τοῦς αὐτοῦ λόγους τῶν τηλοκῶτων κλημελημάτων καταστῆσαι. Ἔστω τοίνυν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἀναθεματισμῶν, ὃν ἅπαν τὸ πατριαρχικὸν τε, καὶ ἱερατικὸν, καὶ μοναχικὸν τῆς ἡμετέρας, ὡς εἰπὼ, πολιτείας σχῆμα δικαίως ἐπήγαγεν αὐτῶ, τῆς μὲν θεοπολιτείας ἐκεβλημένος, διότι περ αὐτῶν ὁ κατ' ἐπίστα ἀπεισίστατο θρόνος, οἷα μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὀρθῶς ἐπιτελεσμένην, ἀλλ' ἐτι ζωντός τε καὶ ἐν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἀνακηρυττομένου, τοῦ πρὸ αὐτοῦ τῶν ἱερῶν σύνην ἐσχηκότος, παρὰ δὲ τοῦ μετ' αὐτῶν τῆς ἱερωσύνης ἐκπεπωκότος· οὐ στάντα δὲ μέχρι τούτου μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὑπὸ κοινῶν ἀναθεματισμῶν τῆς ὀρθοδόξου καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας γενόμενον, καὶ πολλῶν ἡμῶν βίβλων, C βλασφημῶν τε, καὶ ἀπαγορευμένων ἐμπλήσαντα τὸ πελίτευμα. Ὅστε καὶ ἀπαγορευόμενον ἅπασιν τῶν αὐτοῦ κεκτῆσθαι βιβλίον. Καὶ ὡς περ οὐκ ἔστισι τὰ Νεστορίου γράφειν, ἢ κεκτῆσθαι βιβλία, διότι τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀντεκράτορσιν, ἐν ταῖς αὐτῶν διατάξεσιν, ἔδοξε τοῖς παρὰ Πορφυρίου κατὰ Χριστιανῶν εἰρημένοις ὁμοια καθιστῆναι, οὕτω μῆτε τὰ Σευήρω ρηθέντα τε, καὶ γραφέντα μνήτω παρὰ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλ' ἔστω βέβηλα, καὶ αἰδοτρία τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πυρὶ τε φλεγέσθω παρὰ τῶν κεκτημένων, εἰ μὴ βούλονται κινδυνεύειν ὅτι ταῖτα ἔχοντες. Γραφίσθω τε παρὰ μηδενὸς τὸ λοιπὸν, μηδὲ τῶν εἰς κἀλλος, μηδὲ τῶν εἰς τάχος γραφόντων, μηδὲ ἄλλου τινὸς τῶν πάντων, εἰδότες ὡς ἀποκοπή χιφῆς ἔσται τοῖς τὰ ἐκείνου γράφουσιν ἢ ποιή. Οὐδὲ γὰρ ζων λόμθα καὶ τῶν λοιπομένων χρόνων τὴν ἐξ ἐκείνων ἐπίστα ρεσθαὶ βλασφημίαν. Ὅμοίως δὲ δὴ καὶ τοῦτον παντοίως ἀπαγορευόμενος τῆς βασιλίδος ἐπιβαίνειν πολέως ἢ περιουκίδος αὐτῆς, ἀλλῆς τε τῶν ἐπιβαίνειν πολέως ἢ περιουκίδος αὐτῆς, ἀλλῆς τε τῶν ἐπισημοτέρων τινὸς, ἀλλ' ἢ ἐρημία τινὲ, καὶ ἡσυχία καθῆσθαι, καὶ μὴ διατρέψαι ἐτέρους, μηδὲ εἰς βλασφημίαν αὐτοῦς προάγειν, μηδὲ αἰετὶ καινὸν ἐξευρίσκειν κατὰ τῶν ἁληθῶν δογμάτων, δὲ οὐ πάλιν ἡμῶν συνταράξει τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας σπεύσειεν.

Οὐ μὲν οὐδὲ Πέτρον τὸν Ἀπαμίας γενόμενον ἐπίστοπον, καὶ ἅμα μὲν καθηρημένον, ἅμα δὲ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐφ' οἷς Σευήρος ὑπὸ τὸ εἰρημένον ἀνάθεμα γενόμενον, ἢ βασιλεία προσίσταται, ἀλλ' ἔστω κυρία καὶ τὰ κατ' ἐπίστα ψφισθέντα. Καὶ ὑπὸ τῶν κοινῶν ταχθεῖς ἀναθεματισμῶν,

ὕπ' αὐτὸν ἔστω, τῆς τῶν ἁγιωτάτων ἀρχιερέων προελ-
 θούσης ἐκ' αὐτοῖς ψήφου κυρίας διακρινούσης. Οὐκ ἐπι-
 μιν δὲ εὐδὲ ἐκείνῳ ταύτην οἰκεῖν τὴν βασιλεῖα πόλιν, ἢ
 τὴν αὐτῆς περιοικίδα, ἢ τῶνα τῶν σεμινοτέρων, ἀλλ' ὡν
 ἠκολούθησε τῇ κλήρῳ, τούτων μιμνήσθω καὶ τὴν δίκαιαν,
 ἀπφικισμένους ὅτι ποῦρωτάτω, καὶ κρύπτων ἑαυτὸν, ὡς
 τοῖς γε τοιοῦτοις τὸ κρύπτεσθαι μᾶλλον τοῦ φαίνεσθαι
 λυσιτελέστερον. Ἀφανεῖς μὲν γὰρ ὄντες ἑαυτοὺς κατα-
 θλάψουσι μόνους· δημοσιεύοντες δὲ τὰ ἑαυτῶν δόγματα
 πολλοῖς τῶν ἀφελεστέρων ἀφορμὴν ἀπολαίας παρέχουσιν,
 ὅπερ κατ' οὐδένα γίνεσθαι τρόπον, ἐν τῇ Χριστιανικῇ
 τοῦ Θεοῦ οἰκίῳ, καὶ τῇ ὀρθοδόξῳ λαῷ δίκαιόν ἐστιν,
 εὐδὲ παρὰ τῆς βασιλείας συγχωρούμενοι.

Ἐπει δὲ καὶ Ζωόραν ἤγειραν ὄλως ὑπὸ ἀναθεματισμὸν
 οἱ σθασμώτατοι, καὶ τὰ δίκαια κριτὰς ἐπίσκοποι
 ποιήσασθαι, μικρὰ τῶνα παρενθήκη τῶν τοκῶτων ὄντα
 κικῶν, ἐν οἷς ἠτίμωται, τὸ γῶν ὄλως τυχεῖν τινὸς εὐ-
 πορήσαντα μνήμης, ἔστω καὶ Ζωόρας τῆς ποναρῆς ταύ-
 τῆς μερίδος, Ἀνθίμου τε, καὶ Σεύηρου, καὶ Πέτρου φάμεν
 παρενθήκη τις εὐτελής, καὶ ἐν τοῖς ἀναθεματισμένοις
 καὶ αὐτὸς τετάχθω τῆς ἱερατικῆς αὐτὸν κατενεγκούσης
 ψήφου, ἣν κυρίαν καὶ αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς οὖσαν, κυριωτέ-
 ραν ἐτι μᾶλλον ἢ βασιλεία ποιῆ, καὶ τούτων ἐξελάσσουσα
 τῆς βασιλίδος ταύτης πόλως, καὶ τῆς αὐτῆς περιοικίδος,
 καὶ ἐπὶ τὴν τῶν πόλων οἰκῆσεν αὐτῇ παντοίως ἀπαγο-
 ρεύουσα. ὥστε μετ' ἐκείνων μόνων οἰκεῖν τε, καὶ βουλευέ-
 θαι τῶν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων, ὅμοια μὲν βλασφη-
 μούτων, ὅμοια δὲ καὶ παθόντων, ὅμοιος δὲ καὶ περω-
 ρισμένων. Εἰ δὲ τι καὶ ἕτερον τῇ τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκό-
 πων περιέχεται ψήφῳ τῇ τοῖς προσηρημένους καθαιρούση
 τε, καὶ ἀναθεματιζούση, κύριον δὲ καὶ τοῦτο τίθημα, C
 καὶ τοῖς θείοις, καὶ βασιλικαῖς ἡμῶν αὐτὸ νόμοις ἐπικυ-
 ρούμεν, ὡς ἐν εἰ παρὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς προελθὼν
 ἐτύχχανεν. Εἰ δὲ καὶ τις αὐτῶν ἀλοή τὸ λοιπὸν πράττων
 τι παρὰ τὰ διατετακμένα, ἔστω καὶ τοῖς βασιλικαῖς
 ὑποπεσούμενος νόμοις, οἱ τὰς ἐλάττους τῶν ποινῶν ἐκ-
 κλίνοντες, εἰς μίζους ἐμβάλλουσι τὰς ἀναγκατήσεις.
 Ἀπαγορεύομεν δὲ καὶ παντὶ τῷ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν
 τοῦ Θεοῦ διασπᾶν ἐπιχειροῦντι, εἴτε κατὰ τὴν Νεστορίου
 τοῦ φρενοβλαβοῦς ὑψήγασιν, εἴτε κατὰ τὴν ἀνάστον Εὐ-
 τυχοῦς παράδοσιν, εἴτε κατὰ τὴν Σεύηρου βλασφημίαν
 ταυτὰ κάκεινοις νοήσαντος, εἴτε τῶν ἐκείνοις ἀκολουθούν-
 των ταῖς ἁγιωτάταις Ἐκκλησιαῖς ταραχᾶς ἐμβάλλειν, καὶ
 φθίγγεσθαι τι περὶ πίστεως· ἀλλὰ θεσπίζομεν ἕκαστον
 τῶν ταυούτων τὴν ὑσυχίαν ἄγειν, καὶ μηδὲ συγκαλεῖν εἰς
 ἑαυτὸν τινας, μήτε προσιώντας δέχεσθαι, ἢ παραβαπτί-
 ζειν θαρρήν· ἢ τὴν ἱεράν κοινωνίαν ῥυπταίνειν, καὶ ταύ-
 τῆς μεταδιδόναι τισιν, ἢ τὰς ἀπαγορευμένας διδασκαλίας
 ὑψηγεῖσθαι, ἢ ἐπὶ ταύτης τῆς βασιλίδος ἡμῶν πόλως,
 ἢ ἐφ' ἐτέρας, ἀλλ' ὑφορᾶσθαι πάντα κίνδυνον, εἴ τι τοιοῦ-
 τον πράξαιεν. Ἀπαγορεύομεν δὲ καὶ πᾶσι τούτους ὑπο-
 δέχεσθαι. Ἀπελκύνειν μὲν οὖν θεσπίζομεν αὐτοὺς τῶν
 ὑπ' αὐτῶν ταπεινομένων πόλως, εἰδότες τὰς ποινὰς,
 τὰς ταῖς θείαις ἡμῶν ἤδη περιχουμένας διατάξεις, αἰκίρ
 καὶ τὰς οἰκίας αὐτὰς, ἐν αἷς ταυούτων τι πράττεται, καὶ
 τὰ χωρία ἐξ ὧν τὰς ἀποτροφὰς χορηγοῦνται, ταῖς ἁγιω-
 τάταις Ἐκκλησιαῖς προσκυροῦσι, τῶν μὲν κεκτημένων
 ἀφαιρούμεναι, διότι βλάβης αἰτία τοῖς ἀπλουστέροις γί-
 νεται, ὑπὸ δὲ τὰς ἁγιωτάτας καὶ ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας

et sententia sanctissimorum pontificum, quæ ipsum
 prævenit, firma permanet. Neque vero permittimus
 illi hanc regiam urbem habitare, aut ipsius distri-
 ctum, vel aliquam de insignibus; sed quorum secu-
 tus est errorem, horum imitetur victus rationem,
 quam longissime abscedens et occultans seipsum;
 nam talibus occultari, quam videri utilius est. Ignoti
 etenim existentes, se ipsos lædunt solos: publican-
 tes vero sua dogmata, multis ex simplicioribus oc-
 casionem perditionis præbent; quod nullo modo
 fieri in Christiano ovili Dei et orthodoxo populo
 æquam est, neque ab imperio permissum est.

CAP. III. — Quoniam vero et Zooram dignum pe-
 nitus judicantur sub anathematismo esse reveren-
 dissimi, et qui justa judicant episcopi (cum parva
 quædam talium malorum interpositio sit), et in qui-
 bus debonestatus est, omnia videlicet comprehendo
 ex memoria quadam abundant; sit et Zoara inter-
 positio quædam parva hujus malæ partis (Anthimi
 dicimus et Severi ac Petri), et numeretur ipse
 quoque inter anathematizatos, sacra sententia ipsum
 dejiciente: quam firmam et ipsam ex seipsa exi-
 stente, adhuc firmiorem imperium reddit; et
 habitationem in aliis civitatibus ipsi omnino inter-
 dicit; itaque cum illis solis habitet et consultet qui a
 nobis ante memorati sunt: qui similia quidem bla-
 sphemant, similia vero patiuntur, et similiter in
 exilium mittuntur. Si quid vero aliud in sententia
 sanctissimorum episcoporum continetur, quæ præ-
 dictos deponit, et anathematizat, hoc firmius reddi-
 mus et diutius, ac imperialibus nostris legibus ipsum
 corroboramus, ac si ab imperio ipso provenisset. Si
 vero aliquis ipsorum deprehendatur de cætero facere
 aliquid præter constituta, sciat se incidisse in leges
 imperiales, quæ minores pœnas declinantes, ad ma-
 jores immittunt indignationes. Interdicimus autem
 et omnibus conantibus catholicam Dei Ecclesiam di-
 vellere (sive secundum Nestorii hæretici doctrinam,
 sive secundum insensati Eutythis traditionem, sive
 secundum blasphemiam Severi, qui et similia illis
 intellexit, aut eorum qui illos sequuntur), seditionem
 immittere sanctissimis Ecclesiis, et loqui aliquid de
 fide; sed sancimus quemlibet talium quietum esse,
 et non convocare aliquos ad se, neque accedentes
 recipere, aut perperam baptizare audere, aut sacram
 communionem sordidare, et ipsam aliquibus tradere,
 aut interdictas doctrinas exponere sive in hac nostra
 regîa, sive in alia civitate; sed omne periculum
 reformidare, si quid tale faciat. Interdicimus etiam
 omnibus, ne istos suscipiant. Abjici ergo ipsos sanc-
 cimus de civitatibus ab ipsis concitatis, scientes
 pœnas jam contentas in nostris divinis constitutio-
 nibus, quæ et domos ipsas, in quibus tale fit,
 et campos ex quibus nutrimenta præbentur, sanctis-
 simis Ecclesiis assignant, et a possidentibus auferunt,
 quia detrimenti causa fit simplicioribus; sanctissimis
 vero et orthodoxis Ecclesiis hæc juste subjiciunt.

Hæc pro communi pace sanctissimarum Ecclesiarum A statuimus, hæc decernimus, sequentes sanctorum Patrum dogmata, ut omne sacerdotium imperturbatum de cætero nobis permaneat. Quo in pace servato, reliqua nobis exuberabit respublica desuper pacem habens : quam omnibus magnus Deus et Salvator noster Jesus Christus Trinitatis unus, unigenitus Dei Filius prædicat, ac donat [Al., præbeat ac donet] his qui sincere ipsum et vere glorificare ac adorare digni habiti sunt.

Custodiat itaque beatitudo tua, quæ recta adnotata sunt; et mittat ipsa per suas Deo dilectas litteras omnibus sanctissimis metropolitibus sub ipsa existentibus : quorum cuilibet cura erit ipsa manifesta facere sanctissimis Ecclesiis sibi subjectis, ut neminem ex omnibus lateant quæ sacerdotio visa sunt et ab imperio confirmata.

Divina subscriptio.

Divinitas te servet per multos annos, sancte et religiose Pater.

Data octavo Idus Augustas, Constantinopoli, post consulatum Belissarii, viri clarissimi [anno Domini 536].

NOVELLA XLIII.

De officinis sive tabernis Constantinopolitanæ urbis, et ut mille tantum et centum officinæ sacrosanctæ majoris ecclesiæ excusentur; omnes reliquæ, ad quemcunque dominum pertineant, consueta obeant munia.

In nomine Domini Jesu Christi Dei nostri, Imperator Cæsar, Flavius, Justinianus, Alemannicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Lazicus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, pius, felix, gloriosus, victor, triumphator, nunquam non colendus Augustus, Longino præfecto urbi.

Quoniam potentia nostræ, subditi nostri, sive vivant, sive moriantur, curæ sunt, ne vel graves ipsis sepulturæ, vel defuncti cognatis damnosæ existant, propterea et hæc quæ eorum sepulturam concernunt, quæ convenit moda, disposuimus. Et quia tam divæ memoriæ Constantinus amplæ hujus nostræ urbis conditor quam etiam pietissimus princeps Anastasius lecticariorum seu decanorum (ut vocant) numerum ad certam mensuram redegerunt, mille et centum tantummodo decanis totidemque officinis definitis, et nullo hæc unquam tempore augmentum reciperent; propterea sane cupientes ut numerus eorum quos ex unoquoque collegio convenit esse lecticarios, divæ memoriæ Anastasii formulæ subjaceat, firma ea et fixa manere voluimus.

Cæterum quia adeuntes nos almæ hujus et regiæ nostræ urbis collegiati, quorum excellenter et præ cæteris curam gerimus, potentiam nostram edocuerunt, magnam et intolerandam se necessitatem sustinere. Sacrosanctam etenim majorem ecclesiam centum et mille officinas in fructu habere ab omni vectigali liberas, quas oppido quam libenter illi concedant, eo quod ad peragendas in commune omnium hominum exsequias proficiant; sed cætera se onera ferre non posse. Nam cum plurimæ in alma hac urbe diversarum mercium et negotiationum offi-

ταῦτα δικαίως ἄγονται. Ταῦτα ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐφροσύνης τῶν ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν νομοθετούμεν, ταῦτα ψηφίσμεθα τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων κατακολουθούντες δόγμασιν, ὅπως ἂν τὸ ἱερατικὸν ἅπαν ἀτάραχον ἡμῖν τοῦ λαοῦ διαμένῃ. Οὐκ ἔρ ἐν εἰρήνῃ φυλαττομένου καὶ τοῦ λαοῦ ἡμῖν εὐθνήσει πολίτευμα τὴν ἄνωθεν ἔχον εἰρήνην, ἣν πάντες ὁ μέγας Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ τῆς Τριάδος εἷς, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος, παρέσπετε, καὶ χορηγεῖ τοῖς γνησίως αὐτὸν, καὶ ἀληθῶς δόξαντες, καὶ προσκυνεῖν ἠξιωμένους.

Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης, τὰ ὀρθῶς παραστάτα φυλαττέτω, καταπέμψουσα ταῦτα διὰ θεωριῶν αὐτῆς γραμμάτων πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις ὁσιωτάτοις μετροπολίταις, ὧν ἐκάστῳ γενήσεται φροντίς τοῖς ἄλλοις τεταγμένοις ὁσιωτάτοις Ἐκκλησίαις, ταῦτα πᾶσαι φονερά, ὥστε μηδὲνα τῶν πάντων διαλειθεῖν, τὰ π τῆ ἀρχιερωσύνη δόξαντα, τάτε ὑπὸ τῆς βασιλείας κειρωμένα.

Ἡ θεία ὑπογραφή.

cinæ tabernæque existant, non hasce solas (nempe centum et mille) officinas prædictis publicis munis obeundis exemptas esse, sed etiam multas sacrosanctas ecclesias, multa sacra hospitalia, monasteria, et alias sacras ædes, quarum pleræque prius hæreticis mancipatæ, deinde ad orthodoxam fidem reversæ sunt, multas quoque regias domus, et insuper magistratuum, ac senatorum, et illustrium, et cubiculariorum a præstatione vestigialium eximi, harumque dominos peculiarem sibi exinde redditum comparare, C et oblædere rempublicam, exemptionum multitudinem rem ipsam angustis admodum terminis concludente, ut paucissimi existant, qui publica agnoscant et sustineant munia, et priores contributiones aliquoties in triplo et quadruplo, hoc tempore etiam decuplo majores factæ sint : quanquam divus princeps Anastasius in statuta ab ipso formula nulli omnino alii immunitatem concedat, præter centum et mille officinas, quæ per causam exsequiarum sacrosanctæ majori ecclesiæ attributæ sunt. Ea propter et nos putavimus, tum proceribus nostris et insuper beatissimo hujus almæ urbis archiepiscopo id negotii dandum, ut certo loco convenirent et rem ipsam examinarent, atque placita ad nos sua referrent, tum ad excellentiam tuam præsentem utendum lege, confirmantes ea quæ Anastasio pietissimo in hoc principi placuerunt. Et sancimus ut centum quidem illæ et mille officinæ sacrosanctæ majori ecclesiæ occasione decanorum sive lecticariorum, et ad peragendas defunctorum exsequias deputatæ, omnibus modis integro numero et omni præstatione liberæ conserventur : præter ipsam nulla alia quæunte decanum exigere, sive ex hæreticis recepta, sive quacunque sacrosanctæ ecclesiæ. Sed quod nuper constitutum valeat, et octogintæ quidem officinæ corpora præsentem, trecentæ autem in exactione pecuniarum consistant. Nam quod exinde corraditur, ad quid proficere con-

veniat, sacra jam nostra pragmatica forma disposuit. Semperque quod intercidit restauretur. At qua ratione fieri debeat restauratio, satis per Anastasii piæ memoriæ jussiones expressum est. Hæ igitur ut immunes et ab omni vectigali maneant exemptæ, sancimus, neque his ipsis officinis, neque vectigalia imperantibus collegiis quæ istas præbent, quidquam damni sustinentibus aut ullos titulos agnoscentibus. Cæteræ vero omnes hujus almæ urbis quatuordecim regionum officinæ, sive sacrosanctæ alicujus sint ecclesiæ, sive hospitalium, sive monasteriorum, sive orphanotrophiorum, sive ptochiorum, sive alterius cujuscunque domini, sive regiarum domuum, sive aliquorum magistratum, ampla, media, minutave officia administrantium, sive gloriosissimorum senatorum, sive magnificentissimorum illustrium, sive spectabilium cubiculariorum, sive aliquorum militiis adscriptorum; hæ, inquam, omnes publica ipsis imposta præstant vectigalia, et omnia alia tum faciunt, tum implent, quemadmodum quemque in suo collegio facere æquum est, nemine queunte ea de causa juncti privilegiis, aut ejusmodi alia uti excusatione. Neque enim sustinemus aliorum onus ad alios deferri, aut tam immitem proponere formulam, ut quotidie vectigalia augeantur, et (quemadmodum edocti sumus) quadruplo, aut quincuplo, adeoque etiam decuplo majora irrogentur, cum nihil tam magno studio, tamque serio affectemus, quam ne novo quisquam vectigali oneretur. Novum autem fuerit non tantum quod nunc primum impositum est, sed etiam quod primum modum excedit. Sed eadem conditione ac fortuna omnes sunt, et sacra hæc nostra pragmatica forma (quam legem etiam appellare licuerit) contra omnes communis esto, ut omnibus largiatur, quo molestia vacent. Neque enim facile eam quis ægre tulerit, si neminem alium præterea exemptum intueatur, nisi quod in centum et mille officinis exsequiarum defunctorum ratio habeatur, quæ maxime communis est omnibus, et ex æquo universis pariatâ hominibus. Si quis vero conetur excusatione aliqua uti, et seipsum a præstanda alleviare contributione, et aut non committere, quo magis ab inquilinis suis exigatur, aut præstare etiam patrocinium, sive militare, sive civile, sive ecclesiasticum, sive quodcunque tandem in universum officinæ dominio excidit, estoque ipsis publica, toti addicta collegio. Eo enim pacto et cautiores erunt, et vetita non attentabunt. Porro si minutatim et pariter in omnes vectigalia distribuuntur, non solum paululum erit, quod præstitum fuerit, sed etiam tanto moderatius, levius, tolerabilius, faciliusve, quod confertur existet, quanto a pluribus colligitur. An vero non multo absurdissimum fuerit, homines propriis laborantes manibus, et uxores ac liberos alentes, et reliqua denique vitæ necessaria inde acquirere satagentes, etiamnum majoribus onerare vectigalibus? et quanto plures inter alleviatis referuntur, tanto etiam majores exinde læsiones oboriri? idque *onus infinitum sit, neque possit ullum habere terminum? Hæc nos omnia pro-*

hibentes, sacram hanc pragmaticam formam proponimus, amissionis pœnam similiter omnibus ordine subditis interminantes, si ex quoquo collegio imperitantes solita illa et ab initio statuta vectigalia percipere prohibuerint, aut vectigalia conentur in pensiones privatas convertere; sed quisque pro se quidem pensionum illatione perfruitor, officinas autem seu tabernas solito receptoque more contributiones agnoscere concedito. Quemadmodum enim quisque pro se rebus suis prospicit, ita et non necesse est ei quod amplæ et regię huic urbi expedit et confert nutanti quodammodo et jam lapsuro manus porrigere. Neque enim aliter quæ publice expediunt progressus habitura sint. Nemo itaque ex his qui tali hactenus onere liberati, quique huc usque id ferre coacti sunt. Quæ igitur nobis placuerunt, et sacra hac exprimuntur lege, ea excellentia tua, imo non ipsa tantum custodies, sed et quicumque post te idem officium suscepturi sunt, et obtemperans tibi cohors, jam inde in omne reliquum tempus custodiet. Dat. xvi Kal. Jun. Constantinop., post Bilis. v. c. cons. ann. 1.

NOVELLA XLV.

Ne Judæi, Samaritani, et hæretici, per causam religionis et cultus sui curiali fortuna liberentur, sed cum curialibus muneribus subdantur, privilegiis eorum non perfruantur. Item ut iidem possint contra orthodoxos, qui curiali fortunæ subditi sunt testimonium dicere, ut qui præclare pro orthodoxa republica testimonium perhibeant.

Imperator Justinianus Augustus Joanni præfecto prætorio, iterum exconsole et patricio.

Retulit nuper vivo apud nos sermone excellentia tua, plerosque inter decuriones Judæos forte, aut Samaritanos, aut Montanistas, aut alioqui detestandos esse homines, quos nondum ne nunc quidem recta nostra et inculpata fides illuminarit, sed in tenebris resideant, neque illorum animi ullo verorum mysteriorum sensu tangantur. Item quia hæreticos odio prosequimur, quod per hanc causam et prætextum petierint curialibus se liberari muneribus. Et quo modo conveniat ea quæ illo pertinent discernere. Cæterum vehementer mirati sumus quod ejusmodi illorum rationes prudentia et ingenii tui acumen sustinerit, ac non protinus eos quitalia proferrent discerpserit. Nam si ulli sunt homines qui per extremam improbitatem illis se dignos esse muneribus arbitrantur, quæ summis tantummodo dignitatibus reservavimus: quis non perditissime eos oderit? Unde nobis sunt decuriones, quemadmodum et cohortalibus, ut jam ante legibus expressum est. Neque ulus religionis cultus tali eos fortuna eximito. Nihil enim horum neque antiquior aliqua, neque recentior lex protulit. Indigni tamen in universum omni curiali existunt honore, et quia multa leges decurionibus privilegia tribuunt, tum ne ictus fustium illis inferatur, tum ne velut sordidati rei sistantur iudicio, neve in aliam ducantur provinciam, et infinita alia, nullo horum perfruuntur. Imo si quid omnino de decurionibus scriptum est, cum per privilegia illis gratia non sit, hoc et in illis obtineto, et impleto tam perso-

alia quam patrimonialia munera, neque eos lex ab his eximat. Honore autem nullo perfruuntur, sed fortunam sustinente cum infamia, qua etiam animum notatum esse voluerunt. Atque ita sane de hoc ipsis disponitor.

Enimvero et illud nobis questione tibi dignam visum denuntiasti. Ex quo enim hæreticos a dicendo testimonio arcuimus, in quibus causis orthodoxi inter se litigant, permittentes illis in nostra constitutione, si quidem qui inter se miscentur et litigant, uterque hæreticus sit, tam actor quam reus, ut possint testimonium dicere, cum alter altero dignus sit, sive litigator, sive testis. Et rursus si hæreticus sit orthodoxus, ut contra hæreticos quidem nimis quam testimonium perhibere possint, de orthodoxis non item. Litigatoribus vero utrinque orthodoxis existentibus, ut nullus omnino illis ad testimonium dicendum pateat aditus. Inde adeo docuisti nos, quod quidam cum orthodoxi sint, inficiantur se curialis esse fortunæ, et necesse sit vel genere illis conjunctos, vel qui aliqui de illorum fortuna habeant notitiam, in testimonium produci. Et quia lex de orthodoxis prolata hæreticorum testimonium arceat, propterea iudices vereantur hæc admittere. Atqui inani sollicitantur metu, qui istiusmodi testimonia suscipere recusant. Primum quidem, quia pro orthodoxis interponuntur, id quod leges hæreticos facere non vetant. Mox si quis eos qui decuriones sunt, renuentes deinde conditionem, ad curiam retrahat, et hæreticos in testimonium advocet, quomodo pro nostra hoc republica non facit? ut ipsa quidem respublica litigatoris locum teneat, orthodoxa existens, et maxime ab eo tempore, quo Deus illi nos Imperare permisit; qui vero eo nomine testimonium dicunt, pro orthodoxis testificentur. Si quidem nostra respublica recta est, et orthodoxa jam imbuta fide, omnia alia hæresi exosa. Καὶ τοῦτο τοῦτον ἢ σὴ ὑπεροχὴ παραφυλάττειται, τὸν τε ἡμέτερον γινώσκουσα νόμον, καὶ τὸ τῆ πολιτικῆς συμφέρον μνηστύουσα, καὶ ἰπισταμένω διὰ παντῶν ὡς ἐκεῖνα ἡμῖν καὶ πράττειν καὶ νομοθετεῖν διασπούδασται, ὅποσα τῶν ἡμετέρων ὠφελεῖ πολιτείας. Dat. xv Kal. sept., Constantinop., post Bilis. v. c. coms.

NOVELLA XLVI.

De ecclesiasticarum rerum immobilium alienatione et solutione.

Imperator Justinianus Augustus Joanni gloriosissimo sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsule et patricio.

Et circa leges studium, et alia omnia a nobis ideo quotidie cum labore aguntur, ut utilitatem nostris subjectis inveniamus: quod effusam quidem et immensum est removens, quod autem et optimum et metitum, subrogantes. Et sæpe quoque ex studio propter priorem immensitatem etiam ultra mensuram legem constrinximus, ut quod primitus affluebat retinentes, ita equalitatem de cætero introduceremus. Nuper igitur scripsimus legem de sanctissimis ecclesiis omnibus, et monasteriis, et reliquis venerabilibus domibus, nullam eis rerum immobilium aliena-

tionis licentiam permittentem. Videbantur enim causam effusam, et paulatim ad alios ecclesiasticos migrantes possessiones, neque pretiis solutis dignis, neque opere inevitabili imminente alienatis, sed eadem contra positas jam leges decies millies circumventas factas. Quocirca primam perinentes viam, omnibus similiter inaccessibiles contra eas factas circumventiones. Sed hinc plerique quidem sanctissimarum ecclesiarum, aliarumque venerabilium domuum utilitatem habuerunt nullo possessiones has minere præsumente: occurrit tamen etiam aliquid difficile. Debita enim, aut longo tempore constituta, et etiam postea ex quadam necessitate, et maxime per fiscales occasiones eis accidentia ad alienationis necessitatem sacras perduxerunt domos.

Bill enim non exstante substantia sufficiente periclitabantur in novissimam venire necessitatem. Harum præsules neque vendere potentes, neque unde debita solverent habentes; sed pro talibus quidem debitis posse pro solutione creditoribus dari possessiones ecclesiasticas; tamen cum competenti subtilitate et observatione facienda solutione jam sæpe permisimus, sicut reque palam hac nostra prius permisimus lege. Si vero non privatus aliquis est creditor, sed præeminet fiscus, et exigit debita, est autem inopia pecuniarum, accipere vero immobilem possessionem impossibile est fisci, hic relaxare aliquid utilitatis legis competere judicavimus. Et si quæ necessitas hujusmodi fiat, etiam alienationem hæc te prospeximus. Sancimus igitur si sanctarum aliquarum ecclesiarum, aut reliquarum colendarum domuum, fiscales debeat functiones, et unde faciat bonorum conditionem non habeat, convenire omnes in unum, et qui ex clero sunt, et Deo amabilem episcopum eius civitatis, insuper et metropoleos, et sacris præpositis eloquiis causam examinari. Et si non apparent ullus quæstus citra alienationem immobilis rei valens solvere fiscale debitum, tunc licentiam esse eis, sententia tali procedente, et decreto celebrato apud provincie judicem, etiam possessiones immobiles contingere, et eas alienare ad solutionem debiti, ementibus quidem in fiscum solventibus, et desceptis inde percipientibus, et subeuntibus fiscale debitum, et cautelam inde habentibus, et nihil metuentibus primitus positam legem, constitutis et fiscalibus desceptis, et insinuatibus inter monumenta gestorum, deponentibus his qui fecerunt eam; ut et apud sanctissimas ecclesias salventur clara descepta, et quod fiscalis soluta sint tributa, et omnia secundum nostram legem gesta sint. Non potentibus aliquibus fingere fiscale debitum, et ita ad alienationes immobilium rerum accedere, ideo etiam et decreti factionem permissimus, ut et fiscale debitum testimonio pandatur, et ex quantis descendit temporibus, et quoniam non pecuniis solutum est, sed in necessitatem alienationis venit, ut veritas undique quidem protestata sit, omnibus coram sacris Evangelicis agendis: scientibus et episcopis, et clericis, et aliis omnibus, quia Deus respicit quæ geruntur ab eis. Et

C

D

si quid egerint per dolum, aut lucrum, aut machinationem, hoc in suis recipient animabus viventes ac morientes.

Sivero privatus aliquis creditor fuerit, post secundum pro soluto schema accipere immobiles possessiones. Hoc quoque decreto faciendo, pro mensura vero eorum debitorum assignandis eis possessionibus. Si vero fiscale debitum fuerit, potentibus eis ad alienationem immobilium accedere secundum priorem observationem, ut nihil desit, neque subtilitatis, neque communis utilitatis. His autem universis sanctissimam majorem ecclesiam felicissimæ hujus urbis, et ejus confinia, et orationum domos, quarum ipsa curam suscepit, omnibus excipimus modis quæ jam de hoc sancta sunt a nobis, in sua virtute durantibus. Si autem et aliqua monasteria sub eadem sanctissima majore ecclesia sint, nec ea sub præsentem facimus legem forinsecus in provinciis eam constituentes solum, in quibus multa quidem est inopia pecuniarum, per quam sanctissimæ ecclesiæ solvere per pecunias debita non valuerunt. Tua igitur celsitudo quæ placuerunt nobis cognoscens, secundum hoc procedere super sacris rebus alienationes custodiat. Datum xiv Kalend. Septemb. Constantinop., post consulatum Belisarii v. c., anno secundo.

NOVELLA LV.

Ut de cætero commutationes ecclesiasticarum rerum non fictæ fiant ad piissimum imperatorem, et hoc modo ad alias personas legitimas transeant res, sed hæc tantummodo fiant ad imperialem domum. Et ut liceat perpetuas emphyteuses agi ab oratoriis in oratoria, decreto videlicet interposito, excepta hac majore ecclesia, ne tamen in privatam personam transeat emphyteusis.

Imperator Justinianus Augustus Mennæ archiepiscopo Constantinopolitano.

Legem scripsimus dudum ecclesiasticas quidem alienationes prohibentem, solam autem commutationem permittentem sanctissimis ecclesiis, necnon sanctissimæ majori ecclesiæ hujus felicissimæ civitatis, dum imperium accipere aliquid ab aliqua venerabilium domuum voluerit. Postea siquidem aliam scripsimus legem, qua excepimus sanctissimam majorem ecclesiam, permittentes quasdam alienationes, quas illa lex dicit.

Quia vero cognovimus quod aliqui prioris constitutionis capitulum, quod de permutatione competentium rerum sanctissimis domibus ad imperium scripsimus, ad artem legi contrariam converterunt, postulaveruntque nos quidem a sanctissima Ecclesia accipere, his autem hæc dare, hinc aggressi sunt multi quidam, qui similibus petitionibus omnibus utentes, sacram nituntur circumvenire constitutionem. Quæcunque ergo gesta sunt a nobis usque ad præsentem diem, hæc sub schemate, in quo nunc sunt, manere volumus, nullo permutando horum quæ jam a nobis cum sanctissima Ecclesia in talibus contractibus gesta sunt, aut cum his qui hæc a nobis perceperunt.

De cætero autem sancimus nulli penitus ullam esse licentiam aliquid tale agere, sed illas solum valere

permutationes quæ in imperialem domum in hoc factæ sunt, ut perpetuo apud imperium maneant, et non transferantur ad privatam, neque illarum jus per medium imperium ad eos proficiscatur. Sed si quid tale fiat, licentiam damus reverendissimis œconomis res apprehendere hujusmodi, et tradere eas rursus ad sanctissimam ecclesiam, tanquam si nec ab initio contigisset permutationes harum ad imperium factas, sed servari hoc schema in perpetuum ex præsentem die inchoatum. Omnibus quæ dudum (sicuti prædiximus) post priorem legem secundum modum prædictum gesta sunt ratis manentibus, eo quod illa quidem quæ sic facta sunt, a viris gesta sunt. Nunc autem quidam volunt illorum exemplo utentes, et nobis esse molesti, et sanctissimam majorem ecclesiam hujus felicissimæ civitatis circumvenire, quod per omne tempus nullo modo fieri volumus. Sed et si fiat quolibet schemate, hoc etiam infirmum esse, et a sanctissima majore ecclesia in perpetuum vindicari, nulla ei temporis præscriptione in hoc obijcienda.

Illud quoque sancimus, ut aliis omnibus de jure emphyteuseos sanctis, et in sanctissimam majorem ecclesiam, et in aliis omnibus venerabilibus domibus proprium robor habentibus, licentia sit sanctissimis ecclesiis et venerabilibus domibus adinvicem et emphyteusim perpetuam agere, decreto quippe hoc faciendo, excepta quidem hac sanctissima majore ecclesia. In hoc autem celebrata emphyteusi, ut non ad privatam personam extendi omnino possit. Tua igitur beatitudo quæ jussa sunt a nobis custodiat, et his qui sub ea metropolitana sedes habent faciat manifesta, ut et ipsi quæ nobis placuerunt cognoscentes, nihil horum prævaricari præsumant. Erit enim universis a Deo iudicium, et exinde potest, si quid præter hoc aut ipsi egerint, aut agi permiserint. Dat. xv Kal. Nov. Constantinop., imp. d. n. Justin. PP. Aug. ann. 11 post Bilis. v. c. cons.

NOVELLA LVI.

Ut ea, quæ vocantur insinuativa super clericis in majore quidem ecclesia dentur, in aliis autem ecclesiis penitus non dentur.

Imperator Justinianus Augustus Mennæ archiepiscopo regis civitatis Constantinopolitano.

Plurimas additiones suscipientes hanc legem dirigere ad tuam beatitudinem justum existimavimus. Qui enim ordinantur a tua reverentia clerici in sanctissimis ecclesiis (absque tamen sanctissima majori ecclesia) omnium patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic ecclesiis, antequam quantum voluerint, accipiant aurum. Et novimus hoc ex frequentibus additionibus de hoc factis nobis. Sancimus igitur beatitudinem tuam hoc validissime custodire. Et si quidem consuetudo est dare eos qui ordinantur in sanctissima majore ecclesia, hoc eos præbere. Nihil enim de his quæ dantur in sanctissima majore ecclesia, novamus. Præterea, vero in aliis omnibus, nullis in eis clericorum licentiam esse penitus pro his quæ vocantur insinuativa, aliquid ferre. Sed et si quis tale aliquid egerit, illum quidem privari sacerdotio,

in illius autem officium introire qui missus est, et hanc eum avaritiæ ferre mercedem. Custodire vero hæc etiam Deo amatissimos defensores sanctissimæ majoris ecclesiæ, pœnam formidantes x librarum auri, si quid neglexerint. Sed gratis omnia procedere. Deinde etenim defunctiones et ministeria, non per venditionem, nec per mercationem fieri aliquam volumus, sed pure et citra redemptionem. Sic enim rei digni fient nulla venditione ac mercatione facienda. Tua igitur beatitudo, et qui postea in pontificales accesserint sedes, quæ a nobis ordinata sunt, et per hanc declarata sunt legem, operi effectivique tradere festinet. Dat. III Kal. Nov. Constant. imp. d. n. Justin. Aug. an. 41, post Bilis. v. c. cons. ann. 2.

NOVELLA LVII.

Ut in privatis domibus sacra mysteria non fiant.

Imperator Justinianus Augustus Mennæ archiepiscopo regis civitatis Constantinopolitano.

Et priscis sancitum est legibus nulli penitus esse licentiam domi quæ sacratissima sunt agere, sed publice sinere procedere incredulitatem et Dei culturam secundum sanctionem de his sacratis actibus traditam; et nos etiam hanc in præsentem ponimus legem, quam cum omni cautela tenere volumus. Omnibus enim interdiciamus magnæ hujus civitatis habitatoribus, magis autem etiam totius nostræ ditionis, in domibus suis habere quasdam quasi orationum domos, et in his sacra celebrare mysteria, et hinc fieri quædam catholicæ et apostolicæ traditioni extranea. Sed si quidem domos ita simpliciter aliqui habere putant oportere in sacris suis, orationis videlicet solius gratia, et nullo celebrando penitus horum, quæ sacri sunt mysterii, hoc eis permittimus. Invidia enim nulla est, si volunt citra hæc habere habitacula quædam, et in eis tanquam in sacris orare, aliis autem omnibus abstinere. Nisi tamen in eis voluerint aliquos invitare clericos, hic quidem sanctissimæ majoris ecclesiæ et sub ea sanctissimarum domuum, voluntate ac probatione sanctissimi archiepiscopi ad hoc deputatos, in provincia vero Deo amabiliū episcoporum. Nulla novitate sedi ejus beatitudinis ex præsentem nostra lege facienda, circa existentia ei quolibet modo in ordinationibus, aut gubernationibus hic, aut in provinciis jur., sed omnibus etiam competentibus ei quolibet modo et tempore ratis nunc et in omne reliquum tempus servandis: sancimus tuam hæc conservare gloriam, et manifesta omnibus per litteras proprias constituere, quatenus per omnia valeat lex. Hæc enim et gloriosissimo præfecto felicis hujus urbis, et sanctissimo archiepiscopo, et universali patriarchæ præcipimus, ut ex civili et sacerdotali virtute hæc perpetue custodiantur. Sciant enim et ipsi domuum domini, quia si non hæc custodierint, ipsi quidem sub imperiali fient motu, domus autem in quibus aliquid tale agitur, et publicæ fient, et sub sacratissimum nostrum ærarium deducuntur. Si autem et aliquos contingit tale aliquid in suis habere domibus sciant quod nisi intra tres

A menses, ex quo hæc lex insinuata fuerit, hæc correxerint, et ad figuram a nobis ordinatam deduxerint, sub prædicta pœna fient. Hæc autem agi cum veritate, non per aliquam calumniam volumus, veracium enim solummodo sumus amatores. Hæc sanctus tuam custodire celsitudinem, et nihil tale fieri concedere. Scito enim quia si didicerimus, tibi tale aliquid denuuntiatum, deinde non prohibuisti, aut tu, aut successores tui quicumque futuri, ipse quidem quinquaginta librarum auri expones pœnam, sed et qui successores cinguli fuerint. Parens autem tibi officium sustinebit idem damnatum, si rem nobis studiosam et sanctissimæ Ecclesiæ custodientem unitatem, et prohibentem quæ a nobis aperta interdicta sunt, agi latenter passum est, et despiciere commissum, B et circa ipsum cingulum periclitabitur, insuper et ipsam domum in qua aliquid tale agitur, fieri publicam, et sub sacratissimum venire ærarium. Scriptum exemplar a nobis et sanctissimo patriarchæ felicis hujus urbis, ut et ipse hujus ponat rei providentiam. Volumus enim sacerdotaliter et judicialiter hæc servata durare in reliquum tempus et immutata. Dat. III Kal. Nov. Constant. imp. d. n. Justin. PP. Aug., ann. 41 post Bilis. v. c. cons.

NOVELLA LVIII.

De clericis, qui a suis destiterunt ecclesiis. Item de his qui oratoria edificant.

Imperator Justinianus Augustus Mennæ sanctissimo hujus regis urbis archiepiscopo, et universi ejus tractus patriarchæ.

C Multi sæpenumero clerici, certis vacantes oratoris, aut etiam pro aliquibus forte subrogati, simul atque solemnem erogationem perceperunt, a sacris se mysteriis in universum segregant (quas ob causas, melius ipsi noverunt) aut quacumque occasione a sacrosancta omnino ecclesia in qua consistunt recedunt. Sancimus igitur ne sacro id impedimentum ministerio ingeratur, sed a Dei amatissimis episcopis, sub quorum tutela hæc ecclesiæ constitutæ sunt, in illorum locum alii sufficiantur, qui ista percipiant. Neque enim ullis concedere volumus ut ea quæ ab ipsis aut per ipsos sacrosanctis jam ecclesiis erogantur, in suum lucrum convertant. Siquidem nullo prætextu aut occasione volumus ut ex aliorum defraudatione aliis lucrum accedat; sed ut quemadmodum quæque jam inde ab initio erogata sunt, ita et D porro absque ulla temporis præfinitione præsentur, neque sacrum ea re ministerium corrumpatur et interdicat, nullam licentiam habituris his qui ab ecclesiis destiterunt, postquam vel a sanctissimo patriarcha, vel provincialibus episcopis in illorum locum alii subrogati sunt, ut ut ipsis subrogatos inde detrudant, si regredi velint, aut eos qui id erogationis genus sustinent, conduplicatas impensas suppeditare, et tam subrogatis, quam ipsis qui redire volunt, præbere compellant. Sed (ut simplicissime dicamus, illi quidem, si redeant, non recipiantur; his vero qui post priorum discessum suffecti sunt, præbeantur provisiones annonariæ, nullo lucro exinde his qui

suppeditare solent accedente. Ut qui talia lucrifacere attentaverint, omni modo subrogatis ab ipsis tam promissiones annonas quam alias erogationes, tam ipsi quam hæredes ac successores eorum præbeant : scientes quod si etiam postea defraudaverint, certa ex illorum patriuonio possessio sacris nostris rebus privatis segregabitur ut illis exinde fiat erogatio. Illud quoque ad honorem nostrum et cultum sedis tuæ decernimus, ut si quis ædificans ecclesiam, aut etiam aliter expendens in ea ministrantibus alimenta voluerit aliquos clericos statuere, non esse ei fiduciam ullam, quos vult per potestatem deducere tuæ reverentiæ ad ordinandos eos; sed examinari a tua sanctitate, sententiæque tuæ, et qui pontificalem sedem rexerint, semper hos suscipere ordinationem, siquidem tuæ beatitudini, et posteris opportuni videbuntur existere, et Dei ministerio digni, ut non profanentur sancta Dei (hoc videlicet quod sacris sancitur eloquijs), sed intacta et ineffabilia tremendaque constituta, sancte et Deo amabiliter et venerande tractentur. Quæ igitur nobis placuerunt, et per hanc sacram exprimuntur legem, ea ut in perpetuum beatitudo tua custodiat, sancimus : certo scientes quod non minus nobis sacrosanctarum ecclesiarum commoda curæ sint, quam ipsa vita. Dat. xv K. Novem. Consuant. imp. d. n. Justin. Aug., post Bilis. v. c. cons. ann. 3.

NOVELLA LIX.

De exsequiis, quas fieri oporteat in defunctorum funerationibus.

Imperator Justinianus Augustus Joanni factorum per Orientem prætoriorum præfecto iterum exconsule et patricio.

Si quidquid usquam est bonorum operum, id oportet (volente Deo) per nos initium capere : conveniet item ut ea bona quæ per alios cœperunt, si his imminet exitium, per nos denuo restaurentur et in veterem reducantur ordinem, ut semper nobis vel ipsa rei confectione, vel restauratione ad præclaras actiones contendendi facultates adsint. Cujusmodi sane quiddam cum et in defunctorum funerationibus perperam administraretur, corrigere id visum est, et hominibus exinde largiri, ne geminam incommoditatem sustineant, tam suos amittentes quam etiam illorum nomine subeuntes dispendia. Sed quod divus princeps Constantinus recte excogitatum disposuit, et postmodum Anastasius pientissimus princeps confirmavit, adjecto insuper et redditu, id nos ruinam minitans restaurare simul, et undique ad stabilitatem redactum convenientibus astringere juramentis properamus, efficiendes ea re ut immortale permaneat.

Nam cum pientissimus princeps Constantinus nongentas quinquaginta officinas ex diversis collegiis hujus almæ urbis sacrosanctæ majori ecclesiæ cum immunitate dederit, Anastasius quoque item pientissimus princeps non solum officiiis illis centum quinquaginta alias apposuerit, sed etiam pro libera-

litate sua per duas pragmaticas formas certum redditum constituerit, ut aurum ex eo redditu redactum in eam summam proficiat, quæ a Dei amantissimis œconomis datur his qui circa hoc laborant : multi undique nos adierunt, dicentes rem non procedere æquabiliter, neque defunctorum funerationes absque pacta mercede celebrari, quin potius amarulente mercedes exigere, multa etiam extrinsecus inveniri nomina et collegia, quæ vel in medio luctu ab invitis exigant, et eos qui dare non possint, ut dent, vi compellant. Hæc nos convenienti correctione dignari justum putavimus. Inde adeo primum omnium sacrosanctæ majori ecclesiæ officinas magnam jacturam et diminutionem perpessus ad integrum numerum reparavimus, conscripta de hoc sacra forma ad præfecturam urbicariam, ut omnibus modis ea una cum obsecundante illi cohorte mille et centum officinas Dei amantissimis defensoribus et œconomis prædictæ sacrosanctæ ecclesiæ tradant : octingentis quidem officinis cum corporibus præbendis Dei amantissimis defensoribus, trecentis vero pientissimis erga Deum œconomis : ut Dei quidem amantissimi œkonomi trecentas illas officinas et redditum ab Anastasio sacratissimo principe donatum in fructu habeant, nihil amplius ob diminutum conquerentes numerum, sed in supplementum habentes quæ præbent trecentas officinæ, tam decanis quam reliquis cœtibus menstruarum præstationum erogationem faciant : Dei vero amantissimi defensores ad manum habentes octingentas officinas, tam lectuarios (ut vocant) exhibeant, quam reliquum ministerium, quod defunctorum exsequiæ requirunt, sufficient, quo magis ea re defunctos a damno asseramus et injuria. Eas igitur prædictas mille et centum officinas Dei amantissimis œconomis et defensoribus absque ulla temporis præfinitione cum immunitate et citra diminutionem custodiri, et si quocunque modo aliqua intercidat, lumenve mutet, aut commercium, a gloriosissimo hujus almæ urbis præfecto suppleri recuperarique oportet, ut Dei quidem amantissimi œkonomi fundorum, qui sepulturis attributi sunt, administrationem habentes, habentes item et a vectigalium præstatione immunes trecentas officinas, defensores vero octingentas alteras, utrique defunctorum exsequias rite gubernent. Omnimodo sane quod ex annuo fundorum redditu provenit, a Dei amantissimis œconomis in sepulturarum usum conferatur, quemadmodum inferius in progressu dicemus, apponentes nonnihil de trecentarum officinarum redditu, prout de facto hi a nobis capere petierunt. Ac quoniam de mille et centum officinis, quæ in alma hac urbe sunt, pleræque interciderunt, præcipimus in præsens, ut hæc suppleantur, et Dei amantissimis œconomis pientissimisque erga Deum defensoribus (quo modo a nobis dictum est) mille et centum officinarum numerus indiminutus et simplicissime divisus conservetur, ne quo pacto pauciores decani sive copistæ, quam octingenti, Dei amantissimis defensoribus attributi sint. Pro trecentis autem illis quæ

Dei amantissimis viris œconomis assignantur, sive officinas in corporibus percipere velint, vel omnes vel quaedam ex his, sive ferre per causam (ut vocant) excusatarum officinarum vel omnium, vel quarundam pecunias, insumentur et hæ circa defunctorum exsequias, ut ex his pecuniis simul et fundorum proventibus distributio fiat in decanos, ascetrias, canonicas, acoluthos, et alios, prout inferius in progressu constituimus. Nam cum digestis in ordinem rationibus Dei amantissimi œconomi ostenderint impossibile esse ut ex fundis de cætero idem redditus colligatur, merito trecentarum nos officinarum additamentum huic parti attribuimus, ut quod hactenus circa cadaverum elationem laborantibus dabatur, citra reprehensionem deinceps quoque præbeatur, per singulos scilicet menses, tam decanis et acoluthis quam canonicis et ascetriis, et aliis, pro consuetudine hactenus apud ipsos obtinente. Hoc est decanis quidem per singulos menses solidos LXXII, ascetriis et acoluthis, solid. xci, et canonicis solid. xxxvi. Qui quidem ab ipsis Dei amantissimis colligantur œconomis, solvantur vero per singulos sex menses, quibus et antea percipi consueverunt. Oportet autem eam quidem auri partem, quæ ascetriis competit, a Dei amantissimis œconomis prædicto termino dari Eugenio Dei amantissimo diacono, et ipsius Sampsonum religiosæ memoriæ xenonis, aliorumque a nobis illi commendatorum xenodochi, et qui unquam ipsum Dei amantissimum horum xenonum xenodochi secuturi sunt: propterea quod ascetriæ quæ in hunc usum adhibentur et ministerium præstant, sub prædictorum venerabilium xenonum pro tempore xenodochis censeantur; alteram vero illam quæ tam acoluthis quam reverendissimis canonicis competit: consimiliter ab ipsis Dei amantissimis œconomis dari his qui et modo illis præfecti sunt, et qui pro tempore unquam in illis principatum obtinent, ut per ipsos ante designatis et sub ipsis censitis ascetriis, et canonicis, et insuper etiam acoluthis distributio fiat. Si vero moram circa ejusmodi solutionem admittant Dei amantissimi œconomi, idque clarum existat, forte sex alteris jam mensibus post prius semestre decurrentibus, cum nulla adhuc solutio facta sit, tunc quidquid post prius semestre debitum fuerit, hoc a Dei amantissimis œconomis exigatur cum trientibus usuris legitimæ centesimæ, providentiam in hanc rem collocante religiosissimo pro tempore archiepiscopo et patriarchæ sacrosanctæ in hac alma urbe majoris ecclesiæ. Si vero et alter annus prætereat, et ne tum quidem aliquid Dei amantissimi œconomi solverint, sanctissimo pro tempore patriarchæ licentia sit non solum quod reverendissimis mulieribus et prædictis decanis debetur, a Dei amantissimis œconomis cum præfatis usuris exigere, sed etiam ipsos cogere ut omnia quæ deputata sunt præsentent; et si sanctissimus patriarcha voluerit, ut etiam sollicitudine fundorum ipsos ejiciat, et repetat horum inspectionem, quemadmodum modo apud ipsos est:

A his omnibus curam impertiente beatissimo pro tempore archiepiscopo hujus almæ urbis et universi ejus tractus patriarchæ, sub cujus tutela et ditine censeantur et Dei amantissimi œconomi et universus clerus, et totus sacrosanctæ ecclesiæ ordo. His ita eventibus, nemo omnino ab invito pro curato demortui corpore quidquam auferat. Sed ut totum discernamus, sancimus ut unicuique feretro, quod gratis conceditur, unam accedat ascetiarum aut canonicarum asceterium, non minus octo mulieribus feretrum præcedentibus, et psallentibus, et tribus acoluthis, qui nec ipsi quidquam accipient. Si quis vero ex defuncti cognatis et affinibus qui elationem procurant velit sua sponte, nomine cogente, aliud insuper asceterium vel unum, vel duo, vel plura assumere, esto illud quidem in ipsius positum munificentia. Cæterum neque hoc indeterminatum retinimus, eandem hic quoque mensuram in ascetris, canonicis et acoluthis qui per munificentiam assumuntur esse volentes quam supra definivimus, ne pauciores scilicet quam octo ascetriæ vel canonicæ ex uno quoque asceterio assumantur, et tres ad unum quodque asceterium acoluthi. Dentur autem ascetriis sive canonicis quæ ultra id ipsum asceterium, quod gratis ministerium funerationi præbet, assumuntur: siquidem intra novos muros hujus almæ urbis elatio peragatur, usque ad tres solidos, nihil et hoc penitus auferentibus acoluthis, neque parientibus ista cum reverendissimis ascetriis et canonicis. Sed acoluthis qui post tres illos gratis funerationi ministrantes assumuntur, siquidem tres alii sint, tribus siliquis contentis; si sex, siliquis sex; ut ad eum modum quæcunque hoc concernunt ita deinceps gerantur ordine. Illud sane manifestum est, si majus intervallum sit, et qui feretro inserviunt decani plures sint, et plura asceteria, quod propter hujus pondus et ipsis paululum dabitur, ad similitudinem ascetiarum quæ circa funerationem laborem sustinent. Ut propter distantiam et ipsi copiatæ videantur exinde nonnihil habere solatii, videantur autem intra novos muros, et terminum Justinianum et Ficus, quandoquidem non longe distant, neque opus est longiore tempore, majoreve labore, ut illo perveniantur. Si vero extra novos muros hujus almæ urbis, aut ad alios terminos quam dictum est, elatio fiat, tunc ascetriæ quidem sive canonicæ tres et dimidium solidum percipiant, neque hic quidquam omnino communionis habentibus acoluthis. Ipsis autem acoluthis ad singula asceteria quaternas auferentibus siliquis, et præterea nihil: secundum prædictam divisionem asceterio cum tribus acoluthis feretrum gratis præbitum sequente, et omnino illi accedente per octo ascetrias sive canonicas et tres (ut dictum est) acoluthos, nihil prorsus auferentes, aut per elationem cereorum exigentes, aut sub alio velamento quæcunque exactiois modum excogitantes. Hæc autem omnia de his tantum definimus, qui non per ambitionem et munificentiam magna illa duo feretra in pretiosarum rerum thesauro recondita, nempe gloriose

memoriæ Studii, et magnificæ memoriæ Stephani, Alicujus funeratione danda sit. Nulla inter defunctorum personas distinctione introducenda; si vultu affluant, si vultu inopia, nisi forte (ut diximus) unam ex tribus illis feretris diligant, in quibus et ipsi convenientia disposuimus. Volumusque illa et ad hunc obtinere modum, et absque præiudicatione temporis immota manere et æterna. Atque sacra hac pragmatica lege in perpetuum valente, quamdiu homines sunt, quamque diu magnum illud et longe celeberrimum Christianorum nomen inter homines habebitur, quotidie etiam domini Dei benignitate incrementum accipiat. Huic videlicet negotio præ cæteris omnibus ipso religiosissimo patriarcha hujus almæ urbis prospiciente, ne hac causa pro sacerdotali potestate usus committat, ut ab ulla persona vel sacerdotali, vel magistratu decorata, vel quacunque, in nostra delinquatur constituta. Sed et ut ipsa majestas imperatoria in jam amplam dignitatis et honoris sedem conversis oculis, quicumque tandem imperii sceptrum tenebit, huic rei provideat, decernimus. Neque enim pro defunctis tantum istud, sed etiam pro viventium, adque imperantium salute est, ut omnimodo piæ actiones ad effectum deducantur, neque præclara majorum instituta per negligentiam posterorum deperant. Quemadmodum autem centum illas et mille officinas indimittas et immunes custodiri disposuimus, ita omnes reliquis officinas præstandi vectigalibus sancimus esse obnoxias; nemine omnino licentiam habente ut eas eximant, siue ad sacras ædes, siue ad xenonas, siue ad asceteria, siue monasteria, siue quodcunque aliud, sed neque si ad regias nostras domus, vel magistratu, aut potentia præditos pertineant; sed ex æquo omnibus officinis vectigalium præstationem agnoscentibus, ne si paulatim unusquisque excusetur, et quisque sua releuet, paucis quibusdam, qui relinquuntur, totum præstationum onus imponatur, et magnum exinde dispendium sustineant hi qui id ferre nequeant.

Quæ igitur per præsentem sacram pragmaticam formam nobis placuerunt, ea tam excellentia tua quam qui post te eundem magistratum suscepturi sunt, et obtemperans tibi cohors custodient. Dat. iii Nov. Constant. imp. d. n. Justin. P. P. Aug. ann. 11, post Bilis. v. c. cons. anno 2.

NOVELLA LXV.

De his quæ relicta sunt ecclesiæ Mysiæ.

Sciimus antea legem, etc. Relicta ecclesiæ Mysiæ ad redemptionem captivorum et pauperum sustentationem venduntur, si longius ab eo loco in ædibus aut vineis consistant: ut tamen qui ea reliquit, ex venditione relictorum iusserit erogationem fieri. Is qui in iure postulatur, si se absentet, condemnator, videlicet malam rem agens, quod contestata lite et legitime vocatus, non obtemperaverit. P. P., mense Aprili, anno imperii d. Justiniani 12, Joanne v. c. eos.

NOVELLA LXVII.

Ne quis oratorium citra scientiam episcopi ædificet. Et ut prius definiat quæ ad curam et institutionem oratorii ædificandi necessaria futura sint. Et ne episcopi absint a suis Ecclesiis, ac de alienatione immobilium rerum ecclesiasticarum.

Imperator Justinianus Augustus Mennæ sanctissimo et beatissimo archiepiscopo Constantinopolitano et universi ejus tractus patriarchæ.

Quanquam multis jam legibus ea quæ sacrosanctas concernunt ecclesias, comprehendimus, indigemus tamen adhuc alia quadam, quæ ad emergentes et de novo renascentes casus sufficiat. Multi enim comparandi nominis ergo animum solent ad sacrosanctarum ecclesiarum extructionem appellere, simulque ut eas exædificarent, nullam præterea curam adhibere, quo decentes item sumptus illis tum ad incendenda luminaria, tum ad sustentationem eorum qui illis vacent et assideant, neque non ad sacrum ministerium definiant; sed relinquunt eas in nudis ædificiis, vel iterum destruendas, vel sacro orbatas ministerio.

Sancimus igitur ut ante omnia quidem illud peragatur, ne quis licentiam habeat vel monasterii, vel ecclesiæ, vel oratorii ædificationem incipere, prius quam Dei amatissimus civitatis episcopus interveniens, in loco preces fundat, et publico illuc processu instituto, crucem figat, et factum omnibus manifestum reddat. Multi enim simulantes se oratoria fabricaturos, suis obsequuntur affectibus et morbis animi, non ut orthodoxarum ecclesiarum, sed illicitarum speluncarum conditores sint. Deinde ne aliter de novo ecclesiam ædificet, quam cum Dei amatissimo episcopo ea de re verba faciat, et tam ad incendenda luminaria et ad sacrum ministerium, quam ut ædes sarta tecta habeatur, et ad sustentationem eorum qui illis vacent et assideant, certum pecuniæ modum finierit. Ac si sufficere videatur, ut prius eorum quæ deputanda sunt donationem celebret, tum demum sacram ædem exstruat. Cæterum si cum quibus ad id non sufficiat, nihilominus tamen cupiditate et amore comparandi nominis, ut scilicet et ipse ecclesiæ conditor appelletur, hoc velit facere, quia multæ sunt hinc inde, tam in hac regia urbe, quam in provinciis ecclesiæ, in quibus tametsi convenienter omnia obeantur ministeria, tamen periculum est ne præ vetustate concidant, aut etiam parvæ existant, aut minore ornatu quam cupiant hi qui sacra in his tractant manibus, licebit sane ei unam ex hujusmodi ecclesiis desumere, et hanc exædificare, hic quoque cum scientia et consensu Dei amatissimi orthodoxorum episcopi ea re conficienda. Ita enim futurum est ut et sacræ ædis conditor appelletur, neque de suo quidquam præterea sumptus addat, sumptibus pro more jam ad hoc deputatis suppeditandis ab his qui prius quoque eas erogationes faciebant.

Illud quoque sancimus, quatenus secundum jam a nobis prolatam legem, Deo amabiles episcopi in suis Ecclesiis maneat et non relinquunt quidem eas, per tempus vero multum hic morentur, et cogant per

A provincias œconomos expensas sibi transmittere, et sanctissima ecclesia expendat quidem, quod ipse ei que inde observare non patitur. Sancimus igitur, jam a nobis positam legem in sua manere virtute sive defuerit Deo amabilis episcopus Ecclesiæ suæ, sive amplius tempus nullam ei mitti expensam de provincia, sed illam quidem circa actus pios et sanctissimam Ecclesiam expendi, ipsum vero hic errantem non expensis sanctissimam Ecclesiam prægravare: cum certum sit quod si plurimo tempore defuerit, quæ jam a nobis super eisdem sancita sunt, valeant. Quoniam vero contingit jam nos sanxisse ut si qua in provinciis alienatio rei immobilis ecclesiasticæ facienda est, secundum decretum hanc procedere, sicuti dudum prolata a nobis constitutio dicit, agi vero B decretum non solum præsentem Deo amabili episcopo civitatis ejusque clero, sed etiam metropoleos episcopo, nec non et illud insuper est sancitum, ut si metropoleos sanctissimus episcopus futurus est revocandus, sive ejus ecclesiæ sanctissimi œconomi, quod oporteat fieri, etiam hoc adjicimus, ut duo ex synodo quæ sub eo est Deo amabilium episcoporum, quoscunque elegerit, ipsi intersint, et alia omni observantia custodita, quæ jam sancita est, præsentia duorum Deo amabilium episcoporum adjiciatur ut secundum se videatur cum sua synodo rem agere et sicut ipse rem facit credibilem, et sufficientem ei qui sub eo constitutus est, dum præsens est, ita et ipsi quæ sub eo est synodus præsens per duos Deo amabilium episcoporum videbitur rem præbere sanctissimam C mente ex hujusmodi synodo testimonium.

Hanc vero nostram legem, tam ad sedem beatitudinis tuæ quam ad cæteros transmissam patriarchæ, ipsi per proprias litteras sub vobis constitutis metropolitans manifestam facietis. Qui rursus sub se positus episcopis eam divulgabunt, ne quid lateat eorum quæ a nobis constituta sunt. Dat. K. Maii. Constantin. imp. dn. Justin. PP. Aug. ann. 12, Joanne. v. c. cons.

NOVELLA LXXV.

Hæc constitutio interpretatur priorem constitutionem, quæ de his lata est, qui ingrediuntur monasteria: et substantias suas consecrant, et ex quibus ipsam vitam valere oporteat.

Idem imperator Joanni gloriosissimo Orientibus prætoriorum præfecto, iterum exconsule et patricio. Causa talis ad nos pervenit, quam existimavimus oportere competenti uti a nobis interpretatione simul et adjutorio. Cognovimus etenim quia taliter quidam habens filium, sibi ex nuptiis legitimis procreatum, voluit quidem segregare se a communi ista conversatione, et in quodam mulierum monasterio commorari, plurima bona faciens mulieribus reverentissimis ibidem congregatis. Et quoniam nostræ pietatis lex vult eos qui se monasteriis dedicarint, seu viros, seu mulieres, antequam ingrediuntur monasterium, eo quo voluerint modo quæ sua sunt disponere, nec posse, postquam ingrediuntur monasterium, ulterius agere quidquam de propriis, ut pote domini rerum non ulterius existentes, eo quod sic sanciverimus

hujusmodi viros et mulieres cum corpore et anima ipso ingressu ad monasterium dedicare se suasque substantias, et siquidem discesserint, manere etiam sic eorum substantias in monasterium, eo quod domini harum ulterius non existunt: hinc autem metuere, ne forte (quamvis nostra constitutio multo posterior sit quam cum in prædictam venerabilem domum ingressa est) aliqui prohibeant eam prospicere suo filio, et oportere propter prædictum metum hæc interpretari, et lege nostra fieri manifesta, quia nihil læsa sit, aut ipsa aut filius ejus circa ejus ex memorata constitutione successionem. Propterea sancimus, si quis monasterium habitaverit vir aut mulier ante prædictam nostram constitutionem, aut hactenus habitat, et maxime filiis existentibus, nullam habere necessitatem nunc eorum substantiam in monasterium, sed filio aut filię transmittere, aut totam aut etiam partem suæ substantiæ, aut etiam quo voluerit modo res suas disponere: utpote primam illam legem alia nostra hac constitutione interpretante (eos enim qui semel ante memoratam dudam nostram legem monasteria intraverint, in nullo posita postea lex contristatura, aut ablatura est his ea quæ prius eis, ut licet, data sunt), neque prius nostræ legis impedimentum penitus faciente, eo quod neque possibile sit hoc fieri, ut oportuisset prius disponere, et ita ingredi monasterium. Si vero nulla tunc tali lege posita in monasterium ingressa est, quomodo fieri potuerit converti ordinem legis, et exigere ut qui prius ingressi sunt monasterium, illa faciant quæ prius ignorata, postea per sacram nostram constitutionem sunt innovata. Sed unumquemque competit secundum sua tempora expectare ea; et quidem quæ post legem sunt, ita quærere fieri, sicut lex vult. Si quid autem ante legem subsecutum est, hoc non commovere, neque perscrutari, sed in priori figura relinquere. Hæc igitur lex pro interpretatione utili posita sit prioris nostræ illius constitutionis, ut illa in posterioribus temporibus, ex quo facta est, locum habeat; et his qui postea convertentur, viris ac mulieribus posita sit, sibi que potestatem in illis custodiat, nullo horum quæ antea fuerint perscrutando: cum licentia sit prioribus viris ac mulieribus qui habitaverunt, aut etiam hactenus habitant in monasteriis, et maxime filiis existentibus, suas res quo volunt disponere modo. Tua igitur eminentia quæ placuerunt nobis, et per hanc sacram declarata sunt legem, solemniter per programmata sua omnibus facere manifesta festinet. Dat. Id. Octob., imp. d. n. Just. PP. Aug. ann. 11, Joanne v. c. cons., ind. 2.

NOVELLA LXXVII.

Ut qui contra naturam luxuriantur, et per Deum adjurant, item blasphemias in Deum ingerunt, afficiantur supplicio.

Imperator Justinianus Augustus Constantinopolitanis.

Omnia jam hominibus qui recte sapiunt, manifestum esse putamus, in nullam nos rem æque omnino conferre studia, aut perinde
PATROL. LXXII *aliquid in votis habere.*

A quam ut qui fidei nostræ a domino Deo concrediti sunt, honeste vivant, et ejus benevolentiam mereantur, præsertim cum Dei erga homines amor non interitum, sed conversionem ac salutem velit; et eos qui alicubi offenderunt, Deus simul atque eriguntur et in viam redeunt, suscipiat. Quæ etiam de re omnes cohortamur, ut Dei timorem in animo concipiant, et ejus implorent benignitatem. Et scimus quod qui Deum diligunt, quique ejus præstolantur misericordiam, hoc agant. Quia vero diabolica quidam instigatione detenti, gravioribus seipsos luxuriis commiserunt, et ipsi naturæ contraria faciunt, adhortantur et hocce, ut Dei timorem et futurum judicium in animo concipiant, et istiusmodi diabolicis et illicitis luxuriis absterneant, ne per tam impia facinora a justis Dei ira vel urbes cum suis incolis pessum ire inveniantur. Per sanctas enim Scripturas edocemur, quod ob tam impia facinora etiam urbes una cum hominibus perierint. Insuper quia ultra prædictos quidam execrabilia etiam verba et juramenta de Deo proferunt, Deum provocantes ad iracundiam, consimiliter et hos admonemus, ut tam execrabilibus verbis, et item per capillum, et caput adjurationibus, et id genus aliis verbis absterneant. Nam si coævicia hominibus ingesta saltem inulta non relinquuntur, multo magis qui divinum numen conviciis incessit dignus est qui supplicium sustineat. Propterea igitur omnes hujusmodi cohortamur, ut præfatis delictis absterneant, et Dei timorem in animum sumant, et eos qui honeste vitam transigunt, imitentur. Propter hujusmodi enim delicta et fames, et terræmotus, et pestilentiæ oboriuntur. Atque hoc genus hominum propterea, ut memoratis illicitis actionibus absterneant, admonemus, ne suas ipsorum animas concipiant in interitum. Nam si post hanc nostram admonitionem iisdem inhærere delictis aliquid deprehendantur, principio quidem indignos se præbebunt Dei erga homines amore, deinde legitimas etiam sustinebunt pœnas. Dedimus etenim gloriosissimo regiæ urbis præfecto negotium, ut eos qui post hanc nostram admonitionem prædictis illicitis et impiis actionibus inhærere non dubitaverint, et comprehendat, et ultimo submitat supplicio: ne quando ex talium peccatorum contemptu, per tam impia facinora, inveniantur tam ipsa hæc civitas, quam tota civilitas et respublica sustinere injuriam. Si quidem et si post hanc nostram cohortationem aliqui tales invenientes, eos occultaverint, consimiliter et ipsi a Domino Deo condemnabuntur. Sed et ipse gloriosissimus præfectus, si quos tale aliquid delinquere deprehenderit, neque illis secundum leges nostras vindictam induxerit, principio quidem Dei judicio obnoxius erit, deinde vero etiam a nobis indignationem excipiet.

NOVELLA LXXIX.

Apud quos oporteat litigare monachos et ascetrias.

Imperator Justinianus Augustus Mennæ archiepiscopo Constantinopolitano, et universi ejus tractus patriarchæ.

Rem cognoscentes non rectam fieri in hac regia

civitate, communi lege existimavimus hoc moderi, inchoantes quidem ab hac felicissima civitate, in omni vero loco ea quæ subjecta sunt distudentes. Quidam enim volentes corrumpere orthodoxæ fidei honestatem, si quidem litem habuerint quasi cum monachis aut ascetriis, civiles iudices interpellant. At illi mittunt executores præsumentes accedere intra loca sancta, et monachos trahere, atque monastrias, vel ascetrias inquietare forsitan eas quæ non videntur. Et hinc injuriam et confusionem non parvam adorabilibus fieri locis. Propterea igitur sancimus, si quis quamcumque habuerit causam cum aliquibus venerabilibus sanctimonialibus, aut sacris virginibus, aut mulieribus omnino in monasteriis consistentibus, Deo amabilem civitatis illius episcopum interpellat. Ille vero mittat, et cum omni honestate quæ sunt de personarum præsentia disponat, sive oportet per abbates, sive per responsales, sive per alios quoslibet hoc fieri. Ipse vero cum omni veneratione sacerdotali causam examinet et judicet, et civiles non sint penitus ejus iudices, neque confundant eorum honestatem, cum idonei sint Deo amabiles singularum civitatum episcopi, et quæ de lite sunt, et de cautela judiciorum disponere, et judicare, honeste atque sacerdotaliter, et secundum leges nostras et sacratissimas regulas. Sic enim et qui aliquam ratiocinationem habere putantur, merebuntur justitiam, et honestas sacratorum inviolata, integraque servabitur. Communis igitur sit lex, habeatque custodiam a gloriosissimis præfectis, qui per cunctas existunt dioceses (et Illyrici dicimus, et Libyæ Italiæque, et Orientis totius) et a gloriosissimis præfectis utriusque Romæ, et magnificentissimo prætore populorum, et iudicibus gentium, eorumque officiis, et nulla eis fiat omnino corruptio, sed integra ad honorem reverendissimorum monachorum custodiatur. Hæc autem etiam tua beatitudo cognoscens, et ipsa custodiat in hac felicissima civitate et ejus confinibus. Utatur autem ad Deo amabiles civitatum metropolitanos, quorum ipse suscepisti ordinationem, proponens propriis litteris hanc nostram sacram legem. Verum illi sub se constitutis episcopis hæc nuntient, ut ex paucis litteris una continuatio legis ad omnem perveniat dittonem. Sed etiam accelerare lites sancimus monachis illibatis, ut non mens eorum occupetur circa litis sollicitudinem, sed velociter liberati sacris operibus obsecudent. Sciant igitur qui præter hæc aliquid egerint, si quidem iudex sit qui talem proferre sententiam præsumperit, quod ab administratione repellatur tanquam Divinitati contumeliam faciens, et poena decem liberarum auri una cum officio suo multabitur, sacratissimo nostro danda ærario. Executores aut præsumentes offerre omnino admonitionem, ab ipsis Deo amabilibus episcopis prohibeantur, et retrudantur in locis quæ decanica nuncupantur: poenas competentes passuri, exactionem nullam de cætero agere permittendi. Hac valente lege, si quis cum aliquo reverendissimorum monachorum, aut virginum, aut mulierum omnino sacrarum, et in venera-

bilibus monasteriis habitantium habuerit causam. De clericis etenim et ordine conventionis eorum jam leges conscripsimus, quas valere et firmas esse omni volumus modo. Scriptum exemplar viro clarissimo Joanni præfecto sacrarum orientis prætorio, iterum exconsule ordinario et patricio. Scriptum exemplar Bassidi gloriosissimo magistro sacrarum officiorum. Scriptum exemplar Longino gloriosissimo præfecto urbi. Dat. vi Id. Mart., Const., imp. d. n. Justin. PP. Aug. ann. 15, Arione v. e. cods.

NOVELLA LXXXI.

Constitutio, quæ per dignitates et episcopale munus filios liberat potestate patria.

Imperator Justinianus Augustus sacro regis urbis senatui.

Si quid ad utilitatem et decus traditæ nobis a Deo spectat reipublicæ, id semper cum summa animi alacritate studemus ad effectum deducere. Inde adeo et jam antea legem de gloriosissimis nostris patriciis conscripsimus, quæ datione dignitatis ostenderet eos patria liberatos esse potestate. Indecorum enim esse putavimus, ut hi sub alterius degant potestate, quos in loco nos parentum ducimus. Nam si actus emancipationis, qui olim sub legis actiones (ut vocant) constituebatur, vel cum contumeliis et alapis, hujusmodi eos vinculis liberabat, quomodo non item codicilli, qui omnibus hominibus dignitate præstant, dari soliti a majestate imperatoria, quæ summæ rerum præsidet, patriciæ potestatis jure ipsos liberent? Nunc vero cum humaniorem quamdam et plus amplitudinis allaturam reipublicæ sententiam agitemus in animo, etiam de gloriosissimis consulibus, qui post majestatem imperatoriam nomen suum addunt temporis, neque non de his qui consularibus tantummodo honorantur codicillis, atque magistratibus a nexu curiæ liberare queantibus, hoc est præfectura juxta et magisterio militum (qui tamen in ipsis thronis atque actu fuerint cogniti), hoc idem sancimus, ut omnis ejusmodi dignitas talisque magistratus nonnullis, quos ipsi nos probaverimus, acquisitus, qui et a curia ipsos liberos reddit, is valeat etiam jure patriæ aut aviæ eos potestatis liberare. Si enim lege cavimus ut si servus aliquis sciente domino militia aut aliqua forte dignitate a majestate dignatus sit imperatoria, protinus liberetur, et ad ipsam rapiatur ingenuitatem, quomodo non justum fuerit eum quoque qui tam amplis codicillis dignatus sit, ab aliæ potestatis jure liberum fieri? Ea propter amplissima hac lege usi, sancimus ut ordinarii consules, si sub alterius potestate degant, una cum dicto, quod hunc dignitatis gradum ipsis largitur, ad suæ potestatis arbitrium deferantur. Insuper et his quoque qui consularibus codicillis a majestate honestantur imperatoria, siquidem sub manu patrum constituti sunt, codicillus emancipationis loco sit. Porro et si quæ cuiuscunque harum administrationum, quibus gloriosissimi præfecti sacrarum nostrorum prætoriorum præsent, præfecerimus, aut ad urbicariam præfecturam utriusque Romæ produxerimus, magisterium

ve aliquod militum, ut hi quoque protinus suæ potestatis efficiantur. Nam ut is qui tot hominibus præituros est imperio, totque hominibus daturus est mandata, sub alterius etiam potestate maneat, neque inter patres familiarum censeatur, legibus simul et sedibus nostris indignum duximus. Sanè in genere (prout dictum est) sanctimus ut quæcumque dignitas, quicumque magistratus, qui a curia liberandi potestatem habet, is et suæ potestatis jus in præmium ipso honoratis præbeat. Hoc certe patres quoque venerabiliore reddidit, cum talium patres sint qui ita ab imperatoria majestate afficiuntur honoribus. Neque enim tantopere horum nomine præcibus majestatem fatigassent imperatoriam, nisi conjunctis studiis una cum filiis id contendissent. Unde sive hoc tempore aliquis filiusfamilias hæc honoribus aut magistratibus fruitur, quos ante enumeravimus, sive etiam postea frbiturus est, consequitur omnes hosce potestatis suæ jus, quod illis et peculium largiatur, et plenam arbitrii libertatem tribuat, ut et honore, et impetrati de ipsis iudicio digna faciant. Ita enim patribus majori ea res laudi erit, et magnam eis lætitiæ ansam præbebit.

Sed et illud insuper lege statuimus, ne istiusmodi suæ potestatis jura consimilia largiantur, atque alia quæ per emancipationes proveniunt; sed imperatoria majestas per hujusmodi suæ potestatis jura eximium quoddam munus præbeat. Neque enim volumus ut qui eo modo paterfamilias factus est, aut sit, aliquid legitimi juris amittat, sed tam familiæ ad ipsos quam ipsis ad familiam legitima simul et naturalia jura intacta sunt; et filii eorum post avorum mortem in ipsorum potestatem revidunt haud aliter quam si horum patres morte suorum parentum, non autem ex præsentis forte lege patres familiarum facti esseent, et merito filios suos post mortem suorum parentum in potestate haberent, ut in nullo ea quæ a majestate proveniunt imperatoria, aliquid ipsis videantur adimere, cum quidquid sive a Deo, sive a majestate imperatoria Deum imitante hominibus accedit, bonum sit, et deceat esse mansurum, et omnis malitiæ et diminutionis extraneum. Palam vero est neminem existere qui ignoret præ omnibus utique religiosissimis etiam episcopis una cum ordinatione suæ potestatis jus accedere. Nam qui omnium spiritalis patres sunt, quomodo aliorum adhuc potestati subditi sint? Sed convenit ipsos quoque tali honore perfrui, atque hunc ex legislatione hac nostra fructum percipere. Quæ igitur nobis ad reverentiam honoremque vestrum, amplissimi patres, placuerunt, ea in perpetuum volumus, tum ad ornatum vestrum, tum ad largitatem nostram, quam patribus nostris, consulibus et sacerdotibus contulimus, demonstrandam, nostræ decus addere reipublicæ. Dat. xv K. April., Const., imp. d. n. Justin. PP. Aug., Arione v. c. cons.

NOVELLA LXXXHI.

Ut clerici apud proprios episcopos primum conveniantur, et post hoc apud civiles iudices.

Idem Augustus Joanni gloriosissimo per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsule ordinario et patricio.

Plurimas sacras scribentes leges, et de Deo amabilibus episcopis, et reliquo omni sacerdotio, nec non de reverendissimis monachis et nuper hoc agentes, in quibus volumus reverendissimos monachos apud solos civitatis episcopos, sub quibus sunt monasteria, conventiones suscipere petiti sumus a Menina Deo amabili archiepiscopo hujus felicissimæ civitatis, et universali patriarcha, reverendissimis clericis hoc dare privilegium, ut si quis habet adversus eos quemlibet pecuniariam causam, prius ad Deo amabilem archiepiscopum pergat, sub quo constitutus est, et interpellat eum, et ex non scripto iudicium mereatur. Et si hoc fiat, ne eum inquietet, nec trahat ad auditoria civilia, neque a sacro eum vacare faciat ministerio, sed ex non scripto examine negotium sine damnis, et accipiat formam forsitan etiam scriptam, si hoc quoque partes voluerint, et poposcerint, et liberentur mutuo certamine. Si vero aut propter causæ naturam, aut propter quamdam forte difficultatem non fuerit possibile Deo amabili episcopo decidere negotium, tunc licentiam esse et ad civiles iudices pergere, et privilegiis omnibus custoditis, quæ reverendissimis clericis sacre præsent constitutiones, et litigare, et examinationem fieri, et terminum imponi liti, et ita liberam fieri causam, clarissimis iudicibus secundum nostras constitutiones, vel leges studentibus, cum magnanimitate et velociter lites decidere, ut non propter hujusmodi causas sacris amoveantur obsequiis; et cum oportet Deum placari, et decencia a sacerdotibus agi, auditoriis et illorum turbis detineantur, atque tumultu litigantium inhærentes noceant animabus. Si tamen de criminibus conveniantur, siquidem civilibus, hic quidem competentes iudices, in provinciis autem earum præsidēs sint iudices: non transcendente lite mensium duorum spatium, ex quo liti contestatio fit, quatenus brevis imponatur causæ terminus. Illud palam est, si reum esse provincie præses putaverit eum qui convenitur, et poena iudicaverit dignum, prius hunc spoliari a Deo amabili episcopo sacerdotali dignitate, et ita sub legum fieri manu. Si vero ecclesiasticum sit delictum, egens castigatione ecclesiastica et multa, Deo amabilis episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis provincie iudicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles iudices, cum oportet talia ecclesiastice examinari, et emendari animas delinquentium per ecclesiasticam multam secundum sacras et divinas regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges. Si vero quædam prius contestatæ sunt lites, hæc maneat in ipso schemate, velocem accipientes finem, omnibus quæ juri a

nobis sancita sunt, sive super sanctissimis ecclesiis, sive super Deo amabilibus episcopis, sive super clericis, sive super monachis propriam virtutem habentibus.

Tua igitur eminentia quæ placuerunt nobis, et per hanc sacram declarata sunt legem, per programmata propria manifesta faciat universis, et in perpetuum studeat custodiri. Dat. xv Kal. April., Constantinop., imp. d. n. Justin. PP. Aug., Arione v. c. cons.

NOVELLA LXXXVI.

IMPERATORIS JUSTINIANI AUGUSTI EDICTUM.

Ut præsides, qui interpellantis allegata audire differunt, compellantur id facere ab episcopis. Et ut si quis præsidem suspectum habet, in cognitionem litis adhibeat societque etiam civitatis episcopum. Item ut qui a præside offensionem patiuntur et injuriam, adeant ea de re episcopum. Neque alia cautela, quæ ab episcopis omnino corroborari, fieri vero debet a præsidibus.

Ex quo Deus nos Romanorum præfecit imperio, semper summo elaboramus studio, ut omnia quæ ad subditorum a Deo nobis concreditæ reipublicæ utilitatem tendunt agamus, agamusque illa quæ omni eos difficultate, læsione et attritione liberent, ne quando per causam litium et alia hujusmodi e sua cogatur proficisci patria, et in peregrino solo miseris affici. Eapropter et in præsentia visum nobis est præsens edictum in universam imperii nostri ditionem emitte, et omnium civitatum ac pagorum incolis clarum facere: nempe si quis cum altero habeat controversiam, sive de pecuniaria causa, sive quod res illi mobiles abreptæ sint, vel immobiles, vel seipsas moventes, sive de criminalibus, ut prius ea de re clarissimum provinciæ præsidem adeat, quo magis et his quæ in litem referuntur, secundum leges nostras examinationem interponat, et cuique jus suum reserve. Si vero aliquis cum provinciæ præsidem adiisset, jus suum non obtinuit, tunc jubemus ut ad religiosissimum ejus loci episcopum accedat, et is ad clarissimum provinciæ præsidem mittat, aut etiam per se ipse progrediatur, et procuret, quo modis omnibus adeuntem audiat, et juste eum liberet secundum nostras leges, ne cogatur peregre de sua proficisci patria.

Si vero etiam sanctissimo episcopo præsidem compellente, nihilominus præses secundum jus dirimere adventium negotia differat, aut disceptet quidem controversiam, non vero ejus se judicio permittentibus tueatur jus suum, præcipimus religiosissimo illius civitatis episcopo ut ei qui jus suum non obtinuit det ad nos litteras, quæ declarent quod impulsus ab ipso præses adeuntem audire, et quæ inter ipsum et alterum adversus quem accusationem habet controvertantur disceptare differat, ut nos, hisce cognitis, provinciæ præsidi irrogemus supplicium, eo quod et ab injuria affecto aditus, et a religiosissimo episcopo ad id incitatus, controversa non disceptaverit. Quod si usu veniat ut nostrorum subditorum aliquis præsidem suspectum habeat, jubemus ut religiosissimus episcopus una cum clarissimo provin-

ciæ præside audientiam accomodet, et utrique vel amicabile conciliatione controversa transigant, vel per annotationem scripto comprehensam, aut cognitionaliter disceptent ea de quibus inter litigatores contentio est, et causæ formam dent juri et legibus convenientem, ne per hujusmodi causam subditi nostri sua cogantur excedere patria. Cæterum si quis ratus qualemcunque se adversus aliquem habere actionem, neque clarissimum provinciæ præsidem adeat, neque alloquatur religiosissimum civitatis episcopum, atque ita progrediatur huc sine literis religiosissimi episcopi, certus esto easdem se penas subiturum quas sustinisset præses, si ab ipso aditus, jus illi suum tueri non studuisset. Hæc autem omnia sancire visum est propter eorum utilitatem qui urbes et pagos incolunt, ne si patrias suas deserant, et ipsi in peregrino solo affigantur, et interim res eorum familiaris pessum eat. Propterea enim magistratus gratis constituimus, et jusjurandum insuper ipsos subire jubemus, ut unicuique ipsos adeunti, id quod justum est, secundum leges nostras, tueantur. Porro si contingat subditorum nostrorum aliquem a clarissimo provinciæ præside injuria affici, jubemus ut religiosissimæ civitatis illius episcopum adeat, qui inter clarissimum præsidem interque eum qui sibi ab ipso illatum putat injuriam disceptet. Ac siquidem contingat præsidem a religiosissimo episcopo legitime aut juste condemnari, omni modo ei qui de injuria ipsum postulavit, satisfaciat. Si id facere præses recuset, eaque causa ad nos perveniat, siquidem invenerimus juste ipsum secundum leges nostras a religiosissimo episcopo condemnatum judicata non fecisse, ultimo hunc supplicio subdi jubebimus, propterea quod cum alios injuria oppressos vindicare et defendere debuisset, ipse injuria oppressisse deprehensus sit. Obtemperantem quoque illi cohortem, et quicumque clarissimis præsidibus in ministerio sunt, jubemus ut horum lites qui illum adeunt dirimi faciant, nihil accipientes ultra ea quæ nostris continentur constitutionibus. Si vero hæc non custodiant, subdi jubemus suppliciis.

Certe si quem religiosissimorum episcoporum deprehenderimus, in gratiam alicujus, contemnere id quod facere justum est, canonicam illi castigationem inferri jubemus, quo magis cum timore Dei juste judicare studeant, ne si jus suum homines non obtineant, cogantur deserere suas urbes, provincias ac sedes et huc accurrere. In quibus vero civitatibus præsides præsto non sunt, jubemus, ut qui aliquid controversiæ habent, hi adeant defensorem, et is disceptet quæ inter ipsos controvertuntur. Quod si qui cum litem habent, non defensorem, sed religiosissimum judicare velint episcopum, jubemus et hoc fieri.

Sed neque monachum, neque clericum, neque episcopum jubemus huc accedere sine religiosissimi patriarchæ sui litteris, aut certi sunt quod religiosi habitu se indignos facient. Præterea si quis magisterianus, aut præfectianus, aut cujuscunque tandem

fortuna, ampliores sportulas quam sacris nostris definitæ sunt constitutionibus acceperit, jubemus ut præses provinciæ suo periculo secundum legem nostram modis omnibus hoc vindicet, et castigationem his qui talia præsumpserint inferat. Si præses non vindicaverit, licentiam damus religiosissimo illius civitatis episcopo, certiores nos de his reddere, et qualem præterea militiam aut dignitatem habeat is qui hæc præsumpsit, adjicere, ut et præsi periculum irrogemus, qui hæc concesserit, et jussionem nostram despexerit, et ipsum qui talia præsumpserit jubeamus affici supplicio.

NOVELLA CIX.

De mulieribus fide hæreticis.

Imperator Justinianus Augustus Joanni gloriosissimo Orientalium prætoriorum præfecto, iterum exconsule ordinario et patricio.

Unicum nobis auxilium per omne administratæ reipublicæ gestique a nobis imperii tempus, spem in Deum esse confidimus: scientes quod hoc nobis ipsis etiam animæ salutem præbeat. Unde convenit ut et leges nostras exinde pendeant, et eo respiciant, et hoc eorum principium simul, et medium, atque finis sit.

Omnes igitur noverunt quod qui ante nos imperium rexerunt, et maxime Leo piæ memoriæ, et sacratissimus princeps Justinus pater noster, in constitutionibus suis in universum omnibus hæreticis interdixerint, ne quam ipsi vel militiam caperent, vel in publicis sollicitudinibus ullam communionem haberent: quominus occasione tum militiarum, tum tractatione insuper publicorum negotiorum, sanctæ catholicæ et apostolicæ Dei Ecclesiæ partes viderentur corrumpere. Et nos quoque hoc ipsum fecimus, hisce per constituta nostra corroboratis. Hæreticos autem illi dixerunt, et nos dicimus, quicumque diversarum sectarum sunt. Quibus connectimus et connumeramus eos quoque qui Judaicam Nestorii sequuntur vesaniam, et Eutychnianistas, et Acephalos, et qui perversa Dioscori et Severi opinionem laborant, qui Manichæorum et Apollinaris impietatem renovant; et insuper quicumque membrum sanctæ Dei catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ non sunt, in qua et omnes sanctissimi totius habitati orbis patriarchæ, tam Romæ occidentalis quam hujus regiæ urbis, et Alexandria, et Theopolis, et Hierosolymorum, et omnes sub iis constituti religiosissimi episcopi, uno ore apostolicam fidem et traditionem prædicant. Qui igitur incontaminata communionem in catholica ecclesia cum Dei amatissimis hujus sacerdotibus non participant, optimo jure vocamus hæreticos. Tannetsi enim Christianorum sibi nomen imponunt, eo tamen ipso quod a vera Christianorum fide pariter et communionem seipsos separant, Dei se judicio subdi cognoscunt. Ac leges quidem quæ de hæreticis promulgatæ sunt, omnibus manifeste existunt. Nos vero cum eos qui orthodoxam exosculantur fidem, et mordicus eam retinere conantur, amplius privilegium habere velimus, quam eorum quæ seip-

Asos ab ovili Dei segregant, quando quidem justum non est ut æqualibus privilegiis hæreticos dignemur cum orthodoxis, eapropter et ad præsentem legem respeximus. Ex quo enim prærogativam mulieribus dedimus in dotibus quidem, ut antiquioribus creditoribus præferantur, et meliore loco sint, quanquam tempore vincantur; in donationibus vero propter nuptias, ut pro ratione temporum quibus factæ sint hypothecarum jus habeant; omnibus in præsentia per hanc sacram legem nostram notum facimus quod et hanc prærogativam, et tacitas hypotheças, et omnia alia quæ mulieribus in diversis privilegiis a nostris concessa sunt legibus, his solis præbemus, ut ex his fructum capiant, illorumque utantur beneficiis, quæ diligentiam adhibent, quo magis rectam et adorandam fidem nostram (nempe catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ) retineant, et participant salutari in ea communionem. Quæ enim a sancta catholica et apostolica Dei Ecclesia seipsas separant neque incontaminata in ea communionem cum Dei amatissimis hujus sacerdotibus participare sustinent, eas neutiquam volumus hujusmodi privilegiis perfrui. Nam si a Dei se muneribus separant, et a sancta et incontaminata se communionem alienas faciunt, multo magis neque nos concesserimus ut privilegiis dignæ habeantur, atque ex legum nostrarum applausu ac favore fructum percipiant. Quin potius beneficia et legibus profecta penitus ipsis inaccessa sunt, et omni privilegio a constitutionibus nostris ipsis concessio privabuntur. Licebit autem eis, ubi meliorem sententiam amplectæ, et rectam veramque fidem exosculatæ, neque non mordicus usquequaque eam retinere conatæ fuerint, istiusmodi muneribus et privilegiis perfrui. His per universam imperii nostri ditionem obtinentibus et observandis principaliter quidem a Dei amatissimis sacerdotibus, deinde vero et a nostris magistratibus et iudicibus, sive majores, sive minores existant, et insuper ab excellentia tua, ad quam et præsentem legem proferimus. Unde conveniens est ut iudices apud quos vel contra mulieres, vel a mulieribus quædam sibi privilegia vindicare volentibus, aliquæ moventur lites, ad præsentis legis respiciant vigorem, et potentiam. Et si deprehenderint eas orthodoxæ fidei non esse, neque incontaminata et adoranda illa communionem in sancta catholica et apostolica Ecclesia cum venerandissimis hujus sacerdotibus participare, non concedant hisce ut privilegiis a nostris constitutionibus profectis perfruantur.

Quæ igitur nobis placuerunt, et per hanc sacram declarantur legem, ea cognoscens excellentia tua, simul curæ habeto, ut in movendis apud ipsam litibus observet, et effectui ac fini tradat, simul per solita edicta et proprias jussiones omnibus manifesta facito, tam in alma hac urbe, quam in provinciis, ut omnes cognoscant quantum nobis curæ sit, tum vera in Dominum Christum verum Deum fides, tum subditorum nostrorum salus. Dat. ii Kalend. Maii, Constant., d. ii. Just. P. P. Aug., Basil. v. c. cons.

NOVELLA CXI.

De tempore actionum quæ sacris locis competunt.

Imperator Justinianus Augustus Theodoto Orientalium prætoriorum præfecto.

Quod medicamenta morbis, hoc exhibent jura negotiis. Unde consequitur ut nonnunquam a judicio discordet effectus, et quod credebat conjectura procedere, experimento invenitur inutile. Probat igitur hoc præsentis etiam necessitas sanctionis, in qua privilegium ex religioso proposito sacrosanctis ecclesiis Dei et monasteriis, aliisque religiosis locis, constitutione nostrâ nuper iadultum, necessaria correctione distinguimus. Dudum si quidem jussuramus ad centum illis annos exceptionis propagari curricula, per ejus licentiam sanctionis negotia quidem multa commota sunt, et velut antiquorum vulnere obdueta patuerunt iterum cicatrices. Sed eorum sanitas provenire non potuit, probationum scilicet difficultatibus impedita, quoniam per tantum sæculi magis quam temporis spatium, nec documentis integritas, nec actis fides, nec ætas valet testibus suffragari. Verum quia largitati nostræ causarum non occurrit angustia, cum ratione simul ac religione tractantes prædictum privilegium usque ad possibilem modum deducere, experimento retraximus. Et jubemus in negotiis quæ ante hæc triginta annorum removebat exceptio, nunc venerabilibus ecclesiis, monasteriis, et xenodochiis, necnon orphanotrophis, et brephotrophiis, et ptochiis quadraginta annorum protelatio cõferatur, salva scilicet circa alias personas et causas virtute quam semper tricenalis sibi præscripto vindicabat, quoniam hanc decem annorum adjectionem solis (ut dictum est) religiosis locis, eorumque juri, vel contractibus indulgemus, ut sopita hoc temporis spatio tam personales quam hypothecariæ actiones in perpetuum conquiescant, nihil penitus aliis exceptionalibus derogantes, sed tam in aliis quam triennio vim roburque tenentibus. In illis namque (ut dictum est) tantum negotiis religiosos contractus memorato quadraginta annorum privilegio volumus perfrui, in quibus eis centum annorum prærogativam constitutio nostra contulerat. Si quæ plane causas ante hanc nostram constitutionem ab ecclesiis cæterisque sacris locis ubique commotas, judicialis sententia aut transactionum conventio terminavit, notamus refricari, sed in reliquum illis hæc obijci sanctionem, quæ antehac sopitas octo lustrorum silentio moveri hactenus aut motas terminari non contigit. Illustris igitur et magnificæ auctoritas tua, quæ per hanc generalem legem nostra statuit æternitas, edictis propositis ad omnium notitiam faciat pervenire. Dat. Kalen. Junis, Constantinop. Imperii, d. n. Justiniani A. PP. anno 45, Basilio v. e. coa.

NOVELLA CXX

De alienatione et emphyteusi rerum ecclesiasticarum.

Imperator Justinianus Augustus Petro gloriosissimo Orientalium prætoriorum præfecto.

Cum multæ diversæque leges de alienationibus, et

A emphyteusibus, et locationibus, et reliqua rerum ecclesiasticarum administratione promulgata sint, visum nobis est omnia præsentem complecti lege. Scimus igitur ut qui sacrosanctæ in urbe regia majoris ecclesiæ, aut orphanotrophii, aut xenodochii, aut ptochotrophii, aut nosocomii, aut alterius venerabilis domus in regia civitate, aut ejus territorio constitutæ (exceptis venerabilibus monasteriis) res gubernant, hi nullam licentiam habeant vendere aut donare, aut permutare, aut remunerandæ donationis gratia dare, aut quacunquæ alia forma alienare vel rem immobilem, vel civilem annonam, vel rusticam mancipium, nisi cum imperiali domo instituat permutatio, et quidem solum. Sed neque coloniarum jure dari aliquid permitimus. Emphyteuses vero a prædicta sacrosanctæ regis urbis majore ecclesia et memoratis venerabilibus domibus celebrari jubemus, tum in persona ejus qui accepit, tum in aliis duobus ordine hæredibus, ut tamen ultra sextam partem subsistentis canonis nihil ei qui emphyteusim suscipit indulgeatur. De suburbanis autem quæ ad sacrosanctam majorem ecclesiam et prædictas venerabiles domos in urbe regia vel ejus territorio constitutæ pertinent, jubemus ut siquidem suburbana integrum et solidum canonem habeant in reditu, ab his quæ ipsa venerabilia loca gubernant, dentur prædicto modo in emphyteusim, tam suscipienti, quam aliis duobus successionebus, neque aliqua in re fiat relevatio, sed potius augmentum. Si ea suburbana aliquem omnino reditum non habeant, licentiam præbemus venerabilium locorum dispensatoribus sub certa quantitate (uti prædictum est) dare ea in emphyteusim. Porro si quamlibet rem ab aliquo prædictorum venerabilium locorum emphyteutico jure dari, vel ad domum imperialem, aut sacrum nostrum ærarium, aut civitatem aliquam, aut curiam, aut aliam quamcunquæ venerabilem domum pervenire contigerit, licentiam præbemus venerabilium locorum dispensatoribus, a quibus initio celebrata fuit emphyteusis, quando ad unam aliquam prædictarum personarum hujusmodi pervenit emphyteusis, ut suam declarant sententiam intra biennium, velint apud illos eam rem relinquere, ad quos pervenit, et suum reditum qui pacto comprehensus est auferre, an resoluta emphyteusi, hanc recipere, si expediens hoc ipsis esse putaverint. Si qua vero loca sunt, vel ad sacrosanctam majorem ecclesiam, vel ad aliquam prædictarum venerabilium domuum pertinentia, in quibus antiquæ domus collapsæ existant, ex quibus nullus omnino reditus præbeatur, memoratæ autem venerabiles domus, ad quas hæc loca pertinent, exædificare eas nequeant, licentiam damus ut harum curatores ea loca perpetuo jure emphyteusens utantur. Ita tamen, ut emphyteusis aut in tertia parte pensionum, quæ ex ædibus adhuc stantibus colligebantur, ex primordiis emphyteutici temporis procedat; aut si emphyteuta ea conditione loca accipere maluerit, ut prius ædificet, et dimidiam pensionum partem quæ exinde maturatione inita accedunt, præ-

et ei venerabili domui a qua ea ipsa loca suscipit, et hoc fieri concedimus. Utatur autem istiusmodi emphyteuta ex dirutis etiam ædibus illic inventis materiis ac ruderibus. Cæterum si quis voluerit quacunque rem immobilem usus nomine a sacrosancta regie urbis majore ecclesia, aut una memoratarum venerabilium domuum accipere, non aliter hanc percipito, nisi protinus alteram rem venerabili domui a qua eam rem suscipit, jure domini præbuerit, quæ et tantumdem redditus habeat, quantum habet res quæ illi datur, neque majoribus publicis prægravata sit præstationibus, ita ut post mortem, aut illud tempus in quod usus datio pacta convenit, quod tamen accipientis vitam non transeat, utraque res in solidum, tam proprietate, quam usufructu ad eam venerabilem domum perveniat. Locationes quoque ab iisdem venerabilibus domibus contrahi concedimus, ad quotcumque annos contrahentibus placuerit, qui tamen triginta annorum spatium non transcendant. Quod si usu veniat ut aliqua prædictarum venerabilium locorum nomine publicarum contributionum, aut ob quamlibet aliam venerabili domui incidentem necessitatem indigam pecuniis, licitum esto hujus dispensatoribus immobilem rem obligare, et in speciale pignus dare, ut creditor ipsam rem possideat, et inde fructus colligat, eosque sibi tam in ipsam creditam pecuniam reputet, quam etiam in usuras, non ampliores quadrantibus legitimæ centesimæ. Si vero æs alienum ejus venerabilis domus antistites dissolverint, aut creditori satisfactum sit ex fructibus, recurrito ea res denuo ad venerabilem domum unde et data fuit. Verum enim vero emphyteuses, et hypothecas, et quinquennium excedentes locationes contrahi volumus, a sacrosancta quidem regie urbis majore ecclesia, sententia et consensu beatissimi hujus archiepiscopi et patriarchæ, jurantibus ipso præsentem et chartulariis, et Dei amantissimis ejus sacrosanctæ majoris ecclesiæ œconomis, quod is contractus non ad fraudem et circumscriptionem ejus jurium fiat. In aliis autem venerabilibus domibus, siquidem chartularii sint, juranto et ipsi consimili modo præsentem venerabilis domus antistite. Si chartularii non sint, ipsi venerabilium domorum antistites propositis sacrosanctis Evangeliiis contractum celebrant, describentes in talia instrumenta cum jurejurando, quod contractus ad læsionem aut circumscriptionem venerabilis domus non fiat. Œconomis certe, et orphanotrophis, et reliquarum venerabilium domuum dispensatoribus, atque insuper omnium chartulariis, et horum parentibus simul et liberis, et aliis vel genere ipsis, vel jure affinitatis conjunctis, interdiciamus ne emphyteuses, aut locationes, aut hypothecas rerum iisdem venerabilibus domibus competentium, vel per se, vel per interpositam personam percipiant: scilicet ipsis quod si quid ejus generis factum sit, non solum hoc invalidum erit, sed etiam universum patrimonium ipsorum, tam accipientium quam œconomorum, et chartulariorum, et dispensatorum, quibus hi prædicto modo

conjuncti sunt, post ipsorum mortem ad venerabilem domum unde rem susceperunt, pervenire jubemus. Atque hæc quidem de sacrosancta majore ecclesia, et prædictis venerabilibus domibus in regia urbe et ejus territorio consistentibus disposuimus. Consequenter autem et in aliis sacrosanctis ecclesiis, et monasteriis, et xenonibus, et nosocomiis, ac reliquis venerabilibus domibus in omnibus provinciis nostræ reipublicæ positis, neque non etiam monasteriis tam in urbe regia quam territorio ejus consistentibus definire nobis visum est. Licentiam igitur præstamus prædictis venerabilibus domibus, non solum ut rerum immobilium ad se pertinentium temporariam emphyteusim contrahant, sed etiam ut in perpetuum eas jure emphyteutico tradant volentibus. Et quidem si sacrosanctæ sint ecclesiæ, aut aliæ venerabiles domus, quarum gubernationem locorum episcopus vel per se, vel per venerabilem ejus clerum exsequatur, sententia ac consensu ejus hujusmodi contractus perficitur, jurantibus præsentem eo œconomis, et dispensatoribus, et chartulariis venerabilis ejus cleri, quod ex ea emphyteusim nihil damni venerabili inferatur domui. Quod si ptochia, aut xenones, aut nosocomia, aut aliæ venerabiles domus sint, quæ propriam gubernationem habeant, siquidem sancta ibi coniungat esse oratoria, sententia majoris partis clericorum illic ministrantium, neque non etiam locorum antistitem. Si solummodo xenon, aut ptochium, aut nosocomium, aut alia venerabilis domus sit, antistes locorum contractum celebrato, jurantibus earum venerabilium domorum dispensatoribus in præsentia Dei amantissimi episcopi, a quo vel promoventur, vel ordinantur, quod nihil in eo contractu ad læsionem aut circumscriptionem earum venerabilium domuum fiat. In venerabilibus autem monasteriis præsules eorum cum majore parte monachorum illic ministeria obeuntium contractum perficiant. Atque in prædictis sæpe omnibus jubemus ut cum jurejurando describatur in instrumento quod non ad læsionem aut circumscriptionem venerabilium domuum negotium conficiatur, et ea observatione sic procedente, relevatio non ultra sextam redditus partem fiat, quem res in emphyteusim data habet.

Quæ vero de collapsis ædibus ad venerabiles domus in hac regia urbe positas pertinentibus superius disposuimus, ea et illic in venerabilibus domibus obtinere volumus. Sed et hoc de venerabilibus domibus disponere nobis visum est, ut si quæ ex ipsis, sive pro tributis publicis, sive ex alia necessaria ei domui causa, debitis reddantur obnoxia, neque fieri possit ut ex mobilibus rebus ea debita dissolvantur, primo quidem loco creditori res immobilis in speciale pignus datur, ut collectis ejus fructibus, reputet eos sibi partem in ipsam creditam pecuniam, partem in usuras non majores quadrantibus legitimæ centesimæ. Si eo modo debitum dissolvere nequeant, jubemus ut ab his quidem qui a sanctissimis ordinantur patriarchis, sive metropolitanis, sive episcopis, sive archimandritæ fuerint, sive orphanotrophis

sive ptochotrophi, sive xenodochi, aut nosocomi, aut aliarum venerabilium domuum dispensatores, apud ipsos sanctissimos patriarchas, a quibus ordinantur aut promoventur, actorum monumenta conficiantur, et cum jurejurando dispensatorum et consensu majoris partis eorum qui in his obeunt ministeria debitum insinuetur, quodque ex re mobili id ipsum dissolvi nequeat. Hi vero, qui a metropolitanis episcopis ordinantur, sive episcopi sunt, sive archimandritæ, sive orphanotrophi, sive ptochotrophi, aut aliarum venerabilium domuum dispensatores, consimiliter apud ipsos metropolitanos episcopos hujus modi monumenta conscribunt. Apud illos item episcopos, qui vel a patriarchis, vel metropolitanis episcopis ordinantur, et habent sub jurisdictione sua aut monasteria, aut ptochia, aut xenonas, aut nosocomia aut alias venerabiles domos, consimili modo monumenta conficiuntur. Ita tamen, ut sive apud patriarchas, sive apud metropolitanos, sive apud alios episcopos id genus monumenta conficiantur, nullum pro iis dispendium aut sumptum venerabiles domus sustineant. Propterea enim nolumus ut de cætero apud provinciarum præsides, aut locorum defensores a memoratis personis seu domibus ejusmodi monumenta conficiantur, ne quod exinde sustineant dispendium. Simul atque vero hæc ita apud memoratos sanctissimos patriarchas, et metropolitanos, aut alios episcopos secuta fuerint, tunc prædicti ære alieno oppressæ venerabilis domus dispensatores per viginti dies scriptum aliquod in publico civitatis loco proponunt, et eo modo rem immobilem emere volentes provocant, ut qui plus præbiturus est, is cæteris præferatur. Quæ si omnia ita processerint, celebrator venditio, pretio rei omnibus modis pro ære alieno dando, ut emptor non aliter eam rem firmiter tenere possit, nisi pretium pro ipso solvatur debito, et hoc expresse cum jurejurando in syngrapham emptionis describatur, quodque nihil ad læsionem aut circumscriptionem venerabilis domus fiat. Si prædicto modo ejus rei venditor non fuerit inventus, jubemus ut cui ab aliqua prædictarum domuum debetur, is eo jure, quod pro soluto dicitur, hanc ipsam possessionem capiat, justa et exquisita æstimatione inita, addita item pretio decima parte totius æstimationis ad eandem quantitatem: capiatque rem creditor pro soluto, firmo eam dominio possessurus. Ita tamen, ut dispensatores debito oppressæ venerabilis domus, et major pars in ea ministrantium hujusmodi venditionibus consentiant. Quæ vero immobilis res in hoc traditur, ea non ad optionem creditoris, sed æquabili mediocritate partim inter fertiles, partim inter steriles venerabilis domus possessiones, et harum redditus, neque non tributorum, et reliqui status ac qualitatis detur. At si quis episcopus, aut oeconomus, aut dispensator cujuscumque venerabilis domus, sive in regia urbe, sive in provinciis positæ, pecunias mutuo desumpserit, aut posthac desumet, jubemus ut neque ipsi venerabili hoc domui impu-

tent, nisi prius ostenderit quod in usus prælatæ venerabilis domus hæc processerint; neque creditor aut hæredes ejus aliquam pro iis contra venerabilem domum actionem habeant, nisi prius ostenderit quod in causas venerabili domui competentes hæc pecuniæ profecerint; sed actiones suas contra eam moveant qui pecunias mutuo sumpsit, aut hæredes ejus.

Hoc quoque jubemus, ut excepta sacrosancta regia urbis majore ecclesia, et venerabili orphanotrophia, et xenonibus, et ptochiis in urbe regia aut territorio ejus existentibus, liceat omnibus sacrosanctis ecclesiis, et venerabilibus domibus, neque non etiam monasteriis, tam in urbe regia quam in diversis provinciis positis, permutationes inter se rerum facere, cum utriusque venerabili domui conservatur indemnitatis consentientibus in hunc contractum, sive interveniente scriptura, sive per confessiones apud sancta Dei eloquia propositas, non solum utriusque venerabilis domus dispensatoribus, sed etiam majore parte eorum qui ibi ministerium habent. Quæ vero a domo imperiali ad quamecumque venerabilem domum pervenerunt, aut posthac perventuræ sunt, eas nullo modo vendere, aut pignori opponere, aut permutare, aut omnino alienare concedimus, neque si venerabiles id domus inter se faciant. Quia vero cognovimus quod ab aliquibus monasteriorum quoque alienationes fiant in hoc, ut a sacrata forma ad privatam et profanam transferantur conversationem, et hoc omnibus modis prohibemus. Quod si tale aliquid factum invenitur, præbemus licentiam religiosissimo ejus loci episcopo ut id monasterium vindicet, et ad veterem formam reducat. Porro si qua prædictarum venerabilium domuum tum in regia urbe, tum in provinciis existentium, excepta sacrosanta regia urbis majore ecclesia, possessionem habeat multis præstationibus publicis gravatam, ex qua nullus redditus inferatur venerabili domui, licentiam præbemus ejus venerabilis domus dispensatoribus ut talem possessionem, quocumque velint modo, ad ejus venerabilis domus utilitatem alienent: monumentis videlicet et in hac alienatione apud eos conficiendis, a quibus hujusmodi locorum dispensatores promoventur, aut ordinantur; et ad sanctas Scripturas jurantibus, tam ejusmodi venerabilis domus antistitibus, quam majore parte eorum qui ibi ministeria obeunt, quod neque per prodicionem, neque ad gratiam, neque qualibet circumscriptione fiat alienatio, sed ut indemnitatis ei venerabili domui conservetur. Atqui oeconomis, et dispensatoribus, et chartulariis quorumcumque venerabilium domuum, neque non eorum parentibus, ac liberis, et aliis, qui genere, aut affinitatis jure illis conjuncti sunt, locationes, vel emphyteuses, vel emptiones, vel hypothecas rerum immobilium ad eas venerabiles domos pertinentium subire vel per se, vel per interpositam personam, quemadmodum et in iis qui in regia urbe sunt, hanc dem pœnis interdiciamus.

Si quis vero colonus, aut emphyteuta ex rebus

vel ad sacrosanctam majorem ecclesiam, vel aliam venerabilem domum ubicunque locorum nostræ reipublicæ positam pertinentibus aliquam, quam accepit, aut posthac acceperit, deteriorem fecerit, vel per biennium confessum et pacto conventum emphyteuticum, aut pensionarium canonem non intulerit, damus licentiam venerabili domui, a quo locatio aut emphyteusis celebrata fuit, ut tam præteriti temporis debita, et veterem statum ac qualitatem locatæ seu in emphyteusim datæ rei exigat, quam emphyteusi aut locatione depellat eum qui neque meliorationum nomine contra venerabiles domos actionem aliquam movere possit. Cæterum si depellere eum dispensatores harum nolint, exigi quidem ab eo præcipimus ea quæ ex conductione aut emphyteusi debere cognoscitur. Tantisper autem, dum præfinitum tempus exeat, datam sibi rem is obtineat, si pacto conventa præstet. At si diffugiat, licentiam præbemus earum venerabilium domuum antistitibus, ut venerabilibus domibus ex illius bonis indemnitate asserant, nequeunte eo ne hac quidem parte aliquid de meliorationibus proponere.

Sacrosanctis ecclesiis Odessi et Tomensis civitatum permittimus, ut res immobiles pro captivorum redemptione alienent, nisi ea conditione quæpiam ipsis possessiones datæ sunt, ne ullo pacto alienentur. Hoc quoque concedimus, ut sacrosancta Hierosolymorum Ecclesia licentiam habeat domos ad se pertinentes, et in ipsa sancta civitate positas vendere; sed non minore pretio quam quantum ex ipsis pensionibus per quinquaginta annos possit colligi, ut ex harum pretio meliores redditus comparentur. Enimvero si qui cuicunque venerabili domui, sive in regia civitate, sive in provinciis positæ steriles possessiones donaverint, aut vendiderint, aut alio modo præstiterint, aut reliquerint, jubemus ut nullum pro iis rebus damnum venerabilis domus ad quam talis pervenit possessio sustineat, aut tributorum nomine, vel quacumque alia de causa prægravetur, sed omne id onus in eos qui dederunt hæredesve eorum devolvatur, cogendos recipere hujusmodi possessiones, et de patrimonio suo omne dispendium venerabili domui ex hac illi causa proveniens restituere. Sed et si hujusmodi dolus in ea re subsequatur, ut pro eo venerabili domui certa detur pecuniæ summa, jubemus ut et hanc sibi ea venerabilis domus lucro habeat. Steriles autem res ei qui dedit aut omni modo hæredibus ejus restituant. Ad hæc jubemus ut nulla sacrosanctis ecclesiis, aut aliis venerabilibus locis, tam in regia urbe quam in omnibus reipublicæ nostræ provinciis positis; necessitas inducatur ut steriles aut fertiles possessiones ubicunque locorum sitas emant, ne per hanc occasionem vel eas quas habent, obligare deprehendantur. Insuper si quis rem immobilem velit usus nomine ab aliqua prædictarum venerabilium domuum (quemadmodum et superius de venerabilibus domibus in regia urbe positis disposuimus) capere, non aliter hanc capito, nisi protinus alteram rem venerabili domui a qua eam rem capit, jure domini præbeat,

quæ et tantundem redditus habeat quantum res habet quæ ipsi datur, neque gravioribus præstationibus publicis gravata sit, ut post illius mortem, aut tempus ad quod datum usum durare placuit, non transcendens videlicet accipientis vitam, utraque res tam proprietate quam usufructu ad eandem venerabilem domum perveniat. Atque hæc quidem de immobilibus rebus præcepimus. De sacris vero vasis quæ ad eandem sacrosanctam regis urbis majorem ecclesiam, aut ad alia oratoria ubicunque locorum nostræ reipublicæ posita pertinent, generaliter disponimus ut non aliter hæc vendantur, opponanturve pignori, quam pro captivorum redemptione. Sane si plura vasa in una aliqua memoratarum venerabilium domuum sint, quæ necessarium de se usum non præbeant, et usu veniat, ut ejusmodi venerabilis locus ære alieno gravetur, neque suppetant aliæ res mobiles, ex quibus æs alienum restitui debeat, licentiam eis damus ut confectis (sicut superius dictum est) actorum monumentis, quæ vasa supervacua inveniuntur, ea aut aliis venerabilibus locis quæ his opus habent vendant, aut conflent, et similiter vendant, pretiumque eorum ad dissolvendum æs alienum conferant, ne res immobiles alienentur.

Si contra ea quæ præsentem a nobis lege interdicta sunt contractus aliquis in rebus mobilibus quæ ad unam aliquam prædictarum venerabilium domuum pertinent celebretur, non tantum sacrosanctæ ecclesie, aut venerabili domui ea res, in qua tale quid subsecutum est, cum medii temporis fructibus restituitur, sed etiam pretium, aut quod remunerandæ donationis, aut permutationis, aut alterius cujuscunque causæ nomine datum est, apud ipsam remanet. Quod si emphyteusis contra interdicta nostra peracta sit, jubemus ut et sacrosanctæ ecclesie aut venerabilibus locis ea res reddatur, et præterea emphyteuticum, secundum quod placitum est, præstetur, finiaturque pactum secundum virtutem emphyteuticalium instrumentorum. Si res ecclesiastica, aut alterius venerabilis domus donata sit, tam ipsa eadem sacrosanctæ majori ecclesie, aut aliis venerabilibus domibus cum medii temporis fructibus reddatur, quam etiam alterum tantum, quod æstimatione eam rem æquet. Si hæc contra pignus datum fuerit, creditor et debitum amittito, et eam rem venerabili domui restituito, tabellionibus qui contra hanc nostram legem talibus inservire instrumentis præsumpserint, perpetuo condemnandis exsilio. Postremo si quid ante hanc legem secundum veteres constitutiones factum est, jubemus ut hoc omnibus modis suum robur obtineat. Omnia vero quæ contra veteres facta sunt leges, subverti sancimus; et res quæ contra earum tenorem datæ fuerunt, venerabilibus domibus restitui. De cætero autem omnia secundum præsentem fieri legem discernimus, vacantibus posthac omnibus aliis constitutionibus, quæ in hujusmodi casibus antea promulgatæ sunt. Quæ igitur per præsentem in perpetuum valituram legem nostra sanxit tranquillitas, ea studeto excellentia

tua insauca et Inconvulsa conservare, edictis con- A
suetis et solemnibus locis per decem dies propo-
nendis, nullis tamen iussionibus per hanc causam
in provincias destinandis. Nos enim providebimus
quomodo absque subditorum collatorumque læsione
omnibus præsens nostra generalis constitutio insi-
netur. Bat. vii Id. Mail, Constantinop., d. n. Just.
PP. Aug., Basilio v. c. cons.

NOVELLA CXXIII.

De ecclesiasticis diversis capitulis.

Imperator Justinianus Augustus Petro gloriosissimo
magistro sacrarum nostrarum officiorum.

De dispensatione, et privilegiis, aliisque diversis
capitulis earum rerum quæ ad sacrosanctas ecclesias
et alias venerabiles domos pertinent, nonnulla jam ad
certam redegitur formam. In præsentia vero ea quæ
religiosissimos concernunt episcopos, clericos, et mo-
nuchos, in diversis pridem disposita constitutionibus,
hæc lege cum competente nobis correctione comple-
cti visum est. Nam si leges civiles, quarum potesta-
tem fidei nostræ Deus pro suo erga homines amore
concredidit, per omnia firmas ac stabiles conservari
ad subditorum securitatem studemus, quanto plus
studii debemus circa sacrarum regularum et divina-
rum legum observationem reponere, quæ pro salute
animarum nostrarum definitæ et constitutæ sunt? Qui
enim sacros observant canones, hi Domini Dei po-
tuntur auxilio; et qui in hosce prævaricantur, ii seip-
sos condemnationi subjiciunt. Majori autem condem-
nationi obnoxii erunt religiosissimi episcopi, quorum
fidei commissa est canonum inquisitio et custodia, si
quid in his transgressum inultum reliquerint. Sacris
sane canonibus non observatis, varias contra cleri-
cos, et monachos, ac nonnullos episcopos interpel-
lationes suscepimus, quod secundum sacros canones
vitam non instituant. Alii etiam ne ipsas quidem sa-
cræ oblationis et sacri baptismatis preces scire di-
cuntur. Del itaque iudicium revolventes in animo, in
unoquoque horum quæ renuntiata nobis sunt, quæ-
stionem et correctionem canonicè iussimus procedere.
Nam si generales leges ea quæ perperam admittuntur
a laicis non concedunt sine quæstione et vindicta re-
linqui, quomodo ea quæ a sanctis apostolis et patri-
bus ad fidelium hominum salutem regulariter disposita
sunt, despici sustineamus? Multos præterea ex hoc
deprehendimus in peccata incidisse, quod synodi re-
ligiosissimorum sacerdotum secundum ea quæ a san-
ctis apostolis et sanctis Patribus præfinita sunt non
celebrentur. Namque si id observatum fuisset, unus-
quisque reveritus subeundam a se in synodo redar-
gutionem, studuisset utique et sacra ediscere mini-
steria, et honeste vivere, ne condemnationi subice-
retur sacrarum canonum. Sed et illud plerisque non
parvam delinquendi occasionem præbuit, quod epi-
scopi ac presbyteri, neque non diaconi, et reliqui
clerici sine examinatione et de recta fide et vitæ ho-
nestate testimonio ordinentur. Nam si illi quibus ne-
gotium datum est orandi pro populo, indigni ministe-
rio Dei inventi fuerint, quomodo pro populi delictis

placare Deum poterunt? Quod vero ordinationes sa-
cerdotum conveniat cum summa fieri diligentia, docet
nos inter sanctos habitus Gregorius Theologus, san-
tos apostolos et sacros secutus canones. Ita enim dicit
in magno Apologetico: « Quis autem ad Pauli se regu-
las et præscripta dimetiens quæ de episcopis et præ-
byteris fecit, ut sobrii sint, modesti, non violenti,
non percussores, instructi ad docendum, irreprehen-
sibiles in omnibus, et nihil cum improbis habentes
commercii, non deprehendat multum se ab hæc re-
gularum rectitudine discrepare? » Et rursus idem sic
dicit: « Mundum prius esse oportet, deinde mundare;
instructum sapientia, atque ita ad sapientiam in-
struere; lucem fieri, et illuminare; appropinquare
Deo, et alios ad Deum adducere; sanctum esse, et
sanctificare; deducere, sed cum manibus; dare con-
siliium, sed cum prudentia. » Et rursus idem in sanctis
habitibus Gregorius de iisdem in eadem oratione hoc
scribit: « Quis, obsecro, quasi filigna uno eodemque die
fingat veri ministerii antistitem, qui cum aliis ange-
lis stationes habeat, cum archangelis laudes Deo di-
cat, cum Christo sacerdotali fungatur munere? » Et per
hæc quidem ostendit Theologus quales ad sacerdo-
tium promoveri oporteat. De his vero qui indigne or-
dinantur, idem hæc dicit in eadem oratione: « Qui
cum nihil antea in sacrum Dei alveare intulerint, nihil
antea laboris ad id quod pulchrum est assequendum
sustinuerint, simul discipuli et magistri pietatis desi-
guantur, et prius quam purgentur ipsi, purgant; heri
sacrarum direptores, hodie sacerdotes; heri a sacris
alieni, hodie sacrarum principes; veterani militum,
tyrones pietate, beneficio humanæ gratiæ, non spiri-
tus. » Quod autem eos qui alteram duxerunt uxorem
sacri canones clericos esse prohibeant, in sanctis etiam
habitibus Basilius docens, ita inquit: « Eos qui nuptias
iterarunt, canon exclusit ministerio. » Atque hæc
quidem inter sanctos habitus Basilius. In tantum au-
tem sancti Patres pro sacerdotio gesserunt curam, ut
hi qui Niceæ convenerunt ita se habentem canonem
ediderint: « Interdixit in universum magna synodus,
ne cui vel episcopo, vel presbytero, vel diacono, vel
qui omnino in clero constitutus sit, liceat asceticam
secum uxorem habere, præter matrem, aut amicum,
materteramve, aut quæ sola personæ suspicionem
effugiunt. »

D Sequentes igitur ea quæ sacris definita sunt cano-
nibus, pragmaticam legem facimus, per quam sancimus
ut quoties opus fuerit ordinare episcopum, coeant
in unum clerici et primates civitatis, cui episcopus or-
dinandus est, et prepositis Evangeliiis, de tribus per-
sonis decreta faciant; et quisque eorum iuret per sacri-
focia, idque ipsis decretis inserant, quod neque per
largitionem, neque promissionem, aut amicitiam aut
gratiam, aut quamcunque aliam affectionem, sed quod
sciant ipsos rectæ et catholicæ fidei, ac honestæ vitæ,
esse et supra tricesimum quintum ætatis annum, hoc
elegerint; et quod neque uxorem, neque filios que-
piam ipsorum habere sciant, aut concubinam, aut na-
turales liberos noverint ipsos habuisse, aut habere;

sed et si quis ipsorum prius uxorem habuerit, tamen eam solam, et neque viduam, neque sejunctam a viro, neque sacris canonibus interdictam habuerit; sed neque curiæ muneribus addictum, neque cohortalem esse aliquem ex his noverat qui decretis electus est; præterquam si curiæ muneribus addictus, aut cohortalis, non minus annis quindecim, monasticam in monasterio vitam extra omnem calumniam transegerit videlicet: observatione quæ prius a nobis dicta est, per faciendâ de ipsis decreta, et in his personis custodiendâ, ut ex tribus illis personis quæ decretis hoc modo eliguntur, melior ordinetur, electione et iudicio ejus qui ordinandi jus habet. Curialis vero vel officialis qui (sicut dictum est) quindecim annis in monasterio conversatus est, et ad episcopatum provocatus, liber a propria fortuna sit: ita tamen, ut liberatus a curiâ, quartam substantiæ suæ partem sibi retineat, reliquis ejus rebus secundum nostram legem curiæ et publico vindicandis. Damus autem licentiam decreta faciendibus, si quempiam laicorum dignum memorata electione esse putant, ut hunc cum aliis duobus clericis aut monachis eligant, quo magis si laicus hoc modo ad episcopatum eligatur, non repente episcopus ordinetur; sed primo clericis non minus tribus mensibus connumeretur, et ita sanctas regulas et quotidianum ecclesiæ ministerium edoctus, episcopus ordinetur. Qui enim alios debet docere, post ordinationem ab aliis doceri non debet. Si vero (ut evenit) in quibusdam locis non inveniatur tres personæ ad talem electionem opportuni, liceat decreta faciendibus in duabus et in una persona decretum facere, omnes tamen dicta a nobis habentes testimonia. Si vero qui debent episcopum eligere cito ipsa decreta intra menses sex id ipsum non faciant, tunc periculo propriæ animæ ille quem ordinare convenit episcopum ordinet, omnibus aliis quæ prædiximus observandis. Exigatur autem prius ab eo qui ordinandus est, per eum qui ordinat, libellus cum propria illius subscriptione, quæ rationem rectæ ejus fidei comprehendat. Pronuntiet autem is sacram etiam oblationem quæ in sancta sit communione, et cum cæteris precibus eas quoque quæ in sacro proferuntur baptismate. Subeat insuper is qui ordinator jusjurandum per sanctas Scripturas, quod neque per se, neque per aliam personam quidquam dederit, aut promiserit, aut postea daturus sit, vel ei qui ipsum ordinat, vel his, qui pro ipso decreta confecerunt, vel cuiquam alii omnium, conferendæ in ipsum ordinationis nomine. Si quis contra memoratam observationem episcopus ordinatus fuerit, tam ipse omnibus modis episcopatu ejiciatur, quam etiam is qui hæc contra ordinare præsumperit, segregetur anno uno a sacro ministerio, et omnis ejus substantia, quæ quolibet tempore aut modo in ejus dominium deducta est, propter culpam, quam fecit, dominio ecclesiæ, cuius episcopus est, vindicetur. Cæterum si quis contra eum qui episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut alius clericus, aut etiam præsul monasterii ordinandus est, accusationem aliquam instituat quacunque de causa, quæ possit secundum leges aut canones ejus

impedire ordinationem, differtor hujusmodi ordinatio, et interponitur prius examinatio accusationis, præsentem etiam accusatorem, et ea quæ ab ipso in crimen delata sunt ad terminum usque persequente. Imo quamvis accusator se absente, aut moras nectat, nihilominus sic quoque is qui ordinationem facturus est, intra menses tres, exactissimam ea de re quaestionem habeto. Et siquidem eum qui accusatione in crimen vocatus fuit, sive secundum sacros canones, sive secundum nostras leges obnoxium invenerit, prohibetur ordinatione. Si vero innoxium apparuerit, celebrator ordinatione, sive præsentem, sive absentem accusatorem. Accusator autem, sive præsentem non probaverit, sive institutam accusationem deseruerit, siquidem clericus sit, proprio gradu depellitur; si laicus, competentem coercionem sustinet. At si quis accusatum ante examinationem ordinauerit, tam qui ordinavit quam qui ordinatus est, uterque sacerdotio depellitur.

Præ omnibus autem illud custodiri sancimus, ut nemo per largitionem auri aut aliarum rerum ordinetur episcopus. Si quid tale delinquatur, tam qui dant quam qui accipiunt, et mediatores eorum, ipsi seipsum condemnationi secundum divinas Scripturas et sacros canones subijciunt. Ac propterea tam is qui dat quam qui accipit, et mediator existens, a sacerdotio aut clericali honore removetur. Quod vero per hanc causam datum fuerit, illi ecclesiæ vindicator ejus sacerdotium voluit redimere. Si mundanus sit, qui per hanc causam accipit, aut mediator in negotio factus est, datas res in duplum ab eo exigi jubemus, vindicandas scilicet ecclesiæ. Non solum autem quæ hoc modo data sunt vindicari præcipimus, sed etiam omnem cautionem pro hoc quocunque modo expositam, et pignorum ac fidejussoris obligationem, omnem denique aliam quamcunque actionem vacare sancimus. Atque insuper qui promissionem acceptavit, non solum confessionem reddito, sed etiam alterum tantum quantum confessione continetur exigitur, quod ipsum dari debet ecclesiæ. Si quis tamen ex episcopis, sive ante ordinationem suam, sive post ordinationem, voluerit proprias res suas aut ex iis partem ecclesiæ ejus sacerdotium suscepti offerre, non solum id non prohibemus, et omni eum condemnatione ac poena præsentis legis liberum esse sancimus, sed etiam omni laude dignum judicamus, quandoquidem id non emptio, sed oblatio est.

Pro consuetudinibus vero illa solum ab his qui episcopi ordinantur præberi concedimus, quæ ordine deinceps præsentem comprehenduntur lege. Jubemus igitur ut beatissimi quidem archiepiscopi et patriarchæ, hoc est senioris Romæ, Constantinopolis, Alexandria, Theopolis, et Hierosolymorum, si consuetudo habeat ut episcopis aut clericis in eorum ordinatione minus quam viginti libræ auri dentur, ea sola præbeant quæ consuetudo agnoscit. Si plus ante hanc præbeatur legem, ne quid ultra viginti libras auri præbeatur. Metropolitanis vero qui a synodo sua vel a beatissimis ordinantur patriarchis, neque non

omnes alii, qui aut a patriarchis, aut a metropolitanis ordinantur, si quidem ejus ecclesia qui ordinatur non minus in reditu habeat quam triginta libras auri, dent pro enthroniastico quidem solidos centum; notariis vero ordinantis et aliis qui illi in ministerio sunt, et ex more capiunt, solid. ccc. Si vero ecclesie reditus minus quidem in annum conferunt quam triginta libras auri, non minus autem libris decem, pro enthroniasticis quidem solid. cc; aliis autem omnibus qui ex more capiunt, solid. c. Sin minus quam decem, non minus autem quinque auri libris ecclesie reditus esse contingat, dent pro enthroniasticis quidem solid. l.; omnibus autem aliis qui ex more capiunt, solid. lxxv. Si minus quam quinque, non minus autem tribus libris auri in reditu habeat, præbeant quidem pro enthroniasticis solid. xviii; omnibus autem aliis qui ex more capiunt, solid. xxiv. Si minus tribus, non minus autem duabus libris in quantitate redituum ecclesie inveniatur, dent pro enthroniastico quidem, solid. xii; pro omni vero alia consuetudine, solid. vi. Episcopum enim ecclesie quæ minus in reditu habet quam duas auri libras, neque pro enthroniasticis, neque pro quacunque alia consuetudine dare aliquid concedimus. Hæc autem quæ præberi disposuimus, primus presbyter ordinantis episcopi et archidiaconus suscipientes, inter eos qui ex more capiunt dividunt. Hæc igitur jubemus omnibus observari modis, ne per hujusmodi occasiones ecclesie prægraventur debitis, et sacerdotia fiant venalia. Certe si quis ultra quantitatem a nobis definitam, enthroniasticorum aut consuetudinum nomine, quocunque modo capere aliquid præsumpserit, jubemus ut quod amplius acceperit, id in triplum ex bonis ejus vindicetur ecclesie illius qui dedit. Atque hæc quidem de ordinatione episcoporum dicta sunt. Post ordinationem vero tam servili quam ascriptitia fortuna episcopos liberos esse jubemus, nisi decurio aut cohortalis præter prædictam observationem ordinatus sit. Ejusmodi enim remotos ab episcopatu, curiæ aut cohorti suæ restitui jubemus, ne qua ex tali fortuna sacerdotio oboriatur contumelia. Illos autem qui ante hanc nostram legem ex curiali fortuna ordinati inveniuntur episcopi, sancimus quidem ut hujusmodi fortuna liberi sint, sed legitimam partem ex bonis suis assignent curiæ et publico. Ita sane, ut nullum ecclesiastica jura detrimentum sustineant in rebus, quas post episcopatum insuper quæsitæ ad eorum ecclesiam pertinere disposuimus. Quod si contingat ut is qui ordinatur episcopus sub patris sui potestate sit, ex ipsa ordinatione sui juris esto.

Porro Dei amatissimos episcopos et monachos nulla lege tutores aut curatores cujuscunque personæ fieri concedimus. Presbyteros autem, et diaconos, et subdiaconos, si jure ac lege cognitionis ad tutelam aut curam vocentur, ejusmodi munus suscipere concedimus, si tamen intra menses quatuor exinde numerandos ex quo vocati sunt, apud competentem judicem scripto declaraverint id se munus propria voluntate suscepisse. Et si (ut probabile est) eorum aliquis hoc

A fecerit, nullum ex hoc præjuicium circa aliam tutelam aut curam sustinet. Sed neque susceptorem, aut exactorem publicarum contributionum, aut conductorem vectigalium, vel alienarum possessionum, aut curatorem familie, aut dispensatorem, aut procuratorem litis, aut fidejussorem pro his causis esse episcopum, aut œconomum, aut cujuscunque gradus alium clericum aut monachum, concedimus, sive sæ, sive ecclesie, aut monasterii nomine id subeat, ne per hanc causam sacris ædibus infligatur damnum, et divina impediatur ministeria. Cæterum si ecclesiis aut monasteriis aliqua adjacere inveniatur possessiones, velintque venerabilium domuum dispensatores in conductionem aut emphyteusim eas accipere, tunc si omnes clerici et monachi de hujusmodi causa, aut in ipso instrumento, aut sub actorum confectione, et consentiant, et declarent, ad utilitatem venerabilium domuum hoc fieri, procedere et id genus conductionis seu emphyteusos concedimus. Sed et ipsi sacrosanctis ecclesiis et reliquis venerabilibus domibus licentiam damus ut conductiones et emphyteusas inter se celebrent: consimiliter et clericis, ut earum ecclesiarum possessiones conducant et gubernent, sententia tamen episcopi et œconomi concedimus, exceptis personis quas per alteram legem hoc facere prohibuimus. Si quis contra prædicta aliquid egerit, si quidem episcopus sit, omnes res ejus quæ ex quacunque causa aut persona, sive ante episcopatum, sive post episcopatum ad ipsum pervenerunt, ecclesie ejus vindicari sancimus. Si vero œconomi, aut alii clerici sint, qui in hoc deliquerunt, poena ab ipsis pecuniaria, quam episcopus eorum probaverit, exigatur, vindicanda ecclesie, quando et hi qui vectigalium aut cujuscunque possessionis conductionem, aut publicorum tributorum susceptionem profligationemve, aut curam familie illorum fidei crediderunt, aut pro memoratis causis fidejussores eos acceperunt, nullam contra ecclesiam, aut monasterium, aut res ejus, aut dispensatores, aut etiam contra eas personas quarum fidem secutæ sunt, aut facultates, aut fidejussores earum actionem habituri sint. Quin si quid publico damni obvenerit, illi qui publicarum contributionum aut vectigalium susceptionem, aut conductionem, aut profligationem memoratis personis crediderunt, aut fidejussores eos susceperunt, hoc ipsum ex propria substantia restituere compellentur.

Præterea nulli magistratum licebit Dei amatissimos episcopos cogere, ut perhibendi testimonii causa in ejus prodeant; sed judex mittito ad eos aliquid ex personis ipsi apparentibus, ut propositis sacris Evangeliiis, prout sacerdotes decet, dicant que noverunt. Sed neque ut episcopus pro pecuniaria aliqua aut criminali causa ad civilem militaremve magistratum invitus perducatur, sistaturve sine imperiali jussione concedimus: sed magistratus qui hoc vel scripto vel sine scripto mandare præsumpserit, post cinguli detractionem viginti librarum auri poenam persolvito, dandam ecclesie cujus episcopus perlocutus, aut sisti jussus est: consimiliter exsecutore quo-

que post cinguli detractorem tam tormentis subji- A
ciendo, quam in exsilium mittendo.

Interdicimus autem Dei amantissimis episcopis, ne proprias deserant ecclesias, et in alias proficiscantur provincias. Sed et si hujus agendi necessitas aliqua incidat, non aliter, nisi cum litteris beatissimi eorum patriarchæ aut metropolitani, aut imperiali videlicet jussione hoc faciant: ita sane, ut ne illis quidem episcopis qui sub beatissimo archiepiscopo Constantinopolitano et patriarcha constituti sunt, sine ejus mandatu, aut nostra jussione ad regiam venire urbem liceat. Quod si eo modo episcopus quocunque loci peregrinetur, non amplius uno anno ecclesiam suam relinquit. Episcopi vero, qui ad regiam (ut dictum est) urbem accesserint, cujuscunque dioceseos sint, ante omnia beatissimum archiepiscopum B Constantinopolitanum et patriarcham adeunto, atque ita per ipsum ad nostram ingrediuntur tranquillitatem. Qui vero contra nostram dispositionem vel peregrinantur, aut ultra præfinitum anni tempus extra ecclesiam suam alibi commorantur, his primum quidem non subministrantur ab ecclesiæ suæ œconomis sumptus: deinde citantur sacerdotum litteris, sub quibus censentur, ut ad ecclesias suas revertantur. Si reverti differant, secundum sacros evocantur canones. Et nisi intra tempus a sacerdotibus præfinitum ad ecclesias suas revertantur, ipsi quidem ab episcopatu depelluntur, alii autem meliores in ipsorum locum ordinantur pro tenore præsentis legis. Eodem hoc obtenturo et in clericis, cujuscunque gradus fuerint seu ministerii. Quia vero quod a saceris dictum est canonibus de sanctissimorum episcoporum synodis, quæ per singulas celebrari debent provincias, hucusque observatum non est, maxime necessarium fuerit ad rectam id denuo viam reducere. Ac sancti quidem apostoli et Patres defini- C runt ut bis per singulos annos religiosissimorum sacerdotum seu episcoporum in quaque provincia celebrarentur synodi, et quæ suppullarent, examinarentur, potirenturque competenti correctione: hoc est altera quidem quarta feria sanctæ Pentecostes, altera vero in mense Septembri. Nos autem ex hujusmodi negligentiam multos variis implicitis peccatis invenerimus, jubemus ut omnibus modis in quaque provincia per singulos annos, vel in mense Julio, vel Septembri, una synodus celebretur, coeantque D in unum apud beatissimos quidem patriarchas illi qui ab iis ordinantur, neque jus habent alios ordinare episcopos; apud religiosissimos vero cujusque provinciæ metropolitano hi qui ab ipsis ordinantur: quo magis motæ causæ, et quæ ab aliquibus denuntiantur vel occasione fidei, vel canonicarum quæstionum vel administrationis rerum ecclesiasticarum, vel de episcopis, aut presbyteris, aut diaconis, aut aliis clericis, vel de monasteriorum præsulibus, aut monachis, vel de reprehensibili vita, aut aliis quæ correctionem desiderant, agitentur juxta et convenienter examinentur, neque non correctio iis adhibeatur quæ sacris canouibus et nostris conveniat legibus.

Non tantum autem hæc quærantur in synodis per singulos annos celebrandis: sed etiam quotiescunque aliquis vel sacerdotum, vel clericorum, vel præsulum, vel monachorum, vel de fide, vel de turpi vita, vel quod contra sacros aliquid canones peregerit, accusatus fuerit. Et si quidem is qui accusatur episcopus fuerit hujus metropolitanus, ea quæ proferebantur examinato; si vero metropolitanus beatissimus archiepiscopus sub quo censetur; si presbyter, aut diaconus, aut alius clericus, aut præsul monasterii, aut monachus, religiosissimus episcopus, sub quo hi censentur, delata in accusationem examinato. Et veritate comprobata, unusquisque pro modo delicti canonicis censuris subjeitor judicio ejus quæ causæ examinationem accomodat. Atque hæc omnia non tantum obtinento in iis episcopis et clericis, neque non præsulibus, qui posthac ordinabuntur, sed etiam in iis qui modo sunt, si quis (quod licet conjicere) de certis causis per sacros canones nostrasque leges prohibitis accusetur. His enim ita observatis, laici quoque magnum circa rectam fidem et honestam vitam profectum, atque in melius emendationem promoverentur. Ad hæc jubemus ut omnes episcopi pariter et presbyteri non tacito modo, sed clara voce, quæ a fidei populo exaudiatur, sacram oblationem et preces in sancto baptismate adhibitas celebrent, quo majore exinde devotione in deprecandis Domini Dei laudibus devotium animi offerantur. Ita enim et divus Apostolus docet, dicens in prima ad Corinthios Epistola: Enim vero si solummodo benedicas spiritu, quomodo qui privati locum implet dicet ad gratiarum actionem tuam Deo ipsum Amen, quandoquidem quid dicas non videt? Tu quidem pulchre gratias agis, alter autem non ædificatur. Et rursus in epistola ad Romanos sic inquit: Corde quidem creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem. His igitur de causis convenit ut inter cæteras preces et ea quæ in sancta oblatione dicuntur, clara voce a religiosissimis episcopis et presbyteris Domino nostro Jesu Christo Deo nostro cum Patre et sancto Spiritu proferantur: scituris religiosissimis sacerdotibus quod si quid horum neglexerint, et in horrendo judicio magni Dei et Servatoris nostri Jesu Christi de his rationem reddent, neque nos hæc cognoscentes conquiescimus, relinqueamusque inulta. Jubemus autem et provinciarum præsides, si quid eorum quæ a nobis sancita sunt negligenter haberi viderint, ut primum quidem metropolitano et alios episcopos urgeant ad celebrandas prædictas synodos, et ut omnia impleant quæ per synodos præsentis lege præcepimus. Quod si eos moram nectere et segnius ea peragere viderint, tunc per suggestionem nos ea de re certiores reddant, quo magis contra eos qui synodos celebrare differunt, conveniens a nobis procedat correctio: scituris tam ipsis præsidibus quam cohortibus qui illis obtemperant, quod si hæc minus observaverint, extremis subjeicientur suppliciis. Insuper interdicimus religiosissimis episcopis et presbyteris, neque non dia-

conis, et subdiaconis, ac lectoribus, et ceterisque aliis cujuslibet venerabilis ordinis et gradus constituto clerico, ne ad tabulam ludant, aut tali ludo utentibus se associant, aut spectatores sint, aut ad quodcumque spectaculum spectandi gratia accedant. Si quis autem eorum in hoc deliquerit, jubemus, ut in tres annos ab omni sacro ministerio prohibeatur, mittaturque in monasterium. Quod si condignam erroris sui poenitentiam medio tempore ostenderit, licentia esto sacerdoti sub quo collocatus est, et tempus minuere, et proprio huic denuo restituere ministerio: scituris item religiosissimis episcopis qui ea vindicare debent, quod si hujusmodi aliquid edoceri non vindicaverint, ipsi rationem Deo pro hac causa reddituri sunt. Nemo tamen episcopus compellitur invitus qualemcumque clericum sub ipso constitutum suo dimittere clero.

Omnibus vero episcopis et presbyteris interdictum ne quempiam a sacra communione prius segregent quam causa monstretur quamobrem ecclesiastici hoc canones fieri jubent. Si quis autem hæc contra a sancta communione aliquem separaverit, ille quidem qui injuste a communione separatus fuit, resoluta separatione per majorem sacerdotem, sancta dignus habeatur communione. Is vero qui injuste aliquem a sancta separare communione ausus fuerit, omnibus modis per sacerdotem sub quo collocatus est a communione separabitur, quantocumque tempore illi visum erit, ut quod injuste alii fecit, ipse juste sustineat. Ac neque propriis aliquem manibus episcopo verberare licet, siquidem hoc alienum a sacerdotibus est. Certe si quis episcopus, cum secundum ecclesiasticos canones sacerdotio ejectus est, ingredi civitatem ausit ex qua ejectus, aut locum derelinquere in quo degere jussus est, jubemus hunc in monasterium in alia provincia constitutum tradi, ut quæ in sacerdotio deliquit, ea degens in monasterio corrigat.

Clericos autem non aliter ordinari concedimus, nisi litteras sciant, et recta fide ac honesta vita sint, et neque concubinam, neque naturales habuerint aut habeant liberos, sed qui vel cœlibem vitam agunt, vel uxorem habuerunt aut habeant legitimam, et eam unam et primam, neque viduam, neque divortio separatam a viro, neque aliqui legibus aut sacris interdictam canonibus. Presbyterum vero minorem annis triginta quinque fieri non concedimus. Sed neque diaconum aut subdiaconum minorem viginti quinque; neque item lectorem minorem annis decem et octo. Diaconissa autem in sancta Ecclesia non ordinator, quæ minor quadraginta annis sit, aut ad secundas pervenit nuptias.

Cæterum si tempore ordinationis contra clericum cujuscumque ordinis aut gradus accusator aliquis exortus fuerit, qui dicat indignum eum esse ordinatione, differtor ipsa ordinatione, et omnia, tam in examinatione quam in censuris, procedunt, quæ quidem in episcoporum ordinationibus superius sanximus. Enimvero si is qui ordinandus est diaconus

uxorem (quemadmodam superius dictum est) sibi junctam non habeat, non aliter ordinator, nisi prius ab eo qui ipsam ordinat interrogatus, profiteatur posse se post ordinationem vel sine legitima uxore caste vivere: nequeunte eo qui ordinat, ordinationis tempore, diacono permittere ut post ordinationem uxorem ducat. Sin vero hoc fiat, episcopus qui id permisit, episcopatu ejicitur. Quod si post ordinationem presbyter, aut diaconus, aut subdiaconus uxorem duxerit, ejicitur e clero, et curiæ civitatis in qua clericus erat cum bonis suis traditur. Item si lector secundam uxorem duxerit, aut primam quidem, sed viduam, aut divortio separatam a viro, aut legibus, aut sacris interdictam canonibus, non amplius ad alium ecclesiasticum gradum procedit. Et si quocumque modo ad majorem gradum provehatur, deficiatur ab eo, et prior restituatur.

Sed neque cohortales, neque decuriones clerici fiunt, ne quæ exinde venerabili domui inferatur contumelia. Si vero tales personæ referantur inter clericos, perinde quasi ordinatione facta non esset, ita propriæ fortunæ restituuntur, dempto, si (ut licet conjicere) monasticam aliquis ex ipsa vitam non minus quindecim annis transegerit. Tales enim ordinari jubemus, legitima videlicet portione a decurione assignanda curiæ et reipublicæ. Sed et in clericum allecti, monacho decentem vitam ad finem usque præstanto. Nam si post cleri honorem adeptum uxorem aliquis eorum duxerit, aut concubinam habuerit, curiæ, aut cohorti, aut fortunæ, cui erat obnoxius, redditor, ut maxime in eum gradum ecclesiasticum allectus fuerit, in quo constitutus aliquis a sacris canonibus et legibus uxorem ducere non prohibetur. Eademque hæc et in aliis omnibus monachis valere sancimus, qui e monasterio ad quemcumque gradum ecclesiasticum transferuntur, et si nulli fortunæ obnoxii fuerint. Et generaliter lege promulgamus, ne cui liceat in quocumque ecclesiastico gradu constituto ab eo decedere, et sæcularem fieri: scituris his qui ita egerint, quod et cingulo (si quod illi attributum erit) aut dignitate, aut militia denudentur, et cohorti civitatis suæ tradentur. Qui vero ante hanc nostram legem e curiali fortuna ordinati sunt clerici, patrimonialia munera per subalternas personas implent, a personalibus liberi conservantur. Sed neque clericum cujuscumque gradus dare aliquid illi a quo ordinatur, aut cuiuscumque alii personæ concedimus, sed solas præbere ipsam consuetudines, ex more percipiendas ab his qui ordinationi in ministerio sunt, quæ tamen unius anni diaria non excedant. Certe in sacrosancta ecclesia in qua constituitur, ut divinum impleat ministerium, quibus ne tantillum quidem collegis suis pro insinuatione sua dato, neque propter hanc causam solatis suis, aut aliis distributionibus defraudator. Sed neque xenodochus, aut proclitrophus, aut nosocomus, aut cujuscumque alterius venerabilis domus dispensator, qui qualemcumque ecclesiasticam sollicitudinem tractat, dato aliquid illi a quo promovetur, aut cuius-

que alli personæ pro credita sibi dispensatione. Qui autem contra hæc quæ disposuimus, vel aliquid dederit, vel acceperit, vel mediator factus fuerit, sacerdotio, sive clero, sive credita sibi qualicunque administratione denudabitur, his quæ data sunt vindicandis venerabili domui cujus ordinationem, aut sollicitudinem, aut dispensationem talis persona acceperit. Si sæcularis sit qui acceperit, aut mediator exstitit, quod datum est in duplum exigetur, et venerabili domui in qua ordinationem, aut sollicitudinem, aut dispensationem accepit, præbetor.

Si quis vero cujuscunque gradus clericus, aut cujuscunque venerabilis domus dispensator, vel ante ordinationem creditamve sibi qualemcunque dispensationem, aut sollicitudinem, vel postea, voluerit aliquid rerum suarum offerre ecclesiæ in qua ordinatur, aut loco cujus dispensationem aut sollicitudinem suscipit, non solum id fieri non prohibemus, sed etiam cohortamur eos ut pro salute animæ suæ talia faciant. Nos enim ea sola dari prohibemus quæ specialibus aliquibus præbeatur personis, non quæ sanctis ecclesiis, aut aliis venerabilibus locis offeruntur.

Si servus, sciente domino et non contradicente in clerum allegatur, ex ipsa allectione liber et ingenuus esto. Nam si ignorante domino celebretur ordinatio, licentiam habeto dominus intra anni spatium, et quidem unius tantum, fortunam comprobare, et servum suum recipere. Quod si servus, sive sciente, sive ignorante (ut diximus) domino, allectione in clerum liber factus, ecclesiasticum ministerium relinquat, et ad sæcularem vitam transeat, domino suo in servitutem traditor. Ascriptitios vero in his solis possessionibus quarum ascripti sunt, clericos citra voluntatem dominorum fieri concedimus, ea tamen conditione, ut clerici facti nihilominus impositam sibi agricolationem adimpleant.

Si quis oratorium exstruxerit, volueritque in eo promovri clericos, vel ipse, vel hæredes ejus, si sumptu ipsi clericis subministrant, et dignos nominaverint, nominati ordinarior. Si vero qui ab ipsis electi sunt eos tanquam indignos ordinari sacri prohibebunt canones, tunc locorum sacratissimus episcopus eos quos præstantiores putaverit promovri curam agito. Sancimus autem ut reverendissimi clerici suas obeant ecclesias, et omne ecclesiasticum ministerium ipsis competens impleant, hoc requirentibus tam uniuscujusque civitatis religiosissimo episcopo, quam ecclesiasticis, qui in quoque gradu primatum habent, atque hæc non observantes sub canonica redigentibus censurata. Enimvero neque effusas de cætero fieri reverendissimorum clericorum ordinationes convenit. Nam quod usque adhuc obtinuit, tametsi emendatum oportuit, tamen propter tempus relinquimus. De cætero autem non temere id fieri, neque in damnum sacrosanctarum ecclesiarum cedere sancimus. Quæ igitur in hujusmodi casibus circa sacrosanctam regiæ hujus nostræ urbis ecclesiam, et sacrosanctas ecclesias sub ipsa, neque non alias hic positas, fieri oporteat, ea speciali lege

comprehendimus. In omnibus autem forensibus locis sancimus ut siquidem is qui initio instituit exædificavitque ecclesiam, definierit ordinandorum modum, nimirum ad eum etiam sumptus accommodans, non prius aliquis in eam ecclesiam ordinetur, quam ad numerum initio definitum eorum mensura redacta sit. Sin minus factum sit, ipsa autem civitatis ecclesia annonas sibi cæterisque ecclesiis suppeditet, tunc non temere clericorum illic numerum augeat, neque propter aliquas forte affectiones animi, aut gratiam, sumptibus ipsam inde provenientibus oneret. Neque enim talia pietati consentanea sunt, aut sacerdote digna, sed ex iis quæ Dominus Deus dederit, pro facultatibus erogationes faciat, aut veterem saltem consuetudinem observet, nihil penitus inno-

B vans

Unde convenit ut Dei amantissimi patriarchæ et metropolitani in eam rem providentiam collocent, et tam eos clericos qui modo sunt ea forma relinquunt qua sunt, quam etiam cujusque inter se ecclesiæ viderentur metiantur. Atque ita tum ipsi religiosissimi patriarchæ sub se positas ecclesias in ordinem cogant, tum metropolitani de hoc a religiosissimis patriarchis admoniti, et idem faciant, et omnes alios sub se constitutos episcopos ad hanc commensurationem aligant, quo magis operam dent ne ultra modum census clericorum ordinationes celebrent. Scimus enim quam multæ ex hac ordinandorum et sumptus effusa immensitate sacrosanctæ ecclesiæ inopia oppressæ sint, quodque nonnullas ex ipsis, licet ægre, servarimus tamen; quædam vero etiamnum onustæ jaceant, nequeuntes ex tanta se rerum angustia efferre. Quapropter providentiam in hanc rem adhibebunt sanctissimi patriarchæ, et metropolitani, neque non reliqui Dei amantissimi episcopi, ut non de his quæ ab ipsis facta sunt edocti eos amplexemur, quod legem nudis comprehensam litteris ipsis factis administratam ostenderint.

C resbyteri autem, et diaconi, neque non subdiaconi, et lectores, ac cantores, quos omnes clericos appellamus, ut res quocunque modo ad ipsorum dominium devolutas sub potestate sua habeant ad instar castrensiu peculiorum, præcipimus ut et donare eas possint, et de his testari, tametsi sub potestate parentum sunt. Ita tamen, ut horum filii, aut his non subsistentibus, parentes eorum legitimam portionem ferant.

Reverendissimis præbiteris, et diaconis, si pro pecuniaria causa falsum dixisse testimonium deprehendantur, satis erit si tormentorum loco per tres annos a sacro ministerio separentur, et in monasteria tradantur. Pro criminalibus autem causis, si quis falsum testimonium dixerit, præcipimus ut clericali dignitate denudatus, legitimis pœnis subdatur. Cæteri vero, qui in aliis ecclesiasticis recensentur ordinibus, si falsum testimonium in quocunque negotio, sive criminali, sive pecuniario, dixisse deprehendantur, non solum clero et ordine ecclesiastico deiciantur, sed etiam subjiciantur tormentis.

Si quis contra quempiam vel clericum, vel monachum, vel diaconissam, vel monastriam, vel acetriam habeat aliquam actionem, instruito prius religiosissimum ea de re episcopum, cui unusquisque horum subditus est. Hic autem negotium inter ipsos disceptato. Et quidem si utraque pars iudicatis acquiescit, jubemus ut per loci magistratum ea plenaria tradantur executioni. Si quis vero litigatorum intra decem dies iudicatis contradicat, tunc locorum magistratus negotium examinato. Et si compererit recte iudicationem interpositam, sua etiam sententia hanc firmato, et iudicata executioni tradito: neque licitum esto ei qui victus fuit iterum in ejusmodi negotio provocare. Quod si magistratus sententia contraria sit his quæ a Dei amantissimis episcopis iudicata sunt, tunc contra magistratus sententiam locum habeto provocatio, atque ea secundum ordinem legum referretur et exerceret. Cæterum si episcopus ex iussione imperialis, vel iudiciario mandato inter quasunque personas iudicet, appellatio ad maiestatem imperatoriam, aut eum qui causam deligavit, referretur. At si contra quasunque memoratas reverendissimas personas crimen inferatur, siquidem apud episcopum aliquis accusatus fuerit, et is veritatem potuerit deprehendere, honore sive gradu hunc secundum ecclesiasticos canones dejecit, tuncque competens iudex hunc comprehendit, et secundum leges causam examinato, et finem ei imponit. Si vero accusator prius civilem iudicem adeat, et crimen legitima disceptatione comprobari poterit, tunc locorum episcopo actorum monumenta intimantur. Et si ex iis innotuerit proposita eum crimina deliquisse, tunc episcopus ejus hunc ab honore sive gradu quem tenet secundum canones separato, iudex autem vindictam ei infero legibus competentem.

Verum si episcopus putaverit acta non juste constituisse, tunc licitum ei esto, ad accusatam personam honore seu gradu denudandam, moram interponere, sicut tamen, ut ea persona sub legitima constituatur fideiussione, atque ita causa tam per episcopum quam etiam per iudicem ad nos referatur, ut hanc cognoscant nos, quæ nobis videantur jubemus. Certe si quis pro pecuniaria causa contra aliquam memoratarum personarum quampiam actionem habeat, et episcopus inter ipsos iudicare differat, licentiam habeto actor ut civilem iudicet adeat. Ita tamen, ut accusata persona nullo modo cogatur fideiussorem dare, sed solum confessionem absque juramento cum oppigneratione rerum suarum exponere. Si pro criminali causa accusatio contra aliquam memoratarum personarum proponatur, persona quæ accusatur sub legitimam fideiussionem constituatur. Si ecclesiasticum negotium sit, nullam communionem habento civiles magistratus cum ea disceptatione, sed religiosissimi episcopi secundum sacros canones negotio linem imponunt.

Præterea si qui ejusdem synodi religiosissimi episcopi aliquam inter se controversiam habeant, sive de jure ecclesiastico, sive de quibusdam aliis rebus,

A prius metropolitanus ipsorum cum aliis duobus de sancta synodo episcopis rem dijudicato. Et nisi utraque pars iudicatis insistat, tunc beatissimus patriarcha illius dioceseos audientiam ipsis accomodat; et illa definit, quæ ecclesiasticis canonibus et legibus concinunt, neutra parte sententiæ ejus contradicere queunte. Sed et si a clerico, aut quocunque alio contra episcopum quacunquē de causa fiat interpellatio, primum religiosissimus metropolitanus secundum sacros canones et nostras leges negotium dijudicato. Si quis iudicatis reclamet, causa ad beatissimum illius dioceseos archiepiscopum et patriarcham deferretur, et ille secundum canones et leges huic finem adhibeto. Quod si contra metropolitanum istiusmodi interpellatio procedat, sive ab episcopo, sive a clerico, aut quacunquē alia persona, dioceseos illius beatissimus patriarcha consimili modo negotium disceptato. Pro quibuscunque causis denique episcopi conveniuntur, sive apud suum metropolitanum, sive apud patriarcham, sive apud alios quoscunque iudices, nulla ab iis fideiussio aut confessio de lite exigitur. Ita tamen, ut et ipsi studeant illis sibi accusationibus se eximere.

Œconomos vero, aut ptochotrophos, aut xenodochos, aut nosocomos, et aliarum venerabilium domuum dispensatores, neque non omnes alios clericos jubemus, ut pro administrationibus ipsis conceditis apud episcopum suum, cui subsunt, respondeant, et administrationis suæ rationes reddant, et exigatur quod ex ipsis debere comprobati fuerint, illi venerabili restituendum domui, cui ex administratione debitum apparuerit. Si se in exigendo gravatos putaverint, metropolitanus negotium examinato. Si metropolitanus sit qui contra aliquam prædictarum personarum istiusmodi causas examinavit, et debitum exegit, et a quo exactum est, is putet se gravatum, dioceseos illius beatissimus patriarcha negotium disceptato. Neque enim prædictis personis concedimus ut de memoratis causis ante examinationem et exactionem debiti suos refugiant episcopos, et ad alia se conferant iudicia. Quod si quis ex ecclesiastica cui ejusmodi aliqua administratio concedita est ante expositas rationes et debita persoluta meriatur, jubemus ut ejus hæredes consimili modo et reddendis rationibus, et exactionibus obnoxii sint.

D Si quis episcopus, aut clericus ex quacunquē provincia Constantinopoli reperiatur, et voluerit aliquis contra ipsum actionem proponere, siquidem litis contestatio in provincia de ea controversia facta est, illic litis impletor. Si litis vero nondum coepit, apud solos gloriosissimos præfectos prætoriorum Orientis, aut sacros iudices, qui a nobis deputati fuerint, his qui eum conveniunt respondeo. Reverendissimi autem apocrisarii cujuscunque sacrosanctæ Ecclesiæ qui in regia urbe versantur, aut ad beatissimos patriarchas sive metropolitanos a suis mittuntur episcopis, neque pro suis episcopis, neque pro negotio Ecclesiæ suæ, aut debito publico seu privato, actionem aut exactionem aliquam sustineto, nisi mandatum habeant a

sōis episcopis, aut œconomis, ut aliquos convenient. **A** Tunc enim solis his qui ab ipsis conveniuntur, licentiam damus, ut si quam actionem contra Ecclesiam aut episcopum habeant, contra ipsos proponant. Sed et si de certis rebus aut actionibus seipsos reddiderint obnoxios eo tempore quo respondendi munere et legatione defungitur, eas etiam actiones quæ pro iis intentantur excipiunt. Item et si episcopi aut clerici pro civitate per causam legationis, aut ordinandi episcopi in regia urbe, aut ubicunque locorum peregrinantur, jubemus ut nullam ipsi molestiam aut inquietudinem a quacunque persona sustineant, licentia existente his qui se putant illos habere obnoxios, postquam reversi sunt in provinciam, ipsos conveniendi, nullo his qui se putant illos habere obnoxios præjudicio generando circa longi temporis præscriptionem propter id tempus quod in hujusmodi peregrinatione produxerint. Si quando causa emergerit quamobrem clerico, aut monacho, aut monastriæ, aut ascetriæ cujuscunque tandem monasterii, et maxime mulierum pro quacunque pecuniaria causa, sive publica, sive privata, citatio vel exsecutio inferatur, jubemus ut citra contumeliam et cum honore quo decet citatio vel exsecutio expediatur, nulla tamen monastria aut ascetria e monasterio abstrahatur, sed procurator ab iis constituatur, qui de eo negotio respondeat. Monachis vero licitum esto proprias aut monasterii causas, sive per se, sive per procuratorem agere. Scituro iudice aut exsecutore qui in hæc prævaricatus fuerit, quod et cingulo denudabitur, et per magnificentissimum comitem rerum privatarum ab eo quinque librarum auri pœna exigetur, exsecutore videlicet utra hæc et tormenta subituro, et in exsilium mittendo. Religiosisimisque locorum episcopis providentiam adhibeturis ut nihil his contrarium fiat; aut si quid delinquatur, ut prædicta ultio procedat. Sed si magistratus ultionem irrogare differat, episcopus eam rem ad nostram scientiam referto.

Sportularum autem nomine nullam personam quæ in quocunque ecclesiastico recenseatur ordine, insuper neque diaconissam, neque monachum, neque ascetiam, neque monastriam, in ulla criminali et pecuniaria causa, cujuscunque quantitatis fuerit, sive a clerico, sive ab aliquo in militiam allecto citationem suscipiant, sive in regia urbe, sive in provinciis, in quibus degunt, ultra quatuor siliquas dare concedimus. Sed si quis exsecutor nostra jussione, aut magistratus, aut beatissimi patriarchæ missus in alias provincias, alicui memoratarum personarum citationem inferat, non ultra unum solidum aufertur. Quod si in una et eadem causa multos ex memoratis personis citari contingat, unicæ tantummodo personæ sportulas pro omnibus auferris sancimus. Episcopus autem pro rebus ecclesiæ suæ nullam aggressionem aut inquietudinem sustinet. Sportulæ vero ab eo, neque si rerum suarum nomine citetur, exiguntur, actiones scilicet quæ contra Ecclesiam proponuntur, excipientibus œconomis, aut illis quibus id negotii

commissum est. Qui vero hæc contra exigere sportulas præsumpserit, in duplum id quod accepit personæ a qua exactum est reddere compellitur. Et si quidem militiam habet, etiam cingulum amittito; si clericus fuerit, e clero ejicitur.

Presbyteris sane, et diaconis, et subdiaconis, et omnibus aliis qui in clero collocati sunt, qui uxores secundum sacros canones non habent, interdicimus et nos pro tenore sacrorum canonum ne mulierem aliquam domi suæ adscitiam habeant, excepta tamen matre, et filia, et sorore, et aliis personis quæ omnem suspicionem effugiunt. Si quis vero contra hanc observationem mulierem domi suæ habuerit quæ possit suspicionem contra ipsum inducere, et semel atque iterum vel a suo episcopo, vel a collegis suis admonitus ne cum tali muliere habitet, domo eam sua ejicere noluerit, aut emergente accusatore probatus fuerit inhoneste cum tali muliere conversari, tunc episcopus ejus secundum ecclesiasticos canones clero ipsum ejicito, curiæ ejus civitatis, in qua clericus fuit, tradendum. Episcopum autem nullam omnino mulierem habere, aut cum ea habitare concedimus. Sed si id minus observasse comprobatum fuerit, episcopatu dejicitur. Ipse enim seipsum episcopatu indignum comonstrat. Diaconissam quoque nulla ratione cum viro ex quo inhonestæ vitæ suboriri potest suspicio habitare concedimus. Quod si hæc non observaverit, sacerdos cui subdita est hanc admoneto, ut omnibus modis talem virum domo sua ejiciat. Si hoc facere differat, ecclesiastico ministerio et suis spoliata diariis, in monasterium traditor, et illic omne vitæ suæ tempus ad finem usque transigito, bonis ejus, si filios habeat, inter ipsam et illos pro personarum numero dividendis, ut portionem quæ ipsi mulieri competit monasterium percipiat, et eam alat. Si filios non habeat, omnis ejus substantia inter monasterium in quod conjicitur et ecclesiam in quam prius ordinata fuit æquis portionibus dividitur. Si quis cum divina mysteria aut alia sacra ministeria celebrantur, sanctam ingressus ecclesiam, vel episcopo, vel clericis, vel aliis ministris ecclesiæ, contumeliæ aliquid intulerit, jubemus ut istormenta sustineat, et in exsilium mittatur. Quod si ipsa etiam divina mysteria, aut sacra ministeria turbaverit, aut celebrari prohibuerit, capitali supplicio afficitur. Eodem hoc et in supplicationibus publicis in quibus episcopi aut clerici inveniuntur custodiendo, ut quidem, si duntaxat contumeliam fecerit, tormentis et exsilio tradatur; si supplicationem publicam dissipaverit, periculum capitis sustineat. Atque hæc vindicare jubemus, non tantum civiles, sed etiam militares magistratus. Omnibus autem laicis interdicimus ne supplicationes publicas peragant sine religiosissimis episcopis, et qui sub eis sunt reverendissimis clericis. Quomodo enim supplicatio publica esse potest, in qua sacerdotes non inveniuntur, qui solemnes preces peragant? Sed et venerabiles cruces, cum quibus sacerdotes in supplicationibus ingrediuntur, non alibi quam in venerabilibus locis reponuntur; et si

quando unus postulaverit ad celebrandas supplicationes, tunc solum ipsas cruces hi qui ex more eas portare solent accipiunt, et cum episcopis ac clericis supplicationes celebrant, hæc custodientibus sanctissimis locorum episcopis simul et ipsis clericis, neque non ibi locorum magistratibus. Si quis vero in hoc capite præsentis nostræ legis vigorem vel transgressus fuerit, vel non vindicaverit, prædictas penas sustinebit. Reliquum est nobis et de venerabilibus monasteriis et de reverendissimis monachis certam formulam præscribere. Illud igitur ante cætera dicendum, ut per omne ævum, et ubique terrarum nostri imperii, si unquam aliquis venerabile monasterium ædificare voluerit, non prius ejus agendi licentia sit, quam Dei amantissimum locorum episcopum accersat, qui et manus in cælum protendat, et prece sua locum Deo consecrat, fixo in eo salutis nostræ signo (nempe adorandam illam et vere preciosam crucem dicimus), sicque ædificationi detur initium, cum præclarum illud et condicens fundamentum jecerit. Atque hoc quidem principium piæ venerabilium monasteriorum constructionis est.

Jubemus autem ut abbas sive archimandrita, qui in singulis existunt monasteriis, non per omnia secundum gradus monachorum, sed secundum actiones vitæ creentur: sed et quædam omnes monachi qui meliorem opinionem sunt elegerint, propositis sanctis Evangeliiis aientes quod non per amicitiam aut quamcumque aliam gratiam ipsum elegerint, sed quod eum et fide rectum noverint, et vitæ honestum, et administrationis dignum, quodque monachorum scientiam et omnem monasterii disciplinam ac statum utiliter conservare possit, religiosissimo episcopo sub quo monasterium constitutum est omnibus modis præsullem qui eo modo electus est promoturo. Atque omnia hæc, quæ de præsulum promotione a nobis disposita sunt præcipimus item valere in venerabilibus monasteriis et asceteriis mulierum.

Cæterum si quis ad monasticam venire vitam voluerit, jubemus ut si quidem de eo constet quod nulli serylli conditioni obnoxius sit præsul monasterii, habitum illi, quando sibi visum fuerit, adhibeat. Si de eo non constet cuiusmodi conditioni obnoxius sit, intra tres annos habitum ipsi monasticum non assumat, sed intra prædictum tempus monasterii præsul periculum faciat, si rectem referre velit. Et si intra triennium emergat aliquis qui hunc vel servum, vel colonum, vel ascriptitium suum esse dicat, quodque vel agricolationis laborem fugiens, vel aliquid furatus, vel propter aliquod delictum in monasterium ingressus sit, et hæc comprehata fuerint, restitutor is domino suo cum rebus quas in monasterium intulisse probatus fuerit, data prius et accepta fide quod nihil a domino suo mali perpetuetur. Si nemo intra triennium contra aliquam prædictarum personarum actionem et controversiam moverit, monasterii præsul post triennii decursum tunc illi habitum præbet, si istiusmodi hominem dignum judicaverit, neque postea quisquam ei negotium de statu ac conditione sua facessit,

A quando tamen in monasterio degit. Res vero quas in monasterium intulisse videbitur, probati id domino restituuntur. At si quis prædictarum personarum reliquerit monasterium, et ad sæcularem vitam transierit, sive in urbibus, sive per agros oberrans, suæ fortunæ ac conditioni redditur. Porro in omnibus monasteriis quæ quidem cœnobis appellantur, jubemus ut secundum præscripta et formulas monasticas omnes in una domo habitent, omnes in commune alantur, omnes in una domo consimili modo separati cubent, et vicissim alter alteri honestæ conversationis testimonium præbeat. Nisi quidam tamen ex eis aut propter longævam in monasterio conversationem, quiete volentes vivere, aut senectutis atque corporis infirmitatis causa in remotis cellulis intra

B monasterium constituti degant, et hoc cum conscientia et voluntate abbatis fiat. His omnibus et circa monasteria et asceteria mulierum conservandis. In nullo respiciamus nostræ loco concedimus ut in uno monasterio monachi simul et monachæ cohabitent, et (ut appellantur) duplicia sint monasteria. Quia sicubi tale monasterium inventum fuerit, jubemus ut viri a mulieribus separantur, et hæc quidem tanquam imbecilliores in eo monasterio maneat in quo sunt, viri autem alii sibi monasterium extruant. Si vero plura ejusmodi monasteria existant, neque necesse sit nova ædificare monasteria, religiosissimum locorum episcopus monachos cum monachis, mulieres cum mulieribus separatim in aliis atque aliis monasteriis colligere curæ habeat. Quas vero res communes inter se habent, hæc pro eo, quantum cuique juris compati, dividuntur. Mulieribus etenim, quæcumque ipsæ elegerint, sive præbyterum, sive diaconum, ut pro ipsis respondeat, aut sanctam eius communionem deportet, religiosissimus episcopus, sub quo sunt, quasi ductis sortibus attribuit, si recta fidei et honestæ vitæ hunc esse cognoverit. Quod si præbyter aut diaconus non sit qui ab ipsis electus est, dignum autem tali ministerio episcopus iudicat, ordinatione ei imposita, qua dignus esse videbitur, respondendi (ut dictum est) muneri eum pro monasterio attribuit. Ita tamen, ut neque qui eo modo ad ea quæ pro mulieribus respondenda sunt electus est, in monasterio commaneat.

D Si quis sub conditione nuptiarum aut susceptorum filiorum, vel dotis, aut nuptialis donationis gratia, vel donaverit, vel reliquerit filiis suis, aut cuiusque alii personæ, vel hereditatem, vel legatum, aut si iuribus pure ipsis relinquat, postea sub una aliqua memoratarum conditionum substitutione aut restrictione eos prægravel, jubemus ut si mares aut feminæ qui talibus conditionibus obnoxii sunt monasterium ingrediantur, aut clerici, diaconissæ, aut ascetrix fiant, istiusmodi conditiones invalidæ, et pro non scriptis sint. Hoc autem auxilio tam clerici quam diaconissæ ecclesiarum perfruantur, si neque ad finem vitæ suæ iis insistant, et res eas conditione donatas aut relictas in pie usus insumpserint aut reliquerint. Nam in personis quæ in monasterium

aut asceterium ingrediuntur, et hujusmodi castam conversationem relinquunt, jubemus ut res quæ ea conditione donatæ aut relictæ sunt, cum alia eorum substantia ad monasterium aut asceterium, in quo initio erant, cum ingrederentur, pertineant. Si tamen ad redemptionem captivorum, aut exhibitionem pauperum prædictis conditionibus substitutio aut restitutio fiat, nullo prædictorum moderum hanc excludi concedimus.

Si mulier aut vir monasticam vitam elegerit, et monasterium ingrediatur, filiis non existentibus, bona ejus ad monasterium, quod ingressus est, pertinere jubemus. Si hujusmodi persona filios habeat, neque prius quam monasterium ingrediatur de filiis suis voluntatem suam exprimat, et legitimam portionem illis deputet, sic quoque licitum ei esto, vel post monasterii ingressum, ut patrimonium suum in filios suos dividat. Ita tamen, ut nulli ex ejus filiis legitimam portionem minuat. Quæ vero pars filiis data non erit, ea ad monasterium pertinet. Quod si omnem substantiam inter filios dividere voluerit, propria ejus persona filiis connumerata, unam sibi partem omnibus modis reservato, quæ ad jus monasterii pertinere debeat. Si cum in monasterio debeat, antequam inter filios bona sua distribuatur, moriatur, legitimam partem filii capient, reliquum patrimonium ad monasterium pertinet.

Porro legitimis inter aliquos sponsalibus contractis, sive sponsus in monasterium ingrediatur, recipito ea quæ pro sponsalibus arrhæ nomine data sint, sive sponsa monasticam vitam eligat, illa sola reddito, quæ similiter arrhæ nomine accepit. Penam utrique personæ per indulgentiam remissa. Quod si constante adhuc matrimonio vel maritus solus, vel uxor sola monasterium ingrediatur, dissolvitur matrimonium vel sine libello repudii, simul atque tamen persona quæ monasterium ingreditur monasticam habitum susceperit. Et quidem si maritus monasticam vitam delegerit, restituito mulieri tam dotem, et si quid aliud ab ea percepit quam insuper ex nuptiali donatione tam magnam partem quanta mulieri competisset ex morte mariti secundum pactum conventum quod dotalibus instrumentis insertum est. Si mulier monasterium ingressa sit, consimili modo maritus nuptialem sibi donationem retinet, et casum dotis qui ex morte mulieris pacto convenerat reliquum dotis mulieri restituere præcipimus, et si quid aliud ex rebus uxoris apud ipsum inventum erit. Si utrique vero monasticam vitam deligant, jubemus ut dotalibus instrumentis vacantibus, maritus nuptialem donationem retineat, et uxor dotem suam, et si quid aliud præterea marito dedisse probabitur, recipiat, ut unusquisque rebus suis sine danq̄o perfruatur: nisi sponsus sponsæ, aut sponsa sponso, aut maritus uxori, uxorve marito aliquid donare aut remittere voluerit, quando neque ex pactis nuptialibus viro aut mulieri quidquam lucrari conceditur.

Nullam autem licentiam damus aut paratibus ut

A liberos, aut liberis ut parentes qui sæcularem conversationem relinquunt, tanquam ingratos hæreditate sua excludant per causam aliquam quæ monasticam vitam præcesserit. Interdicimus item parentibus ne filios suos, simul atque monasticam vitam elegerint, e venerabilibus monasteriis abstrahant.

Si monachus monasterium suum reliquerit, et aliud ingressus fuerit, aut res aliquas per id tempus, dum monasterium reliquit, habere videatur, ad primum monasterium, in quod initio ingressus fuit, has pertinere jubemus. Porro religiosissimi locorum episcopi providentiam adhibento ne monachi neve monastria per arbes oberrent; sed si quid habeant de quo cogantur respondere, per apocrisarios id suos peragunto, ut ipsi in suis permaneant monasteriis. Quod si monachus monasterium reliquerit, et ad sæcularem vitam transierit, hic militia primum et honore, si quem habet, donatus per locorum episcopum et provincie præsidem, in monasterium remittitur, et res quas postea habere monstratus fuerit, ad monasterium in quod immititur pertinente. Si deinceps quoque monasterium relinquat, tunc præses eum provincie in qua inventus fuerit detineto, et subjectæ sibi cohorti connumerato.

Si quis ascetiam, aut diaconissam, aut monastriam, aut aliam mulierem, quæ sanctimoniam vitam coti habitumque gestat rapuerit, aut sollicitaverit, aut constupraverit, jubemus ut tam hujus res quam eorum qui in hujusmodi se scelere huic sociarunt, venerabili loco in quo talis mulier habitabat per religiosissimos locorum episcopos et eorum œconomos, neque non et cujusque provincie præsides ac cohortes eorum vindicentur. Qui vero talia deliquerunt, aut scelere cum ipsis societatem habuerunt, periculum quod ex lege irrogatum sustineant. Ejusmodi quoque mulier ubique requiratur, et cum rebus suis conjiciatur in monasterium, in quo cautius asservari possit, ne rursus in eodem deprehendatur crimine. Plane si diaconissa sit, et filios habeat legitimos, legitima pars dator filiis. Si intra annum quam ejusmodi scelus innouit, istiusmodi res a venerabilibus domibus vindicatæ non erunt, jubemus ut omnibus modis comes rerum privatarum nostro eas fisco addicat, præside locorum qui ut eas res vindicaret ad sollicitudinem suam non revocaverit cingulo spoliando, multaque ab eo quinque librarum auri per comitem rerum privatarum exigenda. In universum autem omnibus qui in sæculari vita conversantur, et maxime his qui in scenam prodeunt, viris juxta et mulieribus, neque non etiam prostitutis interdicitur, ne habitu monachi, vel monastriæ, vel ascetriæ utantur, aut quocumque modo eum imitentur: scituris omnibus qui vel tali habitu uti, vel eum imitari, vel in quemcumque ecclesiasticum statum illudere præsumserint, quod et corporis supplicia sustinebunt, et in exilium tradentur, providentiam in hujusmodi rem accommodantibus non solum religiosissimis locorum episcopis, et subditis eis clericis, sed etiam civilibus mili-

taribusque magistratibus, et obtemperantibus illis cohortibus, neque non locorum defensoribus. Pœnas denique quæ præsentî legi insertæ sunt, quæ quidem prioribus quoque legibus cognitæ fuerunt, non solum in futuris, sed etiam in præteritis casibus sive delictis valere, et omnibus modis irrogari sancimus. Quæ vero per præsentem legem recentier expressa, et ad certam formulam redacta sunt, futuris solummodo temporibus conservari jubemus. Confirmamus item per præsentem legem omnia reliqua quæ a nobis in diversis constitutionibus sancita sunt, tam de episcopis et presbyteris ac reliquis clericis, quam etiam de xenodochis, ptochotrophis, orphanotrophis, et cæteris qui venerabilibus præsunt domibus. Quæ igitur nobis placuerunt, et per hanc nostram declarantur legem, ea per programmata solitis locis in regia urbe proposita, excellentia tua ad omnium notitiam perducere, et provinciarum rectoribus manifesta facere studeo. Dat. K. Maii, Const., Just. PP. Aug., Basilio v. c. cons., *κατεπίμνη Πέτρω ἐπάρχῳ πραιτωρίων.*

NOVELLA CXXXI.

De ecclesiasticis canonibus et privilegiis quæ sacrosanctas respiciunt ecclesias.

Imperator Justinianus Augustus Petro gloriosissimo præfecto sacrorum prætoriorum.

Præsentem legem de ecclesiasticis canonibus, et privilegiis, neque non aliis capitulis quæ sacrosanctas ecclesias et reliquas venerabiles domos concernunt, proferimus. Sancimus igitur ut sancti ecclesiastici canones, qui a sanctis quatuor conciliis (hoc est Nicæno decem trecentorum et octo, Constantino-politano centum quinquaginta sanctorum patrum, Ephesino primo, in quo Nestorius condemnatus est, et Chalcedonensi, in quo Eutyches cum Nestorio anathemate percussus est) expositi et confirmati sunt vicem legum obtineant. Prædictorum etenim sanctorum conciliorum decreta perinde ut sacras Scripturas suscipimus, et canones ut leges custodimus. Ac propterea sancimus ut secundum eorum definitiones sanctissimus veteris Romæ papa primus omnium sacerdotum sit, beatissimus vero archiepiscopus Constantinopolis novæ Romæ secundum locum post sanctam apostolicam veteris Romæ sedem obtineat, cæterisque omnibus præferatur. Beatissimus autem pro tempore archiepiscopus Justinianæ primæ patriæ nostræ semper sub jurisdictione sua habeat episcopos provinciarum Daciæ mediterranæ, et Daciæ ripensis, item Triballæ, ac Dardaniæ, et Mysiæ superioris, et Pannoniæ, et ab ipso hi ordinentur, ipse vero a propria ordinetur synodo, et in provinciis ipsi subjectis locum teneat apostolicæ sedis Romanæ secundum ea quæ sanctus papa Vigilius constituit. Consimili modo et archiepiscopale munus, quod episcopo Justinianæ Carthaginis Africanæ dioceseos dedimus, ex quo Deus nobis hanc restituit, conservari jubemus. Sed et aliæ civitates atque horum episcopi, quibus passim in diversis locis jus metropolitanicum concessum est, in perpetuum hoc privilegio

perfruunt. Omnia autem privilegia et solatia quæ ex imperiali liberalitate, aut etiam quocumque alio modo sanctis ecclesiis aut aliis venerabilibus locis concessa sunt, firmiter ipsis per omnia conservantur.

Ad hæc sancimus ne ullarum sacrosanctarum ecclesiarum et aliarum venerabilium domuum possessiones sordida munera et extraordinarias descriptiones sustineant. Si tamen sternendæ viæ, aut extruendorum renovandorumve pontium necessitas incidat, sacrosanctæ ecclesiæ atque aliæ venerabiles domus ejusmodi opus ad instar cæterorum possessorum impleant, cum quid in ea civitate possederint in quo opus tale perficitur. Quod si res aliqua ex curialibus patrimoniis ad quamcunque sacrosanctam ecclesiam, aut aliam venerabilem domum secundum leges pervenerint, aut posthac pervenient, liberas has esse sancimus a lucrativorum descriptione.

Item pro temporalibus decem, et viginti, et triginta annorum præscriptionibus præcipimus, ut sanctis ecclesiis et aliis omnibus venerabilibus domibus quadraginta duntaxat annorum præscriptio opponatur, eodem hoc custodiendo et in petitione legatorum et hæreditatum ad pias causas relictarum.

Præterea si quis voluerit venerabile exædificare oratorium aut monasterium, non aliter ædificationem incipito, nisi locorum religiosissimus episcopus preces illic profuderit, et pretiosam crucem fixerit. Certe qui semel cœpit vel novum oratorium extruere, vel vetus renovare, omnibus modis a beatissimo locorum episcopo, et œconomis ejus magistratuque civili compellitur, vel ipse, si supersit, vel mortuo hæredes ejus cœptum opus perficere.

Si quis domi suæ, aut in suburbio, prædiæ ecclesiasticum celebrare ministerium præsumperit, aut aliis celebrare sine clericis religiosissimo locorum episcopo subditis concesserit, jubemus ut ea domus, aut suburbium, aut prædium, ubi tale quid admissum fuerit, sacrosanctæ ejus loci ecclesiæ per Dei amatissimum episcopum et œconomum ejus, civilemque magistratum, vindicetur. Quod si ignorante locorum domino procuratores ejus, aut coloni, inquilinive aut emphyteutæ huic contrarium aliquid fecerint aut fieri concesserint, dominus quidem loci nullum præjudicium seu damnum sustineat. Qui vero id vel fecerunt, vel fieri concesserunt, ex provincia ubi hoc admissum fuit ejiciantur, rebus ipsorum sacrosanctæ ejus loci ecclesiæ vindicandis.

Si quis in nomine magui Dei et Servatoris nostri Jesu Christi hæreditatem aut legatum reliquerit, jubemus ut ejus loci ecclesia, in quo testator domicilium habuit, relictum capiat. Si quis unum aliquem e sanctis hæredem scripserit, aut legatum illi reliquerit, neque specialiter locum nominaverit, in quo veneranda domus sit, inveniantur autem in eodem loco aut urbe plura oratoria ejusdem sancti, illi potius ædiculæ quæ pauperior sit relictum præbetur. Sin vero in ea urbe nulla ædes nominati sancti sit, inveniantur autem aliqua in territorio ejus, illi datur

Si neque in territorio ejusmodi ædes reperiat, tunc **A** implere. Sed et cuius alii licentia erit ea de re quaestio- nem movere, dareque operam ut omnibus modis id genus piæ causæ exsequantur.

Si quis venerabile oratorium, aut xenonem, aut ptochium, aut orphanotrophium, aut nosocomium, aut aliam venerabilem domum exstrui in ultima voluntate disposuerit, jubemus ut oratorium intra quinque annos perficiatur, providentia locorum episcopi et civilis magistratus. Xenon vero aut ptochium, aut alia venerabilis domus intra unum annum exstruatur. Si intra annum hæredes xenonem, aut quamcumque venerabilem domum quam testator exstrui disposuit, non fecerint, jubemus ut domum ii vel emant, vel conducant, ubi iussa queant exsequi, tantisper dum ejusmodi venerabilis domus absolvatur. Ac siquidem ipse testator finierit, quinam xenodochi, aut pto- **B** trophi aut id genus alii dispensatores fieri debeant, aut hæredibus suis hujus rei optionem præhuerit, jubemus ut omnibus modis hæredes ipsius hanc ab ipso disposita sunt satisfaciant, beatissimis locorum episcopis inspecturis, an dispensatio pulchre procedat. Et si deprehenderit eos qui dispensationem habent nequam homines et nullius bonæ rei esse, licentiam habituris ut sine damno alios in illorum locum magis idoneos sufficient.

Sed et si quis pro redemptione captivorum aut alimonia pauperum hæreditatem vel legatum in rebus mobilibus, aut immobilibus, sive semel, sive annum reliquerit, et hoc modis omnibus secundum testatoris voluntatem per eos qui id exsequi jussi sunt præstator. Si specialiter non dixerit cujus loci **C** pauperibus hæc reliquerit, jubemus ut religiosissimus civitatis episcopus, in qua testator domicilium habuit, eas res ad se recipiat, et inter pauperes ejus civitatis distribuat. Item si pro redemptione captivorum aliquid relictum sit, neque testator nominatim dixerit, per quem redemptionem fieri oporteat, itidem jubemus ut res in hoc relictæ locorum episcopus et hujus œconomus capiat, et hujusmodi pium opus impleat. In omnibus enim istis piis voluntatibus volumus etiam ipsos religiosissimos locorum episcopos providentiam accommodare, ut omnia secundum testatoris voluntatem procedant, et si maxime a testatoribus aut donatoribus interdictum ipsis sit ne quid in iis habeant commercii. Certe si illi qui hæc exsequi jussi sunt semel atque iterum a beatissimo locorum episcopo et ejus œconomis per publicas personas admoniti, ea quæ disposita sunt implere distulerint, jubemus ut ii omne lucrum quod ab eo qui ista jussit ipsis relictæ sunt, amittant, religiosissimi vero locorum episcopi omnes res quæ quibuscunque (ut dictum est) piis causis deputatæ sunt, cum fructibus et medii temporis accessionibus, atque item memorato lucro vindicent, et quæ testator disposuit adimpleant: scituri quod si et ipsi negligentius egerint, pro omnibus his rationem Deo reddituri sint. Sane si religiosissimus locorum episcopus aliquid eorum quæ a nobis dicta sunt prætermiserit, licitum esto religiosissimo ejus metropolitano hæc exigere atque

implere. Sed et cuius alii licentia erit ea de re quaestio- nem movere, dareque operam ut omnibus modis id genus piæ causæ exsequantur.

Si vero hæres ea quæ in piis causis relictæ sunt non impleat, dicens non sufficere ad has relictum sibi patrimonium, jubemus ut omni lucro quod ex Falcidia provenit vacante, quidquid in ejus facultatibus inventum fuerit, providentia sanctissimi locorum episcopi totum in causas ad quas relictum est procedat. Quod si legatum ab aliquo ad piis causas relictum fuerit, jubemus ut intra sex menses ab insinuatione testamenti numerandos omnibus hoc modis præstetur his quibus relictum est. Sin autem qui hoc gravati sunt hujusmodi legatum præstare distulerint, et fructus, et usuræ et omnis legitima accessio, ab ipsis jam inde a tempore mortis ejus qui reliquit exigentur. Si legatum annuum cuiuscunque venerabili domui relictum fuerit, siquidem hi qui hæc dare jussi sunt, aut locus ex quo id præstari jussum est in eadem aut vicina provincia est, jubemus ne quo modo tale legatum alienetur. Sin loca aut personæ ex quibus aut a quibus hoc dari jussum est in remotioribus sint partibus, tunc integrum illis esto quibus id relictum est, ut si obligata etiam pars consentit, legatum permutent, et vicinum aliquem pro hoc redditum capiant uberem, et cum accessione, quæ non minus quarta relictæ quantitatis parte continet, et neque multis publicis præstationibus onustum. Sed et si vendere tale legatum voluerint, non minus pretii nomine capiant quam ex tali legato per triginta quinque annos colligatur: ita tamen ut ejusmodi pretium ad utilitatem prædictæ venerabilis domus procedat cui relictum est.

Interdicimus item religiosissimis episcopis ne res mobiles aut immobiles, aut seipsas moventes, quæ post adeptum episcopatum quocunque modo ad ipsos pervenerunt, ad cognatos suos aut quascunque alias personas ullo modo transferant. Ad redemptionem tamen captivorum, et alimoniam pauperum, item in alias piis causis, neque non pro utilitate ecclesiæ suæ, ex his expendere licentiam habent. Et si quid ex talibus rebus post illorum obitum in patrimonio illorum permanserit, jubemus ut hoc ad dominium sacrosanctarum ecclesiarum in quibus gesserunt sacerdotium pertineat. In illis enim rebus tantummodo **D** alienandi, aut quibus tandem voluerint relinquendi ipsis licentiam concedimus, quas aut ante episcopatum habuisse comprobati fuerint, aut post episcopatum ad ipsos ab iis pervenerint qui generis proximitate eos contingebant, quibus ab intestato poterant usque ad quartum gradum succedere. Atque omnia hæc quæ de rebus post episcopatum ad religiosissimos episcopos provenientius diximus, in reverendissimis item orphanotrophis, et ptochotrophis, et nosocomis, et gerontocomis, et xenodochis, et omnibus aliis venerabilium ædium dispensatoribus valere sancimus, et hoc quo ad res quæ dispensationis suæ tempore prædicto modo ad ipsos pervenerint. Quod si quis episcopus, aut clericus, aut cujuscumque eo-

clesiastici gradus minister, aut ecclesiæ diaconissa sine testamenti tabulis et legitimis decedat successoribus, horum successio ad ecclesiam defertor in quam forte ordinati fuerant.

Porro jubemus ne quisquam hæreticus, vel per conductionem, vel emphyteusim, vel emptionem, aut quocunque alio modo res immobiles a quacunque ecclesia aut venerabili domo capiat. Si quid vero ejusmodi delicti admissum fuerit, hæreticus quidem, si quid per hanc causam præbuerit amittat. Istiusmodi vero res venerabili domui a qua et datæ sunt vindicantur. Dispensator autem domus qui hujusmodi res hæretico dederit in universum a dispensatione removetur, et in monasterium conjicitur, et per annum unum a sancta communione segregatur, ut qui Christianos hæreticis tradiderit. At si orthodoxus qui possessionem habet in qua sancta sit ecclesia, vel per emphyteusim, vel conductionem, vel quocunque administrationis genere ea data, ipsam alienaverit, aut reliquerit Judæo, aut hæretico, aut Samaritano, aut Græco, aut Montanistæ, aut Ariano, sacrosancta ejus oppiduli ecclesia horum dominium vindicatur. Si quis item hæreticorum, quibus connumeramus etiam Nestorianos, et Acephalos, et Eutylianistas, speluncam ausit fidei suæ exædificare, aut Judæi novam sibi synagogam extruere, sancta locorum ecclesia eas fabricas suo dominio vindicatur. Cæterum si quis per emphyteusim, aut conductionem, aut quocunque alio administrationis genere possessionem suam hujusmodi personæ dederit, siquidem possessionis dominus novit quod hæretico hanc commiserit, omnes redditus illius temporis quod contractui accessit, ecclesia civitatis sub qua possessio posita est vindicet. Si vero possessionis dominus ignorabat quod hæreticus esset cujus fidei hanc commiserat, ipse quidem ob ignorantiam indemnis conservetur, hæreticus vero in utroque casu et possessionibus ejiciatur, et substantia ejus addicatur fisco.

Sane orphanotrophi tutorum et curatorum locum obtinento: ita tamen, ut de rebus quæ ad orphanotrophiam vel proprietatis jure ad ipsos orphanos pertinent, etiam sine satisfactione actiones intentent et excipiant. Res vero quæ ad quempiam forte orphanorum pertinere contigerit, orphanotrophi presentibus tabulariis publicis, et sub actorum publicorum confectione, tam in regia civitate apud magistrum census quam in provinciis apud eorum præsides aut locorum defensores capiunt, et orphanis reservato, aut alias res in illarum locum comparant. Sed et tutelaribus ac curatoriiis rationibus sunt obnoxii. Conservari autem jubemus venerabili orphanotropho-regiæ urbis, et xenoni sanctæ memoriæ Sampsonum, et his quæ ejus dispensationi subsunt oratoriis atque xenodochiis, aut aliis venerabilibus domibus omnia privilegia, quæ quidem sacrosancta major Constantinopolitana habet ecclesia. Quæ igitur per presentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit tranquillitas, tua celsitudo edictis solemniter in hac regia urbe propositis, ad omnium studeat pervenire notitiam. Nos

A enim providebimus quatenus sine collatorum dispendio fiat etiam in provinciis manifesta. Dat. xv Kal. April., Constantin., dn. Justinia. PP. Aug., Basilio v. c. cons.

NOVELLA CXXII.

Edictum de fide, Constantinopolitanis.

Præcipuum summumque omnibus hominibus bonum esse credimus rectam veræ et irreprehensibilis Christianæ fidei confessionem, in hoc ut per omnia ipsa valentior reddatur, et omnes habitati orbis religiosissimi sacerdotes ad concordiam copulentur, et uno ore rectam Christianorum profiteantur ac prædicent fidem, et omnis ab hæreticis excogitata admittatur occasio. Id quod ex orationibus simul et edictis a nobis diverso tempore perscriptis ostenditur. Sed quia hæretici, dum neque Dei timorem mente concipiunt, neque per legum severitatem interminatas istiusmodi hominibus poenas reputant in animo, et nonnullos e simplicioribus decipiunt, præter morem sanctæ Dei catholicæ et apostolicæ ecclesiæ conventicula atque baptismata clam concelebrant, pium arbitrati sumus per præsens nostrum edictum tales cohortari, ut et ipsi ab hæretica deciscant vesania, neque aliorum animas per fraudem deducant in interitum, sed potius ad sanctam Dei accurrant ecclesiam, in qua nihil antiquius habetur rectis dogmatibus, et omnes hæreses cum ipsarum ducibus percelluntur anathemate. Quin universos volumus cognoscere quod si de cætero inveniuntur aliqui qui improbato more ita conventicula agitarint, aut ad ea convenerint, amplius eos non tolerabimus, sed tam domos in quibus tale quid peccati perpetratum fuerit sanctæ addicemus ecclesiæ, quam iis qui ita perverso more conventicula egerint, quique ad eos convenerint, constitutionum poenas omnibus inferri modis jubebimus. Dat. Prid. Non. April., Constantinop., dn. Justiniano PP. Aug., Basilio v. c. cons.

NOVELLA CXXXIII.

De monachis et ascetis, et eorum conversatione.

Imperator Justinianus Augustus Joanni beatissimo archiepiscopo.

Solitaria vita atque in ea contemplatio res plane sacra est, et quæ suapte natura animas ad Deum adducat, neque iis tantum qui eam incolunt commode, sed etiam omnibus aliis puritate sua et apud Deum interpellatione competentem de se utilitatem præbeat. Unde et olim ea res imperatoribus studio fuit habita, et nos non pauca de dignitate et honestate eorum legibus complexi sumus. Sequimur enim sacros in hoc canones et sanctos Patres qui hæc comprehenderunt legibus, quandoquidem nihil non per vium ad inquisitionem majestati existit imperatoris, quæ communem in omnes homines moderationem et principatum a Deo percipit. Ac descripsimus quidem jam constitutionem quæ vult ut monachi, et si magno continentur numero, secundum formam cænobiorum (ut appellant) in commune vitam degant, neque proprias habeant possessiones, neque opes acci-

mulent, neque clam testibus vivant, sed et communiter cibum capiant, et in communi loco cubent, et undique bene compositam persequantur vitam, testesque sint invicem mutuz honestatis; et juniores revereantur canitiam eorum qui ista inspiciunt, nonnunquam etiam dedita opera capessant vigiliis, ut ne in somno quidem aliquid intempestivum aut turpe de se aliis edant spectaculum, sed quisque pro se honestatem vel inter dormiendum conservet. Cum vero quæpiam nobis renuntientur, quæ et majore cura digna sint, et firmiore lege indigeant, merito ad præsentem legislationem ad illius perfectionem et supplementum pervenimus, per quam sancimus ut nullus omnino propriam habitationem habeat, neque aliqua (ut appellatur) cellula sit in monasterio his, qui ad vitam in contemplatione et quiete traducendam uno forte aut duobus utantur ministris; sed tametsi plures viri sint, nihilominus unicus ipsorum sit conventus, sive præcentur, sive naturæ opera faciunt, quæ circa reprehensionem tamen et absque calumnia consistunt: et tam communiter (ut dictum est) cibum capiant, quam communiter dormiant, si modo tanta multitudo sit quam una domus possit capere, alioqui duæ forte aut tres domus existant quæ ipsos recipiant. Nullus autem omnino quidquam habeat proprii, sed diu noctuque in commune vivat, et noctes eandem inter ipsos cum diebus habeant observationem. Neque enim semper omnes dormiunt, sed manifestarium est quod dum hi dormiendo occupati sunt, illi vigilant, et prorsus quidam dormientes inspiciunt. Cæterum, si quæ habitatiunculæ, seu cellulæ in ullo monasteriorum fuerint, sub generali hujus amplæ urbis patriarcha, sive in ejus confiniis, aut sub sanctitate tua constitutorum, sive a nobis ipsis ædificatorum, sive ab aliis, hasce omnes omnibus modis demolieris, aperiesque ipsis mutuum inter se aspectum, ut quæ vicissim inter ipsos geruntur, omnes intueantur. Cur enim tandem hoc agere revereantur, qui semel se Deo dedicarunt, et omnem popularem conversationem valere jusserunt? Atque hoc quidem ea fini obtinere, tam hoc tempore quam in omne deinceps ævum volumus, nullo (ut dictum est) propriam habitationem habente, sed omnibus in unum congregandis, et quæ vicissim inter ipsos gerantur spectaturis. Illud enim constat, quod ejusmodi peragere studebant quæ undique reprehensione careant. Quod si quis usque adeo impudens visus erit, ut conari audeat transgredi ea quæ lege promulgata sunt, hæc solitariæ mansionis præsul examinato. Volumus enim ut ista nostra observatio diligentius custodiatur. Et primum quidem, ut monasterium multos habeat aditus, sed unum tantum, aut duos forte. Et ut portæ assistant viri ætate graves, et casti, neque non omnium testimonio comprobati, qui neque ipsos reverendissimos monachos permittant sine præsulis voluntate monasterio egredi, sed intus eos contineant ut ea quæ Deum concernunt perquirant, nec seipsos, actionesque ac studia sua a Deo divellant; neque alios quospiam, vel interdiu, vel noctu in monasterio

A versari sinant, qui quidem ne reverendissimorum monachorum sincera ac recta maneat opinio efficiant. Esto autem monasterium forti muro circumseptum, ne quis alia parte exitus sit quam per portas. Deinde et si ecclesia in monasterio non sit, neque sic tamen licenter prætextu ecclesiarum egrediantur, aut etiam deambulationes illic faciant, et cum aliquibus colloquantur quibus cum non decet, sed tempore quidem sacri ministerii una cum præsule, et primoribus ejus ac ætate provecis illo accedunt. Ministerio autem impleto, quidquid monachorum est, omnes in cœnobium denuo concedant, et ibi resideant, simulque magnum Deum precibus fatigent, et sacrarum Scripturarum lectioni incumbant. Ingens enim sacrorum istiusmodi librorum existit chorus, et potis est cujusque animum emendare, ac sacris irrigare eloquiis: quæ si continue legant, non unquam erraverint, neque ad humanas delabentur sollicitudines. Porro in sacrosancta ecclesia, quæ in monasterio consistit, quatuor aut quinque ex eadem mansione senes sint, quibus omnis jam difficultas in sancta illa vitæ ac fidei institutione superata est, et qui ordinationem in clero meruerunt, presbyterorum forte, vel diaconorum, vel aliorum deinceps gradum tenentes: atque hi aduentibus sui copiam faciant, et de Scripturis sanctis exquisitis sermocinabuntur, efficientque ut alii omnes tales reputentur, simul sacram asservantes ædem, simul juventutem insolescentem et terminos suos egredi volentem in tolerantia retinentes. Non ingrediatur autem omnino neque mulier in monasterium virorum, neque vir in muliebri, vel obtentu memoriæ defuncti illic reconditi, vel ob aliam causam. Et maxime si quis fratrem forte, aut sororem, aut quempiam ex genere conjunctis se in monasterio habere dicat. Monachis etenim cognatio in terra non est, utpote qui cœlestem vitam affectent. Quid enim omnino tandem volentes hujusmodi aditiones faciunt, nisi si quid perpetrare velint rerum interdictarum, cum et ea quæ viros decet, veris in virorum monasteriis efficere, et consimiliter quæ mulieribus attributa sunt mulieribus liceat in muliebribus monasteriis peragere? nullo alteri admisto, neque si frater, aut soror, aut alius cognatus esse dicatur. Neque enim per hanc causam aditum ipsis patere concedimus. Nam si ipsa præciderimus principia, et errorem, qui per aspectum se animis hominum insinuat, et exinde ad mala lubricitatem prohibuerimus, multo clementior et facilior existet sacris decertatoribus vitæ in melius emendatio. Omnes itaque huic legi obtemperanto, et neque virum reconduco in muliebrum monasteriorum sepulcris, neque mulieres in virorum monasteriis, seu asceteriis defodiuntur. Neque enim viris mulierum domicilia, neque rursus virorum habitacula conveniunt mulierum consortiis. Nec per eos qui propter defunctos ingrediuntur volumus exinde inhonestas hasce commistiones fieri, ne per hanc causam naturæ fenestra aperiatur, ut ea quæ nefas est delicatius in se admittat, et ludos faciat, sacrasque res defœdet, ac velamento pietatis, et

sub specie exsequiarum, ea perpetret quæ neque dicere neque in animo cogitare solitariam vitam exercentibus pulchrum est. Cum vero illud re ipsa manifestum existat, quod necesse sit eos qui sepulturis peragendis ministerium præbent, et maxime qui feretra deportant, quique defodiunt, ingredi in monasteria, res sane difficilis consistit in muliebribus, cum ob alia multa, tum propter præfatam prohibitionem. Sancimus tamen ut si quando tale aliquid futurum est, et mulier aliqua in muliebri sepeliatur monasterio (virum enim ibi sepeliri non permittimus), reverendissimæ quidem mulieres in suo permaneant habitaculo, sola autem ostiaria, sive ostiariæ, et ipsa forte (si velit) antistes his quæ sunt intersit. Simul atque vero illi quæ circa exsequias fieri solent, tam sepulcro effosso quam corpore recondito, effecerint, statim discedant, neque aliquas ipsi reverendissimi spectantes mulierum, neque ab aliquibus earum spectati. Sed neque aliam ingressuum occasionem excogitanto, vel viri in muliebria monasteria, vel mulieres in ea quæ viris deputata sunt, per causam eorum quæ peraguntur circa exsequias, quas scilicet memorias appellitant, in tertium nonumque diem convenientes, item cum quadraginta excesserint, aut etiam annus, cum liceat, siquidem muliebri monasterio sit, mulieres omnia peragere; si virile, viros, neque per huiusmodi occasionem venerabilibus monasteriis aliquam inurere infamiam. Quia vero nihil eorum quæ inclusa sunt legibus, uti æquum est, servari potest, nisi convenientem habeat custodiam, sancimus ut qui cujusque monasterii pro tempore præsul fuerit, continue ad ipsum animadvertat, et in unoquoque ad instar rei, et disciplinæ publicæ operam navet. Et sicubi vel paululum quiddam contra decorum fiat, protinus hoc emendet, neque committat ut major exinde lapsus oriatur, et anima quæ ad salutem ex sancta vitæ atque fidei institutione proveniente confugit, pereat.

Ipsæ quoque monasteriorum summus præsul, sive in loco sit, quemadmodum in hac est urbe, sive non, enixe in eam rem operam dato, et apocrisiarios suos (ut nuncupantur) per monasteria dimittito; e vicinis etiam interroget, nunquid mali in aliquo vicinorum perpetretur monasteriorum; atque hæc omnia coerceto, et competentem pro dignitate impedito providentiam. Sed et cujusque civitatis episcopus in hoc providentiam adhibeto, sive patriarcha, sive metropolitanus, sive quicumque sit; et reverendissimos defensores ecclesiæ suæ mittito, qui hæc perquirant, et observent, neque committant ut præter decorum quidquam fiat. Sed et si quid tale perpetretur, ut primo quoque tempore hoc corrigant. Consimiliter autem et sanctissimus hujus almæ urbis patriarcha ea quæ monasteria hic concernunt perquirito; et ejus rei custodes Dei amantissimos defensores sacrosanctæ majoris ecclesiæ, et quoscunque diligentissimos, honestissimosque esse putaverit constituito, ut majore adhibita custodia, amplior item observatio, et pro delictis vindicta procedat. Enimvero singula mona-

asteria sub aliquo censi oportet antistite, et habere (quemadmodum diximus) quos dicunt apocrisiarios, viros ætate graves, qui et in monastica jam disciplina impendio decertarint, neque facile corporis sustineant impetus, et rebus gerendis, atque ipsorum usibus vacarint. Neque hoc tantum, si virorum monasterium sit, sed etiam si mulierum forte sit, duo aliqui viri, vel (si haberi possunt) eunuchi constituentur, qui amplissimo testimonio comprobati, negotia ipsarum gerant, et ineffabilem ipsis communionem, cum ejus rei opportunitas erit, distribuunt. Quod si illi de necessitate aliqua monasterii, aut quæ unam aliquam reverendissimarum ascetiarum pertingat, necessariū aliquid dicere voluerint, colloquantur ea de re cum sola antistite, neque præterea cum ulla alia mulierum quæ in eo consistant monasterio, per reverendissimas tamen omnia conficientes ostiarias. Oportet enim et huiusmodi aliquas ad fores collocari, quæ consimiliter et ingressus et exitus respicientes, tam exitus mulierum prohibeant quam inaccessos viris aditus, exceptis apocrisariis, reddant. Hi autem ostiarias accedent, et adventus sui causam exponunt. Antistes vero re cognita, et progressa, cum his colloquetur, ipsique ad illam referent ea quæ dispensationem eorum concernunt et necessitatem, quamobrem accesserint. Atque ita et humana pulchre administrabuntur, et et omni parte nullo tentata malo durabit castitas.

Certe si quis delinquat (ut multa sunt humana, neque quisquam ita continere naturam potest in officio, quin aliquando peccet, hoc enim solius est Dei), hunc quidem, si mediocre delictum sit, et admoneto, et seorsim includito, tempusque illi assignato penitentia, ut meliore ratione percepta, ad seipsum redeat, neque depensos jam et exhaustos labores amittat. Sin vero major lapsus fuerit, pro modo peccati adhibeto etiam emendationis diligentia, et item vehementiorem admonitionem, et fortiozem penitentiam expetito. Et siquidem hisce modis servare eam valuerit, qui labi cœperat (idem autem et in muliebribus sanctimoniali vitæ deditis, et in viris dicimus), magno Deo gratias agat, qui et angelicis in cælo testamentibus gaudium oboriri dixit si quis peccatorum servetur. At si delictum atrocius sit quam quod medela reparari possit, tunc prorsus monasterio ipsum expellito, ut cum seipsum a melioribus ad deteriora contulerit, ipse solus improbitatis suæ fructum capiat, neque vitiorum suorum aliquid cæteris contagione affricet, quemadmodum peste laborantia et incurabiliter ægrotantia solent pecora. Nam ut maxime hi neglexerint, non tamen majestas ista despiciet imperatoria, neque indignatione contra id factum, contrave locorum episcopum et ecclesiasticos qui sub ipso constituti sunt, abstinebit, nisi hoc observaverint, ni mirum cum ejus negotii diligentia necessario ipsi etiam majestati imperatoris incumbat. Si enim pariter illi nudisque manibus pro republica preces Deo obtulerint, manifestum sane quod et res militaris pulchre se habebit, et civitates in bono statu erunt. Deo item propitio ac benevolò constituto, quomodo non omnia

in summa pace et recta legum moderatione vigeant? A

NOVELLA CXLIV.

De samaritanis.

Terra quoque nobis fructum feret, et celerius bona sua edet, per Dei benevolentiam precibus illorum universam rempublicam in unum colligentibus. Sed et communis hominum figura venerabilior erit, quærentque quod præstantius est, illorum puritatem reveriti. Unde una fiet conspiratio, omnibus simul ad hoc concurrentibus. et (quoad fieri potest) exterminata omni malitia melioribus sanctioribusque studiis introductis, et dignitatem habentibus. Quod quidem cum desideremus, bonum haud dubie opus, quemadmodum persuasum habemus, perficimus. Illud quoque omnibus observari modis volumus, ut si quis reverendissimorum monachorum in caupona aliqua diversari videatur, illico is tradatur civitatum defensoribus, aut hic iudicio excellentiæ tuæ, castigeturque convictus, certiorque ea de re reddatur antistes, ut cum qui hæc deliquit, et turpem vitam cum angelico hoc statu permutavit, expellat monasterio. Duabus enim potissimum in rebus operam et diligentiam reponere oportet monachos, ut aut sacris vacent Scripturis, aut quas manuaris vocare solent artes monachos decentes meditentur exerceantque. Siquidem mens inertis otio dedita haud sane quidquam bonorum pepererit. Atque hanc legem de his proponimus, tam in hac regia valituram urbe quam in omnibus gentibus. Nam et ad unumquemque religiosissimum patriarcham pro majore cautela et competente custodia eam transmittemus. Hi vero ad metropolitanos sub ipsis constitutos eam emittent. Illi autem omnibus aliis impertientur episcopis, et per episcopos hæc reverendissimis monachis eorumque antistitibus manifesta fiet. Porro hujus rei observationem committimus non tantum cujusque mansionis solitariae præsulibus, neque solum Dei amantissimis locorum episcopis, aut religiosissimis metropolitanis, aut sanctissimis patriarchis, sed et hic quidem præfectis, ut si res vehementiore aliqua animadversione indigeat, de hoc a Dei amantissimis viris edocti, id exsequantur: in provinciis vero illarum præsidibus, ut tamen quid factum opus sit, prius a Dei amantissimis perdiscant episcopis. Et prorsus tam per sacratas personas quam magistratus ea quæ Deum concernunt incorrupta existant; et præ cæteris omnibus per majestatem imperatoriam, ut pote cum nihil divinarum rerum, et quæ custodire justum est, a nobis negligatur, sed per omnia studiamus ut communis reipublicæ status ex magni Dei et Servatoris nostri Jesu Christi erga homines amore fructum auferat per reverendissimorum virorum puritatem: quam custodient et clerici, et monachi, et episcopi, tam majores quam minores, tum sacrorum memores canonum, tum nostrarum legum et constitutionum de hoc conscriptarum, quas et valere et ratas esse per præsentem quoque legem sancimus. Quæ igitur nobis placuerunt, et per hanc sacram declarantur legem, ea cognoscens gloria tua, effectui et fini tradere studeto. Dat. xvii Kaland. April., Constant., Arione v. c. cons.

Ut impiam Samaritanorum hæresim et omni ratione carentem horum vesaniam ad meliorem frugem perduceremus, neque non ipsorum animas quo detinentur morbo liberarem, sæpenumero tam piensimus princeps pater noster quam etiam nos ipsi studio habuimus. Sed in plerisque horum non potuimus id in quod longo studio incubuimus effectui tradere. Evaserunt enim in tantam nonnulli eorum vesaniam, ut vel salutari baptismo dignati, denuo ad id mali unde discesserant redierint, et eadem cum Samaritanis habere in pretio, eodem cum ipsis agitari furore dignoscantur. Præclarum igitur nobis visum est veterem illam et prius contra ipsos propositam patris nostri legem renovare. Ac propterea sancimus ut ipsi neque ex testamenti tabulis, neque absque iis hæredes fiant, legatave capiant, aut donationis titulo rem aliquam nanciscantur. Sed neque Samaritani, aut in unversum hæretici, quive rectam se Christianorum fidem amplecti simulant, cum revera neque ita sentiant, neque huic consentanea faciant, ad hæreditatem ab intestato vocati, successionem habeant. Item neque testamenta conscribant, neque legata relinquunt, aut donent, nisi qui ea percepturi sunt, et recte de fide sentiant, et fideles sint operibus. Nam si nemo horum sit, jubemus ut post ipsorum mortem horum bona ad sacratissimum pertineant ærarium. Unde et sacra illa forma, per indulgentiam ipsis a patre nostro concessa, quæ, legis vicem obtinens, largitur ipsis, ut hæreditatem pariter adire et transmittere, item legatis honorari et legata relinquere possint, in posterum vacabit, neque prorsus ullam firmitatem habebit. Nam si hujus se clementia indignos esse perhibuerint qui Samaritanorum agitantur vesaniæ, neminem alium quam seipsos accusabunt, cum a benignitate Dei et Servatoris nostri Jesu Christi alieni sint. Liberalitates autem ab imperatoria olim majestate ipsis concessas amittunt in hoc, ut ad meliorem mentem redeant, non ut perpetuo in perversa hac opinione sua permaneant. Excipimus autem a præsentem lege rusticos, qui Samaritanorum opinionibus honorem habent; idque non ipsorum gratia, sed propter constitutionem prædiorum quæ ab ipsis coluntur, propterque redditus et tributa quæ exinde inferuntur publico, ut qui rusticitate seducantur. His etenim permittimus ut tam ascendentes quam descendentes, et ex transverso cognatos suos hæredes legatariosve scribant, tametsi Samaritanorum errore detineantur, ut tamen fundos recte colant, quo magis et uberius exinde proventus ad prædiorum dominos deferatur, et per ipsos ad fiscum. Sed et sine testamentis prædicti alter ad alterius hæreditatem pervenient propter eandem causam. Quandoquidem et si nemo horum inveniatur, nihilominus tamen volumus ut prædii dominus in quo rusticus defunctus est ab illo relicta capiat, et fisci locum teneat, utpote qui et pro illo publicis satisfacit tributis. Præterea Samaritanum omnino neque militiam capessere con-

cedimus, neque ad civilem administrationem accedere, neque postulare in iudicio, neque postremo in consortium disertissimorum assumi rhetorum, neque adulescentes instituere. Sed et si qui ex his salutari dignati baptismo, ad pristinum denuo errorem reversi, observare sabbata aut etiam alia quædam agere videantur, quæ coarguant per simulationem ipsos sanctum baptismum assumpsisse, eos proscribi jubemus, et in perpetuum tradi exsilium. Hisdem quoque poenis eos subdimus, qui contra rectam Christianorum fidem impium istis patrocinium præstiterint. Perpulchrum vero nobis videtur ut ad incontaminatum accurrentes baptismum non temere suscipiantur, sed cum quadam observatione et instructione, quæ institutionis tempore fieri solet. Dicimus autem ut qui omnino sensu aliquo bonæ doctrinæ tangi possunt, per duos primum annos in fide instituantur, et pro viribus Scripturas ediscant; tuncque demum sacro redemptionis offerantur baptismati, tam longi temporis poenitentia prorsus redemptionis fructum assecuti. Pueros autem admodum, qui per ætatem doctrinas intelligere nequeunt, etiam absque hac observatione sacro dignari baptismate admittimus. Porro nullus Samaritanus Christianum habebit mancipium, sed simul atque emptum fuerit, protinus in libertatem rapiatur.

Quod si æque perversa opinione mancipium, ut ipse dominus, fuerit, licitum ei esto, si Christianorum de fide sententiam exosculetur, illico et Romana ipsum libertate potiri. Quæ igitur nobis placuerunt, et per præsentem declarantur legem, ea proponens gloria tua solemnibus locis, effectui et fini contradi præcipito.

NOVELLA CXLVI.

De Hebræis, quomodo oporteat eos Scripturas legere.

Imperator Justinianus Augustus Areobindo gloriosissimo prætoriorum præfecto.

Æquum sane erat ut Hebræi, cum sacris libris aures præbent, non leviter et rebus solummodo gestis delectarentur, sed reconditos in ipsis sensus spectarent, per quos magnum illi Deum et Servatorem humani generis Jesum Christum annuntiant. Verum enimvero quamvis dum commentis inter ipsos interpretationibus se committunt, in huic usque diem a recta sententia aberrarunt: quia tamen didicimus habere ipsos inter se controversiam, non sustinimus eum tumultum relinquere ipsis incompositum. Siquidem per interpellationes quæ ad nos referuntur didicimus quod ex ipsis quidam sola lingua tenentur Hebraica, eaque utendum esse in sacrorum librorum lectione volunt, quidam etiam Græcam assumendam contendunt, et longo jam tempore ea de re seditiones inter se agitant. Nos igitur de hac controversia edocti, meliores esse judicavimus eos qui Græcam etiam linguam in sacrorum librorum lectione voluerunt assumere, et (uno verbo) omnem denique linguam quam locus accommodatiorem et magis familiarem reddat auditoribus. Sancimus igitur ut in quibus omnino locis Hebræi sunt, Hebræis qui volunt

licentia sit in eorum synagogis Græca etiam lingua, itemque patria hac forte, nempe Italica, aut quæcumque alia pro loci ratione mutata lingua, sacros libros intelligentibus legere: quo magis per ipsorum lectionem intelligentibus tota dictorum series ordine manifesta sit, secundumque ea et vitam et studia suscipiant; neque facultas sit ipsorum interpretibus qui solam Hebraicam assumunt linguam ut suo arbitrato malitiose hanc tractent, vulgi ignorantia sanctas legentes improbitatem.

Enimvero qui Græca lingua legunt utentur interpretatione Septuaginta, quæ omnibus exactior est, et præter cæteras multa continet occulta, præsertim vero propter id quod in interpretando accidit. Nam cum semper bini seorsim conclusi essent, et diversis locis interpretarentur, unam tamen omnes compositionem ediderunt. Ad hæc quis non illud in his viris admiretur, quod cum longo tempore salutarem apparitionem magni Dei et Servatoris nostri Jesu Christi præcesserint, tamen illam futuram quasi præsentibus cernentes oculis, prophetica quodammodo gratia ipsos circumfulgente, sacrorum illi librorum interpretationem accommodarunt? Atque hæc quidem omnes præcipue utentur. Ne tamen in eam opinionem veniant, quasi cæteras interpretationes excluderimus, damus illis licentiam ut etiam interpretatione Aquæ utantur, tametsi illæ diversæ nationis fuerit, et in nonnullis dictionibus non mediocrem cum Septuaginta habeat differentiam. Quæ vero deuterosis, quasi secundaria traditio ab ipsis dicitur, in universum interdiximus, ut quæ sacris libris comprehensa non sit, neque desuper tradita per prophetas, sed excerpta quædam virorum contineat, qui terrena dumtaxat loquantur, neque quidquam in se divini habeant nominis.

Sed et ipsas utique sacras voces legant, cum sacros libros evolvunt; neque celantes ea quæ inibi prolata sunt, extrinsecus assumant nusquam scriptis vocum inanitates, ab ipsis ad perditionem simpliciorum excogitatas.

Unde hæc a nobis præbita licentia, neque aliquibus omnino subdentur dispendiis hi qui Græcam et alias linguas assumunt, neque item ab ullo prohibebantur. Neque qui archiphœreticæ, aut seniores interim, aut etiam magistri apud eos appellantur, licentiam habebunt ut vafri quibusdam commentis aut mathematicis id prohibeant, nisi velint corporalibus castigati poenis, atque insuper bonis spoliati, vel in viti consentire nobis, qui et præstantiora et Deo magis accepta velimus jubemusque. Certe si quis impius et sacrilegus vocum inanitates introducere attentaverit, et vel mortuorum resurrectionem, vel iudicium eternum negare, aut affirmare quod argumentum et creatura Dei per angelos subsistat, hi volumus et etiam omnibus locis expellantur; neque tam maleficam vocem emittant, qui in universum ipsa etiam cognitione Dei exciderunt. Eos enim qui hujus generis aliquid proloqui pertentaverint omnium acerbissimis suppliciis subjiciamus, introducto per hos errore

gentem Hebræorum depurgantes. In votis autem habemus ut per hanc et istam linguam sacris libris præbentes aures, et interpretum perversitatem observent, neque solis attendant litteris, sed res etiam ipsas degustent, et sacrationes omnino sensus percipiant, quo magis et quod præstantius est addiscant, et aliquando decipi atque ab eo, quod omnium præstantissimum est, nempe in Deum fiducia, aberrare desinant. Propterea enim omnem ipsis linguam ad sacrorum librorum lectionem aperuimus, ut si omnes ordine eorum scientiam amplectantur, ad meliora perdiscenda reddantur aptiores, cum in confesso sit multo paratorem ad meliora discernenda et capesenda esse eum qui sacrorum librorum lectione inutritus, non longe a correctione, et ut ad bonam frugem perducatur, dissidet, quam qui nihil horum intelligit, sed ex solo religionis nomine dependet, eique tanquam sacræ adhæret anchoræ, et scientiam

Dei putat in sola sectæ appellatione versari. Quæ igitur nobis placuerunt, et per hanc sacram declarantur legem, ea observabit tam gloria tua, quam cohors tibi obtemperans. Observabit autem et qui pro tempore in fastigium magistratus tui collocabitur, neque committet ut Hebræi contra hæc faciant. Sed et eos qui obstiterint, et omnino prohibere attentaverint, corporalibus primum pœnis subditos, ademptis etiam bonis, compellet incolere exsilium, ne quando insolentius se et temerario ausu contra Deum pariter et majestatem imperatoriam efferant. Uteur autem et jussionibus ad provinciarum præsides, adjungens ipsis legem nostram, ut et ipsi de hoc edocti per singulas urbes hanc proponant: scituris quod necessario hæc observanda sint, nostram indignationem metuentibus. Dat. Id. Febr., Constantin., du. Justin. PP. Augusti, Basilio v. c. cons.

JUSTINIANI IMPERATORIS

LEGES SELECTÆ,

Quibus Ecclesiæ res tractavit vel suam in Deum pietatem testatus est.

LIB. I, TIT. III.

De episcopis et clericis.

LEX XLII.

Imperator Justinianus Augustus Atarbjo præfecto prætorio.

Omnem adhibentes providentiam circa sanctissimas ecclesias in honorem et gloriam sanctæ et incorruptæ et hominibus Trinitatis, per quam et nos, et communem rempublicam salvos fore credidimus, insistentes etiam doctrinæ sanctorum apostolorum, de creandis irreprensibilibus sacerdotibus, qui quidem ob id potissimum ordinantur, ut suis precibus benignitatem humanissimi Dei rebus acquirant communibus, præsentî lege sancimus, ut quoties in qualicumque civitate sacerdotalem sedem vacare contigerit, decretum fiat ab his qui eam civitatem incolunt, super tribus personis rectæ fidei, et honestæ vitæ, aliorumque bonorum, et virtutum testimonium habentibus, ut ex ipsis idoneior ad episcopatum promoveatur; si enim sancti et gloriosi apostoli sacerdotium a Domino Christo et Deo consecuti, et qui bonis omnibus terram repleverunt, et ejus doctrinam omnibus impartiti sunt, neque ipsi vitæ suæ, quam in hoc mundo degebant, salutis nostræ causa pepercerunt, quomodo æquum non fuerit ut qui subingrediuntur eorum ordinem, et instituuntur sanctissimarum Ecclesiarum sacerdotes, purum habeant propositum, et pecunias contentant, omnemque vitam suam ad clementissimum applicent Deum?

§ 1. Convenit igitur hujusmodi eligi, et ordinari sacerdotes, quibus nec liberi sint, nec nepotes; etenim fieri vix potest ut vacans hujus quotidianæ vitæ curis, quas liberi creant parenti maximas, omne studium omnemque cognitionem circa divinam liturgiæ, et res ecclesiasticas consumat. Nam cum quidam, summa in Deum spe, et ut animæ eorum salvæ fiant, ad sanctissimas accurrant ecclesias, et eis omnes suas facultates afferant, et derelinquant, ut in pauperes, et egentes, et alios pios usus consumantur, indecens est episcopos in suum illas auferre lucrum, aut in propriam sobolem et cognatos impendere. Oportet enim episcopum minime impeditum affectionibus carnalium liberorum, omnium fidelium spiritualem esse patrem. Has igitur ob causas prohibemus habentem natos aut nepotes ordinari episcopum.

§ 2. De his vero episcopis qui nunc sunt, vel futuri sunt, sancimus nullo modo habere eos facultatem testandi, vel donandi, vel per aliam quamcumque excogitationem alienandi quid de rebus suis, quas, postquam facti fuerint episcopi, possederint et acquisierint, vel ex testamentis, vel donationibus, vel ex alia quacunque causa: exceptis duntaxat his quas ante episcopatum habuerunt ex quacunque causa, vel quæ post episcopatum a parentibus et theiis, hoc est, patris, vel avunculis, et a fratribus ad ipsos pervenerunt, perventuræque sunt; quæcumque enim post ordinationem ex quacunque causa extra præfatas personas ad ipsos pervenerunt, ea jubemus